

ÇETREFİL BİR ADAM:

Prof. Dr. AHMED YÜKSEL ÖZEMRE

Hazırlayan:

NECMETTİN ŞAHİNLER

TRABZON – 2004

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

TAKRİZ (Prof.Dr. Ahmet Güner SAYAR)

Prof. ÖZEMRE'Yİ YERENLER

- Özemre Örneği
Ali SİRMEN
- Orhan BURSALI
Çernobil: Devlet İçin Ne Var?
- Rahmi TURAN
Kimse Hesap Soramaz
- Oktay EKŞİ
Şimdi Söz Sırası Adâletin...
- Oktay EKŞİ
Bu Hesap Sorulmalıdır...
- Kurthan FİŞEK
Bunları Yüce Divan Paklar! (1)
- Ali SİRMEN
Yeni Çernobil Kapıda Mı?
- Ali SİRMEN
Bilim, Bilinç ve Vicdan
- Oktay EKŞİ
Çernobil Bari Son Olsun...
- Yalçın PEKŞEN
Hâfıza-i Beşer(II): İşte Bir Bilim Adamı
- Yalçın PEKŞEN
Çernobil'e Ne Oldu?
- Kurthan FİŞEK
Ahmet Yüksel Özemre
- Kurthan FİŞEK
Artık Radyasyon Sıkmaya Başladı
- Harun ÇELİKTAŞ
Yanıtsız Sorular

Prof. ÖZEMRE'YE OLUMLU YAKLAŞANLAR

- Serhan KARAGİL
Vefâ

- Kâzım GÜLEÇYÜZ
İcraatın Dışından
- Taha AKYOL
Toptan'a Öneri
- Rauf TAMER
Yarayı Kaşımak
- Taha AKYOL
Çernobil'i Konuşmak
- İdris GÜRİSOY, Hakan İNCE
... Ve Çernobil Balonu Sönüyor
- Ömer ÖZTÜRKMEN
Perspektif
- Kemal ÇİFTÇİ
Bilimsel Cinâyet
- Ali SÜRMEK
Radyasyon Tartışması
- M. Âkif BEKİ
Prof. Özalkan: "Dünyâ Artık Çernobil Defterini Kapattı"
- Mehmet Ali BULUT
Ortadoğu'da Nükleer Çalışmalar (3)
- Ayhan SONGAR
İkinci Çernobil Fâciası
- Ayhan SONGAR
Yeni "Kıyma Makineleri" Senaryosu
- Gürbüz AZAK
Profesörleri Azarlayan Profesör
- Gürbüz AZAK
Ben Şimdi Kimleri Alkışlıyorum?
- Yalçın PEKŞEN
Bilim Ve Parmak Hesabı
- Yalçın PEKŞEN
Çernobil Ayı Başladı
- Gürbüz AZAK
Nükleer Silâhlar Öldürür, Nükleer Santral Yaşatır
- Mustafa KARA
Sırlı Bir Kitap: "Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı"
- Ayşe ŞASA
Fakirin Not Defterinden
- Necmettin ŞAHİNLER
Önsöz
- Nusret ÖZCAN
Kâmil Mürşidin Portresi
- Lâtif ERDOĞAN
Ontolojik Paradigmalarından Kesit Ve Bir Kitap

- Sümeyra YILMAZ
Tasavvuf Ve Taoizm
- Nuriye AKMAN
Tasavvuf İle Taoizmin "Anahtarı" Bir
- Mehmet Şevket EYGİ
Mâbet Şövalyeleri
- Taha KIVANÇ
Tapınak Şövalyelerinin İzinde
- Yaşar Nuri ÖZTÜRK
Sahâbîlerin Rableştirilmesi
- Yaşar Nuri ÖZTÜRK
Prof. Özemre'nin Kitabı
- Beşir AYVAZOĞLU
"Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı"
- Beşir AYVAZOĞLU
Özemre Hoca Ve Batı Müziği
- Beşir AYVAZOĞLU
Üsküdar'da Bir "Gizlice Edib": Ahmet Yüksel Özemre
- Mim Kemal ÖKE
Gel De Çık İşin İçinden!...
- Mustafa KUTLU
Şehirde Misâfir
- Halûk İMAMOĞLU
Üsküdar'dan Üsküdar'a
- Metin ERİŞ
96'nın Üç Önemli Eseri
- Sevim Çokum
"Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı"
- Turhan BOZKURT
Geçmişe Hüzünlü Bir Yolculuk
- Ahmet Güner SAYAR
Bir Semt Monografisine Giriş: "Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı"
- Abdullah YILDIZ
Bilge Bir "Üsküdar'lı": Ahmed Yüksel Özemre
- Yaşar Nuri ÖZTÜRK
Modern Bir Sömürgeci Oyunu
- Suavi Kemal YAZGAÇ
Atom'un Çilesini Çeken Adam: Ahmed Yüksel Özemre
- Kürşat Bumin
YÖK hakkında farklı tezler
- Fatma Şengil Süzer
Su Gibi Bir Kitap: Kâmil Mürşidlerin Mîrâsı
- EK:I Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin 15 Eylûl 1986 Târihli TAEK Da-
nışma Kurulu'ndaki Açılış Konuşması

- EK:II Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin Hayat Hikâyesi ve Eserleri

* * *

Yunus ne hoş demişsin;
Bal u şeker yemişsin.

TAKRİZ

Ahmed Yüksel Özemre'ye İlişkin Bir Değerlendirme

Ahmed Güner Sayar

Bundan bir müddet evvel usta kalemi ile toplumumuzun yaşayan kıymetlerini resmedip bizlere armağan bırakan değerli dostum Beşir Ayvazoğlu'na: "*Defterimde 40 Sûret*'de ve *Sûretler ve Sîretler*'de portresini çizdiğiniz zevât arasından sizi sonradan pişman bırakan, "*Keşke...*" dedirten birisi oldu mu? Ne de olsa bunlar el'ân hayattalar; size verdikleri resme ilişkin duruşlarını bozabilirler" deyince Ayvazoğlu bir içgeçirmesiyle "Evet" diyerek cevap vermişti.

Hikâye mâlûm! Kendisine dâir bir değerlendirilmede bulunmasını isteyen Kârûn'a Solon'un verdiği cevap mânidârdır: "Belli olmaz. Ölünceye kadar hüküm vermek doğru değildir". Gerçekten de zaman, bu tesbitiyle, Solon'u haklı çıkarmıştı.

Kendi payıma ben de başta yetişmemde emeği geçmiş hocalarıma karşı vefâ borcumu yerine getirmek için bâzı kalem tecrübelerinde bulundum. Ancak yaşayan bir kimse için derli toplu bir yazı hazırlamadım. Elbette bunun istisnâları vardı. Onlardan da birkaç satır veya bir paragraf içerisinde bahis açmışım. İlki Yozgat'lı Ahmed Şevki Ergin¹, ikincisi Kütahya'lı ressam Ahmed Yakuboğlu² idi, ve nihâyet Ahmed Yüksel Özemre'nin büyüleyici kitabı *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı* için yazdığım tahlîl yazısında şu sözlerle bahis açmışım:

"... Profesör Özemre'nin bu kirlenen Dünyâ'da, çivisi çıkmış medeniyet anlayışında bunalan, bocalayan, maddî sıkıntılarının altında dara düşen ve boğulan, aynı şekilde rûh ikliminde çâresiz, mânevî dünyânın kalpazanlarına yem olmaya hazır günümüz insanından çok farklı bir konumda olduğu bu yazdıklarının aydınlığında gün ışığına çekiliyor... Özemre maddeyi biliyor, çünkü onu her cihetten kuşatmış. Fildişi kulesinde oturuyor, Türkiye'nin kavgasına

¹ Bk. A.G.Sayar, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Portre Denemeleri*, s. 8-9, İstanbul 2000. Ahmet Efendi için 2002 yılında vefâtı üzerine bir yazı kaleme almışım: "Mubârek Bir İnsanın Ardından", *Yozgat Divanı*, sayı: 4, s. 30-32, 2002.

² Bk. A.G.Sayar 1) "Ahmed Yakuboğlu"/*Minyatürde Nasreddin Hoca Hikâyeleri*, s.84, İstanbul, 1999; 2) *Resimde İstanbul ve İstanbul Ressamı Ahmed Yakuboğlu*, s. 7-10, Ankara, 2002.

katılıyor, meselelerini omuzluyor. Çıkar çevrelerine karşı toplumun hakkını savunuyor, yerine göre politikacıyla ve cühhâl ile cedelleşiyor... İkinci boyut onun îman tarafıyla ilgili...Kısaca, akıl ve îman gibi zor düzlemleri önce bir araya getirmek, sonra uyuma götürüp birlikte olmak öyle her babayığidin harcı olmasa gerek! Özemre'nin rûhunda ve dışı boşalan hareketlerinde gözlemlenen uslûplu denge, ... sâdece aklın ve sâdece inancın tek merkezli kuvvetine esir olmadığından, yalpalamıyor"³

Bu azîz ve sevgili dost kendisi için Necmettin Şahinler tarafından hazırlanan **Çetrefil Bir Adam: Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre** başlıklı bir kitap için bir takrîz kaleme almamı istediğinde "El emrû fevk-al edeb" diyerek vâkı olan bu isteğe mütevâzî bir yazı ile icâbet etmek beni en az otuz yıl gerilere çekti. Otuz yılı aşkın bir süredir kendisini tanımak bahtiyarlığına eriştiğim Profesör Özemre için burada yazılacak olanlar, aslında, yukarıda iktibas edilen Yunus'un beytinin sâdece bir tefsirinden ibâret olacaktır. Hâtıralarla yüklü görüşmelerimizi geriye sardığımızda Ahmed Yüksel Bey'in ilk görüşmemizden bugüne verdiği rûh resmine sadâkatinden hiç sapma göstermediğini, duruşunun dünden bugüne hiç bozulmadığını gördüm. Akan yıllar sıklaşan görüşmelerimizi de beraberinde getirdi. Sağlam ve samimî dostluk bu rûh resminin yüz çizgilerine ışıklar saldı. Hepsî o kadar!

I.

Bugünmüş gibi en ufak ayrıntısına kadar zihnime nakşolmuş o ilk karşılaşmamızı hatırlıyorum. 28 Nisan 1972 günü rahmetli hocam A. Süheyl Ünver'i görmeye Çarşıkapı'daki Karamustafapaşa Medresesi'ne gitmiştim. Süheyl hocamız o yıllarda bu medreseyi kullanan Kubbealtı Vakfı'nda Türk süsleme sanatı dersleri verirdi. O gün Süheyl Bey gelmemiş, dersleri yardımcılarına bırakmıştı. Kader'in şu hükmüne bakın! Aynı yerde ilgimi çekecek esaslı bir konferans vardı: "**Kepler'de Mistik Düşünce**". Konuşmacı ise Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre idi. Bu konferansı istifâde ile dinledim. Ne diyeyim, âdetâ çarpılmışım. Konferans sonrası Özemre'nin etrafında meraklı izleyici topluluğundan birkaç kişi kalmıştı. Söz sırası bana gelince, tebrik ve teşekkürlerimi ifâde ettikten sonra, izinlerini alarak kendilerine daha birkaç gün önce Süheyl Bey'in yazdığını Türbedar Ahmed Amiş Efendi'nin şu sözünü zikrettim:

"... Âdem'e inen ilk suhûf hesap; 1'den 9'a kadar rakkamlar. İkincisi hendese, üçüncüsü mîmârîdir. Onun için hesap Kıyâmet'e kadar terakkî edecektir"⁴

³ A.G.Sayar, "Bir Semt Monografisine Girizgâh: **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı**", *Dergâh*, Sayı: 80 (1996), s. 7. Aynı alıntı için *Bk.* A.G.Sayar, *a.g.e.* (2000), s. 263-264. Özemre dostum için bu yazıyı aceleye getirmeden kaleme alırken müşterek dostumuz Halil Özkan yayınlamakta olduğu şiir kitabı için benden bir yazı istemişti. Emir demiri kesermiş! "Derviş Halil Özkan Efendimiz" [*Bk.* H. Özkan, **Gönül Aynasından Yansıyanlar**, s. 15-18, İstanbul, 2004] başlıklı yazı da yaşayan kişiler için kaleme aldığım yazılar arasına katıldı; bu meyânda, ben de Özemre ile, Halil Efendi şiirlerine takrîz yazma bağlamında, halef-selef olduk.

⁴ Amiş Efendi'nin bu sözü için *Bk.* A.G.Sayar, *A. Süheyl Ünver* (İstanbul, 2004), s. 517. Türbedar Efendi'nin Hz Âdem'e inen ilk vahyin "birden dokuza kadar sayılar" olması ve "hesabın Kıyâmet'e kadar terakkî edeceği"ni söylerken matematik felsefesi üzerinde kafa yoranlarla buluştuğu da görülüyor. Meselâ *Bk.* S.Bochner, "Why Mathematics Grows", *Journal of the History of Ideas*, vol 26 (1965), s.3-24.

Süheyl Bey'in, Amiş Efend'nin bu mühim sözünü yazdırdıktan sonra söylediklerini aktardım: "*Amiş Efendi'ye gerçekten mülâkî olanlar Einstein gibi bu Kâinat'ın nabzını avucunun içinde tutan fizikçilerdir*". Beni sükûnetle dinleyen Özemre de bu genç muhâtabının boyunu aşan bu aktarmalarından sonra: "*Türbedar Efendi'nin şöhretini ben de işittim*" deyince doğrusu ferahlamıştım. Artık dost olmuştuk. Dostluğumuzu da Türbedar Efendi lehimlemişti.

O tarihte vâkı olan ilk görüşmemizden sonra geçen dolu on yıl Özemre ile görüşemedim. İkinci görüşmemiz 1982 Aralık ayında Prof.Dr. Yılmaz Kafadar'ın Bebek'teki saadethânelerinde gerçekleşti. Kafadarlar'ın misâfirleri kendi aralarında sohbeti koyulaştırırken biz de bir kenarda âdetâ fısıldaşarak o on yılı doldurduk. Bu târihten sonra da görüşmelerimiz muntazam olmayan aralıklarla sürdü. Bundan birkaç yıl önce evi Üsküdar'a taşıyınca mekânda yakınlık Özemre'yi saadethânelerinde ziyâretime imkân tanıdı. Bu hâl giderek kendi içinde bir gruba dönüşen "Üsküdar Yârânı" ile birlikteliklerimizi, bu azîz dostla yakınlığımızı muntazam bir çerçeveye oturttu. Neyzen Niyâzi Sayın, Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre, Prof.Dr. Güngör Şatıroğlu, Prof.Dr. Yılmaz Kafadar'dan müteşekkil bu can dostlar arasında bana da bir yer lûtfedildi. Bu sıcak, samimî, ivazsız, garezsiz dost meclisi dışında arasına Özemre'yi ziyârete evine gitmeye devam ettim. Ama diyeceğim şu: ister bir dost meclisinde, ister rû-be-rû görüşmelerimizde, araya zamanda ve mekânda farklılıklar girmiş olsun, Özemre'nin bana ikrâmı olan rûhî durumu hep aynı kaldı.

II.

Ahmed Yüksel Özemre'nin gıpta edilecek ilim adamlığı ile sâhibi olduğu ilmî deontoloji ve meslek ahlâkı esasta birbiriyle taban tabana zıt iki bilgi küresinin dengelenmesinden vücûd bulmaktadır. Aklın güdümünde ilim adamlığı ile objektif bilgi, ilmî deontoloji ve meslek ahlâkı ile sübjektif bilgi küresinde elde ettiği başarıların bir sonucudur. Fakat gerek bilim adamlığında ve gerekse meslek ahlâkında mükemmel bir örnekle insanlar arasından seçilebilmesini, esasta, şahsiyetini şekillendiren zâta mahsus muhayyel bir alanın varlığıyla izah edebiliyoruz. Şimdi bu mücerret sözlerin somutlaştırılmasına geçebiliriz.

Objektif bilgi küresinin Özemre'si uzmanı olduğu Fizik ilminden hareketle madde-madde ilişkisini, aralarındaki kâidevîlikleri yakalayarak formüle etmiş ve fi-

Bu cümleden olarak Profesör Oktay Sinanoğlu'nu zikrederim: "...*Matematik insan icâdudur. Allâh tam sayıları yaratmıştır, gerisini matematikle insan yaratmıştır. ... İşte düşüncem şu: Yaptığım matematiğin Doğa'ya uymasının nedeni ... temelinde tam sayılar olması ... Tabiat'taki binbir olay hep tam sayılara dayanıyor*" [E. Çaykara (söyleşi), *Türk Aynştaynı Oktay Sinanoğlu* (İstanbul, 2002) s. 133-135. Bu vesile ile bu yazımıza başlık olarak seçtiğimiz Yunus Emre'nin beytine de açıklık getirebiliriz: Görüldüğü gibi vahy-i ilâhîyi "bal" (Amiş Efendi'nin lâfzındaki yeri ile: "Âdem'e ilk inen suhûf hesap, birden dokuza rakamlar") temsil ederken, buna mukâbil insanın matematiği icâdi ve geliştirmesi (Amiş Efendi'nin beyânıyla: "Hesap Kıyâmet'e kadar terâkki edecektir") ise "şeker"dir. Dolayısıyla "bal ü şeker yemişsin" in taşıdığı mânâ, ya da şerhi, ise "bal" vahy (= *apriori* bilgi), "şeker" ise geliştirilmeye açık olduğu için objektif bilgi küresini temsil eden, yanlışlamaya açık akıl (= *posteriori* bilgi) ile birlikte alınmasını gerektiriyor. Hülâsa, Yunus Emre'yi Amiş Efendi'ye bağlayacak olursak "şeker"-bilimsel bilgi, akılcılığın rehberliğinde, bitmeyen bir tâkiyle, terakkî edecektir. Sözüün özüne gelince: Profesör Özemre "bal" ile "şeker" yemiş bir bilim adamıdır. Bu hususta bk. A.Y.Özemre, *Akademik Yıllarım* (İstanbul, 2004), s.347-396.

zik profesörü olarak karyerini itmâm etmiştir. Bu meyânda rasyonel bilginin ihâta gücünden ve kapsama alanlarından hareketle bilim târihine ve felsefesine geçerek bu kürenin tâkipçiliğini aklın rehberliğinde sürdürmüştür. Onun bu tâkipçiliği kesbîdir. Öyle de olmak zorundadır. Zîrâ *a posteriori* bilgi ile açıklanan Dünyâ tamamlanmamıştır.

Özemre'nin bu bilgi küresi içindeki yolculuğu, Dünyâ'yı keşfi sâdece madde-madde ilişkisiyle sınırlı kalmamıştır. Esâsen kalamazdı da! Sorumlu bir münevver olarak gene aklın rehberliğinde, bu defa da insan-madde ve insan-insan ilişkilerine açılmıştır. Artık o kendi fildişi kulesinden kaçan bir bilim adamı olarak toplumun meselelerini omuzlayan bir hizmet eridir. Verdiği mücâdele kamu menfaatini Dünyâ petrol kartellerine ve benzerlerine karşı savunmak olmuştur. Artık bir îman ve aksiyon adamı olarak Basın'ın, entel[lektüel] çevrenin, siyâsetçinin boy hedefi hâline gelecektir. Ne gam! İşte bu noktada sübjektif bilgi küresinin Özemre'sinin metafizik kimliğiyle karşı karşıyayız. Bu mücâdelesini onu, aslında, nüfûz-ı nazar sâhibi bir âlim kılacaktır. Akl-ı selîm'e ulaşmak ona Fizik ilminde kesbettiği uzmanlığın bir sonucudur. Ama aklın önlenemeyen taşkınlığını ya da hırçınlığını aşmak, insanın önüne bir ikrâm gibi gelen menfaat çukuruna düşmemek, ne ile mümkün olsa gerekir?

Evvelâ Özemre'nin teslimiyetinin tesbit edilmesi gerekiyor. O, bir dinin sâlikidir. Aklın hayra kapılar açması kadar potansiyel olarak şerre de temâyülü vardır. Duruşundaki sağlamlığını onun İslâmiyet'e olan bağlılığında aramak gerekiyor. Özemre o kimsedir ki, bir kamu görevlisi olarak, menfaat şebekelerinin işlerinin görülmesi için sunduğu dişe dokunur rüşveti elinin tersiyle itecektir. O, verdiği mücâdele ile hedonizmin önüne dikilen bir dalgakıran olmuştur.

Bu numûne-i imtisâlin rûhunu tezyin edişinin kendine has bir hikâyesi vardır. Daha ilk gençlik yıllarında nüfûz-ı nazar sâhibi bir insan, Üsküdar'lı Eşref Ede Efendi'nin nâfiz nazarlarından nasîbedar olması onun zâtına mahsus muhayyel alanın inşaasına da ilk kıvılcımı çakmıştı. Artık bundan ötesi İnsan-Tanrı ilişkisinde kendine tahmil ettiği riyâzetten ibârettir. Burada islâmî tasavvufun (Melâmet'in) hükümlerliği söz konusudur. Artık bundan öte "akl-ı selîm" ile "kalb-i selîm" in dengeli tartılı yolculuğu söz konusu olacak, Fizik ilmi (kesb) ile Melâmet (vehb) kendi kürelerinde yapışık ayrı olarak o söz konusu muhayyel alanı tezyin edecektir. Elbette bu "selîm" alanlara onun sanata – hususiyle klâsik Batı ve Türk mûsikîsine, resim sanatına – olan âşinâlığını da ilâve edebiliriz. Bu yakınlık Özemre'nin pek de keşfedilmeyen "zevk-i selîm"ine tercümanlık yapacaktır.

Özemre, görülüyor ki, objektif bilgi ile sübjektif bilgi arasında Kant'tan beri yıkılmış köprüleri kuranlarla aynı safta buluşması, hattâ inanç küresini, metafiziği yok sayanlar karşısında aynı safta duruşu ile de dikkatleri üzerinde toplamaktadır. O bir *filozof-mutasavvıf*'tir. Esâsen eserlerinin farklı kürelerden neş'et etmesi bunun bir delilidir. Farklı kümelerde kaleme aldığı yazıları sâdece bir boyut içerisinde yer alıyorsa Özemre'nin bırakacağı yankı bu kadar derin olmayacaktı. Hâlbuki îmanla aklın sınırlarını çok iyi tâyin ediyor, her ikisini de farklı metodoloji ile kavıyor. Bu hâl ile o, sâhasında ne iltir ne de son⁵. Böylesi sentetik yapıya ulaşmayı Türkiye'de bilim

⁵ Yalçın Pekşen'in alaycı üslûbuna göre "Özemre, fiziği metafiziğe bağlayan ilk bilim adamı olma şerefini kimseye kaptırmamaktadır" [Bk. "Buradan Bakınca", *Hürriyet* gazetesi, 13 Ocak 1993]

ve tasavvufla meşgul birçok kişi kendilerini setrederek başarmışlardır. Oysa Özemre'nin en mühim başarısı tamamlanmamış bir dünyânın fizikçisi, tamam bir dünyânın mutasavvıfı olarak kamu malının yağmalanmasında gösterdiği direnç, sabır ve metânettir. İşte onun bu duruşu bizim dikkatimize şerhi koyuyor. Yoksa bu memlekette fizikçi de çok, mutasavvıf geçinen de!

III.

A.Y.Özemre, şöhret merdivenlerini, ne bilimsel çalışmalarından ne de sınırlı bir alana sıkışan mutasavvıf kimliğinden ötürü tırmanmıştır. Onu şöhretin zirvesine taşıyan, bir kamu görevi olarak icrâ etmekte olduğu Türkiye Atom Enerjisi Kurumu başkanlığı sırasında Rusya'da vuku bulmuş olan Çernobil fâciası olmuştur. Bu olayla birlikte ismi manşetlere taşındı, hakkında ileri sürülen görüş ve değerlendirmeler ise bıçakla bölünmüşçesine ikiye ayrıldı. İşte Necmettin Şahinler'in bu toplama eserinde Özemre'ye dair muhtelif zevâtın Basın'da yayınlanmış olan görüşleri yer almaktadır. Ancak, hemen ifâde edelim ki, grisi olmayan bu "ak" ve "kara" değerlendirmeler içerisinde onu "ak" görenlerde metafiziğin rasyonalizasyonunu bulmak yerine sübjektivizmin ağır bastığı, buna mukâbil onu "kara"layanların hepsinin objektif-somut alanın insanı olmaları gerekirken Özemre'yi "ak"layanlardan daha sübjektif, indî ve his-sî oldukları görülecektir. Bunların kalpleri temizse ne âlâ! Değilse, Allâh mihâfaza!

Grisi olmayan bu bölünmenin ilk safında bulunanlar için Özemre "*Gönül ehli bir âlim, bilge bir zât*"⁶, "*İlim adamlığı gönül adamlığına denk düşen*"⁷, "*Çok özel bir insan*"⁸, "*Uluslararası bir değer ... ilim çilesi, irfan nasîbi yüksek bir bilge*"⁹, "*Büyük bir fizikçi [olduğu hâlde] ...bilgiçlik taslamayan ... tevâzu dolu bir insan*"¹⁰.

Çernobil olayı ile boy hedefi hâline gelen Özemre için söylenenler, hülâsaten şöyledir: *Radyasyonla ilgili gerçeği topluma açıklamamıştır*¹¹; *lösemide var olduğu iddia edilen artıştan o sorumlu tutulmuştur*.

Özemre'nin kavgasına işâret etmiştik. "*Kendi alanında isim yapmış bir bilim adamı*"¹² olan Özemre "*Haklılığın, ilmin, gayretin verdiği cesâretle kesin konuştu*"¹³ ve sonuna kadar icraatını savundu, hak bildiği yoldan da kılpayı sapmadı.

IV.

Ahmed Yüksel Özemre bir îman ve aksiyon adamı olarak insana ve topluma açılmanın bedelini çektiği çilelerle ödemiştir. İçinden sağlam olmayan hiçbir insan böylesi bir yükü çekemez. Dolu ve dişe dokunur bir bilgi birikimini toplum menfaatinin savunmada seferber etmesi lâfta değil işte gerçekleşmiştir. Elinde güç ve kuvvet olup avuçladığı kumu altın yapacak yerde mücâhedatta karar kılmasını, nefsinin yo-

⁶ Abdullâh Yıldız, "Bilge Bir Üsküdarlı: Ahmed Yüksel Özemre, *Umran*, Sayı: 101 (İstanbul, 2000).

⁷ Sevinç Çokum, "Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı", *Türkiye gazetesi*, 27 Şubat 1997.

⁸ Nuriye Akman, "Tasavvuf ile Taoizm'in Anahtarı Bir", *Sabah gazetesi Pazar eki*, 7 Ekim 2001.

⁹ Yaşar Nuri Öztürk, "Profesör Özemre'nin Kitabı", *Hürriyet gazetesi*, 18 Şubat 2000.

¹⁰ Toygar Akman, *İlginç Olaylar, Sıradışı İnsanlar*, s. 218, (İstanbul, 2004)

¹¹ Ali Sirmen, "Bilim, Bilinç ve Vicdan", *Milliyet gazetesi* 4 Ocak 1993

¹² Ali Sirmen, a.g.e.

¹³ Gürbüz Azak, "Nükleer Silâh Öldürür, Nükleer Santral Yaşatır", *Türkiye gazetesi*, 24 Ekim 1995.

kuşuna tırmanışını ne ile açıklayabiliriz? Bu hâliyle o isimsiz bir kahraman, meçhul bir mâlûmdur. Verdiği savaşta izlediği yolu *Muhabbet ve Mücâdele Mektupları* başlıklı kitabında görmek mümkündür. Toplum çıkarımı menfaat şebekelerine karşı savunurken Özemre bu uğurda vuruşarak ölmeyi kendine şiar edinmiştir.

Hayat denen bu kanlı yolculukta Özemre Hocamız'ın bozulmadan yol almasını Cenâb-ı Mevlânâ'nın şu lâfzı ne güzel açıklıyor: "*Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş!*".

Sohbetinden müstefid olduğum bu azîz dost bana kişisel târihimde Allâh'ın bir ikrâmıdır. Esâsen bu yazı da bir yana eğilimiğin bir ürünü olarak ortaya çıktı. Bu azîz ve sevgili dostu hayırlı ömür, hayırlı âkibet dilerim.

* * *

ÖNSÖZ

Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre, kendisini yakından tanıma bahtiyarlığına erememiş kimseler için *çetrefil, ilkeleri açısından tâvizsiz*; fakat dostları için *sami-mî, salâbetli, merhametli* ve *şeffaf* bir zâttır. Bir gün:

"Efendim; büyük bir kitlenin size nefret ve hınç beslemesine, hattâ iftirâ ve hakâret etmesine rağmen küçümsenemeyecek sayıda zevâtın da büyük bir takdîr ve muhabbet izhâr etmesinin sebebi nedir?"

diye sorduğumda sayın Özemre, yüzündeki müz'ic egzema dolayısıyla bırakmak zorunda kaldığı beyaz sakalının ve II. Wilhelm tarzı bıyığının ardından, yüzüme mahzun bir tebessüm ile bakarak:

"Necmettin'ciğim sen zâhirî sebepleri bir yana bırak! Fakîr sana, Muhyiddin İbn Arabî hazretlerine aynı soru sorulduğunda bunun bâtinî esrârını nasıl açıklamış olduğunu anlatayım. İnşâallâh fakîr için de durum böyledir"

dedi ve devam ettiydi:

"Hazret: Bizlerin vechi ayna gibidir. Bir kimse bize baktığı zaman eğer o aynada kendi nefsinin kirini, karanlığını müşâhede ederse, bunu nefret ve hınçla karşılar. Aslında bize izhâr ettiği bu nefret aynanın kendisine yansıttığı nefsi-ne karşı, bu hâdisenin bilincinde olmaksızın, izhâr ettiği doğal nefrettir. Ve eğer bir kimse bize büyük bir muhabbet ve hörmet duyarsa, bu da vechimizin aynasında kendi rûhunun nûrunu ve azametini müşâhede ettiği içindir. O bunu bilmez; bize âşık olduğunu sanır. Oysa onun aşkı yalnızca kendi rûhunun kendisine bu yolla akseden o hârikulâde sûretinedir, vesselâm demiştir". İşte

bunun içindir ki bu esrâra vâkıf olan zâtlar kendilerine bühtân edenlere haklarını helâl ederler. Hiç bilen ile bilmeyen bir olur mu?"

Bunun üzerine Sayın Özemre, Medya'da kendisini yerenlere ve olumlu yaklaşanlara birkaç örnek olmak üzere sâhip olduğu zengin gazete kupürü arşivini de, İnternet üzerinden kendisine hakâret edenlere ait bilgisayar arşivini de bana açtı. Görüklerim beni hayretlere gark etti. Filvâki Özemre'nin, özellikle Çernobil kazâsı ile Akkuyu Nükleer Santral İhâlesi dolayısıyla, ne gibi ağır çilelere mâruz kaldığını ***Türkiye'nin Çernobil Çilesi, Ah Şu Atomdan Neler Çektim!***, ve ***Çernobil Komplosu*** başlıklı kitaplarından biliyordum; ama bu vesile ile, bu arşivdekilerin ancak pek cüz'î bir bölümünün bu kitaplara yansımış olduğunu öğrenmiş oldum. Bu kitabın tasavvuru da işte o ân içime doğdu.

Bu kitaba Sayın Özemre'yi yerenlerin kaleminden 14, olumlu yaklaşanların kaleminden de 42 yazı aldım. Özemre ile yapılmış yüzden fazla röportajı ise şimdilik bir kenara bıraktım. Geçmişe dönük araştırma yapmanın zevkli olduğu kadar, üzücü yönleri de var kuşkusuz. Zihinleri tâzelemek, o günlere tanık olmayanları bilgi sâhibi kılmak, tarihe not düşmek işin güzel yanı; ama ister istemez hatıralar/olaylar tekrar canlanırken bir sürü burukluğu da beraberinde getiriyor.

Niyetimiz yeni bir tartışma başlatmak, yeni üzüntülere/çilelere kapı açmak değil, "***Kaybolan Yıllar***" olarak nitelendirdiğim seksenli ve doksanlı yıllarda ülkemizin geçirdiği döneme de ***ilim nâmûsuna sâhip bir ilim adamının*** şahsiyetine de onu yerenler ve övenler aracılığıyla ışık tutmaktan ibârettir. Tabîî, bunu yaparken de ilmî dirâyetinin yanında, kendisine her türlü çileyi revâ görenlere karşı sayın Özemre'nin gösterdiği eşsiz sabır, merhamet, adâlet ve ihsân örneklerini gözler önüne sermek ve gelecek kuşaklara bu ahlâktan yansımalar bırakmaktır¹⁴.

Tüm kalbimle inanıyorum ki sayın Özemre kendisini yerenlere de tüm haklarını helâl etmiştir. Ve hâlâ kendisini yerenlere de övenlere de Üsküdar'daki çilehânesinde hayırla dua etmektedir. Sevenleri üzerine himmetinin dâim, hizmetinin kâim olmasını Cenâb-ı Hakk'tan niyâz ediyor, bu kitabın hazırlanmasında yazılı ve sözlü bilgileri bize açtığından dolayı kendilerine teşekkürü bir borç biliyorum.

Necmettin Şahinler
27 Haziran 2004
TRABZON

¹⁴ Bu konudaki en mükemmel tanık sayın Özemre'nin yayınladığı ***Muhabbet ve Mücâdele Mektupları*** başlıklı 344 sayfalık eseridir (İstanbul Yayınevi, İstanbul Kasım 2002).

Prof. ÖZEMRE'yi
YERENLER

ÖZEMRE ÖRNEĞİ¹⁵

Ali SİRMEN

"Avrupa'dan insanlar getirelim, bunları burada bizimkilerle çiftleştirerek yeni bir ırk elde edelim. Böylelikle batılılaşalım" yollu bir öneriyle bugün karşılaşıyorsanız herhâlde öneri sâhibinin deli olduğu kanısına varırsınız. Oysa Abdullah Cevdet gibi târihimizin ilginç kişilerinden biri, bu öneriyi kendi döneminde o günlerin deyimiyle "kemâl-i ciddiyet" ile ortaya atmıştı.

Türkiye'nin Batılılaşma, daha başka deyimiyle çağdaşlaşma (Cemal Süreya'nın deyimiyle o zaman bu iki kavram eşanlamlıydı, çünkü çağdaşlığın, uygarlığın tek mümkünü Batı olarak görülüyordu) çabaları, böylesine garip öykülerle doludur.

Doğrusu ya, Batı'nın teknolojisini, fenninin alalım ama harsını almayalım formülünün de olaylara bugün baktığımız yerden bakınca Abdullah Cevdet'in önerisine bugün baktığımız yerden bakınca Abdullah Cevdet'in önerisinden çok daha ciddî ve tutarlı olduğunu söylemek olanaklı değil. Ancak bu irdelemeyi yaparken bir yanlışa da düşmemek gerek. Geçmiş, kendi koşulları içinde ele alıp incelemek, ona bugünün yargılarını giydirmeden bakıp, kendi içindeki gelişmesiyle eğilmek daha doğru olur. Yoksa, nice akıllı, okumuş kişinin nasıl olup da böylesine gerçekleri görmediği gibi, geçersiz ve yanıtı bulunamaz bir soruyla karşılaşırız.

Geçmişte toplumumuz, çağdaşlaşma sorununa yaklaşırken, ulus bilincine sâhip değildi. Bir yandan çağının gerisinde kalmış bir kurumu ayakta tutmanın yollarını arıyor, bir yandan da çağdaşlaşmayı o kurumun kalıpları içine sığdırmaya, oturtmaya çabalıyordu. Doğallıkla bu iki çabanın aynı anda gerçekleşebilmesi olanaksızlaşıyordu.

Atatürk'ün, çağdaşlaşma yolunda kendinden öncekilerin hiçbiriyle kıyaslanmasına bile olanak bulunmayan başarısının temelinde yatan neden de, çağdaşlaşma çabalarını ulus bilincinin doğrultusuna oturtması çağdaşlaşmayı, çağdaş bir birimin bir parçası ve koşulu hâline getirmesidir.

Olaya bu bakış açısından yaklaşınca da, Batı'nın fennini, teknolojisini alalım, ama harsını bırakalım gibi geçersiz formüllerle, gelişmiş teknoloji, ama çağdışı yapılı ve davranışlı bir toplum yaratma gibi mantık dışı önerilerin tüm anlamsızlığı sırtmaya başlıyor.

Ne var ki, toplumumuzda son zamanlarda bir yandan olanaksız kırma Türk-İslâm sentezcileri, öte yandan şeriat düzencileri, Batı'nın teknolojisini alıp, kafa yapı-

¹⁵ *Cumhuriyet* gazetesinin 10.04.1987 târihli nüshasında Ali Sirmen'in "Dünyada Bugün" başlıklı köşesinden.

sını ve bakış biçimini bir yana bırakmak türküsünü yeniden ısıtıp gündeme getirmeye başladılar. Gerçekte, formülün olanaksızlığı uzun uzun tartışılabilir, ama sanınız gereksizdir. Batı'nın teknolojisi gökten zembille inmiyor, o bir yöntemin, bir dünya görüşünün, bir yaşam felsefesinin sonucu. Onu hazır olarak alıp kendi çağdışı bünyenizi koruyarak uygulamaya kalkarsanız, Humeynî İran'ında bazı alanlarda gelişmiş teknoloji kullanımıyla bütün içinde ne sonuç elde edilirse onu elde edersiniz. Ya da Suudî toplumu gibi yer altı zenginliğine karşın, daha ulus bile olamamış yapay bir modeli geliştirirsiniz.

Türkiye'den bir örnek vermek gerekirse, bu konuda pazartesi günü görevden alınmış olan Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Ahmet Yüksel Özemre'yi gösterebiliriz. Sayın Ahmet Yüksel Özemre, en gelişmiş çağdaş teknolojinin kullanıldığı en gelişmiş bilim dallarından birinde öğrenim görüp uzmanlaşmış ve unvan almış bir kişidir. Ama Ahmet Yüksel Özemre, bu bilimi ve teknolojiyi bir dünya görüşü içine oturtmadığı için, gericiliğin, insanına saygısızlığın, gerçekleri gizlemenin, ülkenin itibarını ve inanılabilirliğini zedelemenin, sonunda da bilim adına gerçeği saptırarak karşısındakileri haksız yere suçlamanın örneğini oluşturmuştur.

Sonunda, içinde tutucu kanadın her geçen gün çok daha ağır bastığı bir iktidar bile, Ahmet Yüksel Özemre ile yola devam etmenin olanaksızlığını görmüş ve kendisini görevinden azletmiştir.

Bütün bu olayların ve sayın Ahmet Yüksel Özemre'nin, düşünce ve davranış çarpıklığının simgesi hâline gelmesinin nedeni ise, çağdaş bilimi ve teknolojiyi kul, kapıkulu kafasına, bakışına oturtmak gibi olanaksız bir sentez çabasıdır.

Ahmet Yüksel Özemre olayını anlatmaya gerek var mı?

Çayda radyasyon konusunda ilk önce "Benim halkım radyasyondan ne anlar?"¹⁶ diye herhangi bir açıklamayı bile gereksiz gören, daha sonra gerçek dışı açıklamalar yapan ve yabancı ülkelerin yaptığı araştırmalarla yanlış yüzüne vurulan, bu olay karşısında da, eski ve köklü devlet terbiyesi ve devlete bağlılığını Osmanlı kapıkulu biçimiyle¹⁷ ileri sürerek işin içinden sıyrılmaya çalışan, kendi açıklamalarına

¹⁶ Doğrusu: "Benim halkım radyasyon birimlerinden ne anlar ki onu, anlayamayacağı bir sürü rakam ve birimlerle meşgûl edeyim? Bunlar ilim adamlarının işidir. Radyasyon ölçüm sonuçları ancak bunları bilimsel olarak yorumlayacak olanlara iletilebilir" dir. **Medya bu beyânı, Prof. Özemre'nin diğer pekçok beyânâtında olduğu vechile, işine geldiği gibi deforme etmiştir.** Çernobil kazâsı akabinde radyasyon ölçüm verileri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'na, OECD Nükleer Enerji Ajansı'na ve bu verileri resmî yoldan talep eden yabancı devlet büyükelçiliklerine iletilmiştir. Bu verileri yurt içinde resmen talep eden tek kuruluş ise Hâcettepe Üniversitesi Nükleer Mühendislik Bölümü olmuştur. Bu veriler ona da verilmiştir. (N.Ş.)

¹⁷ Prof. Özemre'nin TAEK Başkanlığı'ndan alınmasından sonra bir gazetecinin: "*Pekiye Hocam; Başbakanlığın sizi görevden alma kararına karşı Danıştay'da bir iptal dâvası açacak mısınız?*" sorusuna karşı verdiği cevap: "Bak evlâdım! Beni bu makâma atayan Başbakan sonunda şu ya da bu sebepten ötürü benimle artık çalışmak istememiştir. Devlete inanan, vakur ve haysiyetini koruyan bir insan Hükümet'in başındaki adama rağmen zorla o makâmda kalmak için kendini küçük düşürüp de Danıştay'da ya da her neresi ise bir dâva ikâme etmez. Bizim ailemizden aldığımız Devlet terbiyesi bunu gerektirir. Benim anne tarafından atalarım 400 sene, baba tarafından atalarım da 170 sene Devlet-i Âl-i

katılmayan başka bilim adamlarını "âdî" ve "pespâye" gibi deyimleri kullanarak suçlayan sayın Özemre, görevinden ayrılırken "Vicdânım rahat" da diyebilmiştir.

Akıl ile eşleşmemiş, nesnel verilere ve gerçeklere ters düşen bir vicdan rahatlığının hiçbir önemi olmadığını, vicdanı akla ve nesnel verilere ters düşmesine karşın rahat olan kişinin, saygı değil, ancak acıma ve gülme duygusu uyandırdığını bir yana bırakalım.

Biz sayın Özemre'nin olayı kapanırken her şeye karşın yine de kendisine teşekkür etmek istiyoruz.

Çünkü sayın Ahmet Yüksel Özemre, kamuoyu önünde kişiliği ve davranışlarıyla, kırma yapay bir sentezin olanaksızlığını canlı olarak kanıtlamıştır.

* * *

Osman'a hizmet etmişlerdir. Bir çoğunun başına benim başıma gelenler gelmiştir. Hiçbiri de edebinden, vekârından ve haysiyetinden aslâ vaz geçmemiş; ve aslâ zıpzıpını kaybetmiş mahalle çocukları gibi şamata çıkarmamıştır. Benim aldığım terbiyede Devlet göreve gel dediği zaman gelinir; git dediği zaman da gidilir" şeklindedir (Bk. Ahmed Yüksel Özemre, **Çernobil Komplosu**, s.186, Bilge Yayınları, İstanbul 2004). Bu cevabın gazetelerde yayınlanmasından iki gün sonra Ali Sirmen'in yazısı bu cevaba duyduğu reaksiyonu dile getirmektedir. (N.Ş.)

ÇERNOBİL: DEVLET NE İÇİN VAR?¹⁸

Orhan BURSALI

Çernobil atom santralının 1986 yılında patlayarak sâdece çevresini değil geniş bir bölgeyi radyasyonla kirlletmesinin üzerinden beş yıl geçti. Radyasyon bulutları o târihte rüzgârların "sırtında" Avrupa'yı dolaşmış, Türkiye'yi de Trakya'dan Karadeniz'e kadar yoğun etkisi altına almıştı. Patlama, Çernobil halkı için tam bir felâketti. Onlarca insan kanserden ölürken, Lösemili (kan kanseri) Sovyet çocukları Avrupa başkentlerinde ve Sovyetlerde hâlâ tedâvi görüyor. Milliyet'in haberinden, kan kanseri olayının Karadeniz'de de patladığı anlaşılıyor. Bir yıldır bu konuda haberler gazete ve dergilerde yer alıyordu. Doktorlarımızın sistematikleştirdiği araştırmalar, Çernobil öncesine kıyasla, kan kanseri ve sakat doğumların çok arttığını gösteriyor.

Türkiye Çernobil sırası ve sonrası büyük rezâlet yaşadı. Türkiye'de insanlar radyasyon felâketi karşısında savunmasız bırakıldılar. Yüksek dozda radyasyon içeren yiyecek maddeleri, Bakan **Cahit Aral** ve Türkiye Atom Enerjisi'nin o zamanki Başkanı **Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre** tarafından tehlikesiz ilân edildi. Bakan Aral çay içerek poz veriyor (ingiliz çayı olsa gerek!) ve "*Yoksa ben çay içer miyim?*" komik görüntülerine yol açıyordu. Özemre radyasyon ölçüm sonuçlarını "**devlet memurunun sorumluluğu**" ile (ve halka karşı sorumsuzlukla) kamuoyuna açıklamıyordu. "**Kimse anlamaz, boşuna panik yaratılır**" gerekçesini öne sürüyordu. Yorumlama özgürlüğü sâdece ve kendisine aitti.

İnsanlarımız çayı içtiler, fındıkları yediler. Radyasyonlu çimenleri yiyen ineklerin etiyle sütüyle beslendiler. Lâhanasını, sebzelerini, balığını vb. yediler. Yoğun radyasyon alınan günlerde ve yerlerde "**anne karnına düşen**" bebekler, doğallıkla en çok etkilendiler.

Bugün Aral "**yanlış yaptıklarını**" yarım ağızla itiraf ediyor. Özemre ise tavrını sürdürüyor. Bir bilim adamı diliyle değil, hâlâ o zamanki "devlet memuru" diliyle konuşuyor. Karadeniz'deki lösemi artışları konusunda da özetle "**Çernobil öncesi istatistikler yoktu, şimdi istatistik yapılıyor ve artış varmış gibi görünüyor**" savunmasını yapıyor. Özemre bu saptamaları hiçbir temele dayandırmıyor¹⁹.

¹⁸ *Cumhuriyet* gazetesinin 26.12.1992 târihli **Bilim Teknik** ekinden.

¹⁹ Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre "Çernobil Kazâsının Türkiye Üzerindeki Etkileri İle İlgili Olarak Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu"na 21 Şubat 1993 târihinde takdim ettiği 49 sayfalık açıklamasında şu husûsa da dikkati çekmiştir:

"Çernobil kazâsına kadar Türkiye'de ancak birkaç merkezde kanser istatistikleri tutulmakta, ve bunlar da Türkiye'de bir yılda ölenlerin %5 ilâ %12'sinin kanser sebebiyle ölmekte olduğuna işaret etmekteydiler.

Çernobil kazâsından sonra hem Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nda, hem Tıp Fakülteleri'mizde, hem hastahânelerimizde ve hem de hekimlerimizde kanser konusunda büyük bir bilinçlenme zuhur etti. Bunu Çernobil kazâsının etkilerinin gerçekten de olumlu bir yanı olarak kabûl etmek gerekir. Bu sâyede Türkiye'de kanser istatistikleri daha çok sayıda merkezde ve daha ciddî bir şekilde tutulmaya ve, hepsinden de daha önemlisi, ciddî kanser taramaları yapılmaya başlandı.

Çernobil, Özal hükûmetinin vitrindeki insanları olarak öncelikle Aral ve Özemre'nin omuzlarındadır. **Lösemili çocukların sorumluluğu öncelikle devletin bu ikilisinin sırtındadır**²⁰.

Olayın çok önemli yanı devleti, ülkeyi yönetenlerin bir kez daha vatandaşını aldatmasıdır. Devlet yetkililerinin bir kez daha "ülkenin, milletin iyiliği için" yurttaşlarının çıkarlarını çiğnemesidir. "Yüce devlet" adına bir kez daha bireyin hak ve öz-

Bunun sonucu olarak da **kayıtlara geçen** kanserden-dolayı-ölüm-vakalarının sayısı artmaya başladı. Bu artış, işin kühünü fehedemeyen kimselerce, kanser vakalarında Çernobil kazâsından sonra ve bu kazânın sebeplerine doğrudan doğruya bağlı olan reel bir artış değil yalnızca kayda geçen vakaların sayısındaki artıştır.

Bu sayı, Dünyâ kanser mortalitesi ortalaması olan %22 civârına ulaşmıyaca kadar artmaya devam edecektir. Gerisi ise, yâni Türkiye'deki kanser vakası sayısındaki artışın Çernobil kazâsından sonra alınan gıdâlardaki radyasyondan dolayı olduğu iddiası ise gerçeğe uymayan bir vehmin ifâdesidir!

Lösemili çocukların oranındaki artış iddiasına gelince Hacettepe Üniversitesi, Karadeniz Üniversitesi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültelerinin açıklamalarına göre ve kezâ İstanbul Üniversitesi'nden konuyla ilgili pekçok bilim adamının panellerde ve yazılı ve görüntülü basındaki açıklamalarına göre : **Türkiye'de lösemili çocuk vakalarının oranında bir artış gözlenmemektedir.** Bu sonuç Uluslararası Kanserle Savaş Birliği ve Yunan Kanser Cemiyetinin WHO'nun işbirliğiyle 6-8 Aralık 1991'de Atina'da yapılan ve **Çernobil Kazâsının Uzun Vâdeli Etkilerine** tahsis edilmiş olan bir uluslararası toplantıda Finlandiya adına sunulan tebliğin içeriği ile de tutarlıdır. Nitekim Çernobil kazâsı sonucu Finlandiya'da 1980 ilâ 1990 yılları arasında lösemi oranında bâriz bir düşüş gözlenmiştir.

Şimdi Türkiye'deki duruma bakacak olursak, lösemi ve diğer kanser türlerinin istatistiklerinin tutulduğu merkezî birim Sağlık Bakanlığı'nın bünyesindeki **Kanserle Savaş Dairesi**dir. Bu dairenin müstâfî başkanı Prof.Dr. Nazmi Bilir'in TAEK Başkanlığı'nın 29 Aralık 1992 târih ve 4064 sayılı talebine **Bakan Adına** vermiş olduğu 11 Ocak 1993 târih ve B100KSD00000007/5010/0008 sayılı resmî cevabına ekli **T.C. Sağlık Bakanlığı Kanser Kayıt Merkezine Sağlık Kuruluşlarından Bildirimi Yapılan Kanser Olgularının Doğu Karadeniz İlleri Ve Edirne'de Lösemi Sayısı Ve Bu İllerde Toplam Kanser Olguları** başlıklı istatistik bilgileri içeren cetveli:

İLLER	1989	1990	1991	1992 (on aylık)
Ordu: Lösemi	(7)	-	(11)	(1)
Toplam	159	232	286	104
Trabzon: Lösemi	(10)	-	(11)	(4)
Toplam	442	425	499	389
Giresun: Lösemi	(5)	-	(3)	(3)
Toplam	177	216	255	58
Rize: Lösemi	(2)	-	(9)	(1)
Toplam	91	180	178	48
Artvin: Lösemi	-	-	(1)	-
Toplam	65	62	144	56
Edirne: Lösemi	(9)	-	(10)	(3)
Toplam	249	317	317	123

şeklinde. Sayın Sağlık Bakanının ise bu istatistiklerden habersiz görünmesi en azından düşünülmeğe değer bir husustur”.

²⁰ Çernobil kazâsının Türkiye üzerindeki etkilerini gazetelerin dezinformasyonu ile deforme edilmiş biçimiyle değil de yetkili tek ağızdan öğrenmek için Prof. Özemre'nin şu kitaplarına müracaat ediniz:

1) **Türkiye'nin Çernobil Çilesi**, 280 sayfa, Nehir Yayınları, İstanbul 1993; 2) **Ah Şu Atomdan Neler Çektim!**, 400 sayfa, Pınar Yayınları, İstanbul 2002; ve kezâ (Prof.Dr. Ahmet Bayülken ve Prof.Dr. Şarman Gençay ile birlikte) **50 Soruda Türkiye'nin Nükleer Enerji Sorunu**, 71 sayfa, 2. baskı, Kaknüs Yayınları, Üsküdar 2000. (N.Ş.)

gürlüklerinin yok sayılmasıdır. Bilimin de "devlet elinde" maskara edilmesidir. (Zakkum olayında olduğu gibi!)

Radyasyon dozunun ne kadarının nasıl etkilediği konusunda "serdedilen" bütün değerler ortalama değerlerdir ve bir insan prototipi için geçerlidir. Ama her insan için radyasyondan etkilenme eşiği farklıdır. Binbir kimyasala, çevre kirliliğine, zararlılara mâruz kalan insanda kanser oluşumu için "*bardağı hangi damlanın taşıracacağını*" kimse bilemez. Radyasyon burada tartışmasız "taşırın damla"dır.

Kendisini birinci derecede ilgilendiren konularda karar verme yetkisini insanın kendisine bırakmak, günümüz demokrasi, açık toplum vb. gibi kavramların *yaşandığı* ülkelerde birincil önem taşıyor.

Devletin veyâ siyâsî yetkililerin Çernobil gibi bütün dünyâyı sarsan ve bugün atom santrallerinin bir bir kapanmasına ve atom sanayiinin iflâs etmesine neden olan önemli olayda hele, bireyi sonuna kadar aydınlatması ve koruması gerekir. Bu *devletin, bireyin mutluluğu için varolduğu* felsefesinin görüşüdür.

Aral ve Özemre görüşü ise "*bireyin devletin çıkarları için varolduğu ve fedâ edilebileceği*" felsefesini yansıtır. (O ne demekse!)

Dünyâda ikinci görüş çöküyor, birinci görüş ise yükseliyor. (Çoktan beri)

Türkiye'de ise halk, kimseden çekmedi, devletten, onu yönetenlerden çektiği kadar!

* * *

KİMSE HESAP SORAMAZ!²¹

Rahmi TURAN

Boş yere umutlanmayın! Bu çile biteceğe benzemiyor. Bizdeki iktidarların meyvesi zamlar ve boşvermişliktir. Bu acı meyveler her zaman tepemize düşer! Ne yapalım, suç bizde. Onları seçenler de biziz çünkü. Hepsi aramızdan çıkıyor.

"Kör köre rehberlik yaparsa, ikisi de karanlıkta kaybolur" derler ya. Onun gibi bir şey. Ne demişlerdi? "Hırsızlardan hesap soracağız. Kör kuruşun hesabını sormazsak nâmerdiz" diye çılgınlık ata ata iktidâra gelmişlerdi. Ne oldu? Hiçbir şey! Soygunların, yolsuzlukların hesabını soracakları yok ama bâri halkın sağlığıyla alay ederek "**İnsanlık suçu**" işleyenlerin yakasına yapışsalar. "Hiç değilse bu ülkede bâzılarından hesap soruluyor" denebilse.

Bu ülkede kimin eli kimin cebinde, kim kimi kazıklıyor, aldatıyor, aptal yerine koyuyor belli değil. Belli olan tek gerçek, herkesin yaptığı yanında kâr kalıyor. Hazin olan bu.

Şu radyasyon olayı, kepâzelikten de beter. Cinâyet âdetâ. Zamanın sorumlu Bakanı Cahit Aral ve Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre'nin itirafları tüyler ürpertici. Dönemi hükûmeti, hem tedbirde gecikmiş, hem de acı gerçeği halkımızdan gizlemiş. Aradan 6 yıl geçti. Kanseri olaylarında müthiş bir artış var. Sakat doğan çocukların sayısı ürkütücü.

Bilim adamları, daha bunun bir şey olmadığını, radyasyonun asıl etkisinin onuncu yıldan sonra ortaya çıkacağını, kan kanserinin ve kemik erimelerinin dehşet verici boyutlara ulaşacağını söylüyorlar.

Peki ne olacak? Ne yapmalı? Bu insanlık suçunu işleyenleri yargılamalı, değil mi? Yok canım. Kim yargılayacak? Halkın sağlığı kimin umurunda ki? Yeni yeni rezâletler ayyuka çıkarken bugünkü iktidar eski rezâletlerle uğraşır mı?

Bakın kendi kendimizi aldatmıyalım. Hiç kimse bir şey yapamaz, hiç kimseye bir şey olmaz. Bu ülke böyledir işte. Dedik ya, elma ağacın dibine düşer. Kimseden hesap sorulmaz, kimse yargılanmaz.

İktidâra gelenler her zaman halkı aldatır, keriz yerine koyar, yasaları çiğnerler, hep lâklâkla vakit geçirip ahkâm keserler. Çernobil fâciasından sonra, radyasyonlu çayları bize içirmişler. İnsanlarımızı kansere mahkûm etmişler. Canları sağ olsun. Onlar ne yaparlarsa halkın sağlığı, mutluluğu için yapmıştır! Bu dertli hayatta yaşamaktansa, en kısa zamanda ölüp gitmek halkımız için iyidir, diye düşünmüşlerdir!

Şimdi bir de "**Hesap sorulsun**" diyoruz. Kim kimden hesap soracak yâhu? Hiçbir rezâletin üstüne gitmeye gönülleri de elvermez, güçleri de yetmez! **Çünkü hepsinin dağlar kadar kamburu var!** ■

²¹ Rahmi Turan'ın *Meydan* gazetesinin 29.12.1992 târihli nüshasındaki "Diken" başlıklı köşesinden.

ŞİMDİ SÖZ SIRASI ADÂLETİN...²²

Oktay EKŞİ

Gerçek demokrasilerle yarı demokrasileri, gelişmiş ülkelerle az gelişmişleri, refah toplumları ile yarı refah toplumlarını, aydınlarla yarı aydınları birbirinden ayıran sayısız ölçüt (kıstas) vardır. Bunlardan demokrasilerle yarı demokrasileri ayıran en önemli ölçüt, bize göre o ülkede ne muhâlefet partilerinin güven içinde görev yapmaları, ne Anayasa'ya aykırı yasaların çıkmasını –veyâ uygulanmasını- engelleyen yargı denetiminin bulunması, ne de iktidarın serbest ve dürüst seçimler sonunda el değiştirmesidir.

"Peki ya nedir" mi diyorsunuz...

Bir ülkede halkın gerçekleri öğrenmesine engel olunabiliyorsa, demokrasinin kendisi değil, ortada olsa olsa adı vardır.

"*Çernobil*" fâciası örneğinde olduğu gibi...

Şimdi basınımız döndü tekrar, 1986 yılının meşhur *Çernobil* fâciasının verdiği ve vereceği zararların ülkemizde halktan nasıl saklandığını ele aldı.

Hâlen yapılan yayınların bir kısmının gerçeği tam olarak aktarıp aktarmadığına ilişkin tartışmalara girmek istemiyoruz. O bahis ayrı...

Bizim üzerinde durmak istediğimiz, bilimsel gerçeklerin halktan ısrarla saklanmış olması ve hattâ, doğruyu söyleyenlerin o zaman nerdeyse "*vatan haini*" muamelesi görmüş olması...

Tabîî bu, meselenin bir tarafını, yâni yönetim kademeleri ile siyâsî sorumluların (özellikle o târihteki hükûmetin) tutumunu yansıtıyor. Bir de bilim adamlarına düşen kısmı var ki o, bir bakıma daha da hazindir:

O târihte bilim dünyamızda doğruları söylemeye ancak Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden (ODTÜ) isimlerini saygı ile anmaya değer bulduğumuz Prof.Dr. *Aykut Kence*, Doç.Dr. *İnci Gökmen*, Doç.Dr. *Ali Gökmen* ve daha sonra bir trafik kazâsında vefât eden Doç.Dr. *Olca Birgül* cesâret etmişti.

Hâfızamız eğer bizi yanıltıyorsa, buna öteki üniversitelerden ya bir, yâhut da iki isim ilâve edebilirsiniz.

Peki ya ötekiler?

²² Oktay Ekşi'nin *Hürriyet* gazetesinin 28.12.1992 târihli nüshasındaki "Günün Yazısı"başlıklı köşesinden.

Anımsanacaktır, o târihteki YÖK Başkanı **İhsan Doğramacı** ne zaman ağzını açsa "YÖK yasası içindeki üniversitelerimiz tam anlamıyla özerktir" diyerek lâfa başlıyor, YÖK'ün kimseye karışmadığını söylüyordu.

Oysa şimdi ortaya çıkıyor ki, **Çernobil** fâciası ardından çok yoğun ve tehlikeli dozda radyasyona mâruz kalan halkımıza bu gerçeğin bilim adamları tarafından da duyurulmasına YÖK engel olmuş. Çünkü o dönemde kurulan "Radyasyon Güvenlik Komitesi" YÖK'e bir yazı göndererek, "kendilerinin bilgisi ve izni dışında herhangi bir yayın yapmamasını" istemiş. Yâni üniversiteler çok vahim bir gerçeği tesbit etseler bile, bunun halktan saklanmasını talep etmiş.

En vahimi de, o târihte Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı olan Prof.Dr. **Ahmet Yüksel Özemre** ODTÜ Rektörü'ne gönderdiği "Kişiyeye Özel" bir yazıda

"Bilimsellik kisvesi altında, bilimi kamuoyunu tedirgin etmeye âlet etmek gibi âdî ve pespâyeye bir gâyeye vâsita kılmak gayretkeşliği, hâmile kadınlarda panik yaratabilecek ve pekçok bebeğin doğmadan katline vesile teşkil edebilmektedir. ODTÜ gibi ülkenin irfânına hizmet eden bir müessesenin mânevî îtibârını zedeleyen bu kabil suinîyet sâhibi kişilerin ODTÜ bünyesinde barınabilmiş olmasını derin üzüntüyle karşılamakta olduğumuza inanmanızı istihâm ederim"

diyecek kadar sorumsuz davranabilmiş.

O zaman gerekli önlemleri almayan ve halktan gerçekleri saklayan hükûmetin, bilim adamlarını susturan YÖK'ün, YÖK'ü baskı altına alan Radyasyon Güvenlik Komitesi'nin ve konunun birinci derecede teknik sorumlusu olan Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı'nın şimdi tek muhâtabı Türk Adâleti'dir...

Ülkemizde demokrasi gerçekten de varsa Adâlet sormalı, onlar da hesap vermeli...²³

²³ Ocak-Nisan 1993 arasında Prof. Özemre hakkında Cumhûriyet Savcılıklarına 400 den fazla suç duyurusunda bulunulmuştur. Ayrıca Başbakan Süleyman Demirel, Başbakan Yardımcısı Prof.Dr. Erdal İnönü ile Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna Çernobil kazâsının akabinde TAEK Başkanı olarak Prof. Özemre'nin: 1) görevini savsaklamış olduğunu, 2) gerçekleri halktan gizlemiş olduğunu, 3) gerekli tedbirleri almamış olduğunu ve 4) Doğu Karadenizli çocukların lösemiye yakalanmalarına sebep olmuş olduğunu ileri sürerek hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcısı'na ayrı ayrı suç duyurusunda bulunmuşlardı. O sıralarda TAEK Başkanlığı'nda aynı hükûmetin tâyin etmiş olduğu Prof.Dr. Yalçın Sanalan bulunmaktaydı. Çernobil kazâsında TAEK'in ve Prof. Özemre'nin nasıl davranmış oldukları hakkında en iyi bilgiyi verecek makâm olan TAEK Başkanı'nı es geçip bilgi almadan suç duyurusunda bulunan bu üç bakanın hüsn-i niyetle hareket etmediği karşısında Prof. Özemre, haklı olarak, siyâsî ihtirâsın insanların ahlâklarını ve davranış biçimlerini çok deforme ettiğini düşünmüştür. Daha sonra ANKA Haber Ajansı'nın 8 Mart 1993 târihli Gündem'inden öğrendiğimize göre Ankara Cumhuriyet Başsavcısı ileri sürülen iddiaları vârid görmediğini bildirerek bu suç duyurularını ilgili bakanlara gerisin geriye iade etmiş. Prof. Özemre diğer bütün dâvâlardan da beraat etmiştir. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "Çernobil Kazâsı'nın Türkiye üzerindeki etkilerini araştırmak ve suçluları tesbit etmek" üzere Mayıs 1993'de kurulan ve dokuzbuçuk ay çalışan Meclis Araştırması Komisyonu'nun 103 sayfalık raporu da Prof. Özemre'yi ibrâ etmiştir. [Bk. Ahmed Yüksel Özemre, *Ah, Şu Atom'dan Neler Çektim!*, Pınar Yayınları, İstanbul 2002]. Hayatında hiçbir kimseye, hiçbir mahfele, hiçbir cemaate, hiçbir partiye sırtını dayamamış; dâimâ ilmiyle, salâbetiyle ve dürüstlüğü ile

BU HESAP SORULMALIDIR...²⁴

Oktay EKŞİ

Şimdi Ukrayna sınırları içinde kalan Çernobil'de 26 Nisan 1986 günü meydana gelen nükleer santral kazâsının ardından Türk halkının sağlığını korumakla yükümlü olanların görevlerini tam olarak yapıp yapmadıkları tekrar tartışma konusu olunca, herkes kendisini savunmaya başladı.

Bunlardan, üzerinde en fazla durmaya değer olanını dün bir gazetede okuduk. Meğer o târihte Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı sıfatını taşıyan Prof.Dr. **Ahmet Yüksel Özemre** hep "*doğru*" olanları söylüyormuş da, o sözleri, biz gazeteciler saptırıyor ve halkı aldatıyormuşuz. Bakın Özemre ne diyor:

"... Ben Türkiye'de radyasyon yok demedim. Devamlı sûrette, sâdece Çernobil kazâsından dolayı halka intikâl eden gıdâ maddelerinde radyasyon, insan sağlığı açısından, hiçbir mahzur teşkil etmemektedir, dedim. Bu radyasyon demekten çok farklı bir şeydir"

demiş.

Sonra, "*Türkiye Çernobil kazâsını Allâh'ın inâyetiyle rüzgârların tesiriyle çok rahat atlatmıştır. Avrupa'da en az etkilenen ülkeyiz*" diye devam etmiş. Bununla da kalmamış. O târihte üretilen çayda *sıfır* ile 89.000 bekerel/kg arasında değişen radyasyon ölçtüklerini, bu çayı bir yıl öncesinin 1985'in 115 bin ton çayı ile harmanlayarak²⁵ 12 bin 500²⁶ bekerel/kg'a düşürmeyi ve bu çayı piyasaya sürmeyi teklif ettiğini açıklamış. Ne var ki o sırada Almanya'ya ihrâç edilen 50 ton çayda 25 bin bekerel/kg mikdârında radyasyon çıkınca, her şeyin alt üst olduğunu anlatmış. Bu a-

mücerred kalmayı tercih etmiş olan Prof. Özemre'nin bütün bu suç duyurularından ve TBMM Araştırma Komisyonu'ndan beraat ederek çıkmasının değeri iz'an sâhipleri tarafından gerektiği gibi değerlendirilecektir, umarım. (N.Ş.)

²⁴ Oktay Ekşi'nin *Hürriyet* gazetesinin 30.12.1992 târîhli nüshasındaki "Günün Yazısı" başlıklı köşesinden.

²⁵ 1986 yılının kuru çay rekoltesi 140.000 ton civârında olmuştur. Bu çayın en az radyasyonlu bölümü 1985 yılından kalma radyasyonsuz 50.000 ton çay ile harmanlanarak kuru çayın kilosunda 12.500 bekörel'den daha az radyasyon bulunan bir karışım elde edilmiştir. Geri kalan 58.078 ton daha yüksek radyasyonlu çay halka intikâl ettirilmemiştir. 12.500 bekörel/kg kadar bir radyasyon içeren kuru çay demlendiğinde elde edilen demin litresinde 370 bekörelden çok daha az bir radyasyon kalmaktaydı. Bu ise Avrupa Birliği'nin, bırakınız Çernobil kazâsı gibi olağanüstü durumları, olağan durumlarda dahî hâmile kadınların ve 1 yaşından küçük bebeklerin sulu gıdâ maddelerinde bulunmasına müsaade ettiği radyasyon seviyesi idi. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Türk halkına bu tedbiri uygularken bunu yalnızca hâmile kadınlara ve 1 yaşından küçük bebeklere değil bütün yetişkinlere de uygulayarak çok daha katı bir radyasyon dozu normu türetmiştir. Bk. Ahmed Yüksel Özemre, *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*, s. 145-184, Nehir Yayınları, İstanbul 1993. (N.Ş.)

²⁶ Prof. Özemre'ye göre gazeteciler ne yazık ki ya 12.500 yazmasını bilmiyorlar ya da 12.500 yazdıkları zaman Türk halkının bunu çözüp okuyamayacak kadar câhil olduğunu vehmediyorlar! (N.Ş.)

rada elde kalan yüksek radyasyonlu 58 bin ton çayın hâlâ bir sorun teşkil ettiğini bildirmiş.

Önce bir noktayı belirteyim: Eğer yüksek radyasyonlu çayı sıfır radyasyonlu çay ile harmanlayıp piyasaya sürmek uygun ve sakıncasız bir metot ise, 1986'nın hâlen sorun olan 58 bin tonluk çayını daha sonraki yılların radyasyonsuz çayı ile harmanlayıp sakıncasız hâle getirmeyi neden kimse düşünmedi de bu çay bir baş belâsı olarak yıllardır depolarda kaldı?²⁷

Özemre'nin önerdiği metodun sakıncalı olması yüzünden mi?

Özemre'ye sorarsanız, çayın 12 bin 500 bekerel/kg'ının sağlığa zararı yokmuş. Çünkü demlenen ve sonra sıcak su ile koyuluğu giderilen çayın bir litresinde radyasyon, 370 bekerelin altına yâni zararsız doz sınırına inermiş²⁸.

Çay, üç aşağı beş yukarı dünyânın her yerinde birbirine benzer şekilde demlendiğine göre Avrupa ülkeleri o târihte neden 600 bekerel/kg'dan daha fazla radyasyonlu çayı almayı yasakladılar?²⁹

Bir litrede 370 bekerellik oranı onlar bilmedikleri için mi, **Özemre**'nin hesaplama metodu yanlış olduğu için mi? Yoksa Türk halkının radyasyona dayanıklılık gücünün avrupalılarınkinden büyük olduğu yolunda bir bilgi var da bizim mi habermiz yok?

²⁷ Bu soruyu Ahmed Yüksel Hoca'ya şahsen de sorduğumuzda aldığımız cevap şu oldu: "*Matematikte yalnızca dört işlemde haberi olan bir ilköğretim 3. sınıf talebesine tansör analizinden ya da hiperkompleks sistemlerden bahsetmek ne derecede isâbetli olursa radyasyonun ilminden haberi olmayan bir kimseye de bunun uluslararası normlarından, felsefesinden ve ahlâkî prensiplerinden söz etmek de ancak o derece isâbetli olur. İlim, fehâmet-idrâk-temyiz ehli olmayanlara sebil gibi dağıtılmaz; çünkü bunu anlamaktan âcizdirler. Sonuç olarak da dâimâ karamsar düşünerek isâbetsiz, ilmî açıdan da saçma beyânlarda bulunurlar; kendi vehimlerini hâzâ ilim zanneder ve nişân çıkarırlar. Çernobil kazâsından sonra TAEK, radyasyon ölçüm sonuçlarını ve radyasyondan uluslararası normlara göre korunma stratejisini işte bunun için avâma (yâni bunları fehmetmesi, idrâk etmesi ve temyiz etmesi mümkün olmayanlara) aslâ intikâl ettirmedi. Buna karşılık, bu ölçümleri ve TAEK'in yorumlarını ilmî kıstaslara göre yorumlayabilecek nitelikte, yurt içinden ve yurt dışından ne kadar resmî kuruluş varsa bunların TAEK'e bir taleplerinin vuku bulması hâlinde bunlar kendilerine derhâl iletildi. Türkiye içinden TAEK'den resmen bu ölçüm sonuçlarını ve resmî yorumumuzu talep eden tek kurum ise Hâcettepe Üniversitesi Nükleer Mühendislik Bölümü oldu. Onunla da bütün sonuçlarımızı paylaştık. İlim avâmın ve diplomalı câhillerin eline bırakılmayacak kadar kıymetlidir. Çayların yıllardır depolarda kalmış olması ve şahsen benim buna karşı cihâdımı öğrenmek isteyenler lütfen zahmet edip *Muhabbet ve Mücâdele Mektupları* (İstanbul Yayınları 2003) başlıklı kitabımdaki V, V, X, XI, XII numaralı mektuplarıma ve EK:III'e, ve kezâ *Ah Şu Atomdan Neler Çektim!* (Pınar Yayınları, İstanbul 2002) başlıklı kitabımda s. 45-114 arasında yer alan "Çernobil Kazâsının Türkiye Üzerindeki Etkileri İle İlgili Olarak Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu"na 21 Şubat 1993 târihinde takdim ettiğim raporumu okusunlar".(N.Ş.)*

²⁸ Radyasyonlu çay demlendiğinde radyasyonun deme geçme oranı en fazla %70 civârındadır. TAEK hesaplarını, daha büyük bir emniyet marjıyla, radyasyonun deme % 100 oranında geçtiği varsayımına göre yapmıştır. Bu takdirde demin litresindeki radyasyon 370 bekörelde daha az olmaktadır. Bu dem su ile koyuluğu giderilince radyasyon, gâyet tabîî, çok daha aşağı düzeye çekilmiş olmaktadır. (Bk.*Türkiye'nin Çernobil Çilesi*, s. 145-172) (N.Ş.)

²⁹ Bunun cevâbi için Bk. *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*, s. 74-76, 89-92. (N.Ş.)

Özemre şimdi Çernobil kazâsını Türkiye'nin çok rahat atlattığını söylüyor. Kupür arşivimizi şöyle bir tarayınca gördük ki **Özemre**, Çernobil kazâsından tam 20 gün sonra yâni 14 Mayıs 1986 târihinde yayınlanan bir demecinde: "*Devlet 54 milyonun radyasyon güvenliğini bu kuruma vermiştir. Çeşitli söylentilerle tedirginlik yaratmak akıllı işi değildir. (...) Radyasyonun Türk halkına zararı var mı yok mu, bırakın da biz araştıralım, biz açıklayalım*" dedikten sonra ilâve etmiş: "*Bu işin garantisini benim. Ama gene de teyakkuz hâlindeyiz. Herkesten önce radyasyon bulaşığı olduğu ileri sürülen gıdaları ilk önce yemeye gene ben tâlibim*"

Oysa **Özemre**'nin bu kadar kesin garantiler verdiği dönem yâni 26 Nisan'ı izleyen 33 günlük süre içinde Türk halkının ne ölçüde radyasyon aldığıının maalesef bilinemediğini o dönemdeki Sanayi Bakanı **Cahit Aral** geçenlerde bizlere açıkladı.

Nitekim şimdi Karadeniz'den devamlı "*sakat çocuk doğumlarının ve kanser olaylarının arttığını*" bildiren haberler geliyor. Ama "*Bu işin sorumlularını*" hesap vermeğe kimse çağırıyor³⁰.

* * *

³⁰ Ahmed Yüksel Özemre, *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*, s. 43-44'den şu pasaj dikkat çekicidir (N.Ş.):

Bölgede (yâni Trakya'da) en fazla radyasyona mâruz kalan insanın bile, en karamsar değerlendirmeye, fazladan yalnızca 50 mRem (milirem)'lik bir radyasyon dozu yüklenmiş olduğu anlaşılıyordu.

Bu hesaplar 15 Mayıs'da, o târihe kadar toplanan bütün veriler göz önünde bulundurularak, bir kere daha yapılmış ve gene en karamsar değerlendirmeye bu bölgede en fazla radyasyona mâruz kalmış bir kimseye yüklenen fazladan radyasyon dozunun *kesinlikle* 50 mRem'i ve tiroide yüklenen dozun ise *kesinlikle* 75 mRem'i aşamayacağı bulunmuştur. Guatrın I-131 aracılığıyla yapılan teşhisi için hastaya 40 mikroküri kadar I-131 verilebilmektedir. Bu takdîrde ise tiroide yüklenen dozun 70.000 mRem olduğu düşünülecek olursa, Edirne ve civârındaki ahâli için hesaplanmış olan bu dozların hiç bir endîşeye mahal bırakmayacak kadar düşük dozlar olduğu aşikârdır.

Uluslararası Radyasyondan Korunma Komitesi (ICRP)'nin bir insan için tesbit ettiği maksimum müsaade edilebilir tüm vücûd dozu yılda 5 Rem yâni 5000 mRem idi. Bundan fazla dozun bir yılda alınması sağlık açısından rizikolu addedilmektedir. Ancak Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile Dünya Çalışma Örgütü (ILO) nükleer tesislerde çalışmayan sivillerin *tehlike zamanlarında değil, normal zamanlarda* bu dozun onda birinden daha fazlasına mâruz kalmamaları için sorumluları gerekli önlemleri almaya zorlayacak *türetilmiş* bir norm geliştirmişlerdi. Bu norma göre nükleer tesisler de çalışmayan sivillerin tehlike dışı zamanlarda alabilecekleri en yüksek doz olarak 500 mRem önerilmektedir.

Doz hesabının sonucu hepimize rahat bir nefes aldırılmıştı. Herkesin yorgun ve bitkin yüzünde bir sevinç vardı. Yorgunluk ve bitkinliğimizin de kuvvetlendirdiği bu sevinç sarhoşluğu içinde havamız, sanki, *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*'nin sona ermiş olduğunu sergiler gibiydi. Heyhat! Gaflet ki ne gaflet! O anda bütün bu başımıza gelenlerin *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*'nin yalnızca yumuşak(!) bir girizgâhı olduğunu, asıl çilenin bundan sonra yurt dışından dost görünen bir sürü dış düşmanlar ile yurt içinden de bir sürü ön yargılı câhiller ve hattâ bazı çıkarların peşinden koşanlar tarafından örüleceğini nasıl tahmîn edebirdik ki? Evet: "*Su uyur, düşman uyumaz!*"

BUNLARI YÜCE DİVAN PAKLAR! (1)³¹

Kurthan FİŞEK

Önce **Cahit Aral** konuştu. Boşboğazlığı yüzünden ağzından mı kaçtı, kahramanlık taslarken sirkatin mi söyledi, bilemem, ama, konuştu: "*Türkiye'den özür diliyorum, Çernobil'den sonra çok geç kaldık, panik yaratmamak için de olayı örtbas ettik...*". Bu beyânlardan yalnızca birini tezkib etti **Aral**. Türkiye halkından özür dilememiş.

Aral'ın hemen ardından o dönemin cumhurbaşkanı **Kenan Evren** zıpladı. Râbîta, askerî ataşelere örtülü ödenek, Arap ülkelerinin Türkiye'ye yaptıkları yatırımların gizli tutulması meselelerinde olduğu gibi, attığı imzâyı (veyâ bastığı mühürü) u-nuttu "*Valllaaallah benim haberim yok...*"dedi; "*Özal'a sordum, Aral'a sordum, çayların sağlam olduğunu söylediler. Bildiğiniz gibi çay içmeye devam ediyorum netekim...*"

Çay içmeye devam ettiği doğru. Ama Lipton'a Earl Grey'e çevirdi tercihini. "**Radyasyonlu çay**" dedikodularının çıkmasından hemen sonra, köşkün mutfağındaki bütün çayların tahlil için ODTÜ'ye gönderildiğini, ondan sonra da oraya yerli çayın girmediğini bilmeyen yok.

Derken, Milliyet gazetesindeki arkadaşlarımız, Atom Enerjisi Komisyonu'nun o zamanki başkanı **Ahmet Yüksel Özemre**'nin ODTÜ rektörüne yazdığı "**zâta mahsus**" mektubu çıkardılar ortaya. Mâlûm, radyasyonlu çay tahlillerini ODTÜ'deki üç genç bilim adamı yapıyordu:

"Bilimsellik kisvesi altında, bilimi kamuoyunu tedirgin etmek gibi âdî ve pes-pâyeye bir gâyeye vâsita kılmak gayretkeşliği hâmile kadınlarda panik yaratabilecek ve pekçok bebeğin doğmadan katline vesile teşkil edebilecektir. ODTÜ gibi ülkenin irfânına hizmet eden bir müessesenin mânevî itibârını zedeleyen bu kabil sûiniyet sâhibi kişilerin ODTÜ bünyesinde barınabilmiş olmasını derin bir üzüntüyle karşılamakta olduğumuza inanmanızı istirhâm ederim..."³²

Bunu yazan bir üniversite profesörü. "**Araştırma yapanları kovun**" demeye getiriyor. 12 Eylûl üniversitelerinin ne tosuncuklar doğurduğuna yarın devam ederim.

³¹ Kurthan Fişek'in *Hürriyet* gazetesinin 30.12.1992 târîhli nüshasındaki "Bir Günün Hikâyesi" başlıklı köşesinden. *Gerçekten de sayın Özemre 1994 yılında kurulan TBMM'nin Araştırma Komisyonu raporuna binâen Yüce Divan mesâbesindeki TBMM tarafından aklanmış ve de paklanmıştır. (N.Ş.)*

³² Söz konusu mektubun tümü okunmadan sağlıklı bir sonuç çıkarmak mümkün değildir. (Mektubun metni için Bk. Ahmed Yüksel Özemre, *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*, s.186-194). Mektupta Prof. Özemre raporda yer almış olan "... sâdece çaydan alınacak radyasyon bile gelecek nesillerde birçok çocuğun ölü ve sakat doğmasına sebep olabilecektir" gibi ilmî tabanı olmayan ve hâmilelerde büyük paniğe sebep olan ve en sonunda Sağlık Bakanlığı'nın bu iş için kurduğu, teşkilinde ODTÜ raporunun müelliflerinden birinin de bulunduğu Bilim Kurulu Raporu ile yalanlanan ifâdeye reaksiyonunu dile getirmiştir. Aşağıda 29 no.lu dipnot ile ilgili olan bu Rapor'un sonucuna bir göz atınız. (N.Ş.)

YENİ ÇERNOBİL KAPIDA MI?³³

Ali SİRMEN

"Allāh kerim" toplumumuzda yalnızca inanışı dile getiren bir deyim olmaktan çıkmış, aldırmaçlığın, vurdumduymazlığın simgesi, bilimin düşmanı hâline gelmiştir. Bu olgu bizâtihi toplumlarda din, inanış ve bilimin yan yana yaşamalarının olanaksızlığından doğmuyor.

Çağımızda bilim ile inanışın yan yana, bir arada yaşadığını gösteren çok örnek var. Bilimsel araştırmaya en fazla kaynak ayıran, bu alanda en önde gelen ülke olan ABD, insanların inançlarına bağlılıkta en önde geldikleri bir diyârdır da aynı zamanda.

Bu örnek gösteriyor ki Türkiye'deki lâçkalığı, vurdumduymazlığı, cinâyet kertesine varan sorumsuzluğu inanca, dine bağlamak olaya yüzeysel ve yanlış yaklaşımdır. "Allāh kerim", inanmış müslümanın felsefesi olduğu için değil, inancı vurdumduymazlık ve sorumsuzlukla karıştıran açığöz ile lâgarın sloganı olduğu için tehlikeli buluyoruz.³⁴

1986-1987 Türkiye'sinin siyâsî egemenleri ile Ahmet Özemre veyâ Doğramacı ve yardakçıları gibi sözde bilim adamları, Çernobil fâciasının sonuçlarına sorumsuz biçimde yaklaşmışlardır.

Onların bu davranışları teammüden (önceden tasarlayarak) adam öldürmekle eş anlamlıdır.

Gelişmiş toplumlarda, TV'ye çıkıp yüzüstü çay höpürdetenlerden³⁵ başlayarak, tıpkı Hitler'in sözde bilim adamları gibi bilimsel gerçekleri siyâsetin emrinde saptıranlara kadar sorumluların istisnâsız tümü yalnız insan önüne çıkamayacak duruma düşmezler, ama aynı zamanda resmî makâmlar onlardan hesap sorar. Eğer ger-

³³ Ali Sirmen'in *Cumhuriyet* gazetesinin 01.01.1993 târihli nüshasında "Dünyada Bugün"başlıklı köşesinden.

³⁴ Bu cümledeki düşüklük bizden kaynaklanmamakta olup sorumluluğu tamamen yazara aittir. (N.Ş.)

³⁵ Prof. Özemre'nin zengin gazete kupürleri koleksiyonunu tetkik ederken Basın'da Cahit Aral'ın, Turgut Özal'ın ve Kenan Evren'in TV'de çay içmelerinin, Basın'da, sık sık dile getirilen fakat sebebi ni anlayamadığımız bir reaksiyon ve hınca yol açmış olduğunu tesbit edince bu husûstaki düşüncesini sorduğumuzda Hoca bize şu açıklamayı verdi: "Çernobil kazâsının 1992-1993 döneminde yeniden gündeme getirilmesi: 1) İngiliz çayının türk piyasasına yerleşmesi için yırtınanlar, 2) nükleer enerjiyi öcü gibi göstermeğe gayret edenler, 3) Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı ve ANAP'ı zora sokmak isteyenler, 4) Demirel-İnönü koalisyonundan menfaat koparmak isteyenler, ve 5) daha niceleri için bulunmaz bir bahâne olmuştur. Türk çayında radyasyon sağlığı bakımından hiçbir sakınca olmadığı konusunda Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na itimâd eden Aral, Özal ve Evren'in TV'de çay içmeleri Türk halkını rahatlatmış; fakat Çernobil kazâsının yeniden alevlenmesinden şu ya da bu şekilde maddî bir menfaat ya da yalnızca reaksiyoner bir tatmîn umanların iddialarını çürütmesi bakımından bu zevâtı aşırı bir asabîyete sevkemiştir".(N.Ş.)

çekten bir sivil toplum oluşmuşsa, kamuoyu, olayın sonuna dek götürülmesi için inanılmaz bir baskı yapar.

Oysa basının tüm tepkisine karşın, henüz toplumumuzda yeterince hareketlenme göremiyoruz. Bu durumun nedeni ise sivil demokratik örgütlenmenin sürekli engellenmesi ve çağdaş yaşamın gerektirdiği düzeye bir türlü erişememiş olmasıdır.

Eğer yeni bir Çernobil yaşamak istemiyorsak vakit geçirmeden ve sorumluların hiçbirini iskalamadan hemen hesap sorma mekanizmasını işletmek, yasal boşluklardan yararlanarak sıyrabilecek olanları ise toplumun nefretinin soğukluğuyla buz gibi yalnızlığa iterek, insan içine çıkamaz hâle sokmak zorundayız.

Bu arada geçmişten ders alarak, olayları kaynağından başlayarak, daha dikkatli izlemek de bir zorunluluktur ve şu anda Ukrayna'da yaşanmakta olduğu söylenen olay karşısında toplumun uyanık olması, TC Devleti'nin de derhâl harekete geçmesi gerekmektedir. AA'nın Londra kaynaklı bir haberine göre Ukrayna'daki Pivdenqkrainsk reaktöründe şu anda 1986 yılında Çernobil'de yaşanan benzer olaylar yaşanmakta ve reaktörde, tıpkı Çernobil fâciasına yol açan hatâların benzerleri gözlenmektedir³⁶.

Pivdenqkrainsk reaktörünün Karadeniz kıyılarına 150 kilometre mesâfede olduğu düşünülürse, ne ciddî bir tehlike ile karşı karşıya olduğumuz kolayca anlaşılır³⁷.

Ayrıca eski Sovyetler Birliği'ni oluşturan devletlerin her birinde (Rusya Federasyonu ve Ukrayna Cumhuriyeti dâhil) egemen olan karışıklık, dağılmış ve bir türlü doğru dürüst toparlanamamış olan idârî mekanizma ve bunun sonucu egemen olan karmaşa ve sorumsuzluk göz önünde bulundurulduğunda, tehlikenin boyutlarının nasıl büyüdüğü kolayca anlaşılacaktır.

* * *

³⁶ Prof. Özemre Ukrayna'da Pivdenqkrainsk diye bir reaktörün bulunmadığını buna karşılık *Pivdenno Ukrainska* nükleer santralin mevcûd olduğunu ve bu santraldeki reaktörlerin şu âna kadar (yâni 2004 yılına kadar) herhangi bir nükleer kazâ geçirmiş olmadıklarını bildirmektedir. (N.Ş.)

³⁷ Söz konusu santralin bulunduğu Pivdenyi'den Karadeniz kıyılarına 150 km değil, kuşuçuşu olmak üzere: 1) İğneada'ya 932 km, 2) İstanbul'a 1032 km ve 3) Sinop'a da 978 km gibi bir uzaklık bulunmaktadır. (N.Ş.)

BİLİM, BİLİNÇ VE VİCDAN³⁸

Ali SİRMEN

Çernobil fâciasının sebep olduğu radyasyon yayılmasının halktan gizlenmesi dehşeti, birçok gerçeği gün yüzüne çıkarıyor.

Bunlardan birincisi, dönemin yöneticilerinin siyâsî ahlâk düzeyleri ve toplumdan ölümle sonuçlanabilecek olayları gizleyen bu kişilerin demokratlık ölçüleridir. *Burada olay siyasal sorumluluğu aşan bir boyuta vardığından, bütün sorumluların üzerine gidilip yargı önünde hesap sorulması, demokrasinin gereğidir.*

Bu arada, iktidarı gasb ederek buldukları noktaya gelen ve sonra "sorumluluklarını" anayasal metin hâline getiren kişilerin sorumlulukları konusu da gündeme gelecektir. Bu konu çok daha kapsamlı bir başka siyasal sorunu içeriyor ki, zamanı geldiğinde ayrıca tartışılacaktır.

Ancak, dilerse yanlış bilgilendirme yüzünden iyi niyetle yapmış olsun, Kenan Evren'in televizyona çıkarak çay yudumlaması ve tehlikeli boyutta radyasyon olmadığını söylemesi de bâzı gerçekleri ortaya seriyor.

Her şeyden önce, devlette görev alacak bir memuru, seçimlere katılacak bir adayı bile kendi kaynaklarından incelettiren Evren'in, radyasyon konusunda neden aynı şeyi yapmadığı sorulabilir.

Çıkan sonuç ne olursa olsun; televizyonda hamâset edebiyatı yapanlar, bir gerçeği açıklıkla gözler önüne sermişlerdir: Hamâset ile habâset ve hamâkat birbirlerine çok yakın kavramlardır ve cebr-i şiddeti hamâset ile örtmeğe kalkınca, kolayca habâset ve hamâkata kaymak olanağı vardır.

Konunun bütüm yönleri tartışılacaktır toplumda. Yeni felâketleri önlemenin ve demokrasiye doğru yeni adımlar atmanın başka bir yolu da yoktur.

Bu arada, Çernobil radyasyonunun Türkiye'ye etkileri olayı, çok önemli bir başka konuyu, bilim adamının sorumluluğu ve ahlâkı konusunu özellikle Ahmet Yüksel Özemre'nin kişiliğinde gündeme getirmiş bulunuyor.

Burada neden, gerçeğin açıklanmaması için emir veren YÖK Başkanı İhsan Doğramacı ile Kemal Karhan'ın değil de, Ahmet Yüksel Özemre'nin konunun odak noktası hâline getirildiği sorulabilir.

³⁸ Ali Sirmen'in *Milliyet* gazetesinin 04.01.1993 târihli nüshasındaki "Dünyada Bugün" başlıklı köşesinden

Yanıt çok basittir. Bilimi ve ahlâkı katleden YÖK'ün başı Doğramacı ile YÖK'ün ateşli neferi Kemal Karhan'ı bilim adamı ve bilim ahlâkı başlığı altında incelemeye olanak yoktur da ondan.

Ama Ahmet Yüksel Özemre için aynı şeyi söylemek olanaksızdır. Olay başladığı andan itibaren, meslekdaşlarını ve basını, konuyu anlamamakla, cehâletle suçlayan Özemre; kendi alanında isim yapmış bir bilim adamıdır.

Ahmet Yüksel Özemre'nin kimi meslekdaşları ile basın için ileri sürdükleri doğru olabilir. Hele basının, nükleer enerji ile ilgili konularda en doğru, en gelişmiş bilgi ve yorumları sunabilecek bir donanımda olmadığı yadsınamaz. *Ama gerçek bilim adamında bulunması gereken sorumluluk, bu gibi durumlarda, herkesi küstahça ifâdelerle küçümseyerek tepeden bakan demeçlerle işi geçiştirmek midir? Yoksa kamuoyunu doğru yönde bilgilendirmek üzere harekete geçmek mi? Yaşamsal bir konuda doğru yorumu sunmamanın gerekçesi "polemiğe girmekten kaçınmak ve zâten buna da vakti olmadığını" ileri sürmek olabilir mi?*

Bu durumda adama sormazlar mı "Efendi bu toplumun parasıyla olanaklarıyla bilim yapan sen, aynı toplumun yaşamsal bir konuda uyarmazsan, senin bilimin neye yarar?" diye.

Ahmet Yüksel Özemre radyasyonla ilgili gerçeği topluma açıklamamıştır³⁹. Bu konuda baskı altına alınmış olması⁴⁰ bir mâzeret teşkil etmez. *Bilim adamı olma ayrıcalığına sâhip olan kişi, o niteliğin gerektirdiği bilinç ve ahlâkî sorumluluğa da sâhip bulunmalıdır.* Emri kim vermiş olursa olsun, Özemre'nin doğruyu açıklama yükümlülüğü vardı. Ama o, bu yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Bilimsel gerçeklere kendi üstün çabasıyla ulaşan kişi, elde ettiği gücü insanlığın ve toplumun yararına kullanmak yükümlülüğünü de üstlenmek durumundadır. Atom çekirdeğinin parçalanmasında ve nükleer bombaların yapımında görev almış bulunan fizikçiler, bu sorunla karşılaşmışlardır. Ama onların hiçbiri, söz konusu sorumluluğu Ahmet Yüksel Özemre gibi hafife almamışlardır. *Bilim adamının sorumluluğu konusunu hafife alan, bilimsel ahlâkın gereğini yerine getirmekten kaçınan kişinin değil bilim adamlığı, salt adamlığı bile toplum açısından beş para etmez.*

³⁹ Bk. Sayın Özemre'nin gazetecilerin de yoğun olarak katılmış oldukları 15 Eylül 1986 târihli Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Danışma Kurulu açış konuşmasının EK:I'deki tam metni.

⁴⁰ Sayın Özemre o zamanki Hükümet'in, Hükümet olarak, kendisine baskı icrâ ettiği iddialarını reddetmekte; aksine, Hükümet'in 2690 sayılı kânûnun kendisine tanımış olduğu sorumluluklara aslâ müdâhale etmemiş olduğunu açıkça beyân etmekte; Çernobil kazâsı dolayısıyla alınmış bütün kararların, uygulamaların ve yürütülmüş olan stratejilerin bütün ilmî sorumluluğunun TAEK'e ve öncelikle de kendisine râci olduğunu ifâde etmektedir. Prof. Özemre'nin tek yakındığı konu bir bakanın TV-1'de kendisine koydurmuş olduğu ambargodur. Bu ambargoyu da TV-2 yayına başladığında kendisine bu kanalda da bir ambargo koydurmayı unutmış olan Bakan'ı atlatarak Can Okanar sâyesinde delmiş ve 35 dakikalık bir konuşmayla Çernobil kazâsı ve TAEK'in faaliyetleri hakkında milleti rahatlatmış olduğunu ifâde etmektedir. Bk. Ahmed Yüksel Özemre, *Çernobil Komplosu*, s. 151-154, Bilge Yayınları, İstanbul Şubat 2004. (N.Ş.)

Yüzyılımızın en büyük bilim adamlarından *Albert Einstein*, bu gerçeği şöyle dile getiriyordu:

"Bilinçsiz vicdânsız bilim, rûhun çöküntüsünden başka bir şey değildir".

Aidiyeti cihetiyle Ahmet Yüksel Özemre'ye sunulur.

NOT: Ali Sirmen'in bu yazısından 5 gün önce ve Medya'nın, zamanın hükûmetiyle anlaşmalı olarak, Çernobil kazâsını 17 Aralık 1992'den itibaren ikinci defa gündeme taşımasından 14 gün sonra Prof. Özemre'nin zamanın cumhurbaşkanı Turgut Özal'a yazmış olduğu aşağıdaki mektup kendisinin "bas-kı altında kaldığı" iddiasına açıklık getirmektedir. (N.Ş.)

Üsküdar, 31 Aralık 1992

Sayın TURGUT ÖZAL
CUMHURBAŞKANI
Çankaya/Ankara

Muhterem Efendim,

1000 MWe müesses gücündeki bir nükleer santral bir yılda 1.600.000 ton petrol tasarrufu sağlar. Eğer Türkiye bu kabilden on nükleer santrale sâhib olsa ve Türkiye'nin misâlini Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da o âna kadar petrole bağımlı olan toplam 9 ülke daha izlemiş olsa, bir nükleer santralin ortalama ömrü 30 yıl olduğuna göre, 30 yıl süresince bu 10 ülke toplam olarak *dört milyar sekizyüz milyon ton* petrol tasarruf etmiş olacaktır. Bunun ise Dünyâ petrol kartelinin aslâ işine gelmeyeceği âşikârdır.

Dünyâ petrol karteli yeryüzündeki nükleer teknolojinin yaygınlığını kısıtlayabilmek için elinden geleni yapmakta, bunda başarılı olamadığı zamanlarda da nükleer enerjinin hiç değilse bugünkü statüsünü olduğu gibi korumağa çalışmaktadır.

Kartel bu amaca ulaşabilmek için değişik taktik ve stratejiler kullanmaktadır. Bunlar arasında:

1. (Bilhassa A.B.D.nde olduğu gibi) Belediye ve Eyâlet meclislerine seçilen ya da seçildikten sonra kendisine bağlanan üyeler aracılığıyla nükleer santral inşasını engelleyebilecek nitelikte kararlar istihsâl etmek⁴¹,
2. Çevreci hareketleri, ve bu meyânda Greenpeace hareketini, üçüncü şahıslar aracılığıyla paraca desteklemek,
3. Halkın nükleer enerji hakkında aşırı kuşkulu olmasını temin etmek üzere her türlü medyadan yararlanmak,

⁴¹ Fransa'da bir nükleer santral 48 ilâ 50 ayda hizmete girerken, 1975'denberi sivil amaçlı nükleer santral inşa edilmeyen A.B.D. için bu zamanın, tesis edilmiş olan bürokratik engeller dolayısıyla, 18 sene olacağı hesaplanmıştır.

4. Nükleer enerji taraftarı kurum ve şahısları karalamak,
5. Nükleer santral tesis edecek olan ülke "Nükleer Silâhların Yayılmasını Önleme Antlaşmasını" imzalamış bile ve dolayısıyla Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın kontrolünü kabûl etmiş olsa bile, bu ülkenin art niyetinin atom bombası yapmak olduğunu yaymak

da vardır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sayın Ersin Faralyalı'nın Hükûmetin Türkiye'ye bir nükleer santral kazandırmak husûsundaki siyâsî irâdesini açıklamasından hemen sonra, Milliyet gazetesinin 17 Aralık 1992 târihinde Çernobil Kazâsı'nı sansasyonel bir biçimde yeniden gündeme getirmesi ve Basın'ın bir bölümü ile birlikte kendilerini ilerici olarak niteleyen bâzı meslek kuruluşlarının bunu sürekli bir karalama kampanyasıyla gündemde tutma gayretleri arasındaki tevâfuk, bu görüş açısından fevkalâde ilgi çekici gözükmektedir.

Basın'ın belirli bir bölümü, Çernobil Kazâsı'nı izleyen günlerden azlime kadar ve azlimden sonra, o günkü hükûmetin ve de özellikle zamanın Başbakanı olarak zât-ı âlînin bu kazânın Türkiye üzerindeki etkileri konusunda Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na (TAEK'e) herhangi bir baskı uygulayıp uygulamadığını sürekli olarak soragelmıştır. ***Ben de her zaman 2690 sayılı yasanın TAEK'e yüklemiş olduğu sorumluluklara ve yetkilere zât-ı âlînin aslâ müdâhale etmemiş ve herhangi bir konuda da baskı uygulamamış olduğunuzu ifâde etmişimdir.*** Bugünkü bu kritik günlerde bunu bir kere de yazıyla ifâde etmek ve TAEK Başkanlığı görevim esnâsında TEAK'e göstermiş olduğunuz bu olgun tutumunuzun TEAK tarafından şükârânla karşılanmış olduğunu açıkça ifâde etmek isterim. TAEK'in, söz konusu yasanın Türkiye'nin radyasyon sağlığı ve güvenliği açısından kendisine yüklemiş olduğu bilimsel vecîbelerin tümüyle bilincinde olarak ve bütün sorumluluğunun da ancak kendisine râcî olduğunun idrâki içinde faaliyet göstermesi ancak bu sâyede mümkün olabilmıştır.

Bununla beraber, aynı şeyi Sanayi ve Ticâret Bakanı ve "Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi" başkanı sayın Câhit Aral için bu kadar kayıtsız şartsız ifâde etmem maalesef mümkün değildir. Sayın Aral "ODTÜ Raporu" diye bilinen ve radyasyon konusunda uzman olmayan ODTÜ'lü 3 kişinin çay içen bütün hâmilelerin çocuklarının sakat doğacağı husûsundaki evhamlarını dile getiren yazılarının gene Milliyet gazetesi tarafından yayınlanmasından sonra, o âna kadar göstermiş olduğu dirâyet ve salâbetli tutumu maalesef reddedercesine, büyük bir fehâmet zaafı göstererek radyasyon sağlığı ve güvenliği konusunda yasal olarak tek yetkili merci olan TEAK'i bu 3 kişiyle aynı kefeye koymuş; TAEK'in yetki ve bilgisinden şüphe etmiş; TAEK'i onlarla aynı masada müzâkereye zorlamış^(*); bununla da yetinmemiş aynı şeyin ikinci bir defa daha yapılmasını istemişse de bendenizin direnmesi karşısında bundan vaz geçmek zorunda kalmıştır. Ama bizzat bir bakanın ağzından TAEK'e karşı şüphelerinin kamuoyuna ızhârı basının belirli bir kesiminin TAEK'in dirâyet ve selâbetini, bilimsellik ve temkinini baltalamak için maalesef bulunmaz bir fırsat olmuştur.

Çernobil Kazâsı'nın hemen akabinde azlime kadar TAEK'in almış olduğu önlemleri ve azlimden sonra dahi bendenizin bu konudaki faaliyetlerimi özetleyen bir belgeyi, bu konunun 7 senedir çilesini çekmiş ve çekmekte olan ve bu açıdan da bilgi bakımından en selâhiyetli durumda bulunan bir kimsenin tertiplemediği derli toplu bir özetin Cumhurbaşkanlığı nezdinde bulunmasında yarar olabileceği düşüncesiyle, ilişikte tetkikinize arz ediyorum. Bu, üyesi olduğum TAEK Danışma Kurulu'nda 25 Aralık 1992'da yapmış olduğum 61 dakikalık bir konuşmanın metnidir.

Bu vesileyle selâm ve saygılarımın kabûlünü arz ve istirhâm ederim, sayın Cumhurbaşkanım.

(İmzâ)

Prof. Dr. Ahmed Yüksel ÖZEMRE
TAEK Danışma Kurulu Üyesi, ve
TAEK Eski Başkanı

(*) Aşağıda Prof. Özemre'nin TAEK Başkanı olarak ODTÜ Rektörü Prof.Dr. Mehmet Gönübol'a "Zâta Mahsûs" kaydıyla yazmış olduğum resmî bilgi notu bulunmaktadır:

TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU

Ankara, 15.02.1987

SAYI : ÖZEL KALEM: 0521-16-87
KONU: "ODTÜ raporu" denen rapor hk.

Sayın Prof.Dr. Mehmet Gönübol
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü

İlgi: 27.01.1987 gün ve Özel Kalem: 0521-10-87 sayılı "Zâta Mahsûs" yazımız.

1. "ODTÜ raporu" nâmıyla basına intikâl etmiş ve üniversitenizden Doç.Dr. Olcay Birgül, Doç.Dr. İnci Gökmen ile Doç.Dr. Aykut Kence'nin imzâlarını taşıyan "Çayda Radyoaktivite Ölçümleri ile İlgili Rapor"da yer almış olan hususların karşılıklı tartışılması için Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi Başkanı sayın Sanayi ve Ticâret Bakanı Câhit Aral'ın talebi üzerine TAEK Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'in yüksek düzeydeki ilmî elemanları ile adigeçenler, TAEK Rad-

yasyon Sağlığı ve Güvenliği Dairesi başkanının da iştirâkiyle 13 şubat 1987 Cuma günü saat 10.00'da ÇNAEM'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın bu toplantı için gözlemci olarak vazifelendirmiş olduğu S.S.Y.B. evre Sağlığı Daire Başkanı Doç.Dr. Tuğrul Ülgen, S.S.Y.B. İstanbul Bölge Hıfzıssıha Enstitüsü Müdürü Dr. Yakup Hamzağebi ve Kim.Müh. Uğur Gümüş ile İstanbul Üniversitesi Cer-rahpaşa Tıp Fakültesi Nükleer Tıp Anabilim Dalı Başkanı Prof.Dr. İrfan Urgancıoğlu'nun nezâretinde biraraya gelmişlerdir.

2. Toplantı, öğle yemeği için verilen ara sarf-ı nazar edilirse, 14 şubat 1987 Cumartesi sabahı saat 05.00'e kadar kesintisiz 19 saat sürmüştür.

3. Toplantının önemli bir bölümü ses bandına kaydedilmiştir.

4. ODTÜ'den Doç.Dr. Ali Gökmen de bu toplantıya katılmayı talep etmiş; bu arzusu kabûl edilmiştir. Adıgeçen toplantıya başından sonuna kadar katılmıştır.

5. Toplantı esnâsında raporun müelliflerine raporlarındaki doz ve risk hesapları ile ilgili hatâları teker teker izah edilmiş ve müellifler bütün hatâlarını istisnâsız idrâk ve kabûl etmek mecbûriyetinde kalmışlardır.

Ancak, müzâkereler çetin geçmiş ve müellifler devamlı olarak müzâkereyi sayın Bakan Câhit Aral'ın radyasyon konusundaki kitapçığı üzerine devamlı çekebilmek için büyük gayret sarfetmişlerse de bu kabûl edilmemiştir. Müelliflerin bu çabası toplantıyı birkaç saat meşgûl etmiştir.

6. Raporun müellifleri toplantı esnâsında sürekli olarak kendilerinin bu rapor konusunda istismar edilmiş olduklarını, niyetlerinin hâlisâne akademik niyet olduğunu ama raporun kendilerinin hüsn-i itimadlarını suistimâl eden biri tarafından basına sızdırılmış olduğunu ve bundan da büyük üzüntü duyduklarını ifâde etmişlerdir.

Kendilerine raporlarındaki bütün hatâları izah ve ispat edilen rapor müellifleri bu hatâlarını kabûl etmekle birlikte dozla ilgili olarak yapmış oldukları değerlendirmedeki hatânın nihaî tutanakta yer almamasında ısrar etmişlerdir.

Oysa söz konusu hatâ rapordaki hatâların en büyüğü, ve bu hatâyâ dayanarak kendilerinin basına sızan raporlarında "*sâdece çaydan alınacak radyasyon bile gelecek nesillerde yüzlerce çocuğun ölü ve sakat doğmasına neden olacaktır*"(*) diye kesin bir yargıya sebep olduğundan müelliflerden bu hatâlarının, ilim ahlâkı çerçevesinden, tutanakta yer alması talep edilmiştir.

Müellifler buna yanaşmamışlar ve 19 saatlik görüşme sırasında madde madde müştereken tesbit edilmiş olan tutanağı imzâlamaktan istinkâf ederek toplantıyı terketmişlerdir.

7. Durumu *tefsirsiz olarak* fehâmetinize ve gereğini de emirlerinize arz ederken, hîn-i hâcette:

- 1) Ses kayıtlarını ÇNAEM’de dinlenebileceğine,
 - 2) S.S.Y.B. müşâhidleri ile Prof.Dr. İrfan Urgancıoğlu’nun şahsî şehâdetlerine başvurulabileceğine,
 - 3) Ayrıca, toplantıya katılmış olan:
 - a) Özer Özerden (TAEK Radyasyon Sağlığı ve Güvenliği Dairesi Başkanı)
 - b) Prof.Dr. Atillâ Özalpan (ÇNAM Müdürü)
 - c) Doç.Dr. Çetin Algüneş (ÇNAEM Müdür Yardımcısı)
 - d) Mutlu Dökmen (ÇNAEM Müdür Yardımcısı)
 - e) Dr. Selâhattin Göksel (ÇNAEM Sağlık Fiziği Bölümü Başkanı)
 - f) Dr. Erdener Birol (ÇNAEM Radyobioloji Bölümü Başkanı)
 - g) Dr. Ulvi Adalıoğlu (ÇNAEM Nükleer Mühendislik Bölümü Başkanı)
 - h) DoçDr. Kutlan Özker (ÇNAEM Radyofarmasötik Bölümü Başkanı)
 - i) Hasan Alkan (ÇNAEM Sağlık Fiziği Grup Şefi)
- nin şehâdetlerine de müracaat edebileceğinize dikkatinizi çekmemeye müsaadelerinizi istirhâm ederim.

(İmzâ)
Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre
TAEK Başkanı

* * *

(*) Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna’nın Ocak 1993’de kurmuş olduğu "**Çernobil Radyasyon Kazâsının Etkilerini Değerlendirme Kurulu**" Şubat ayının sonuna doğru raporunu yayınlamıştır.

Uz.Dr. Ahmet Dünder Miski (*Sağ.Bak. Müsteşar Yard.*), Uz.Dr. Servet Erbaş (i>Sağ. Bak. Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü), Op.Dr. Tevfik A. Akıncıoğlu (*Sağ. Bak. Tedâvi Hizmetleri Genel Müdürü*), Prof.Dr. Ayşe Akın Dervişoğlu (*Sağ.Bak. A.Ç.S.A.P. Genel Müdürü*), Uz.Dr. Cemil Kuşoğlu (*Sağ.Bak. Kanserle Savaş Dairesi Başkanı*), Sâlih Hacıömeroğlu (*Sağ.Bak. 1. Hukuk Müşâviri*), Prof.Dr. Şevket Ruacan (*TÜBİTAK Tıp Araştırma Grubu*), Prof.Dr. Yalçın Sanalan (*TAEK Başkanı*), Prof.Dr. Önder Berk (*Gülhâne Askerî Tıp Akademisi Onkoloji Bilimdalı Başkanı*), Doç.Dr. Nâzan Günel (*Ankara Üniv. Tıp Fak. Onkoloji Bilimdalı*), Doç.Dr. Nâhide Konuk (*Ankara Üniv. Tıp Fak. Hematoloji Bilimdalı*), Doç.Dr. Ceyda Karadeniz (*Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Hastahânesi*), Doç.Dr. Erkan İbiş (*Ankara Üniv. Tıp Fak. Radyobioloji Bilimdalı*), Prof.Dr. Uluhan Berk (*Radyoloji Uzmanı*) ve Doç.Dr. İnci Gökmen⁴² (*ODTÜ*)’nün

⁴² İnci Gökmen, Aykut Kence ve Olcay Birgül ile birlikte, "... sâdece çaydan alınacak radyasyonun bile gelecek nesillerde birçok çocuğun ölü ve sakat doğmasına sebep olacağı..." iddiasını dile getiren

imzalarını taşıyan bu rapor Sağlık Bakanı'nın popülist manevralarına indirilen ilk büyük darbe olmuştu. Raporda:

"... Sonuç olarak: Bugüne kadar yapılan araştırmalara göre kanser ve doğumsal anomaliler ile radyasyonun ilişkisini ortaya koyabilmek mümkün olamamıştır.

Bununla birlikte; bu araştırmaların önümüzdeki yıllarda meydana gelebilecek sağlık problemlerinin ortaya çıkarılabilmesi için devam ettirilmesi ve sağlıklı çalışan kanser kayıt sisteminin oluşturulması gerektiği ortaya konmuştur..."

denilmekteydi. Prof. Özemre'ye göre bunun türkçe yorumu ise şudur:

- 1) *Koalisyon Hükûmeti ortakları tarafından pompalanmış olan: "Çernobil kazâsı dolayısıyla Türkiye'yi etkilemiş olan radyasyonun kansere ve sakat çocuk doğumlarına sebep olduğu" iddiası Gerçek ile ilgisi olmayan bir hezeyândır;*
- 2) *Sağlık Bakanının Rize Hastahânesi'ndeki Havvâ Toptan isimli bir hastanın hastalığını bir bakışta tesbit ederek⁴³: "Senin hastalığın radyasyondan kaynaklanıyor" demiş olması da vehmini ilim addeden bir safsatadır;*
- 3) *TAEK eski başkanı Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'yi lösemili ya da sakat doğmuş olan çocukların müsebbibi olarak göstermek de âdî bir iftirâdır.*

* * *

ve Basın'da ODTÜ Raporu diye bilinen raporun üç müellifinden biridir. Bu rapor, ne yazık ki Basın'ın da pompalamasıyla, hanımlar arasında ihdâs ettiği korku ve vehim yüzünden en azından İstanbul'da pekçok hâmile kadının kürtaja müracaat etmesine sebep olmuş olan bir beyannâmedir. Kendisinin Sağlık Bakanlığı'nın bu kurulunda eski vehminden rücu etmiş olmasını gene de bir olgunluk addetmek gerekir. [Bk Ahmed Yüksel Özemre, *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*, s. 185-217, Nehir Yayınevi, İstanbul 1993] (N.Ş.)

⁴³ 11 Ocak 1993 günü Rize'de bulunan Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna kendisine ikrâm edilen çayı: "Bu çay radyasyonlu" diye içmemiş; böylece, türk çayının rezîl olmasına uğraşan birilerinin ekmeğine hiç ümit etmedikleri bir yağ sürmüş; ve aynı gün Rize Hastahânesi'ni ziyâretinde de Havvâ Toptan isimli bir *hastanın hastalığını bir bakışta tesbit ederek(!)*: "Senin hastalığın radyasyondan kaynaklanıyor" demiştir. [Bk. "Türkiye" gazetesinin 12.1.1993 târîhli nüshası] (N.Ş.)

ÇERNOBİL SON OLSUN...⁴⁴

Oktay EKŞİ

Haftalardanberi Çernobil olayı ve radyasyon konusunda yazılanlara, çizilenlere bakınız: Kendinizi "*tam-tam*" sesleriyle ortalığı inleten bir Afrika kabilesi içinde sandığınız olmuyor mu?

Çernobil'deki nükleer santral kazâsı, 1986 yılının 26 Nisan günü oldu. Yanılmıyorsak iki ya da üç gün sonra İsveç'ten "*Ülkemizdeki radyasyon oranları birdenbire normalin çok üstüne fırladı*" şeklinde bir haber gelince kıyâmet koptu. Nitekim olayı o zamana kadar saklayan Sovyet Lideri **Mihail Gorbaçov** dünyâdan özür dileyerek kazâyı açıkladı.

Bunlar bildiğimiz basit gerçekler.

Kazânın bizi etkilemesi ihtimâli ayan beyân ortadaydı. Nitekim Mayıs ayının ilk günlerinde Türkiye Atom Enerjisi Kurumu "*Edirne üzerinden geçen bir bulut ve meydana gelen yağış*" nedeniyle o yörede yüksek oranda radyasyon tesbit edildiğini açıkladı. Halkı uyardı.

Tabîi yetkililerimiz hemen "*Endîşe edecek bir husus yoktur. Hükûmet gereken her türlü tedbirleri almaktadır*" şeklinde, halka kesinlikle inandırıcı görünmeyen açıklamalar yapmaya başladılar. Açıklamaların ve "*alınıyor*" denen önlemlerin yetersizliğini yazanlara ve söyleyenlere lânet okudular. Devlet adına konuşan yetkililerden yalan dinleye dinleye gınâ getirmiş bir toplumu "*bize güvenin*" diyerek ve televizyon kameraları önünde radyasyonlu çay içerek teskin edeceklerini sandılar.

Aradan altı buçuk yılı aşkın zaman geçtikten sonra hep birlikte ayağa kalkıp "*suçlular cezâlandırılınsın*" diyoruz. (Bunu diyenlerden biri de biziz). Çünkü bize yapılan muameleyi içimize sindiremiyoruz. Dediğimiz yanlış değil de gâliba dememiz gereken başka şeyler de var.

Birini suçlamak için onun suçunun ne olduğunu bildirmek gerekir. Bir başka deyişle, o dönemin yetkililerinin, örneğin Başbakan **Turgut Özal**'ın, Sanayi ve Ticâret Bakanı ve aynı zamanda Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi Başkanı **Cahit Aral**'ın ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Başkanı Prof.Dr. **Ahmet Yüksel Özemre**'nin sorumlu tutulmaları için "*Alınması gereken önlemler şu idi ama siz elinizde imkân bulunduğu ve yasalar size bu görevi verdiği hâlde, o önlemleri almıyarak şu şu şu zararlara yol açtınız*" dememiz lâzım. Örneğin radyasyonun tehlikeli boyutlara ulaştığı tesbit edilen yerlerde ortaya çıkan ve radyasyonla ilişkili sayılan hastalıkların arttığını ve bunların ancak radyasyona bağlı olarak meydana gelebileceğini ispat etmemiz lâzım.

⁴⁴ Oktay Ekşi'nin **Hürriyet** gazetesinin 11.01.1993 târîhli nüshasındaki "Günün Yazısı" başlıklı köşesinden.

Oysa yetkililere soruyoruz. Ne ellerinde güvenilir bir sağlık istatistiği olduğunu söylüyorlar, ne ortaya çıkan kanser olaylarını Çernobil kaynaklı radyasyona bağlamayı zorunlu sayıyorlar. Yâni meselenin "*cezaî sorumluluk*" kısmı –keşke gerçekleşebilse ama- biraz karışık.

Oysa bir başka tarafı var ki... Sâdece Çernobil gibi nükleer kazâlar nedeniyle değil, bu ülkenin iyi yönetilmesi açısından, toplumumuzun dünyâ ile bütünleşip çağdaş uygarlığı yakalayabilmesi açısından, demokrasimizin gerçek bir demokrasi hâline gelebilmesi açısından... Kısaca hemen her açıdan önemli.

Çernobil kazâsının yol açtığı maddî zararı ve onun sorumlularını bilmesek de, halkımızı bir "*koyun sürüsü*" sayanların ve kazânın yol açtığı radyasyon hakkında açık ve güvenilir bilgiler vermek var iken "*Hiçbir tehlike yok. Bize inanın*" diyenlerin –örneğin o zamanki Başbakan **Özal**'ın, Bakan **Aral**'ın, TAEK Başkanı **Özemre**'nin- sorumlu olduklarını bilmeliyiz.

Gerçi **Halkın Gerçekleri Öğrenme Hakkı**'nın varlığını bir Anayasal hak olarak kabûl edip, gerekli yasal düzenlemeleri yapmadıkça yakalarına yapışmamız mümkün değildir, değildir ama, giden Çernobil gitti. Hiç değilse bundan sonrakilerde, sorumluları, halka açık ve dürüst olmaya zorlayabiliriz. Dürüst ve açık davranmıyanları da cezâlandırabiliriz.

Hani Sayın **Demirel**'in şimdilerde pek hatırlamadığı "*şeffaf devlet*"i vardı ya. İşte onu ancak o zaman kurabiliriz.

* * *

HÂFIZA-İ BEŞER (II) İŞTE BİR BİLİM ADAMI...⁴⁵

Yalçın PEKŞEN

Hiç kuşkunuz olmasın, her şey unutulduğu gibi radyasyon meselesi de birkaç gün (veyâ hafta) sonra unutulup gidecek, Mâlûm; "*hafıza-i beşer...*" sorunu...

Ben, her şey tamâmen unutulmadan, bir bilim adamımızı gündeme getirmek istiyorum sizlere...

Bu kişi, bir kazâ sonucu Çernobil'den yayılan radyasyonu, bile bile bizlere ve tüm dünyâya yedirip içirmekte sakınca görmeyen Prof.Dr. *Ahmet Yüksel Özemre*'dir. Politikacıların suçu, bu kişiye inanmaktır. Onlar "*bilime inandıklarını*" sandıkları için daha az suçlu sayılabilirler.

Özemre çok sayıda kitap yazmış bir fizikçidir. İstanbul Teknik Üniversitesi'nce yayımlanan *Çağdaş Fiziğe Giriş* adlı kitabına yazdığı önsöz, bilim dünyâsında Galile'nin "*Dünyâ gene de dönüyor*" şeklindeki sözleri kadar ünlüdür. Zirâ bir fizik kitabında ilk kez rastlanılan sözlerdir bunlar:

"Bu kitabın yazılması gücünü lûtfettiği için Allâh'a hamd ve şükrederim. Bu kitabımı ilmin değerini tam mânâsıyla teslim ve takdîr ederek 'İlmi Çin'de dahi olsa arayınız' diye buyuran Hz. Muhammed'in azîz ve temiz hâtırasına doğumununun 1400. yıldönümünü münâsebetiyle hörmet ve muhabbetle âcizâne ithaf ediyorum" (Âmin...)

Kitapta "*Gerçek nedir?*" sorusuna da yanıt arayan *Özemre*, gerçeği şöyle tanımlamaktadır:

"... Gerçek insan zekâsının bir mahsûlü olmayıp insan O'na herhangi bir etkide bulunamaz. İnsan'ın Gerçek'e karşı yegâne davranışı ancak O'nu idrâk etmek, O'nun varlığına tanıklık (şehâdet) etmek olabilir.

Galile ve Özemre

Yukarıda, Galile örneğini boşuna vermedim. Galile ile *Özemre*'nin birçok benzerlikleri var. Her ikisi de gökyüzü ile ilgilenen iki bilim adamından biri (Galile), gerçeği gökte arayıp yerde bulurken, bizim bilim adamımız *Özemre*, yerde ararken gökte bulmuştur. Galile, din kitaplarına karşın, "*Dünyâ dönüyor*" derken, bizim *Özemre*'miz bilim kitaplarına karşın "*Gerçeği Tanrı bilir*" anlamına gelen sözler sarfetmektedir.

⁴⁵ *Hürriyet* gazetesinin 13.01.1993 târîhli nüshasında Yalçın Pekşen'in "Buradan Bakınca" başlıklı köşesinden.

Yeterince açık bu sözlerden sonra **A. Yüksel Özemre** hâlâ anlamıyanlara (veyâ hâlâ inanmıyanlara) **Kozmolojiye Giriş** kitabında yeni dersler vermektedir:

*"... Arz'da geçerli olduklarını tesbit etmiş olduğumuz fizik kânûnlarının ve kurmuş olduğumuz teorilerimizin hiç değilse bir kısmının, Evren'in herhangi bir yerinde ve herhangi bir anda da aynı biçimde geçerli olduklarına dair kuvvetli bir îmân yatmaktadır. Bu îmân olmaksızın Evren'in fiziğinden söz etmenin anlamı yoktur. Bu sebepten ötürü de bu îmân fiziği kuşatan fakat fiziğin dışında kalan **metafizik** bir ilke hüviyetini haizdir".*

Böylece **Özemre**, fiziği metafiziğe bağlayan ilk bilim adamı olma şerefini de kimseye kaptırmamaktadır. **Özemre** aynı önsözde, "**bilimsel**" sözlerinin eleştirileceğini öngörerek kendince "**filimsel**" önlemler almaktadır:

"Uğraştığı konunun metafiziği ile de ciddî sûrette ilgilenen bir bilim adamının ... sırf bu yüzden düpedüz lâikliğe aykırı hareket etmekle suçlanması bile mümkündür"

dedikten sonra sözlerini şöyle tamamlamaktadır:

"Bu kitabı yazma gücünü lûtfeden Cenâb-ı Hakk'a hamd ve şükürden âcizim".

Bana kalırsa **Özemre**, kendisine biraz haksızlık etmektedir. Cenâb-ı Hakk'a hamd ve şükretmekte hiç de âciz değildir, çünkü hangi kitabını açsanız bir punduna getirip kendisine hamd ve şükretmektedir. **Özemre**'nin asıl âciz olduğu konu, bilimsel yayınlar yapmaktır.

Bilimsel Olmasın Da...

Ne ki **Özemre** bağınaz bir Müslüman değildir. Yeter ki bilimsel olmasın, her türlü peygamber kelâmına açıktır. Nitekim **Kozmolojiye Giriş** adlı kitabının ikinci bölümü İncil'den alınmış bir sözle başlar:

"İsâ dedi ki: Gözlerinin önündekini tanı! Gizli olan da sana ilhâm olacaktır. Çünkü gizli hiçbir şey yoktur ki günün birinde açıklanmasın".

İlginç bir rastlantı sonucu İsâ'nın yukarıdaki sözleri, **A. Yüksel Özemre**'nin yaşamını etkilemiştir. Herkeslerden gizlediği bilgiler, günün birinde açıklanmış ve gizli olan radyasyon miktarları bize ilhâm olmuştur.

Çernobil'in patladığı günlerde herkesi yemeğe, içmeğe çağıran ve "**Radyasyon yoktur, getirin fındıkları ... hepsini bitireyim**" diyen **Özemre**, aradan 7 yıl geçtikten sonra, Allâh'ın hikmetiyle bakın bir dergiye –hem de kendi ağzıyla- neler anlatmaktadır:

"Sonuçta o yıl 135 bin ton fındığımız, üstelik İngiltere'nin radyasyonludur şamatasıyla geri gönderdikleri de dâhil olmak üzere 4250 bekerle kadar radyasyon içeren fındıklarımız son tânesine kadar ihrâç edildi. Tüm Avrupa'ya yedirdik. Sâdece Rusya'ya değil tüm ülkelere sattık".

Kısacası Prof.Dr. **Ahmet Yüksel Özemre**, kitaplarını okuyanların sandığı gibi bu dünyâdan habersiz, kendini öteki dünyânın işlerine vermiş bir bilim adamı değildi. Tersine, ne ... yediğini ve ne ... yedirdiğini çok iyi biliyordu.

* * *

ÇERNOBİL'E NE OLDU?⁴⁶

Yalçın PEKŞEN

Çok gerilerde değil, 3 Ocak'ta yazdığım "*Hafıza-i Beşer Gerçekten Nisyân İle Mâlûlmüş...*" başlıklı yazımda çayda radyasyon tartışmaları ile ilgili olarak şöyle demiştim:

"Göreceksiniz, sonunda her şey unutulup gidecek. Belki birkaç yıl sonra işgüzar bir muhâbirin ocağa birkaç odun daha atmasıyla konu yeniden alevlenecek. Bütün bu konuşmalar bir kez daha yinelenecek ve sonra yine unutulup gidecek. Bu böyle sürecektir"

İnsanın aradan bir ay geçtikten sonra haklı çıktığını görmesi hem sevindirici, hem de üzücü. Gazeteciliğin en önemli kurallarından olan "*fıkr-i tâkib*" öldü mü?

Gazeteler ipin ucunu yine bıraktılar, ama birçok yerde, özellikle Karadeniz kıyılarında bâzı anneler, babalar kansere yakalanan çocuklarının başında yas tutarken, kötü kaderlerini Çernobil rüzgârlarına bağlamayı sürdürüyorlar.

Pazar günü İstanbul Hilton Oteli'nde Sağlık mensupları Dayanışma Derneği'nin (Sağlık-Der) düzenlediği bir açık oturum yapıldı. Konu "*Çernobil Kazâsının Türkiye Üzerindeki Etkileri*". İşin uzmanları katılmıştı. Özellikle İstanbul Tıp Fakültesi Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalı Başkanı Prof.Dr. *Nijad Bilge* ve KTÜ Tıp Fakültesi Nükleer Tıp Anabilim Dalı Başkanı Prof.Dr. *Münir Telatar*, radyasyon-kanser ilişkisinde otorite sayılıyorlardı.

Şeytanın Avukatı^(*)

Bu kişiler aşağı yukarı şu savı ileri sürdüler: Çernobil'den kaynaklanan radyasyon bulutları ülkemizi önemli sayılabilecek ölçüde etkilememiştir. Saptanan radyasyon miktarları ile, oluşan kanser vakaları arasında mantıklı bir ilişki kurulması olanaksızdır. Olay, basının sansasyon merakından kaynaklanmaktadır.

Ne yazık ki son iddiayı ortaya atan gazetenin yetkilileri orada yoktular. Mâzeret ileri sürerek toplantıya katılmamışlardı.

Ben "*şeytanın avukatı*" ve basının temsilcisi olarak konuşmacılar arasındaydım ve onca uzmanla başa çıkabilmek için epey zorlandım. Onca uzmana karşı "*şeytanın avukatlığını*" yapmak için Çernobil olayının açıklanamamış bâzı noktalarına dikkati çekmeye çabaladım, ama sonunda şunu gördüm:

⁴⁶ Yalçın Pekşen'in *Hürriyet* gazetesinin 03.02.1993 târîhli nüshasındaki "Buradan Bakınca" başlıklı köşesinden.

Bilimadamları ve gazeteciler (en azından orada bulunanlar) basına güvenlerini büyük ölçüde yitirmişlerdi. Bu sonuç pek nedensiz de sayılmazdı.

Örneğin son olayda, Çernobil kazâsı ile kanser olayları arasında hatırı sayılır bir ilişki kuran gazete, karşı savlara en küçük bir ilgi göstermemişti. Oysa gazeteciliğin önemli kurallarından biri de, karşı savları ortaya koymak değil miydi?⁴⁷

Örneğin Prof.Dr. **Münip Telatar** "O çayın içinde adamı 365 gün yatırırsanız bir şey olmaz" türünden şeyler söylüyordu. En tanınmış kanser otoritelerinden biri olan Prof.Dr. **Nijad Bilge** ise radyasyondan önce lösemi, lenfoma ve diğer kanser türleri oranlarının nüfusa göre yüzde 4-9 arasında olduğunu söylerken, bu oranın 1992'de yüzde 5-8'e düştüğünü belirtiyordu. Hasta sayısında artış olmuştur, ama bunun başka nedenleri vardı; nüfus artışı, KTÜ Tıp Fakültesi'nin tam kapasite ile çalışmaya başlaması ve en önemlisi artık istatistikler tutulmaya başlanmasıydı.

Ben yine "**şeytanın avukatı**" olarak: "*Daha önce istatistikler tutulmuyorsa artmadığını nasıl söyleyebiliyorsunuz?*"⁴⁸ diyordum, ama bizde olmasa bile başka ülkelerde yapılmış kanser istatistikleri⁴⁹ vardı. Bunlarla kıyaslanınca Karadeniz yöresinde normalin üzerinde bir artış görülmüyordu.

Dinleyiciler bana özellikle şu soruyu yönelttiler: "*Burada yapılan tartışmalar, radyasyondan kaynaklanan kanser artışı iddialarını doğrulamıyor. Acaba gazeteler yarın bu konuya yer verecekler mi?*"

Karşı Sav, Sav Değil Mi?

Onlara "**pek sanmadığımı**" söyledim. Çünkü toplantıyı izleyen birkaç gazeteci, daha işin yarısına gelmeden görevlerini tamamlamış olmanın huzuru içinde tası-tarağı toplayıp gitmişlerdi. TRT kameramanları ise işin en başında hiçbir bakanın gelmediğini görünce "**izlenecek bir olay olmadığına**" emin olarak ortadan yok olmuşlardı. Ertesi gün gazetelere bakınca yanılmadığımı gördüm. Bu konuda tek satır yoktu. Ben de bu yazıyı yüreği yanık yüreği yanık analara, babalara acaba bir teselli olabilir mi düşüncesiyle kaleme aldım. ■

(*) Din konusunda aşırı hassasiyet gösteren kesimin hışmına uğramamak için bir açıklama yapmamda yarar var: "**Şeytanın avukatlığı**" sâdece bir deyimdir ve bir konunun daha iyi aydınlanması için karşı savı ileri sürmek anlamına gelir. Yoksa Salman Rüşdi'lik yapmak değildir. Yeri gelmişken söyleyeyim: "**Şeytan Âyetleri**"ni yayınlamaya karar veren Aziz Nesin üstâdımızın -Allâh gecinden versin- son kitabının adı da belli oldu gâliba: "**Vasiyetnâme**".

⁴⁷ Bu toplantı hakkında bilgisine müracaat ettiğimiz Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre, Dayanışma Derneği'nin düzenlediği bu açık oturuma dâvetli konuşmacı olarak katılmış ve toplantıda TAİK'in aldığı bütün tedbirleri uzun uzadıya ve bir bir anlatmış olmasına rağmen Yalçın Pekşen'in yazısında bunlara hiç değinmemiş olmasını, kendine has tutumunun, dikkate değer bir emâresi olarak değerlendirmişti. (N.Ş.)

⁴⁸ Prof. Özemre'nin beyânına göre: "Gerek kendisinin gerekse Prof. Telatar'ın: *Artık düzenli ve ciddi bir şekilde kanser istatistiklerinin tutulmaya başlanmış olması dolayısıyla, doğal olarak, kanser vakalarının sayısının eski ve düzensiz istatistiklere oranla daha fazla görünmesine sebep olduğunu* ifade etmiş olmalarına rağmen Yalçın Pekşen bu inceliği temyiz edememiş görünmektedir". (N.Ş.)

⁴⁹ Herhâlde "**tutulmuş** kanser istatistikleri" denilmek istenmiştir. (N.Ş.)

AHMET YÜKSEL ÖZEMRE⁵⁰

Kurthan FİŞEK

Karadeniz Üniversitesi'nin düzenlediği "*Doğu Karadeniz'de Radyasyon ve Muhtemel Etkileri*" konulu sempozyumda kelâm buyurmuşsun. "*Radyasyon konusunda sansasyon yaratılarak çay ve fındık ihracâtı baltalanıyor. Benim sağlık konusunda bir endişem yok.*"

Ne profesörü olduğunu, nasıl, ne zaman olduğunu çok merak ettiğim için sordum, sorduğum, araştırdım. Kimse bilmiyormuş, unvânının kerâmeti kendinden menkûlmuş⁵¹.

Gâlibâ nükleer fizikçiymişsin.

Teorik fizikçiden siyâsetçi, mühendisden iktisatçı, asâkir-i mansûre-i muhammediyeden cumhurreisi çıkan yerde, nükleer fizikçi hem tıptan anlar, hem dünya çay-fındık ticâretinden.

Ayrıca taşıdıkları "*profesör*" sıfatına (ve ilelebet devam edeceği varsayılan iktidara) sığınıp, üniversiteye yazı yazar, bağımsız araştırma yapanların kovulmasını ister.

Emekliliğini aldın, rahatsın! Sen gittiğin için üniversite de rahattır herhâlde. Bâri susmasını bil!

* * *

⁵⁰ Kurthan Fişek'in *Hürriyet* gazetesinin 10.02.1993 târihli nüshasındaki "Elektrikli Sandalye" başlıklı köşesinden.

⁵¹ Prof.Dr.Ahmed Yüksel Özemre, 1750 sayılı kânûn uyarınca, 34 yaşında iken Aralık 1969'da "Eylemsiz Profesör" olmuş ve Eylül 1973'de de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsü'ne "Kürsü Profesörü" yâni eski tâbiriyle "Ordinaryüs Profesör" olarak atanmıştır. Teorik Fizik'te apayrı 8 konuda: *Nötronların Difüzyon Teorisi* (2 cild), *Contribution à la Théorie de la Diffusion des Neutrons Dépendant du Temps*, *Çağdaş Fiziğe Giriş Ders Kitabı*, *Çağdaş Fiziğe Giriş Çözümlü Problem Kitabı* (Şehsuvar Zebitay ile birlikte), *Fizikte Matematik Metotlar*, *Klâsik Teorik Mekanik*, *Isı Teorisi*, *Isı Teorisi Çözümlü Problem Kitabı* (Emine Rıza ile birlikte), *Kozmolojiye Giriş*, *Gravitasyonun Rölâtivist Teorileri*, *Klâsik Elektrodinamiğe Giriş* başlıklarıyla toplam 2707 sayfa tutan 12 cild kitap yazmıştır. Bu Türkiye için hâlâ kırılmamış bir rekordur. Kürsü Başkanlığını 11 yıl kadar sürdüren Prof. Özemre Kurthan Fişek'in bu yazısından tam dokuz yıl önce kendi arzusuyla emekli olup Üniversiteyi terketmiştir. Prof. Özemre'nin diğer ilmî faaliyetleri ve eserleri için EK: II'ye bakınız. (N.Ş.)

ARTIK RADYASYON SIKMAYA BAŞLADI⁵²

Kurthan FİŞEK

Çernobil olayını örtbas edenlerin Yüce Divan'a sevkini istedim. Türk milletini kanserden ölmeye mahkûm ettikleri için değil, *sustukları, yalan söyledikleri, eveleyip geveledikleri için*.

Beni herkes anladı ama yanlış anladı. Türkiye'de doğru dürüst kanser taraması yapılmadığı için, Çernobil'den kalkan radyasyon bulutunun kime ne ettiğini kimse bilmez, bilemez.

Ama, sansasyon peşindeki üç-dört kıçıkırık kalkıp, yeni doğan bebeklerin beyin-omurilik hastası olduğunu, kanser vak'alarının beşle, altıyla çarpıldığını söylerse, onlara da ben gülerim. Gülmekle kalmam, küfrederim. Aile içi evliliklerden doğan başı kabak her bebeğin sorumlusu Çernobil değildir.

Bütün suç susmak, saklamak.

Fazilet konuşmaktır. Tabiî, garnından konuşmayacaksın⁵³...

* * *

⁵² *Hürriyet* gazetesinin 22.01.1993 târîhli nüshasından.

⁵³ Aynen yazarın yazdığı gibidir. (N.Ş.)

YANITSIZ SORULAR⁵⁴

Harun ÇELİKTAŞ⁵⁵

Sayın Barış Sarıkaya⁵⁶

Sizlere sorduğumuz soruların yanıtlarını hâlen alabilmiş değiliz. Size daha önce bir soru listesi gönderip, bunlardan hangilerinin karalama, hangilerinin gerçek olduğunu sormuştuk. Cevap hazırlayabilmeniz için yeterince zaman verdiğimiz kanısındayız. Bir türlü cevap yazmadınız. Cevap yazmama sebebi olarak "sahte isimle yazıyorsunuz" ve "yazıların arkasında duramıyorsunuz" gibi bir takım garip sebepler gösteriyorsunuz. Biz yazdıklarımızın arkasında sonuna kadar durmaktayız ve sorularımızın cevaplarını alıncaya kadar da durmaya devam edeceğiz. Yazdığınız son mesajlarda ise, bilgileri kimden aldığımızı sorguluyorsunuz. Biz elimizdeki raporları meclisteki milletvekillerinden alıyoruz. Birçok milletvekiline ve bazı önemli üst düzey yetkililerine derneğinizin şeref üyesi **Çernobil Çay Canavarı Ahmet Yüksel Özemre**'nin bu raporları ilettiğini biliyoruz. Bu bakımdan bizlere bilgi sızdıran dolaylı olarak derneğinizin şeref üyesi Ahmet Yüksel Özemre'nin ta kendisidir. Sayın Özemre'nin psikolojik analiz yeteneklerini yakından tanıyorsunuz. Ve ayrıca Nükleer konularda da, E. Lûtfi Sarıcı⁵⁷ ile birlikte Nükleer Bilimin *rajon*larından birisi olduğunu yazdığı raporlardan öğreniyoruz. Bunları sanırım siz de yakından biliyor olmanız ki, bu büyük üstâdı Şeref Üyesi seçmişsiniz (tabî ki Başkanınız onayladığına göre, E. Lûtfi Sarıcı'ya da şeref üyesi pâyesi vereceğiniz günü ilgiyle beklemekteyiz). Ahmet Yüksel Özemre'nin *bilgi sızdırma konusundaki uzmanlıklarını* sanırım daha yeni öğreniyor olmanız. Neyse, geç olsun da güç olmasın. Bu konuyu da öğrenmiş oldunuz.

⁵⁴ İnternet ortamında, Bilkent Üniversitesi'nin Enerji Listesi'nde 18.05.2000 târihinde [ENERJİ: 787] numarasıyla yayınlanmıştır.

⁵⁵ Harun Çeliktaş takma ismiyle Bilkent Üniversitesi'nin Enerji Listesi'ne sürekli mesaj gönderen kimse, tıpkı kimi zaman Murat Kara kimi zaman da Ze Lee diye aynı listeye mesaj gönderen arkadaşı gibi, aslında Akkuyu Nükleer Santral İhâlesi çerçevesinde TEAŞ bünyesinde çalışmış, Hacettepe Üniversitesi mezunu iki genç mühendistir. İkiside 1) Prof. Özemre'ye, 2) Prof.Dr. Ahmet Bayülken'e, 3) Prof.Dr. Şarman Gençay'a ve 4) velinimetleri olması gereken hocaları Prof.Dr. Osman Kemâl Kadiroğlu'ya aşırı bir öfke ve kin beslemektedirler. Şimdilerde (Şubat 2003) aynı listeye bu sefer de Câhit Aral takma adıyla mesaj gönderen Harun Çeliktaş'ın burada yer alan mesajı gene de en nâziklerinden biridir. Harun Çeliktaş ve Murat Kara (Ze Lee) diğer mesajlarında Prof. Özemre için daha nice iftirâlar atmış ve onu: "*İmâm-ı AYO, AYOcık, KANDURUKÇU, nâmussuz AYO, sahtekâr, fâsık, şarlatan, yalancı, bunak, câhil, ahmak, King Kong, zavallı yaşlı ihtiyar adam, akli muvazenesini kaybetmiş, diplomatsız, eski kafalı, lobici, rüşvetçi, yalanlarla ve yalan senaryolarla dolu fesat raporunun sâhibi, nükleer mafyacı, çulsuz, ikiyüzlü, binbir surat, dindar geçinen, din kitapları yazmaya çalışıp sözde itibâr kazanmaya çalışan, câmi duvarına işeyen, insan sağlığını hiçe sayan, yasakçı, gizli zihniyetli, Konya ve Isparta'yı radyasyona bulayan*" gibi sıfatlarla, ve yazıyla, kötölemekten çekinmemişlerdir [Daha fazla bilgi için Bk. Ahmed Yüksel Özemre, *Ah, Şu Atomdan Neler Çektim!*, s. 227-395, Pınar Yayınları, İstanbul 2002]. (N.Ş.)

⁵⁶ Prof. Özemre Barış Sarıkaya'nın, Harun Çeliktaş gibi Hacettepe Üniversitesi Nükleer Mühendislik Bölümü mezunu fakat dengeli ve bilgili genç bir nükleer mühendis olduğunu söylemektedir. (N.Ş.)

⁵⁷ E. Lûtfi Sarıcı TEAŞ Nükleer Santraller Dairesi eski Müdür Vekili.

Bu raporları dikkatlice inceledikten sonra, derneğiniz adına CANDU lehine gazetelere verilecek yazıların basında çıkmasını ve çok geniş bir beyin yıkama kampanyasına başlanmasını bekliyorduk. Sonunda bu beklentilerimiz sizlerin de yakında bildiği gibi gerçek oldu ve Radikal gazetesinde bayram öncesi dernek başkanınızın verdiği yazı ile **nükleer mühendisleri ihâleye fesat karıştırırken** suç üstü yakaladık. Son tavırlarınızdan sizin de kişisel olarak bu plânın içinde bulunabileceğinizi düşünmekteyiz.

Hâlbuki biz genç nükleer mühendisleri daha önce uyarılmıştık. Temiz nükleer program diye bas bas bağırılmıştık. Ama sanırım bu kavram sizde pek bir şey ifâde etmiyor.

Barış Sarıkaya Bey'in mesajın içeriğinden çok yazarının ismi üzerinde durması gerçekten oldukça düşündürücü. Yazan kişinin ismi Ahmet olmuş, Veli olmuş, Ayşe olmuş ne farkeder. Soruları soran değil içerik önemlidir. Zira, bizim mesajlarımızın arkasında binlerce isim bulunmaktadır. Biz kütleler adına yazmaktayız. Binlerce kişi sizlerden gelecek cevabı beklemekte. Karşınızda belirli bir kütle olduğunu iyi bilin. Bu sorulara cevap aramakta olan şahısların isimlerini teker teker öğrenmeniz mi gerekiyor? Eğer cevabınız evet ise, size cevap bekleyen binlerce kişinin bulunduğunu söyleyebilirim. İşin doğrusu, karşınızda halk var. Hangi kapıyı çalsanız bu sorular sizlere sorulacak.

Cevap vermek için ısrarla isim istemenizin arkasında iki sebep bulunduğunu düşünmekteyiz. Birincisi cevap vermemek için sizlere kaçamak sebepler gerekmektedir.

Bu, çölde vaha bulmuş gibi sarıldığınız bir sebeptir. İkincisi ise, eğer "elimizin uzanacağı bir kimse ile sesini değişik metodlarla kesebilir miyiz" düşüncesinden başka birşey değildir. Ne de olsa karşınızda bir **Nükleer CANDU Çetesi'**nin bulunduğunun farkındayız. Sermâyenin sürüklediği ve devletin her kademesini dağıttığı rüşvetlerle sarmış bu çok tehlikeli Çete karşısında dikkatli olup, direk isim kullanmak istemememiz çok doğal. Hâlbuki ben nükleer mühendislere anonim isimle sormaktan bir sakınca görmüyorum. Ve sorularımı tekrarlıyorum:

- 1) E. Lûtfi Sarıcı, Akkuyu Nükleer Santral ihâle değerlendirmenin tam ortasında (eski başkanın görevine son vermek sûretiyle) CANDU Şirketi'nin Bakanlığa verdiği bir dilekçe ile Daire Başkanlığına getirilmiş midir?..... E. Lûtfi Sarıcı'nın, CANDU Şirketi direktifleri ile iş başına getirildiğinden bu yana CANDU Şirketi ile işbirliği içinde ihâleye fesat karıştırmak için yapmadığını bırakmamış, CANDU şirketini birinci getirebilmek için hazırlanan dış kaynaklı raporları kendi raporlarıymış gibi sunmuş mudur? Bu konu hakkında Nükleer Mühendisler ne düşünmektedir? Karalama? Gerçek? Açıklayın lûtfen.

- 2) **CANDU fanatiklerinden** dernek şeref üyeniz A. Yüksel Özemre'nin⁵⁸ TEAŞ Genel Müdürlük Danışmanlığı pozisyonuna, bir başka CANDU fanatığı olan Ahmet Bayülken'de Enerji Bakanlığı Danışmanlığı pozisyonuna getirilmiş midir? Bu kritik pozisyonlara CANDU fanatiklerinin yerleştirilmesi ve bu yerleştirme çalışmalarının ihâle değerlendirme çalışmaları sırasında bile devam etmiş bulunması bir rastlantı mıdır? İhâleyi teknik ve ekonomik olarak başka bir firmanın kazanmış olmasıyla, ihâle sonucunun bir türlü açıklanamaması arasında bir bağlantı bulunmakta mıdır? Bu konu hakkında Nükleer Mühendisler ne düşünmektedir? Karalama? Gerçek? Açıklayın lütfen.
- 3) Derneğinizin şeref üyesi A.Yüksel Özemre, **CANDU şirketinin lehine ihâleye fesat karıştırmak için** birçok gizli raporlar hazırladığı gerçek midir? Bu raporların Radikal gazetesinde yayınlanan yazısı ile Dernek başkanı O. Kemal Kadiroğlu tarafından tavsiye edilmiş olduğu, böylece fesat karıştırma işine Nükleer Mühendisler Derneği'nin tepesindeki bir kişinin de karışmış bulunduğu. Bu konu hakkında Nükleer Mühendisler ne düşünmektedir? Karalama? Gerçek? Açıklayın lütfen.
- 4) Dernek Başkanınız O. Kemal Kadiroğlu (**ve beraberindeki diğer CANDU FESAT grubunun**) CANDU reaktörünün kazanamayacağını anlayınca, CANDU'yu seçtirebilmek için tek yol olarak (TEAŞ'da yeniden yapılanma gerektiği terânelerini öne sürerek) TEAŞ'da çalışmakta olan nükleer mühendisleri başka tarafa sürdürülmesini istediği ve kendi CANDU grubunun üyelerinden birisi olan E. Lûtfi Sarıcı'yi dairedeki en kaliteli eleman olarak lanse edecek şekilde övgüler yağdırdığı bir gerçek midir? Aslında, E. Lûtfi Sarıcı'nın daha konuşmasını bile beceremeyen, böyle büyük bir projede Başkanlık yapabilme kabiliyetine sâhip olmaktan çok uzak, fakat CANDU grubunun direktifleriyle iş gördüğü için korunan biri olduğu gerçek midir? Bu konu hakkında Nükleer Mühendisler ne düşünmektedir? Karalama? Gerçek? Açıklayın lütfen.
- 5) Dernek Başkanınızın değerlendirmeyi yapan İspanyol firmasının, bir Avrupa firması ile ilişkisinin olduğunu Radikal gazetesinde milyonlarca insanlara açıklamasının sebebi, **dernek başkanınızın ve dernek şeref üyenizin kazanması için her türlü yolu denediği CANDU şirketinin değerlendirme sonucunda birinci gelememiş bulunduğu mudur?** Bu konu hakkında Nükleer Mühendisler ne düşünmektedir? Karalama? Gerçek? Açıklayın lütfen.

⁵⁸ Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre, Türkiye'nin ilk "Atom ya da Nükleer Mühendisi"dir. Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Millî Enstitüsü'nden Temmuz 1958'de mezun olup diploma almıştır. Hâlen Türkiye'deki nükleer mühendislerin de "Duayen"i yani en yaşlısıdır. Bu bakımdan merkezi Ankara'da bulunan "Nükleer Mühendisler Derneği" kendisini derneğin "Şeref Üyesi" seçmiştir. (N.Ş.)

- 6) Dernek Başkanınızın CANDU firması lehine ihâleye fesat karıştırmak için diğer bir firmanın lisanslanamayacağını Radikal gazetesinde milyonlarca insanlara açıklamasının sebebi, dernek başkanınızın ve dernek şeref üyenizin kazanması için her türlü yolu denediği CANDU Şirketinin değerlendirme sonucunda birinci gelememiş bulunduğu mudur? Bu konu hakkında Nükleer Mühendisler ne düşünmektedir? Karalama? Gerçek? Açıklayın lütfen.

Görüldüğü gibi daha ortada, nükleer santralin "bir duvarı" bile yokken, *pislikler*, *manipülasyonlar*, cevapsız sorular bacayı sarmış durumda.

İzmir'den hepinize sevgiler, saygılar.

Harun Çelikaş
Greenpiece, İzmir

* * *

Prof. ÖZEMRE'ye
OLUMLU YAKLAŞANLAR

VEFÂ⁵⁹

Serhan KARAGİL

Dünkü "Maslahat" başlıklı yazımı henüz bitirmemiştim ki arkadaşlar *Türkiye Atom Enerjisi Kurumu* Başkanı Muhterem *Ahmet Yüksel Özemrenin* görevden alındığını bildirdiler.

Üzuldüm. Çok üzuldüm.

Sayın Özemre dünyâda maaşından başka dikili taşı olmayan değerli bir bilim adamımızdır. Kendisini devletine, milletine adanmış bir bürokrattır. Mesleğini çok iyi bilen inanç sâhibi bir dosttur. İstanbul Fen Fakültesi'nin öğretim üyeliğinden 1983 {1984 olacak} yılında emekli olduktan sonra Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı'na getirilen Profesör Ahmet Yüksel Özemre bu görevini 22⁶⁰ ay sürdürdü. Alnının akıyla görevini Doçent *Atillâ Özmen*'e devretti.

Profesör Özemre nöbet değış tokuşu sırasında: "*Hizmetim müddetince vicdânıma gölge düşürecek hiçbir şey zuhur etmedi. Vicdân huzuru ile görevimi devrediyorum. Devlet hizmetinde değışiklik olağandır. Görev yapılır. Bâzen gidilir. Bizim aldığımız terbiye böyledir*" dedi.

Özemre, Sovyet Rusya'daki *Çernobil* nükleer fâciasından sonra Türkiye gündemine geldi. İsminden sık sık bahsedildi. Gazetelerde ve televizyonda açıklamaları yer aldı.

Profesör Ahmet Yüksel Özemre, *radasyon* tartışmaları sırasında *doğru ve ilmî olanı* söyledi. Açıklamalarında mes'ûliyetini müdrikti. Konu îtibârıyla insan ve çevre sağlığını çok ilgilendirdiğinden yüz düşündü, bin değerlendirdi, bir konuştu. Öyle zırt pırt demeçler vererek halkı ve yönetimi şaşırtmadı.

Meseleyi siyâsî tartışma zeminine çekmemeye çalıştı. Sorunu ilmî plâtförmda değerlendirdi. Kamuoyunu heyecanlandırmadı. Karşısında ise Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun bağılı olduğı Sanayi ve Ticâret Bakanı sayın *Câhit Aral* vardı.

Sayın Aral'ı tanır mısınız, bilmiyorum? Konuşmayı çok sever. Vakti olsa, karşısında da dinleyeni bulursa sayın Aral saatlerce konuşabilir. Öyle ki, bir başkasının konuştuklarını veyâ anlattıklarını size sil baştan daha uzun bir zaman süresi içinde nakledebilir. Notlarını okuyabilir. Konuşmayı seviyor sayın Aral. Bir de televizyona çıkmayı. Radyasyon olayı iyi fırsattı. Ekranda bol bol kâğıttan okuma fırsatı buldu. Seyirciler de bu sevimsiz işkenceye katlanmak zorunda kaldılar.

⁵⁹ Serhan Karagil'in *Zaman* gazetesinin 11.04.1987 târihli nüshasındaki "Kulis" başlıklı köşesinden.

⁶⁰ Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin Türkiye Atom Enerjisi Başkanı olarak görevi, aslında, 21.01.1985 – 06.04.1987 arasında 26,5 ay sürmüştür.(N.Ş.)

Gelişme, sonunda Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin aleyhte "*Çaydaki Radyasyon*" raporu üzerine daha da büyük boyutlar kazandı. Sayın Aral gerek basının gerekse yetkililerin karşısında sâhası olmayan bir konuda konuşmak mecbûriyetini duydu. Konuştukça konuştu... Konuştukça açıklar verdi.

Sayın Bakan'ın başkanı olduğu bakanlıklar arası çalışması gereken *Radyasyon Güvenlik Kurulu*'nun elinde ölçüm cihazları olmadığından yeterince faydalı olamıyordu⁶¹. Ama sayın Bakan konuşmaktan geri kalmıyordu. Bu yüzden sayın Bakan muhterem Özemre ile ters düştü. ODTÜ Raporu da bu konuda gruplaşmayı genişletti.

Özemre: "*Eğer süt radyasyonluysa getirin içeyim*" derken, Aral: "*Eğer çayda radyasyon varsa, bakın içiyorum*" diyordu.

ODTÜ'ne mensûb bâzı öğretim üyeleri ise bu konuda ciddî tehlikeler olduğunu ve tedbir alınması gerektiğini öne sürüyorlardı. Gelişme şova dönüşmüştü. Ancak olay efkâr-ı umîmiyeyi ilgilendiriyordu ve neticede herkes bu gelişmeden rahatsız olunca bir kurban gerekiyordu. Ve kurban verildi. Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre görevinden alındı.

Oysa, bu konuda eğer görevden biri alınmak gerekiyorsa, o kişi radyasyon meselesinde iktidarın sözcülüğünü yüklenmiş bir siyâsî olabilirdi. Bir kamuoyu görevlisi değil.

* * *

⁶¹ Bu düşünce, Prof. Özemre'ye göre, yazarın kendi yorumudur. Prof. Özemre, Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi'nin Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun (TAEK'in) karşılaştığı fakat yasal yetkisi dışında kaldığı için yasal yoldan çözemediği meselelerin ilgili bakanlıklar ve kurumların işbirliğiyle ve Hükûmet'in tasvibiyle çözülmesi için kurulmuş olan bir koordinasyon kurulu olduğunu ve bütün ölçüm cihazlarının ise TAEK'in elinde olup TAEK'in de bunları en etkin biçimde kullanmakta olduğunu ifade etmektedir. (N.Ş.)

"İCRAATIN DIŞINDAN" Atom Enerjisi, Radyasyon, Türkiye'nin İlim Hedefleri...⁶²

Kâzım GÜLEÇYÜZ

Aylardır radyasyon feryatlarıyla Özemre'yi boy hedefi hâline getirenler, şimdi hiç radyasyondan bahsetmiyorlar. Yorgan gidince kavga bitiyor demek ki. Özemre ise:
"Yapılan İşler ve alınan neticeler bakımından vicdânım çok rahat ve huzurlu" diyor.

Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre ile, bir hafta arayla, iki defa görüştük. İlkinde Prof. Özemre Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Başkanı idi. İkinci görüşmemizde ise, bu görevden alınmıştı. Kararın gerekçesini kimse bilmiyor. Başbakan Özal, kararın radyasyon tartışmalarıyla ilgisi olmadığını söyledi, ama tutarlı bir gerekçe de ortaya koymadı. Buna karşılık, Özemre'yi aylardır boy hedefi hâline getirenler, haberi duyururken neredeyse zil takıp oynayacaklardı. Ne de olsa maksat hâsıl olmuştu. Özemre ise Başbakan'ın tasarrufu üzerine yorum yapmaktan kaçınıyor, "Görevden azlimin esas sebebini Başbakan bendenize lûtfetmediler. Bu bakımdan, görevden niçin azledilmiş olduğumu bilmiyorum. Bilmek de istemiyorum. Çünkü beni ilgilendirmiyor" diyordu. "Neden ilgilendirmiyor?" sorusunu da şöyle cevaplandırıyordu:

Bir insan devlete hizmet etmek üzere çağırılırsa, bu insanda devlete hizmet fikri ibâdet fikri gibi yerleşmişse, aldığı terbiye bu ise, "Gel!" denildiği zaman gelinir. "Git" denildiği zaman gidilir. Bizim aldığımız terbiye böyle. Baba tarafından yüzyetmiş, ana tarafından dört yüz sene Osmanlı'ya ve Türkiye Cumhuriyeti'ne hizmet etmiş bir sülâlenin ferdi olmak hasebiyle, bizim terbiyemizin başka türlü olması beklenemez. 26,5 aylık – ki bunun 11 ayında Basın'ın, entelektüel çevrelerin ve bilhassa bâzı üniversitelerin boy hedefi hâline getirdikleri – icraatın içinden gelen bir kimse olarak diyeceğim şudur ki, icraatımın vicdânıma in'ikâsı üzerinde hiçbir bulut görmemekteyim. Yapılan işler ve aldığımız neticeler bakımından vicdânım son derece rahat ve huzurludur. Hiçbir yalancı tevâzua kaçmadan söyleyebilirim ki, TAEK son iki senede yaptığı hamlelerle sâdece yurt içinde değil, yurt dışında da bir hayli, hattâ yer yer kıskanç dikkatleri üzerine çekmiştir.

⁶² Köprü dergisinin Mayıs 1987 târihli 110. sayısı, s. 39-41'den.

Prof. Özemre ile bir hafta önceki sohbetimizin ana konusu da bu icraat idi. Kasıtlı itham ve şamatalara verilecek en iyi cevabın icraat olduğunu bilen Özemre, Atom Enerjisi Kurumu olarak iki sene zarfında yaptıklarını uzun uzun anlatmıştı. Her ne kadar Özemre artık TAEK Başkanı değilse de, bu hususta anlattıklarına kısaca yer vermenin faydalı olacağını düşünüyoruz.

İşe "Neden atom enerjisi?"nden başladık. Özemre, atom enerjisinin bugün insanlığın vaz geçemeyeceği bir enerji olduğuna dikkat çekerek: "*Buna göz kapamak, bunu insanlığın zararına bir enerji türü kabûl etmek hiçbir akıl, mantık, iz'an ve ir-fân sâhib kimsenin aklından hayâlınden geçmez*" dedi. Batı'da Yeşiller adı verilen grubun atom enerjisine karşı çıktığını, Türkiye'de de onlara benzer bir hareketin neşvünemâ bulmakta olduğunu hatırlatarak, "*Medeniyetin her safhasında keşf olunan yeni enerji türlerinin, icad edilen makinaların kendilerine göre rizikoları olduğu gibi, nükleer enerjinin de rizikozu vardır. Nitekim Çernobil kazâsı bunun bir örneğidir. Ama Dünyâ'da rizikosu olmayan hiçbir şey yoktur ki. Bakın! Uçağa veyâ otomobile binmek de rizikoludur. Ama bugün hiç kimse bu yüzden uçağa veyâ otomobile binmemelik etmez*" diye devam etti.

"*Nükleer enerjiyi de gerekli emniyet normları çerçevesi içinde uygulayacak olursanız, rizikosunu asgarî hadde indirirsiniz*" diyen Prof. Özemre, 1969'da Prof. Nejat Aybers ve Prof. Sâdık Kakaç'la beraber yaptıkları bir araştırmaya atıfta bulundu. Buna göre, Türkiye 2000 yılında 6000 megawatt'lık bir elektrik enerjisi açığı ile karşı karşıya kalacaktı. Özemre bu tesbitin bugün de geçerli olduğunu, baraj ve termik santraller inşasının devam etmesine rağmen, 2000 yılı Türkiye'sinin 3000 ilâ 6000 megawatt'lık enerji açığı problemi olacağını söyledi⁶³. Bu durumda nükleer enerjiye geçmek kaçınılmazdı. Buna geçilirken Batı'daki nükleer santral modellerinin seçilmesi gerektiğini söyleyen Özemre: "*Çünkü Batı'daki nükleer güvenlik kıstasları Doğu blokundakilere nisbetle çok üstün ve gelişmiştir*" dedi.

Yine burada dikkat edilmesi gereken bir nokta, Prof. Özemre'ye göre seçilecek bir santralin tabîî uranyumla çalışan bir model olmasıydı. "*Çünkü böylece kendi toprağınızdan çıkardığınız tabîî uranyumu zenginleştirmeye mahal kalmaksızın bu santrallerde kullanabileceksiniz. Ayrıca bu, nükleer yakıt üzerinde herhangi bir **ambargo** ihtimâlinin de önüne geçer. Kezâ, tabîî uranyumla işleyen nükleer santralleri Türkiye'de belirli bir süre sonra kendi imkânlarınızla da inşâ edebilirsiniz. Çünkü bunların teknolojisi, zenginleştirilmiş uranyumla çalışan santrallerin teknolojisine göre daha kolaydır*".

Prof. Özemre Türkiye'nin bu alanda gerekli tecrübeyi kazanması için, en kısa zamanda hiç değilse bir nükleer santrale sâhip olması gerektiğini ifâde etti. Ve "*Ülkemizde nükleer santralleri idâre edebilecek, bunların emniyetini sağlayabilecek*

⁶³ Bu târihlerde yâni 1987 yılında henüz daha doğalgaz faktörü ortada yoktu. Doğalgazın 1995 yılından sonra Türkiye'nin enerji bilânçosuna katkısı bu tahminin târihini ileri atmış bulunmaktadır. (N.Ş.)

vasıfta elemanlar vardır. Bu hususta Türkiye'miz bir insan sıkıntısı içinde değildir" dedi.

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) 1982'de 2690 sayılı kânûnla kurulurken hedefin "atom enerjisini sulhçu gâyelerle kullanmak" olarak öngörüldüğünü hatırlatan Prof. Özemre, bu hedef ve program çerçevesinde ilk kademe olarak 15 Ekim 1986'da Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde (ÇNAEM'de) bir nükleer yakıt tesisinin faaliyete geçirilmiş olduğunu hatırlattı. **% 100 Türk mühendis ve ilim adamlarının dizaynı. % 93 yerli malzeme ve % 100 Türk işçiliği ile gerçekleştirilen bu tesisin** 285 milyon liraya⁶⁴ mal edilmiş olduğunu söyleyerek, eğer dışarıdan ithâl edilmiş olsaydı 4 milyar 200 milyon lira⁶⁵ ödemek durumunda kalacağımızı ifâde etti. "*Gâye, Türkiye kendi tabî uranyumumuzu kullanan nükleer enerji tesisleri yaptığı takdirde, bu santrallerin yıllık nükleer yakıt imâlini temin edebilecek sınaî bir nükleer yakıt fabrikasını gerçekleştirmektir*" diyen Özemre "*Ümid ediyoruz ki, 1989'larda, yılda tabî uranyumlu 200 ton nükleer yakıt imâl edebilecek tam ölçekte bir sınaî nükleer yakıt fabrikasını projelendirip gerçekleştirebilecek bir seviyeye erişmiş olacağız*" diye devam etti⁶⁶.

Prof. Özemre, ilk olarak 1956'da Türkiye Atom Enerjisi Genel Sekreterlik Teşkilâtı adıyla kurulan kuruluşun, 1982'de TAEK hâline geldikten sonra hızlı bir gelişme gösterdiğini; 1984'de 196 milyon⁶⁷, 1986'da 1 milyar 973 milyon liralık⁶⁸ makine ve teçhizat alındığını, bu yıl için öngörülen yatırım bedelinin de 3 milyar lira⁶⁹ civârında olduğunu anlattı. Çernobil kazâsından sonra, muhtemel yeni bir nükleer patlamaya karşı, Türkiye'yi ağ gibi saran kırk istasyondan müteşekkil bir radyasyon erken uyarı sistemi kurulduğunu söyledi. Kısa adı RESA olan sistemin yıl sonuna kadar tamamlanmış olacağını ifâde etti⁷⁰. Kurumun diğer çalışmalarını da şöyle özetledi:

Karadeniz ve KKTC'nde birer radyobioloji araştırma merkezi; Edirne, Bursa, İzmir, Mersin, Giresun, Erzurum, Diyarbakır'da birer nükleer analiz lâboratuvarı; Ankara, İzmir ve Erzurum'da nükleer tıp merkezlerinin teşhis ve tedâvîde kullandıkları Teknesyum-99m radyoizotopu ihtiyâcını karşılamak üzere teknesyum sağım hücreleri; (Prof. Özemre görüşmemizde Ankara'daki sağım hücresinin Nisan 1987'de hizmete gireceğini ve devlete bugünün râyiciyle {yıldı} 100 milyon lira⁷¹ muâdili döviz tasarrufu sağlayacağını söylüyordu; ÇNAEM'de bir tüm

⁶⁴ 15 Ekim 1986'nın râyiciyle (1 \$ = 707, 57 TL den) tesisin mâliyeti 402.787,-\$ olmuştur.

⁶⁵ 15 Ekim 1986'nın râyiciyle (1 \$ = 707, 57 TL den) tesisin mâliyeti, tümünün ithâl edilmesi hâlinde, 5.935.808,-\$ olacaktı.

⁶⁶ Prof. Özemre'nin TAEK Başkanlığından azlinin akabinde yerine TAEK Başkan Vekili olarak tâyin edilen Doç.Dr. Atılâ Özmen tarafından bu tesisin işletilmesi durdurulmuş ve proje rafa kaldırılmıştır.

⁶⁷ 1984 râyiciyle (ortalama olarak 1 \$ = 366,30 TL den) 535.080,-\$.

⁶⁸ 1986 râyiciyle (ortalama olarak 1 \$ = 669,80 TL den) 2.945.655,-\$.

⁶⁹ Röpörtajın yapıldığı Mayıs 1987 itibârıyla (1 \$ = 804,85 TL den) 3.727.403,-\$.

⁷⁰ Prof. Özemre'nin TAEK Başkanlığından azlinin akabinde yerine TAEK Başkan Vekili olarak tâyin edilen Doç.Dr. Atılâ Özmen'in 5,5 yıl sürmüş olan görevi esnâsında bu tesis tamamlanmamıştır. RESA'nın tamamlanması A. Özmen'den sonraki TAEK Başkanları tarafından gerçekleştirilmiştir.

⁷¹ Nisan 1987 râyiciyle 127.250,-\$.

vücûd sistemi(yine Nisan 1987'de hizmete girecek olan bu sistem, insanların vücûdlarındaki bütün radyoizotop ve aktiviteleri çok kısa zamanda tesbit ediyor); yine aynı sistemden bir tâne Ankara'ya ve ayrıca iki de gezici tüm vücûd sayım sistemi. (Özemre son derece gelişmiş, kompüterize edilmiş olan bu gezici sistemlerin, yıl sonuna doğru bilhassa Doğu Karadeniz ve Trakya'yı tarayarak radyasyona mâruz kalmış kimseleri kontrolden geçireceğini belirtti⁷².)

Bu projelerin bâzıları Nisan 1987'de hizmete girecekti. Ve aynı Nisan ayının başında⁷³ Prof. Özemre görevden alınıyordu. Nitekim son görüşmemizde, hemen ertesi gün Ankara'daki Teknesyum-99m sağım hücresinin açılışının yapılacağından söz ediliyordu. Lâboratuvar Özemre'siz açılacaktı!

Görevi tam bir vicdân huzuru içinde devrettiğini söyleyen Prof. Özemre haflerine şu mesajı verdi:

"Ümid ederim ki, İnşâallâh, 1987 senesi için en ince noktasına kadar hazırlanmış olduğumuz çalışma plânımız, bizden sonra da hiçbir inhirâfa, hiçbir tâdilâta ve hiçbir tağyirâta uğramaksızın harfiyyen icrâ edilir. Çünkü üzerinde çok düşünülmüş, çok beyaz geceler geçirilmiş bir plândır. Tamâmen kompüterle hazırlanmış, ciddî bir plândır. 3 milyar 99 milyon liralık bir techizat yatırımını öngören ve gerçekleştiği takdirde Türkiye'yi çok ileri seviyeye getirecek bir plândır. Cenâb-ı Hkk'dan bütün niyâzım, görevi devr alan arkadaşlarımızın ve arkadaşlarımızın devlete, vatana, millete bu kurum aracılığıyla hizmet vermeleri ve onlar da ayrılmak durumunda oldukları zaman benim kadar huzurlu ve kâmil bir kanaatle görevi daha sonrakilere devretmeleridir".

Özemre, kendisini aylardır bâzı çevrelerin boy hedefi hâline getiren radyasyon konusunda da bir şeyler söylemeden edemedi:

"Biz her zaman söyledik. Çernobil kazâsından sonra 11 ay zarfında Türk insanının aldığı doz, bir göğüs röntgeni çektirirken aldığı doza muadildir. Türkiye Çernobil kazâsını Allâh'ın lûtf-u keremiyle ucuz atlatmıştır. Her zaman söylediğim gibi, kazâdan sonra halka intikâl eden ve edecek olan gıdâ maddeleri, çay dâhil, hiçbir mahzur taşımamıştır. Bir bardak çayda koparılan fırtına ve şamatayı artık herkes öğrendi. Türkiye dışarıya birkaç onbin ton çay ihrâç ederken bu şamatanın koparılmasında elbette bir takım sebepler aramak gerekir. Bilhassa bu çay meselesi dolayısıyla bâzı üniversitelerimizdeki heveskâr arkadaşların uzman olmadıkları hâlde bu konuya eğilip de bir takım çocukça raporlar yazmış ve bunları Basın'a sızdırarak Türkiye'de ve KKTC'nde bir milyon hâmile kadını tâciz ve tedirgin etmiş olmaları affedile-

⁷² Prof. Özemre'nin bildirdiğine göre TAEK Başkanlığı'ndan azli sırasında gümrüğe henüz gelmiş olan bu cihazlar maalesef 5 ay bekletildikten sonra gümrükten çekilmiş ve çekilmelerinden de bir yıl sonra uygulamaya konularak Edirne ve Rize'de yalnızca birkaç gün için ve o da, Prof. Özemre'nin yapmayı düşündüğünün aksine, bedâva değil fâhiş bir ücret karşılığında isteyenlerin vücûdlarındaki radyoaktiviteyi ölçmüştür. (N.Ş.)

⁷³ Pazartesi 6 Nisan 1987 günü saat 16.30'da. (N.Ş.)

bilir bir temkinsizlik değildir. Biz muhtelif vesilelerle hâmile kadınlarımızın bunlara aldırnamalarını ve devletin yetkili kuruluşu olan kurumumuzun yaptığı hesap ve ölçümlere îtibâr etmelerini duyurmaya gayret ettik duyurmaya gayret ettik".

Ne gariptir ki, Özemre'nin bu konudaki açıklamalarını ısrarla göz ardı edip meseleyi polemiğe çeken basın organlarından Milliyet gazetesi, 17 Nisan'da bir sovyet ilim adamının çayda radyasyon yönünden hiçbir mahzur bulunmadığı yolundaki "rahatlatıcı" sözlerini yayınlıyordu. Ne de olsa "yorgan gitmiş, kavga bitmişti".

Türkiye'nin ilim ve teknolojideki hedeflerini sorduğumuz Prof. Özemre, önce bu husustaki çalışmaların kısa bir değerlendirmesini yaptı. 1961'de kurulan TÜBİTAK'a kânûnla "Türkiye'deki ilmî faaliyetleri koordine etme" görevinin verildiğini, ama bu mükellefiyetle orantılı yetki verilmediği için bu kurumun bu fonksiyonunu icrâ edemediğini söyledi. 1982'de Devlet Bakanı Nimet Özdaş'ın hazırladığı rapora göre Türkiye'nin beynelmilel ilim mecmualarında yayınlanan 340 küsur makâle ile dünyâ literatürüne katkısı bakımından 41. sırada olduğunu anlatan Özemre, yine aynı raporda, 1990 yılı için öngörülen hedefin 20. sıraya yükselmek olarak tesbit edildiğini anlattı⁷⁴. Ama bu rapor bu hedefe nasıl erişileceği husûsunda elle tutulur bir teklif getirmiyordu. Yine 1982'de çıkarılan bir kânûnla "İlim ve Teknoloji Yüksek Kurulu" teşkilinin öngörüldüğünü⁷⁵; dokuz bakan, DPT Müsteşarı, TAEK Başkanı, YÖK Başkanı, TÜBİTAK Bili Kurulu Başkanı ve TÜBİTAK Genel Sekreterinden meydana gelen kurulun bugüne kadar hiç toplanmadığını anlatan Özemre, son olarak, ilim ve teknolojinin koordinasyonu çalışmalarında DPT'nin rol oynadığını söyledi. Ama DPT'nin de gerek yapısı gerekse esas meşgûliyetinin bu olmaması sebebiyle yeterli olmadığını belirterek, neticede DPT İlim ve Teknoloji Ana Plân Özel İhtisas Komisyonu'nun kurulduğunu belirtti. Bu kurulun, hiç olmazsa DPT'yi ilgilendiren ilim ve teknoloji konularında eğitime ve siyâsî, beşerî, ticârî hayata dönük strateji ve politikalar geliştirebileceğini söyledikten sonra, asıl eksikliğin bir **İlim ve Teknoloji Bakanlığı**'nın mevcûd olmayışı olduğunu ifâde ederek şöyle dedi:

"Bir İlim ve Teknoloji Bakanlığı'nın, gerekli yetkilerle donatılmış olarak, ilim ve teknoloji çalışmalarına istikâmet verecek bir bakanlık olarak en kısa zamanda ihdâsında büyük fayda görmekteyim. Bu, Türkiye'nin ilim ve teknoloji alanındaki büyük hamlesini kanalize edip plânlayabilmek ve devletin âlî menfaatine hâdim kılabilmek bakımından kaçınılmaz bir zarûrettir. İşte ancak ondan sonra Türkiye'nin hangi caddeler üzerinde ilerlemesi gerektiği husûsunda bir strateji ve politika ortaya çıkmış olacaktır".

Burada Prof. Özemre'ye, Prof. Abdüsselâm'ın Türkiye'nin ilim hedefleri konusundaki düşünce ve tekliflerini hatırlattık. Bilindiği gibi, Prof. Abdüsselâm öncelikle temel fizik, foton fiziği ve moleküler biyoloji alanlarında çalışmamız teklifini getirmişti. Özemre, hedefleri sâdece bunlara inhisâr ettirmemek kaydıyla, bu üç ala-

⁷⁴ 2002 yılı başı îtibâriyle Türkiye 6074 makâle ile ancak 25. sıraya erişmiş görünmektedir.

⁷⁵ Bu Kurul teşkil edildiğindenberi ancak ya 3 ya da 4 kere toplanmıştır. Hâlen Başbakanlık Teşkilât şeması içinde bile gözükmemektedir. (Bk. Başbakanlığın WEB sitesi).

nın da kalkınma stratejilerinde yer alması gerektiğini söyledi. Ancak *Türkiye'nin kurtuluşunun teorik ilimlerden geçtiği yolundaki düşünceye katılmadığını, sâdece teorik ilimlere çalışmanın bizi teknolojide geri bırakacağını, oysa Türkiye'nin teknolojide ileri hamleler yapmak zorunda olduğunu, bunun için de uygulamalı ilimlere ağırlık verilmesi icâb ettiğini söyledi*. Ama teknoloji transferinin ilim transferiyle birlikte yapılması gerektiğini, ilimsiz teknoloji transferinin Türkiye'ye hiçbir şey kazandıramayacağını ifade etti. Ayrıca, hangi teknolojilerin başlangıç noktası olarak alınması gerektiğinin tesbiti için, Türkiye'nin problemlerini çok iyi bilmek ve bunları çok iyi değerlendirmek lâzım geldiğini belirtti.

Özemre ile sohbetimizde, her şeyin temeli olan eğitime de bir paragraf açtık ve okullarda verilen fen eğitimi hakkındaki düşüncelerini sorduk. Fen eğitiminin pekçok nokta-i nazardan "tereddi hâlinde" olduğunu belirterek söze başlayan Özemre, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ndeki öğretim üyeliği sırasında, karşısına ortanın üstünde tek bir talebin gelmediğini söyledi. Bunun sebeplerinden birini, orta öğretimde artan öğrenci sayısına karşılık, kaliteli öğretmen bulmadaki güçlüğü izah eden Özemre "modern fizik, matematik ve kimya" eğitimi adı altında yapılan "moda" tatbikatların da bunda büyük payı olduğunu belirtti. Meselâ modern matematiğin son derece büyük bir soyutlama kabiliyeti gerektirdiğine, şöyle dedi:

"Biz üniversitede, modern matematik adı altında öğretim görüp de karşımıza geçmiş olan kimselerin, logaritmanın mevcûdiyetinden, trigonometrik fonksiyonlardan, hattâ iki kesrin toplanmasından bile habersiz olduklarını hayretler içinde görerek dehşetler içine düşmüştük".

Özemre İtalya, İsviçre, Avusturya gibi ülkelerin bu modadan yavaş yavaş rücû ederek daha dengeli bir matematik eğitimine geçtiklerini, Türkiye'nin de bu sevdâdan vaz geçmesi gerektiğini söyledi.

Sohbetimizin sonunda Prof. Özemre'ye din-ilim münâsebeti konusundaki görüşlerini sorduk. "*İslâm'da din ile ilim arasında hiçbir tenâkuz yoktur*" diye başlayan Özemre, Allâh'ın doksan dokuz isminden birinin el-Alîm olduğunu, bu ismin de "*Her şeyi çok iyi bilen*" mânâsına geldiğini söyledi. Kur'ân'da Bakara Sûresi'nin 255. âyetinde: "*İnsanlar O'nun ilminden ancak O'nun müsaade ettiği kadarını ihâtâ edebilirler*" denildiğine dikkat çekerek bütün varlıkların yaratıcısı olan Allâh'ın ilmin de yaratıcısı olduğunu ifade etti. "*Îmân ile ilim birbirlerini tamamlar. Îmânsız ilim, ilimsiz îmân olmaz*" diyerek şunları söyledi:

"Ne yazık ki, Cumhûriyet devrinde bâzı ilerici geçinen zevât, tıpkı on yedinci asırda Galile'nin kilise ile olan çatışmasında başına geldiği gibi, din ile ilmin birbirinden ayrı, birbirine zıt şeyler olduğu kanaatine sâhip olmuş ve bunu da millî eğitim aracılığıyla yaymaya tevessül etmiştir Ben bunun yanlış bir tutum olduğu kanaatindeyim".

* * *

YARAYI KAŞIMAK⁷⁶

Rauf TAMER

Kimse sahteciliğe kalkışmasın. Kimse lâklâkla vakit geçirmesin. Bu radyasyon iddiaları nasıl *tbbî* değil de sâdece *siyâsî* ise, 15. madde kahramanlığı da *hukûkî* değil, sâdece *siyâsî*...

.....
.....

Geçmiş yaraları kaşımayın.

Hırsızları yakalayamayınca, hemen siyâsî gösteriye sığınıp insanlara *hayâlî suçlar* yüklemeyin.

Bilim ve tıp bile "*Çernobil'in sonuçlarını ancak 3 yıl sonra saptayabiliriz*" derken, siz kıytırık bir *parti komiseri*'ne inanıp bütün kör, topal ve kelleri bize *rad-yasyonlu* diye yutturmayın.

Haa ... İlle de gündemi değiştirmek istiyorsanız, işte Bosna-Hersek ... Kupkurru çağrı ve demeçleri kenara bırakıp artık bir şeyler yapın...

...

* * *

⁷⁶ *Hürriyet* gazetesinin 11.01.1993 târîhli nüshasından.

TOPTAN'A BİR ÖNERİ⁷⁷

Taha AKYOL

Amerika'daki "Bilimsel Enformasyon Enstitüsü"nün başkanı Eugene Garfield "*Türkiye Ortadoğu ülkeleri arasında bilimsel etki açısından lider durumundadır*" diyor. Nerede söylemiş bu sözü? TÜBİTAK tarafından Eylül 1990'da düzenlenen "Tıp Alanında Bilimsel Yayınlar Sempozyumu"na sunduğu tebliğde Garfield sâdece tıp alanında değil, bilimin bütün alanlarında, yayınlanan bilimsel makâle ve kitap sayısına göre Türkiye'yi Ortadoğu ülkeleriyle karşılaştırıyor ve rakamlardan hareketle Türkiye'nin "*bilimsel etki açısından lider durumunda olduğu*" sonucuna varıyor.

Milliyet'te 10 Aralık günü yayınlanan "Bilim Hayatı" başlıklı yazımız üzerine TÜBİTAK'tan Prof.Dr. Mustafa İlhan, bu sempozyuma sunulan tebliğleri bize göndermiş. Biz Garfield'in sözlerini oradan aldık. Tebliğinde Garfield bir grafik tablosu sunuyor. Tabloya göre, Ortadoğu ülkeleri arasında Türkiye başta gidiyor ama Suudî Arabistan'ın grafiği 1981'den itibaren hızla yükselerek 1990'da Türkiye'ye iyice yaklaşıyor. Çünkü petrol zengini Suudî Arabistan bilime çok para yatırıyor.

Milliyet'te çıkan söz konusu yazımızdan sonra Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre ziyâretimize geldi ve kendisiyle çok yararlı bir konuşma yaptık. Türkiye'nin ilk atom mühendisi olan Prof. Özemre TÜBİTAK Bilim Kurulu üyeliği, Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi müdürlüğü ve Atom Enerjisi Kurumu başkanlığı yapmış değerli bir bilim adamıdır. Özemre, Türkiye'de bilimin yeterince teşvik edilmediğinden yakındı ve bir örnek olay anlattı:

Özemre Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı'na geldiğinde, kurum bünyesinde bilim adamlarının yayınlanan makâle sayısı [*yılda*] 2-6 arasında oynuyormuş. Özemre, uluslar arası bilim dergilerinde makâlesi yayınlanan bilim adamlarını teşvik etmek için bir fon oluşturuyor. Uluslar arası bilim dergilerinde makâlesi yayınlanan bilim adamlarımıza bu fondan ödül niteliğinde ödeme yapıyor. Ve bunun üzerine bilimsel makâle sayısı [*yılda*] 39'a fırlıyor. Siyâset yüzünden Özemre, görevden alınca bu fon iptâl ediliyor ve bilimsel makâle sayısı da tekrar 10'un altına düşüyor.

Özemre diyor ki: "*Bilim adamlarımızın çoğu dar gelirli sayılacak durumdadır. Bilimsel üretimin artması için, bütün dünyânın yaptığı gibi, onları maddeten ve mânen teşvik etmek lâzımdır*".

Şimdi , bilim konusundaki duyarlılığını bildiğimiz Millî Eğitim Bakanı Köksal Toptan'a bir öneri sunuyoruz. **Prof. Özemre'den esinlendiğimiz öneri şu:** Uluslar arası bilim dergilerinde makâleleri yayınlanacak bilim adamlarımıza, akademik unvanları ne olursa olsun, meselâ iki profesör maaşı gibi bir ölçüye göre nakdî ödül verilsin ve bu bilim adamlarımızın isimleri ve kısa makâle özetleri ***Türkiye Bilim Şeref***

⁷⁷ Taha Akyol'un, *Milliyet* gazetesinin 19.12.1992 târîhli nüshasındaki "Objektif" başlıklı köşesinden.

Kitabı adıyla yayınlansın, kamuya duyurulsun.

Bunun için müstakil bir fon oluşturmak lâzımdır. Başbakan Demirel'in de bilim konusundaki duyarlılığını biliriz. Prof. Özemre'nin: "*Mükemmel bir fizik bilgini-dir; üniversiteden ayrılması Türk bilimi için kayıptır*" dediği İnönü'nün de bu öneriyi destekleyeceğine inanıyoruz.

Türkiye'nin bölgede "*bilim önderliği*"ni güçlendirmesi, sâdece bir *prestij* meselesi değildir. Bu tür yayınlar ülkelerin bilim iletişimini, dolayısıyla, bilim potansiyelini güçlendiriyor. Çağımızda ülkelerin gücü bakımından bilimin önemini belirtmeye ise gerek bile yok.

Toptan'ın adını bilim târihimize *bilimi destekleyen bakan* olarak geçmesini sağlayacak olan bu öneriyi değerlendireceğine inanıyoruz.

* * *

ÇERNOBİL'İ KONUŞMAK...⁷⁸

Taha AKYOL

İslâm Konferansı için Dakka'ya hareketinden önce Cumhurbaşkanı Özal'a kamuoyunda fırtınalar yaratan radyasyon konusunu soruyoruz. Özal "**teknik raporlar**"dan bahsediyor:

"İş döndü dolaştı radyasyonlu çay meselesi hâline geldi. Elimizde teknik raporlar var. O zaman ciddî teknik incelemeler yaptırıldı. Hattâ Batı'dan en ileri teknoloji ile yapılmış ölçüm âletlerini ithâl ettik. Yapılan ölçümlere dayalı raporlarda, radyasyon düzeyinin zarar verecek durumda olmadığı belirtiliyordu. Hattâ çay demlenirken radyasyon suya geçmez, veyâ çok düşük düzeyde, hiç zarar vermeyecek düzeyde geçmiştir⁷⁹. Buna rağmen biz, hassasiyet göstererek, o zaman belli bir yüksek radyasyon düzeyi olan çayları, bu millî serveti gömdük⁸⁰. Yakılması daha zararlı olur diye rapor verilmişti çünkü..."

Özal, konunun **teknik** sınırlarını aşarak **psikolojik** ve **politize** bir hâle getirildiğini düşünüyor. Özal'a göre: " böyle durumlarda bâzı insanlar bir **şer güç** arayışı, öyle bir psikolojiye kapılıyorlar. Psikolojinin yerini teknik araştırmalar alınca, biraz gecikerek de olsa **hakikat** anlaşılıyor. Bizde de böyle olacak"

Özal radyasyon meselesinin bir bilim ve uzmanlık konusu olduğunu söylüyor ve "Bu konuda formasyonu olanlar soğukkanlı duruyorlar, dikkat ettim" diyor. Özal'ın fizik profesörü Erdal İnönü'nün **kampanya**'ya katılmamasını kastettiğini düşünüyoruz.

Hâlbuki **bekerele** ve **milirem** gibi bilmediğimiz ölçü birimlerinin kullanıldığı bu konuda ilgisi de bilgisi de olmayan SHP'li bir bakan "**katiller**" diye konuşabiliyor.

⁷⁸ Taha Akyol'un *Milliyet* gazetesinin 11.01.1993 târihli nüshasındaki "Objektif" başlıklı köşesinden.

⁷⁹ Prof. Özemre türk usulü demlenen radyasyonlu çaydaki radyasyonun, çayın cinsine göre, %50-%70 kadarının deme geçtiğini ama bütün radyasyondan korunma hesaplarının, radyasyondan korunmanın gerektirdiği bir önlem olarak, radyasyonun sanki % 100'ü deme geçiyormuş gibi yapılmış olduğunu; 12.500 bekörel/kg düzeyinde radyasyon içeren kuru çayın demlenmesi sonucu elde edilen **dem**'in litresinde Avrupa Birliğinin sulu gıdâlar için hâmile kadınlar ve bir yaşından küçük çocuklar için (Çernobil kazâsı gibi istisnâ tehlike durumları için değil sulh-sükûn zamanlarında bile) alınmasında bir mahzur olmadığı gerekçesiyle müsaade ettiği 370 bekörel/litre'lik bir radyasyon kaldığını; ve TAEK'in de piyasaya kontrollü olarak 12.500 bekörel/kg'dan daha düşük radyasyon ihtivâ eden çayları sürmüş olduğunu ifade etti. (N.Ş.) [Ayrıca Bk. Ahmed Yüksel Özemre, *Türkiye'nin Çernobil Çilesi*, s.145-184]

⁸⁰ Gene Prof. Özemre'ye göre bu konuşmanın vuku bulduğu târihte söz konusu 58.078 ton yüksek radyasyonlu çay daha henüz gömülmemişti. Bu uğurda Prof. Özemre'nin vermiş olduğu mücadele için Bk. Ahmed Yüksel Özemre, *Muhabbet ve Mücâdele Mektupları*, V, X, XI, XII numaralı mektuplar ve EK:II. (N.Ş.)

Özal'ın bahsettiği "**teknik raporlar**"ın, o zamanki Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre'ye ait olup olmadığını soruyoruz. "*Evet, ama çeşitli raporlar vardı*" diyor.

Özemre'nin raporlarında, meselâ fındıkta tesbit edilen en yüksek oranlı radyasyonun, uluslararası bilimsel ölçülere göre zararlı olabilmesi "**bir kişinin bir yılda 1059 kg yemesi gerekeceği**" belirtiliyor!⁸¹ İmkânsız tabî.

Çay konusunda ise şu satırlar yer alıyor:

"*Kuru çay, türk usûlü demlendiğinde, çayın deminin bir litresinde 370 Bq (bekerel) kadar bir radyasyon bulunmaktadır. Bu ise süt gibi çaydan daha fazla tüketilen bir gıda maddesi için AT ülkelerinde, hâmile kadınlar ve 1 yaşından küçük çocukların litre başına almalarına müsaade edilen en üst düzey radyasyon sınırındadır. Dem, suyla karıştırılıp içilecek çay hâline getirildiğinde, bir bardak çayda, piyasada satılan birçok mâdensuyunun şişe başına içerdiği kadar bir radyasyon düzeyi bulunmaktadır...*"

Bütün bunlar radyasyon konusunun kapatılmasını değil, aksine araştırılıp so-ruşturulmasını gerektirir. Dönemin teknik ve siyâsî yetkililerinin gerçekten de ihmâli var mı? Bu adamlar "**kâtil**" mi? Kanser olaylarındaki artış gerçekten sâdece belli bir bölgede mi? Öyle ise bunun sebebi Çernobil radyasyonu mu, yoksa tedbir gerektiren başka sebepler mi var?

Meseleyi bir toplumsal paranoya ve politik öfke konusu hâline getirirsek, bu soruların bilimsel cevabını öğrenemeyiz.

Milliyet'in radyasyon-kanser ilişkisi konusundaki şüpheyi kamuoyunun gündemine getirmesi son derece yararlı oldu. Bu sâyede, toplum olarak, insan sağlığının çağımızdaki risklerini öğreniyoruz. Çevre ve nükleer risk konusunda bilinçleniyoruz.

Politize ve psikolojik tavırları hâriç tutarsak, bu tartışmalar "**bilgi toplumu**"nu anlamak bakımından faydalı oluyor. Artık öğreniyoruz ki, bâzı konularda karar vermek için "**teknik bilgi**" gereken bir çağda yaşıyoruz.

Gerçekten araştırılmalı, **hakikat** ne ise gün ışığına çıkarılmalıdır⁸².

* * *

⁸¹ Prof. Özemre'nin *Türkiye'nin Çernobil Çilesi* başlıklı kitabın 100. sayfasında ise aynen şöyle yazmaktadır: "Uluslararası Radyasyondan Korunma Komitesi'nin (ICRP'nin) tesbit etmiş olduğu bilimsel esaslar çerçevesi içinde, bir kimsenin radyasyon sağlığı yönünden bir zarara uğraması için: 600 Bq/kg düzeyinde radyasyon içeren *fındıktan bir yılda 6700 kg'dan fazla*, veyâ 4250 Bq/kg düzeyinde radyasyon içeren fındıktan *bir yılda 950 kg'dan fazla* yemesi gerekiyordu. Oysa, o yıllarda, Türkiye'nin yıllık iç fındık tüketimi 5.000 ton civârında idi. Bu ise *kişi başına yılda yalnızca 100 gram fındık tüketimi* demektir". (N.Ş.)

⁸² Çernobil kazâsının Türkiye üzerindeki etkilerini araştırmak üzere kurulan TBMM Araştırma Komisyonu 9,5 aylık bir mesai sonunda hazırladığı 103 sayfalık rapor TBMM'nde kabul edilerek TAEK ve Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre ibrâ edilmişlerdir. Ayrıntılar için *Bk. Ahmed Yüksel Özemre, Ah Şu Atomdan Neler Çektim!*, I. Bölüm: "Siyâsete Âlet Edilen Çernobil", s. 13-43. (N.Ş.)

Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin çalışma raporu: Karadeniz'de kanser vakalarında artış yok

... VE ÇERNOBİL BALONU SÖNÜYOR⁸³

İdris GÜRSOY, Hâkan İNCE

Çernobil'i istismar konusunda yapılanlara bir cevap da Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden geldi. Aralarında uzman 7 öğretim üyesi, Çernobil felâketinden 6 yıl sonra Karadeniz Bölgesi'nde kanser vakalarında artış olmadığını ilmî bir raporla açıkladılar. İlim adamları raporlarında, halkın yeterli bilimsel araştırma sonuçları alınmadan paniğe sokulduğunu bildirdiler.

Hâcettepe Üniversitesi'nden 7 öğretim üyesinin kamuoyunu rahatlatan "Radyasyon Raporu"ndan sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden 7 ilim adamı daha "Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Radyasyona Bağlı Kanser Vakaları Çalışma Raporu" hazırladı.

K.Ü. Tıp Fakültesi İç Hastalıkları ve Nükleer Tıp öğretim üyesi Prof. Münir Telatar, Fen-Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü öğretim üyesi Prof. Mustafa Altunbaş, Tıp Fakültesi Pediatri Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Halil Mocan, Tıp Fakültesi Patoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Yavuz Özorun, Fen-Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü öğretim üyesi Doç. İhsan Kopya, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı ve Koruyucu Hekimlik Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Erdal Beşer, Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı öğretim üyesi Yard.Doç.ERCÜMENT OVALI tarafından hazırlanan raporda, Çernobil nükleer kazâsı ve çevre ülkelere etkileri konusunda detaylı açıklamalarda bulunuldu. Raporda: "*Çernobil reaktör kazâsından Avrupa, Asya ve hattâ bütün dünyâ az veyâ çok nasibini almıştır. Bu arada özellikle Trakya ve Doğu Karadeniz Bölgesi radyasyona mâruz kalmıştır. Aslında bu gibi kazâlarda korunma bakımından yapacak fazla bir şey de yoktur. Yapılacak en etkin işlem derhâl mâruz kalınan radyoaktivite mikdârı tesbit edilmek ve ona göre de tedbirler düşünmektir. Yapılan ölçümler, bizim incelemelerimiz radyasyon seviyesinin insan sağlığını etkileyecek boyutlarda olmadığını göstermiştir. Radyasyonlu çaylar toplattırılmış, sebze ve meyvaların bol su ile yıkanması bölge halkına telkin edilmiştir*" dendi.

İlmî raporda KTÜ Farabî Hastahânesi'nde yapılan araştırma sonuçlarına değinilerek özetle şu görüşlere yer verildi:

"KTÜ Farabî Hastahânesi'nde 1985-1992 yılları arasında hastahâneye yatırılarak tetkik ve tedâvi edilen 43.634 hastada yaptığımız retrospektif incelemede, kazâdan önce 1985 yılında: 18 lösemi, 23 lenfoma ve 103 diğer organ kanseri

⁸³ *Zaman* gazetesinin 20.01.1993 târîhli nüshasından.

mevcûdmuş ve total hasta sayısı 2.547 idi. Buna göre lösemi oranı 0,007, lenfoma 0,009 ve tüm diğer kanserler 0,04 olarak görüldü. 1991 yılında lösemi 0,0049, lenfoma 0,0074 diğer kanserler 0,053; 1992 yılının ilk dokuz ayında lösemi 0,086, lenfoma 0,0053, diğerleri 0,04 bulundu. Diğer yıllar tabloda ve grafikte görülmektedir. Şu hâlde bu hastalıklar diğer yıllarda da ufak oynamalarla aynı oranları göstermektedir. Diyebiliriz ki Çernobil reaktör kazâsı sonucu 6 yılda Karadeniz Bölgesi'nde radyasyona bağlı olarak kanser vakaları artmamıştır. Araştırmayı yaptığımız hastahâne bölgenin referans hastahânesi konumundadır ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nin radyasyona en çok mâruz kaldığı kabûl edilen Giresun, Trabzon, Rize, Artvin ve kısmen Gümüshâne illerine hizmet etmektedir.

KTÜ Tıp Fakültesi Patoloji Anabilim Dalı ile Çukurova Üniversitesi ve Türk Kanser Araştırma Ve Savaş Kurumu ile yapılan çalışmada 1985-1990 yılları arasındaki kanser sonuçları bölgemizde ülke genelindeki ile farksız çıkmıştır.

Çernobil kazâsından her ülke farklı olarak etkilendiği gibi bir ülkenin çeşitli bölgeleri arasında etkilenme bakımından büyük farklar gözlenmiştir. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun yaptığı çalışmalardan anlaşılıyor ki, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin bâzı kesimleri radyoaktif bulutun geçişi süresinde fazla yağmur aldığından bu bölgelerde meydana gelen radyoaktif kontaminasyon diğer bölgelere göre bir hayli yüksek olmuş ve bu kesimlerde yaşayan 100.000 kişilik bir grup ülke ortalamasının üstünde radyasyon dozuna mâruz kalmıştır. Yapılan hesaplar sonucu bu kritik grupta 0-1 yaş arası bebeklerin 0,35 mSv⁸⁴, yetişkinlerin 0,594 mSv etkin eşdeğer doza mâruz kaldıkları bulunmuştur. Türkiye ortalamasında bu doz erişkinlerde 0,5 mSv ve 0-1 yaş arası bebeklerde 0,147 mSv olarak bulunmuştur. Buna göre gelecek yıllara yönelik bir tahmin yapmak bilimsel bir kesinlik taşımayacaktır.

Netice olarak ülkemizin herhangi bir yerinde özellikle çalışma sahamız olan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Çernobil reaktör kazâsına bağlı olarak radyoaktiviteye mâruz kalanlarda kanser veyâ doğumsal anomalilerdeki rakamsal artış sâdece radyoaktiviteye bağlanamaz. Yetersiz hijyenik şartlar, yeni doğan çocuk ölümü sebepleri, yetersiz beslenme, trafik kargaşası, çevre kirliliği sorunları ile yakın akrabâ evlilikleri ve bölgenin jeolojik yapısı bölgeyi radyasyondan daha önemli tehlikelerle karşı karşıya getirmektedir. Ayrıca, Doğu Karadeniz halkının bu konuda yeterli bilimsel çalışma sonuçları alınmadan paniğe sokulmasına sebep olacak durumların meydana getirilmemesine dikkat edilmesi gerekir".

* * *

⁸⁴ 1mSv = 100 mRem

PERSPEKTİF⁸⁵

Ömer ÖZTÜRKMEN

Türkiye bilimin kontrolünden mahrum bir ülkedir. En önemli meselelerimiz bile bilim dışı metodlarla ele alınır, bilim dışı kurallarla çözülmeye çalışılır. Devlet olarak batılılaşım denmiştir. Ama Batı'nın bilimsel olarak târifinde, tam yetmiş yıldan bu yana ortak bir noktada buluşmamışızdır.

Oysa bilimin Batı için söylediği bir tek târif var. Ne var ki aydınlarımız (!) bu Batı'yı körlerin fil târifine çevirmiştir. Kimimize göre Batı gardrop inkılabından ibârettir. Kimimize göre Batı modern yaşayıştan, açık saçık giyinmek ve her şeyi bu dünyâdan ibâret sanmaktır. Daha akıllı aydınlarımıza(!) göre Batı teknolojik üstünlük için çalışmaktır. Tabîî daha bir sürü tanımlar var. Batılılaşmak için herkesin okur yazar olması gerektiğine inananlar var. Batılılaşmak için avrupalı gibi giyinmek, avrupalı gibi yaşamak gereğini ileri sürenler var.

Oysa batı medeniyetinin bilim ve ahlâk üzerine kurulduğunu söyleyenlere pek az rastlıyorsunuz Türkiye'de. Bu yüzden de Türkiye'de bilim kontrolü denen bir ölçüye rastlayamazsınız.

Son günlerde radyasyon konusunda yayınlanan bir gazete haberi ortalığı allak bullak etti. Türkiye'de bâzı siyâsî mihraklar ve nükleer enerji santrallerinin kurulmasını istemeyen çevreciler, mal bulmuş mağrîbî gibi radyasyonun gizlendiğine dair verilen bu haberi işleye işleye işi meclis araştırmasına kadar uzattılar ve başta Cumhurbaşkanı Özal olmak üzere, bir eski bakan Cahit Aral ile YÖK başkanı İhsan Doğramacı ve Atom Enerjisi Kurumu eski başkanı Ahmed Yüksel Özemre'yi Yüce Divan'a sevk etme hayâllerine kapıldılar.

Türkiye'de bilim adamları ve bilim müesseseleri dışında herkes bu konuda ipleri geri konuşmaya ve sorumlu aramaya başladı. Önce hiçbir bilimsel kimlikleri olmayan meslek kuruluşları, parti örgütleri ve gazete yazarları ayaklandılar: Radyasyon sorumluları hesap vermeliydiler.

Oysa bilim çevreleri radyasyonun gizlenmediğini, kanser hastalıklarının ve lösemi vakalarının artmadığını söyledikleri hâlde mâlûm odaklar iddialarından vaz geçemediler ve nihâyet Meclis araştırmalarına karar verildi.

Bir ülkenin bilim kontrolünden yoksunluğunun o ülkenin başına nasıl işler açtığını, zamanın nasıl boşa harcandığını görüyor musunuz? İşte Türkiye'nin tâlihsizliği burada. Bundan kurtulmak kolay değil.

* * *

⁸⁵ Ömer Öztürkmen'in *İnsan ve Kâinat* dergisinin 89 sayılı Şubat 1993 târihli nüshasında "Perspektif" başlıklı köşesinden.

BİLİMSEL CİNÂYET⁸⁶

Kemal ÇİFTÇİ

Evvel zaman içinde, şimdi yerinde yeller esen Sovyetler Birliği'nde, Çernobil adlı bir nükleer reaktör patlamış ve etrafa radyasyon bulutları yaymaya başlamış. Gel zaman, git zaman, aradan 6 yıl geçmiş. Türkiye'de birilerinin canı sıkılmış ve konuyu yeniden pişirip halkın önüne koymaya karar vermişler.

Bilumum insan hakları dernekleri, çağdaş etiketli meslek kuruluşları ve maa-lesef bir kısım akademik unvanlı zevât elele vermiş "geçmiş hortlatma" kampanyası açmışlar.

Kampanyanın metodu da çok ama çok "*bilimsel!*" . Nasıl mı? Bulmuşlar bir lösemili çocuk ve annesine soruyorlar: "Çocuğunuz neden hastalandı?" Anne cevap veriyor: "Hani bir şey patlamıştı ya, işte ondan oldu, deyiler..." Bu haberi duyan basın-yayın kuruluşları hemen harekete geçiyor ve sorumlu arama avına çıkıyorlar. Bu arada bâzı politikacılar da mal bulmuş mağrîbî gibi balıklama dalıyorlar olaya. Ve sanki memleketin hiçbir meselesi yokmuş gibi, haftalarca radyasyonla yatıp radyasyonla kalkıyor bütün toplum. Yapılan işin adı tam anlamıyla cinâyet. Olayın biraz bilimsel kılıfla ortaya atılması durumu değiştirmez, olsa olsa bilimsel cinâyet mertebesine yükseltir.

Neden mi? Bunca iç ve dış mesele varken, kamuoyunun böylesine lûzumsuz bir gündemle meşgûl edilmesi cinâyet değilse nedir? Üniversitelerimizin bunca eksiği, problemi varken onları böylesine muğlâk, kasıtlı bir konuyla uğraştırmak cinâyet değil de nedir? Hele hele o günlerde, gece gündüz demeden, halkı radyasyon tehlikesine karşı korumaya çalışan TAEK yetkililerini ve diğer görevlilerini karalama kampanyası açmak en büyük cinâyettir; üstelik iyiniyeti cezâlandırmak için teammüden işlenmiş bir cinâyettir.

İşin en acı tarafı da şudur: Bu kampanyayı başlatanlar ellerinde hiçbir delil olmadan hareket ediyorlardı. Karadeniz bölgesinde kanser vakalarının arttığı ileri sürüldü; peki ama hangi istatistiklere dayandılar? Oysa en yetkili ağızlar, meselâ Sam-sun Tıp Fakültesi hastahânesi başhekimi ile KTÜ Tıp Fakültesi dekanı ve ardında da başka üniversiteler bölgede belirgin bir kanser tırmanışı olmadığını açıkladılar. Buna rağmen kampanya devam etti.

Dahası var; kanser ile radyasyon arasındaki sebep-sonuç ilişkisi henüz netlik kazanmış değil. Yâni günümüz tıbbı, hangi tür radyasyonun hangi kansere sebep olduğunu kesin hatlarla açıklayamıyor. Arada sâdece istatistikî bir bağlantı var. Bir başka ifâdeyle, Çernobil kazâsının Türkiye'de kansere sebep olup olmadığını tesbiti sanıldığı kadar kolay değil. Ortada kanserli bir hasta varsa, bunun neden dolayı kan-

⁸⁶ Kemal Çiftçi'nin 89 sayılı, Şubat 1993 târîhli *İnsan ve Kâinat* dergisindeki "Sonsöz" başlıklı köşe-sinden.

ser olduğunu açıklamak ise bugünkü bilgilerimizle imkânsız. Olay bu kadar karmaşıktır ama dezinformasyon yoluyla insanların aklını bulandırmak oldukça kolay.

İşin aslını bilmeden bu kampanyaya katılan bilgisiz insanlar mâzur görülebilir belki. Ama bile bile başkalarının hesabına âlet olanlara ne demeli? İkide bir Türkiye'de Çernobil ve radyasyon meselesini gündeme getirmenin altında yatan hesapları unutmayalım:

1. Türkiye'nin nükleer teknolojiye geçmesini önlemek. Yeryüzünde 500 kadar nükleer tesis varken, ülkemizin hâlâ eski ve pahalı, üstelik çevreyi kirleten teknolojilere bağımlı kalmasını istemek iyi niyetle bağdaşabilir mi?
2. Türkiye'ye ticârî açıdan zarar vermek. Meselâ her türlü ziraî ürün dururken, sırf çayın radyasyonundan bahsedilmesi size bir şey hatırlatmıyor mu? (Çayda en büyük rakîbimizin İngiltere olduğunu belirtmeye gerek var mı?)

Bu konuda en fazla sıkıntı çeken insanların başında, TAEK eski başkanı Prof. Dr. A. Yüksel Özemre geliyor. Kendisi, her türlü iyi niyetine ve gayretli çalışmalarına rağmen, hâlâ saldırılara hedef oluyor ve karalanmak isteniyor. Çektiği çile satırlarla anlatılacak gibi değil. Öyle olduğu için de bu meseleyi anlatmak için koca bir kitap yazmak zorunda kaldı: *Türkiye'nin Çernobil Çilesi...* Yayınlandığı zaman her şeyi ayan beyan görme imkânı olacak.

Gelecek sayıda buluşmak üzere, hoşça kalın...

* * *

RADYASYON TARTIŞMASI⁸⁷

Doç.Dr. Ali SÜRME

.....
.....

[*Akademik câmianın tutumu*] Bir akademisyen olarak söylemekten üzüntü duyuyorum ki birçok konuda olduğu gibi içler acısı bir tutum[*dur*]. Esâsen genel yapıları ve mevcûd teknik imkânları ile durumları gene öyle. Onun için görüşler ve tepkiler hep münferit, birbirinden kopuk ve çelişkili olmuştur. Yetersizlik söz konusu olabilir. Ama en azından böylesine geniş boyutlu bir olayda⁸⁸ ilgili fakültelerin ve kuruluşların bilimsel ve teknik kapasitelerini birleştirerek bâzı sonuçlar sunmaları ve yorumlar yapmaları hem doğru bir hareket olur, hem de cılız münferit ve sakat diğer bâzı iddiaları bertaraf edebilirdi. Ancak böyle bir organize hareket için koordinasyon görevi yapması beklenen YÖK yukarıdan yapılan bâzı tazyikleri tabana aksettirmek gibi bir "süper iletken" görevi üstlenmişse söyleyecek bir şey kalmıyor.

Üniversiteler, TÜBİTAK ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) başta olmak üzere, konunun belli başlı üç akademik muhâtabından en çok eleştiriye muhâtab olanı TAEK ve bilhassa bu kurumun o zamanki başkanı sıfatı ile A. Yüksel Özemre olmaktadır. Ancak işin hazin tarafı, bu eleştiriler hep siyâsîlerden ve gazetecilerden gelmiş, ***açıklayıcı ve araştırmacı nitelikte olmaktan çok eleştiri yapanların kendi dünya görüşleri ve zihniyetleri çerçevesinde kamuoyu oluşturmak şeklinde önyargılı olarak ortaya çıkmıştır.*** Sayın TAEK eski başkanı ise özel bir televizyona verdiği demeçte, kazânın olduğu günlerde yaptıkları araştırmaların sonuçlarını, istemeleri hâlinde, üniversitelere vermeyi kararlaştırdıklarını, ***ancak hiçbir üniversiteden böyle bir talebin gelmediğini söylemiştir***⁸⁹.

⁸⁷ *Zaman* gazetesinin 18.01.1993 târihli nüshasından. Bu yazı 5 sütûn üzerine gazetenin tüm bir sayfasının yaklaşık ¾ kadarını kaplamaktadır. Buraya yalnızca "Akademik Câmianın Tutumu" alt-başlıklı bölümü alınmıştır. (N.Ş.)

⁸⁸ Yazar Çernobil kazâsının Türkiye üzerindeki etkilerini îmâ ediyor. (N.Ş.)

⁸⁹ Prof. Özemre TAEK'in yorumlarını ilmî kıstaslara göre yorumlayabilecek nitelikte, yurt içinden ve yurt dışından ne kadar resmî kuruluş varsa bunların TAEK'e bir taleplerinin vuku bulması hâlinde bunlar kendilerine derhâl iletildiğini, ama Türkiye içinden TAEK'den resmen bu ölçüm sonuçlarını ve resmî yorumunu talep eden tek kurumun ***Hâcettepe Üniversitesi Nükleer Mühendislik Bölümü*** olduğunu ve TAEK'in onunla bütün sonuçları paylaşmış olduğunu ifâde etmektedir Bununla ilgili olarak Hoca'nın kaleme aldığı 1993 târihli ***Türkiye'nin Çernobil Çilesi.*** başlıklı kitabın 51-52. sayfalarındaki şu pasaj ilgi çekicidir:

"Ne yazık ki Türkiye'de Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'ndan radyasyon düzeylerini, üzerinde bilimsel incelemeler yapmak için yalnızca bir tek bilimsel kuruluş talep etti. Bu da Hâcettepe Üniversitesi Nükleer Mühendislik Bölümü idi. Radyasyon düzeyleri bu bölüme derhâl verildi. Bilim adamlarımızın bir kesimi ise yalnızca ve yalnızca, ***"Radyasyon düzeyleri kamuoyuna niçin açıklanmıyor?"*** diye Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nu, daha doğrusu beni tenkid ettiler; spekülasyon yaptılar ve Kurum'u polemige çekmek istediler. Bunu yapanların gâyesi bu radyasyon düzeyleri üzerinde, Hâcettepe Üniversitesi Nükleer Mühendislik Bölümü'nün yaptığı gibi, objektif bir inceleme yapmak değildi. Zirâ bunların bu yönde hiçbir talebi olmadı. Görüldüğü kadarıyla, bilim adamlarımızın bir kısmı için gazetelerin ihdâs etmeğe çalıştıkları polemige kendilerini kaptırmak meselenin üzerine eğilip

Burada basın için özel bir başlık açmayacağız. Lâkin üniversiteler gibi daha özerk olmaları beklenen (veyâ öyle oldukları iddia edilen) kuruluşların mensuplarının çarşaf çarşaf "*Baskı altında kaldık*" demeçlerine balıklama atlayan ve onları mâsummuş gibi takdîm eden basının, aynı konuda bir başka ilim adamına karşı *doldizgin saldırılarını nasıl bir meslek ahlâkı ile bağdaştırabildiklerini anlamakta zorluk çekiyoruz....*

.....
.....

* * *

de bilimsel disiplin, teenni, temkin ve dirâyetle incelemeler yapmağa kendilerini zorlamaktan çok daha kolaydı ve nefislerini de çok daha fazla tatmîn etmekteydi". (N.Ş.)

Prof.Dr. ÖZALPAN: "DÜNYÂ ARTIK ÇERNOBİL DEFTERİNİ KAPATTI"⁹⁰

M. Âkif BEKİ

Prof.Dr. Atillâ Özalpan, dünyânın artık Çernobil defterini kapattığını belirterek: "*Bizden çok daha fazla radyasyona mâruz kalan ülkeler bile bu defteri çoktan kapattı*" dedi.

Sağlık Mensupları Dayanışma Toplum Sağlığını ve Çevreyi Koruma Derneği, Sağlık-Der, Prof. Nejat Aybers, Prof. Ahmet Yüksel Özemre, Prof. Nijat Bilge, Prof. Münir Telatar ile gazeteci Yalçın Pekşen'in katıldıkları "*Çernobil Kazâsının Türkiye Üzerindeki etkileri*" konulu bir açık turum düzenledi.

Oturumda konuşan Atillâ Özalpan: "*Dünyâ artık bu defteri kapadı*" dedi. Özalpan, bizde bu konunun hâlâ niçin harâretle tartışıldığını izah edebilmek için "*Acabâ radyasyon gerçekten de bâzı hastalıklara sebep oldu mu?*" sorusunun cevaplandırılması gerektiğini vurguladı. Özalpan şöyle dedi:

"Radyasyonun kanser gibi hastalıklarda artışa sebep olup-olmadığını bilimsel olarak tesbit etmek mümkün değil. Bu sâdece sağlıklı istatistiklerden öğrenilebilir.

Türkiye'de doğal olarak beliren kanser vahaları bile Çernobil'e bağlanmak isteniyor. Oysa katı tümör ancak 10-15 yıl sonra ortaya çıkıyor. Daha şimdiden mide tümörü ve benzerleri radyasyona bağlanamaz.

Tabîî, bu arada halka bir defa yanlış mesaj verildi mi, bilimsel olarak aksini ispatlarsanız bile bu mesajın izlerini silmek çok zor. O sebeple basın bu konuda daha hassas davranması gerekiyor".

Prof. A. Yüksel Özemre de konuşmasında dönemin Atom Enerjisi Kurumu Başkanı olarak, olayın duyulmasından hemen sonra gerekli bütün çalışmaları başlattıklarını ve alınması gerekli bütün tedbirleri de zamanında kamuoyuna duyurduklarını bildirdi. Özemre, radyasyonun hiçbir zaman tehlike sınırlarına ulaşmadığını da kaydetti.

"Radyasyon yoktur" kendileri tarafından değil, basın tarafından söylendiğini kaydeden Prof.Dr. Özemre: "*Biz o anki radyasyon mikdârının insan sağlığı açısından mahzur teşkil etmediğini söylemiştik*" dedi.

Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Tıp Fakültesi öğretim üyesi Prof.Dr. Münir Telatar da, olaydan sonra bölgede "Kanser fobisi"nin başladığını söyledi. İnsanların normal yollarla da çeşitli mikdarlarda radyasyon aldığını belirten Prof.Dr. Telatar, küçük mikdarlardan korkmamak gerektiğini ifâde etti.

* * *

⁹⁰ *Zaman* gazetesinin 01.02.1993 târîhli nüshasından.

ORTADOĞU'DA NÜKLEER ÇALIŞMALAR (3)⁹¹

Mehmet Ali BULUT

Nükleer reaktör ihtiyacı, artık Türkiye için hava, su ve toprak kadar önemli hâle gelmiş bulunuyor.

Türkiye, nükleer araştırmaları kontrol etme yetkisine sâhip Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'na üye. Nükleer anlamda yapacağı bütün çalışmaları uluslararası gözetime açmak zorunda. Dolayısıyla Türkiye'nin atom bombası üretmesi mümkün değil. Legal yoldan böyle bir şey yapmasına imkân verilmez. İlegal yollardan böyle bir şeye sâhib olmak ise, Dünyâ'yı karşınıza alma cesâreti gerektirir.

Bizimkilerin böyle bir cesâreti olmadığını –çünkü bu ırkın geleceği ile ilgili bir kaygıları, telâşları yok- bildiğim için İran veyâ Pakistan'ın bu tür çalışmalarına yardımcı olmasının Türkiye'nin yararına olacağı kanaatimi izhâr etmişim⁹².

Türkiye ve atom enerjisi!

Batı'nın bu iki kelimeyi bir arada ve beraber düşünmekten ödü kopuyor. Atom bombasına sâhip bir Türkiye, Batı için korkulu bir rüyâ. Bizim böyle bir enerjiye sâhip olmamız için ne gerekiyorsa yapıyorlar.

Merhum Turgut Özal, daha uluslararası güçlerin kontrolüne tam olarak girmemişken, yâni dindar bir taşra siyâsetçisi idealiyle başbakan olduğunda, atom fiziğinde uluslararası bir üne sâhip Ahmet Yüksel Özemre'yi Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun başına getirdi.

Çünkü Türkiye, en geç 1994 sonbaharında enerji üretecek nükleer reaktöre sâhip olmak zorundaydı. Enerji intelijansiyasının verdiği raporlarda, bu yapılmadığı takdirde Türkiye'nin 2010 yılından itibaren her yıl en az 20 milyar dolarlık dış enerji alımıyla karşı karşıya kalacağı belirtiliyordu.

Ahmet Yüksel Özemre, kısa sürede kendisinden beklenilene yaptı. Getirilen cihazlarla 6 ay gibi kısa bir sürede, Türkiye'nin uranyum konsantre edebileceğini gösterdi⁹³,

⁹¹ Mehmet Ali Bulut'un *Orta Doğu* gazetesinin 20.01.1995 târihli nüshasındaki "Yansıma" başlıklı köşesinden.

⁹² Yazar Türkiye'nin Mart 1980'de imzalamış olduğu "Nükleer Silâhların Yayılmasını Önleme Antlaşması" kapsamı içinde hem 1) nükleer silâh yapmaya tevessül etmeyeceğini, ve hem de 2) nükleer silâh yapacak ülkelere yardımcı olmayacağını taahhüt etmiş olduğunu bilmemektedir. (N.Ş.)

⁹³ Hoca bu konuda şunu beyân emektedir: "Söz konusu işlem uranyumun konsantre edilmesi değil konsantre edilmiş uranyumdan hareket ederek uranyum oksitten oluşan nükleer yakıt lokumları yapmaktı ve bu gerçekleştirildi. Nükleer yakıt imâli için kalan son adım bunları zirkonyumdan mâmûl kıflar içine yerleştirmektir." (N.Ş.)

Nitekim Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı yetkilileri, Halkalı'daki tesisleri ve çalışmalarını incelediklerinde gözlerinde inanamadılar. Bu başarının nasıl bu kadar kısa bir sürede gerçekleştiğini sormaktan da kendilerini alamadılar. Ziyâretlerini övgülerle, alâlarla vâlâlarla tamamlayıp gittiler. Atom-matom yaptığımız yoktu. Amacımız elektrik üretmekti.

Ahmet Yüksel Özemre heyetin büyük sitâyîşlerini görünce belki takdir beklememiştir ama, görevden alınacağı da aklına gelmemiştir. Ama alındı. Çünkü kimse onun böyle bir şey başaracağını pek bekleliyordu. Başarınca, birilerinin eteğini ateşler sardı. Hiçbir gerekçe gösterilmeden hem de büyük ısrarlarla onu işin başına getiren Özal tarafından görevden alındı. Özemre, görevden uzaklaştırılış gerekçesini öğrenemedi. Ona sâdece: "*Yapacak bir şey yok. Kusura bakma, alınman gerekiyordu*" denildi. Kim söyledi, niye söyledi, bilgi yok, Türkiye'nin en tepesinde oturan, en muktedir insanına: "*Yapılacak bir şey yok. Kusura bakma, alınman gerekiyordu*" sözünü söyleten kudreti merak etmemek zor. Dolayısıyla bu insanların bizi kendi irâdeleleriyle idâre ettiklerine inanmak da zor.

Ahmet Yüksel Özemre oradan ayrıldıktan sonra ne mi oldu? Son aldığımız bilgilere bütün âlet ve edavât çürümeğe başlamış. Atom enerjisi Türkiye'nin nesine efendim.

Bakın Ersin Faralyalı, bakanlığı sırasında, büyük gaflette(!) bulundu ve "*Türkiye ne yapıp yapıp 1994 yılında nükleer reaktörü kurmalıdır*" dedi. Ne oldu? Milli-yetçi, vatanperver, ezan-bayrak sözcüklerini dilinden düşürmeyen sayın Çiller bu vatanı çok sevdiği için, ikinci kabinede Faralyalı'ya yer vermedi. Oysa sayın Faralyalı ile sayın Çiller, aynı kulvar ve mahfillerin insanı! Faralyalı gerçekleri görerek ortaya bir şey attı. Sonra işin boyunu aşmıştı gördü. Umarız sayın Faralyalı o tür mahfillerin ülkeyi nasıl dizginlediklerini de görmüştür.

Evet, Türkiye'nin değil atom bombası yapacak tekniğe, nükleer enerji üretecek reaktörlere sâhip olması bile istenmiyorsa, bunun bizim için ne kadar elzem olduğu kendiliğinden anlaşılır...

Çevre, doğa vesâire gürültüleri, bu entelijansiyanın soytarınlıklarıdır ancak.

* * *

İKİNCİ ÇERNOBİL FÂCİASI⁹⁴

Ayhan SONGAR

Çernobil'deki nükleer santralin patlamasından beri yıllar geçti ve şimdi mesele pişirilip kotarılip tekrar gündeme getirilmeye çalışılıyor. Her gün bâzı gazetelerin birinci sayfalarında kemoterapi ve radyoterapiden saçları dökülmüş çocukların resimleri ve zavallı anne babaların duygularının, ızdırablarının alabildiğine istismar edilmesi mahsûlü bir takım demeçler, milyarlık tazmînat dâvâları iddialarından tutun gelmiş geçmiş iktidarların sorumlularını Yüce Divan'a sevk etme tekliflerine kadar neler neler. Ama isterse enflasyon yüzde yetmişleri bulsun, isterse Kıbrıs ufak ufak elden gitmeye başlasın, isterse Bosna-Hersek'de kan gövdeyi götürsün, sen hepsini bırak, Çernobil'e bak!..

Çernobil hâdisesinin vukua geldiği 1986 yılından beri Türkiye'de kanser ve lösemi vakaları artmış. Onkoloji ve Hematoloji klinikleri her zaman kanserli, lösemili hastalarla dolu. Bunların gerçekten son altı yıl içinde arttığına dair elde ciddî bir istatistik var mı? Ve, bu vak'aların radyasyon tesiri ile olduğu hakkında tıbbî deliller mevcûd mu? Sonra aklıma başka bir sual takılıyor. Acaba eski Sovyetler Birliği'nde, Çernobil'e bizden çok daha yakın olan bölgelerde kanser ve lösemi vak'alarında nasıl bir artış gözlenmiş bugüne kadar?..

Bana, değerli okuyucularım, bütün bu patırdının arkasında gene "üzüm yemek" değil, "bağcıyı dövmek" var gibi geliyor. Belli çevrelerin belli hedefleri vardır bu memlekette ve her fırsatta onlara yüklenirler, fırsat bulamazlarsa bu fırsatı uğraşır, didinir, kendileri icad ederler. Meselâ kendisine "**Öğretim Üyeleri Derneği**" adını veren bir dernek var. Hangi öğretim üyelerini ne nisbette temsil eder bilinmez ama sanki tek kuruluş sebepleri ve hedefleri **İhsan Doğramacı**'dır. İster YÖK Başkanlığından ayrılınsın, isterse terk-i dünya etsin, ona karşı hırsları, kinleri bitmez. Sanki Çernobil'i patlatan Doğramacı imiş gibi hemen onu mahkemeye verme teklifleri ortaya atılır. Yeniçerinin ikide bir kazan kaldırıp "urun, koman, söyletmen" diye bağırması gibi ortaya atılıverirler. YÖK gizli genelge yayınlamış da öğretim üyelerini baskı altına almış. Hangi öğretim üyesidir ki bu memlekette tehlikeli bir radyasyon yayılmasını farkedecek ve YÖK'ün baskısı ile bunu kimseye söylemeyecek? "**Baskıcı ve özerkliği yok edici genelge**" sözlerinin daha telâffuzundan maksat anlaşılıyor mu dersiniz?.. Yetti bu acemice Sherlock Holmes özentisi hikâyeler...

Tabî bu **günah keçisi** arayanlar çok çeşitli oldukları için, buldukları, keşfettikleri hedefler de başka başka. Meselâ işin içinde zamanın Başbakanı **Turgut Özal** var, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun o zamanki Başkanı **Ahmet Yüksel Özemre** var, o devrin ANAP iktidârına ve "muhâfazakâr" denen çevrelere yakın nice tanınmış kişileri topun ağzında. Bir düşünüyor musunuz, "tedbirsizlik ve ikmâl ile ölüme sebebiyet" suçundan Turgut Özal'dan İhsan Doğramacı'ya kadar bütün bu zevâtın hâ-

⁹⁴ Ayhan Songar'ın *Türkiye* gazetesinin 09.01.1993 târîhli nüshasındaki "Sohbet" başlıklı köşesinden.

kim önüne çıktığını?... Yassıada hasreti başka türlü nasıl giderilir acaba?..."**Sanıklar getirildiler, bağlı olmayarak yerlerine alındılar**" ... Aman ne şenlik ne şenlik...

Gelin görün ki bir taraftan Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Nükleer Tıp Hocası **Prof. Münir Teleatar** "Çernobil'den sonra Karadeniz bölgesinde kanser vak'alarında artış görülmediğini" söylemekte... Yapılan ölçümler de tehlikeli sınırdaki bir radyasyon göstermemiş... Fakat hemen "köpek dâvâsı, bebek dâvâsı senaryoları" hazır: "**Çernobil'den sonra Türk insanı 64 bin Rem'lik bir radyasyona mâruz kalmış!..**" **Öztürkmen** dostumuz iki makâle yazdı bu hususta, "64.000 Rem, Hiroşima'da patlayan atom bombasının hemen yanbaşında bulunan bir kişiden fazla radyasyon almak demekmiş ve eğer iddia doğru olsaydı yüzbinlerce insanın şu anda yok olması gerekirmiş"... Amerika'da yarasına doktorun sürdüğü tentürdiyot allerji yapıp da kaşınmasına sebep oldu ve bu yüzden gece uykusu kaçtı diye doktoruna tazminat dâvâsı açanlara bile rastlanıyor. Bana da "lösemi, kanser" feryatları onları hatırlattı. Bakın sayın **Türkân Akyol** bile bu meselede itidâl yolunu tercih etmiş, "**Elde yeterli veriler olmadan, geçmiş dönemdeki vurdumduymaz tutumun intikâmını almak istercesine panik meydana getiriliyor. Bu panik, arttığı iddia edilen radyasyon kadar tehlikeli**" demiş ve radyasyona bağlı kanserlerin meydana gelebilmesi için en az 10 yıl beklemek gerektiğini hatırlatmış.

Elbette bu önemli bir iddiadır, araştırılmasın demiyorum. Ortaya atılınca araştırılacak, meselenin aslı astarı meydana çıkarılacaktır. Ama, her aklına geleni bir takım insanları karalamak ve siyâsî îtibâr devşirmek için kullanmayı aklım almıyor. Şahsî meselelerimize insanların duygu ve heyecanlarına âlet etmemeyi, meseleleri böylesine ucuzlatmamayı bir öğrenebilsek, o zaman dünyâ ne kadar da güzel olacak.

* * *

YENİ "KIYMA MAKİNELERİ" SENARYOSU⁹⁵

Ayhan SONGAR

İstanbul'un bâzı ilçe belediyeleri bugünlerde *Çernobil* ile ilgili pankart yarışında... Bakıyorsanız bir sokak başında "*Yasalar önünde herkes eşittir*" yazısı... "Allâh Allâh... Aksini iddia eden mi var?" demenize kalmadan başka bir caddenin üzerinde koskoca bir bez asılı: "*Çernobil suçluları yargılanmalı!*"... Başka bir belediye daha da ileri gidiyor "duygu sömürüsü" denen şeyde: "*Çocuklarımızı öldürenler cezâsını çekmeli*" gibi bir "slogan" ile ortaya çıkıyor. Devletin resmî yayın organı TRT de bunlardan geri kalmıyor. Gûyâ "tarafsız" olacak ya... Çernobil konusunda hemen bir açikoturum düzenliyor. *İhsan Doğramacı* ile *Ahmet Yüksel Özemre*'nin karşısında kendisinin kimyacı ama doktorasını "nükleer kimya" üzerine yapmış bir "uzman" olduğunu söyleyen barut fıçısı bir hanımı oturtuveriyor. Sağlık Bakanımız *Yıldırım Aktuna* da "iki arada bir derede" kalmış vaziyette aynı masa başında... Hanım öylesine hırslı ki, karşındakilere söylemediğini bırakmıyor. Derken ekrana bir takım "vatandaşlar" geliyor. Amerika'daki "halk jürisi" oluştururcasına bu insanlara zamanın idârecileri ve ilim adamları alabildiğine suçlandırılıyor. Hâlâ bu memlekette "Yassıda" rüyâsı görenler var. Onlar bayılıyorlar bu manzaralara, hayâl etmesi bile tadına doyumaz bir duygu... "Çernobil"i vesile edip ne sırça köşk'ler inşâ ediliyor. Bir mahkeme, "sanık" iskemlesinde Doğramacı'dan, Özemre'den Turgut Özal'a kadar kimler kimler... ve bir *Egesel*... kısık sesi ile kelle istemekte... "*Sanıklar getirildiler, bağı olmayarak yerlerine alındılar*"...

Sonra gazetelere bakıyorsanız, "*YÖK baskı yaptığı için araştırma yapamadıklarını ileri süren ODTÜ'lü 4 öğretim üyesinden İnci Gökmen, Radyasyon Araştırması için YÖK'den 15 milyon lira aldıklarını kabûl etmiş*"... Bunu ekran önünde açıklayan hanımefendiden sormak isterdim, YÖK sâde bu işe değil, *kime, hangi öğretim üyesine, hangi araştırma için ne zaman ve nasıl bir baskı yapmıştır? Bunu belgeleri ile açıklayabilir misiniz?*... Hangi bölgede ne kadar lösemi veyâ kanser artışı görülmüştür ve bunların gerçekten radyasyona bağlı olduğu kim tarafından, ne yolla ispat edilmiştir? Niçin *Çernobil* çevresindeki insanlarda böyle bir şey yok da bizde var ve neden *Çay?*.. Özellikle dünyâ rekâbet piyasasına çıktığımız, bize döviz kazandıran bir mahûl, çay?.. 64 bin Rem'lik bir radyasyon nasıl olmuş da sâdece çayları ısırmış geçmiş?.. Bu kadar radyasyon ancak Hiroşima'ya atılan atom bombasının civârındaki kişilerde tesbit edilebilmiş. Peki nasıl oldu da Çernobil patlamasındanberi Karadeniz sâhillerinde insanlarımız yaşamakta?..

1960 27 Mayıs'ının üstünden 33 sene geçti. O gün doğanlar şimdi orta yaşlı insanlar. Ama hâlâ benim gibi o günleri de, öncesini de, sonrasını da hem de hâdiselerin içinde olup, onları yaşayıp gören kimseler hâlâ hayatta. Bakın değerli okuyucularım, size bir "*Mezarıcı Kuru*" hikâyesi nakledeceğim. Bu *Kuru* denen delikanlı Ka-

⁹⁵ Ayhan Songar'ın *Türkiye* gazetesinin 19.01.1993 târîhli nüshasındaki "Sohbet" başlıklı köşesinden.

racaahmet'te mezarcı... "Devrim şehitleri(!)ni bu gömdü, yerlerini bulalım" diye adamı yaka paça götürüyorlar. Basıyorlar sopayı, dayaktan yorulduğu zaman "Durun, göstereceğim" diyor. Karacaahmet'te saatlerce ilgilileri dolaştırıp nihâyet "Budur" deyip bir kabri açtırıyor. İçinden "devrim şehidi" çıkmayınca yeni bir dayak faslı başlıyor. Yorulduğunda bir nefeslenebilmek, dayağa ara verdirebilmek için "Aman yanlış oldu, bu defa göstereceğim" bahânesiyle hadi yeni bir Karacaahmet turu... kulaklarımla dinledim Kuru'nun sözlerini... "Ağabey, ben devrim şehidi falan bilmem ama dayağa da dayanmam. Eğer böyle devam ederse size İstanbul'daki bütün mezarları bir bir açtırırım" demişti. Bir akl-ı evvel "devrim şehitlerinin kıyma makinalarında çekildiklerini" ortaya attı da, meseleye yeni bir "alternatif" geldiği için zavallı Kuru sopadan kurtuldu. Bugün birisi çıksa da "radyasyonlu çay" ikâyesi yerine "Et ve Balık Kurumu'nun salam ve sosislerinde domuz eti var" diye bir lâf ederse, görün bakın ne oluyor.

Beni asıl üzen bu meseleye bir takım bilim adamlarının âlet olması. Görmüyor musunuz ne senaryo düzenlendiğini?.. Hem **Türk Çayı** bütün dünyâda tu kaka olacak, hem de sayın **Doğramacı** başta olmak üzere birçok kimseden böylece intikam alınacak. "İki arada bir derede kaldı" demiştik... Sayın Sağlık Bakanı, icranın içinde bir kişi olarak böyle iddialar karşısında elbette sessiz duramaz... Nitekim kendine düşen görevi yaptı, meseleyi araştırdı ve neticesini de ekranda açıkça beyân etti: "**Gazete haberlerinden hareket edilerek yapılan araştırma sonucunda paniğe gerek olmadığı anlaşılmıştır**"... Daha ne desin? Bir insan hem "siyâsî" hem de bir konunun uzmanı olunca bundan açık konuşamaz ki... Ama ben söylerim, ben yazarım, hanımlar beyler...Kimsenin bu milletin içine böylesine bir kuşku sokmaya, halkı boş yere heyecâna ve paniğe düşürerek bâzı kişilerden intikam alma tezgâhına girmeğe hakkı yoktur. Yavaş olun biraz. Nice hesapların ters döndüğünü gördü bu millet...

* * *

PROFESÖRLERİ AZARLAYAN PROFESÖR⁹⁶

Gürbüz AZAK

Eziklik duygusu başımıza dert. Ezilmeğe bayılıyoruz. Dahası, küçülmeğe can atıyoruz. Radyasyon meselesinde bir daha su yüzüne çıktı ki, bizim aydınlar (*profesör bile olsalar*) ezilmeğe meyilli. Bundan, büyük zevk alıyorlar.

Münevver zümre kendisiyle birlikte; çevresini, bölgesini, ülkesini; silik, çâresiz, güçsüz, rezil görmeğe âmâde yaşıyor. Deneyin isterseniz... Bir toplulukta "*Türkiye dünyânın en geri ülkesi*" deyiverin. Yarıdan çoğu size arka çıkacaktır. "*Biz ilkeliz, uşağız, sömürüliyoruz, rezilin tekiyiz*" dedikçe alkışlar çoğalır. Niye ki? ***Nereden çıktı bu aşâğılanma merakı?***

Televizyonda; mesleğine ve meselesine hâkim saygıdeğer ilim adamı ***Ahmet Yüksel Özemre*** diyor ki: "*Türkiye, Çernobil olayından ürkülecek boyutta zarar görmedi*". Sunucu ile karşı sıradaki kravatlı adamlar köpük köpük itiraz ediyor: "*Hayır gördü*". "***Türkiye mahvolmamıştır!***". "*Hayır olmuştur!*". "*Doğmuş ve doğacak çocukların sağlığından endişe etmeyin. Çaylarda zararlı ölçüde radyasyon yok!*". "*Hayır, var!*". Kazâra, sayın Özemre: "*Herkesin hayatı tehlikede*" deyiverse, tamamı ***zil takıp*** oynayacak. ***Evet, evet, sevinçten zil takıp göbek atacaklar.***

Bunun adı "***Mazoşizm***"dir. Yani hırpalanmaktan zevk alma hastalığı. Sayın Özemre oturumun ortalarına doğru bu hastalığı keşfedip patladı: "***Hadi oradan câhilliler! Sizler hepiniz câhilsiniz***". Hayret! Bu azarı işitenler o saniye bir rahatladı, bir mayıştı ki, görmeyin. Oturum da, ***ezilme ve hırpalanma*** hastalarının mutluluğu ile sona erdi.

Aman be Hocam! Şu azarı baştan düşünüp bunca patırtıyı bize dinletmeseniz olmaz mıydı? Demek, bazılarının üstüne böyle gidilmeli. İğneli dilli, eli sopalı ve bol azarlı. Kibar âlim ***Özemre***, bu ezik adamlara tahammül gösteremedi ve patladı. Karşı görüştekileri mutluluğa uçurdu.

Ciddi söylüyorum: Aydınlarımız silikliğe, çâresizliğe, üçüncü sınıf adamlığa, ülkeyi zavallı görmeğe çok meraklı. ***Hele azarlanmaya.***

* * *

⁹⁶ *Türkiye* gazetesinin 01.02.1993 târihli nüshasında Gürbüz Azak'ın "Dürbün" başlıklı köşesinden.

BEN ŞİMDİ KİMLERİ ALKIŞLIYORUM?⁹⁷

Gürbüz AZAK

Ona buna kızalım mı, kızalım. Her hafta, gün aşırı, her gün kızalım. Tamam da, tebrike ve teşekkürle değer hiç mi gelişme yaşamıyoruz?

Nankörlüğün lüzûmu yok. Katran kılıklı, kör bıçak inatlı, azı dişli yığınla menfilik yanında; ilkbaharın ilk günleri kadar sevimli, hattâ müjde gülüşlü olaylar da var. Güzel insanları unutmak olmaz. Bugün, *tebrike değer* kimlikleri hatırladım. Yüz kerre, bin defa teşekkür hak eden gayretler karşısındayız. *Bırakın öteyi beriyi bugün tebrik günümüz.*

NECDET MENZİR, merhaba. Sana yürekler dolusu teşekkürler (bu kadarı yetmez) saygılar sunuyorum. O cesur, o vatansever ekibinle anarşiye karşı gösterdiğin mücadele aslâ unutulmayacak. Sâde İstanbul'un değil, aslında Türkiye'nin emniyetini sağlayan irâdene ömür boyu hayranlık duyacağım. Dinmeyen alkışlarımla tebrikler ediyorum.

HAYREDDİN KARACA ellerinizden öpüyorum. Başımıza vura vura, bağıra bağıra bizi ayağa kaldırdın Hepimiz, "*Türkiye yakın gelecekte çöl olacak*" feryâdınla uyanık. Erozyona ve kahrolası hesapsızlığımıza karşı açtığın savaş müthişti. Sonuna kadar seninleyim üstâdım.

AHMET YÜKSEL ÖZEMRE hocam; en saklı, sunmalara kıyamadığım saygılarımla selâmlıyorum. Türkiye'nin nükleer enerjiye mecbûriyetini senden öğrendik. Sarsıldık ve doğrulduk. Verdiğin inanılmaz mücadeleyi heyecanla seyrettik. Gâlibiyetinle övünüyorsun. Dahası, Türkiye'de gerçek profesörlerin varlığını bilmekle mes'ûdum.

SEMİH SAYGINER KARDEŞİM, NASILSIN? Sen 1994'ün yıldızları arasındasın. Dünyâ bilârdö şampiyonlarını ard arda devirip hepimize dimdik yürümeler hediye et-

⁹⁷ Gürbüz Azak'ın *Türkiye* gazetesinin 09.01.1994 târihli nüshasında "Dürbün" başlıklı köşesinden. Bu makâle, Prof. Özemre hakkında açılmış olan dâvâlar beraatle sonuçlandıktan ve kendisinin TBBM Meclis Araştırma Komisyonu'nda ibrâ edilmesinden hemen sonra yazılmıştır.

tin. Nerelere kadar çıkabileceğimizi seninle bildik. İftihârımız sonsuz. Gel, temiz al-
nından öpeyim seni.

Evet ya... *Entbol takımımız* Dünyâ ikincisi oldu. Bu çocuklar, yürekleri ağız-
da âdetâ vuruştular. Onlar da tek tek kahramanımızdır. Tıpkı *Halil Mutlu* gibi, *Naim Süleymanoğlu* gibi, şampiyon güreşçilerimiz gibi kalplerimizde yer ettiler. Tebrikler ve eksilmez sevgilerimle, bravo çocuklar!

RECEP TAYYİP ERDOĞAN şu anki İstanbul Büyükşehir Belediye Başka-
nı. Sırf halkın şikâyetleri için kurduğu "*Beyaz Masa*" uygulaması bir hârika. Her şikâyetçi 48 saat içinde cevap alabilecek. Bu yıl alkışlanacaklar arasında Recep Tayyip Erdoğan'ı alışımin sebebi, Türkçe'mizi güzel kullanışı, ciddiyeti, yalansız ve dolan-sızlığı, bir de kültür yayıncılığına verdiği önem. Sağol kardeşim.

Alkışlanacak iki müessese daha var. 1994'de gerçekleştirdikleri akıl almaz hizmetleri için bu iki kuruluşu unutamazdım. İlki *TGRT*... Çok seviyeli ve inanılmaz derecede sevimli programlarıyla hepimizin yüreğini serinletti. Gel de alkışlama. Gel de iftihâr etme. Bütün TGRT'cilerin gözlerinden öpüyorum. Âferin çocuklar.

İkinci muhteşem gayretin sâhibi de Yapı ve Kredi Bankası'na bağlı *Kâzım Taşkent Sanat Galerisi*. İstanbul'un göbeğinde, milyarlar getirecek bir mekânı sırf hizmet için halka açık tutmak ve muhteşem sergilerle hepimizin kalbini süslemek ancak böyle büyük gönüllere yakışırdı.

Yukarıdaki değerleri ellerim çatlayıncaya kadar alkışlıyorum. Siz olmasanız biz "*biz*" olmaktan çıkardık.

Ne olur bizi sevindirmeyi sürdürün.

* * *

BİLİM VE PARMAK HESABI⁹⁸

Yalçın PEKŞEN

İzmir'de yapılan Türkiye 6. Enerji Kongresi'nde en yoğun ilgi "*Nükleer Enerji Paneli*"ne gösterildi. Salon tamâmen dolmuştu.

Panelistler de üçü üniversite kökenli bilim adamı, biri de Türkiye Elektrik Kurumu Nükleer Enerji Dairesi Başkanı'ydı. Ve oturumu Prof.Dr *Ahmet Yüksel Özemre* yönetiyordu.

Prof. *Özemre*'nin açış konuşmasından sonra ön sıralardan biri ayağa kalktı ve. "*Sayın Başkan, usûl hakkında konuşmak istiyorum. Bizler görüşlerimizi ne zaman açıklayacağız? Demokratik bir plâformda bize de söz hakkı vermeniz gerekir*" dedi. Yükselen seslerden anlaşılıyordu ki söz alanın salonda epey taraftarı vardı. Prof. *Özemre* hemen yanıt verdi: "*Yazılı sorularınıza cevap verilecektir. Ancak şunu hemen belirtmeliyim. Burası demokratik bir plâform değil, bilimsel bir plâformdur. Bilimsel gerçekler parmak hesabıyla değiştirilemez!*"

Salon sessizliğe gömüldü. Herhâlde herkes şöyle düşünüyordu: "*Biz bugünlere bilimsel gerçekleri parmak hesabıyla değiştirerek gelmiştik*".

* * *

⁹⁸ *Hürriyet* gazetesinin 22.10.1994 târîhli nüshasından.

ÇERNOBİL AVI BAŞLADI⁹⁹

Yalçın PEKŞEN

Nükleer enerji konulu yazılarımıza uzun süredenberi ara verdik. Nede? Çünkü "*her kafadan ayrı ses*"in çıktığı bir konuda dert anlatmanın olanağı olmadığını gördük. Bir gazetecinin hiç gelmemesi gereken bir noktaya geldik; pes ettik. Bir gazetecinin hiç düşünmemesi gereken şeyi düşündük; "*Ne hâliniz varsa görün...*" dedik ve mecbur kalmadıkça bir daha aynı konuya dönmemeye niyet ettik.

Ama "*Çernobil ayı*" olan nisan gelince yine dayanamadık. 1986 yılının nisan ayında Çernobil'de bir kazâ meydana gelmişti; o yüzden basın için nisan ayı, Çernobil ayı sayılıyor.

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Eski Başkanı **Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre** kazânın olduğu yıl görev başındaydı. O günden bu yana Çernobil ayının nasıl geçtiğini dikkatle izledi. Neler olacağını önceden anlattı:

"Bu ay içinde basınımızın bir bölümü kendilerine telkin edilen senaryoların üzerine mal bulmuş mağribî gibi atlayacaklar. Böylece bir yandan petrol ve kömür kartellerinin ekmeklerine yağ sürerken, bir yandan da halkın dikkatini günlük siyâsî konular yerine bu konuya çekerek gaf âbidesi bâzı kıymetli siyâsîlerimize nefes aldıracaklar.

Bu arada iki satır ilmî yazısı olmayan şovmenler, gene aynı basın kesimi tarafından büyük ilim adamları çığırtkanlığıyla tezgâhlanacaklar. Portekiz'deki bir petrol vakfı, eskiden olduğu gibi bu yıl da kesenin ağzını açacak olursa, yaşları 9-16 arasında değişen ve yanaklarından sıhhat fışkıran 200 kadar rus çocuğunu bir transatlantikle limanlarımıza getirerek Çernobilzede(!) lösemili(!) çocuklar diye yutturacak.

Bu yıl da böyle geçecek hiç kuşkunuz olmasın Hele nükleer enerjiye geçiş olmazsa, Türkiye'nin 15 yıl sonra karanlıkta kalacağı gerçeğini siyâsîlerimizin hiç olmazsa bir bölümü nihâyet idrâk etmiş oldukları ve bunun için bazı somut adımlar atmaya başladıkları için, nisan ayının başka türlü geçmesi beklenemez".

Özemre az bile söylüyor. Bazı basın organları bu iş için nisan ayını bile bekleyemediler. Mart ayının ikinci yarısından itibaren "*radasyonlu çaylar*" masalını depolarından çıkardılar.

* * *

⁹⁹ Yalçın Peşşen'in *Hürriyet* gazetesinin 03.04.1995 târîhli nüshasındaki "Bir Günün Hikâyesi" başlıklı köşesinden.

NÜKLEER SİLÂH ÖLDÜRÜR, NÜKLEER SANTRAL YAŞATIR¹⁰⁰

Gürbüz AZAK

Ahmet Yüksel Özemre, akli başında bir profesördür. Sözüni de sakınmaz. Haklılığın, ilmin, gayretin verdiği cesâretle kesin konuşur.

Geçenlerde bir televizyon programı vardı. Hoca ateş gibi parladı. Nükleer enerjiye *hayır* deyip duran, odun, kömür ve petrol mafyasının adamları için ne dedi biliyor musunuz? "*Geri zekâlılar*" ... Bu yerinde bir tesbittir. Ve şamatacılara verilen cuk oturmuş bir cevaptır.

Gerçekten de Türkiye’de nükleer santrallerin kurulmasına ayak bağı olanlar hesapsız ihânetler içinde. Çünkü nehirlerimiz sonuna kadar kullanıldı¹⁰¹. Artık hidro-elektrik santralleri kuramazsınız. Petrolün Ortadoğu’da 30 yıllık rezervi var, Sonra ne olacak? Kafkasya’dan gelecek kıt-kanaat petrole de bel bağlayamazsınız. ***Türkiye 15 yıl sonra karanlıktadır. Türkiye karanlıkta üşüyecek. Kala Kalacağız.***

Dünyâ’daki ileri ülkeler *nükleer enerji* diyor da başka bir şey demiyor. 428 santral senelerdir çalışmakta. Bunlara geçen yıl dört tâne daha eklendi. Çin, Japonya, Güney Kore ve Meksika’da kurulan yeni santrallerle şimdi yeryüzünde 432 güç faaliyette.

Nükleer enerji ile nükleer silâhı birbirine karıştırmıyalım, ***Nükleer silâhlar öldürücü, santraller ise kurtarıcıdır.***

Geç kalıyoruz. Şimdi başlasak altı yıl sonra ancak biter. Bu gecikme niye? Petrol ve kömür babalarının oyuncağı olmak niye?

Duyunuz: Fransa, hızlı üretken yeni santralleri de devreye sokuyor. Gana bile reaktör kurduğunu bildirdi. Rusya, Ukrayna, Fransa ayrıca bu konuda beraberlik içinde. İsveç nükleer enerjiye doydum, fazlasını satıyor ve büyük kazanıyor. Almanya nükleer enerji ile yatıp kalkıyor.

¹⁰⁰ Gürbüz Azak’ın *Türkiye* gazetesinin 24.10.1995 târihli nüshasındaki "Dürbün" başlıklı köşesinden.

¹⁰¹ Yazar burada herhâlde Atatürk Barajı gibi büyük üniteler kurulamaz demek istemiştir. Prof. Özemre’ye göre, en küçüğü 30 MW en büyüğü de 650 MW gücünde barajlar kurulduğunda yararlanabilecek olduğumuz daha 25.000 ilâ 30.000 MW gücünde hidrolik potansiyelimiz mevcûddur ama ince hesaplara dayanan tahminler göstermektedir ki bu potansiyel, 2010 yılına kadar gerçekleşse bile o târihteki enerji açığımızı kapatmaya yetmeyecektir. (N.Ş.)

Peki bizdeki bu uyuşukluk niçin? **Kimden korkuluyor?** Petrolümüz var mı?... **Yok.** Yeterince kömürümüz var mı?...**Yok.** Bol debili ırmaklarımız var mı?... **Yok.** Kesilip yakılacak ormanlarımız?... **Yok.**

Tek çâre nükleer santrallerdir. Bu santralleri lûtfen nükleer bombalarla karıştırmayalım. Üstelik en ucuz, en tehlikesiz, en verimli, en güvenli enerji budur. **Her geçen gün yarınki nesillerin hayatına kıymaktır. Onları soğukta ve karanlıkta komaktır. Fabrikasız bırakmaktır. İhânettir yâni.**

"**Geri zekâlılar**"a kulak asamayız. Varımı yoğunu petrole harcayan bir Türkiye işsizine iş, aşsızına aş bulamaz. Tek çıkar yol nükleer santraller. **Uyanın artık!..**

* * *

SIRLI BİR KİTAP: "ÜSKÜDAR'DA BİR ATTÂR DÜKKÂNI"¹⁰²

Mustafa KARA¹⁰³

Ahmet Yüksel Özemre emekli bir fizik profesörü. Uzun yıllar İ.Ü. Fen Fakültesi Dekanlığı ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı yapmış olan bir âlim. Fakat Özemre'nin aynı zamanda ârif olduğu pek bilinmez. Bu yönü âdetâ "**sır**" idi. **Bir Attâr Dükkânı** ile bâzı sırlar keşfedildi. Bu vesile ile Cumhûriyet döneminde derinden derine akıp giden bir irfân ve rûh nehrinin bâzı kıvrımlarının da müşâhede edilmesine vesile oldu.

Bu eserle "**gönülden gönüle yol vardır**" gerçeği bir defa daha ortaya çıkmış, tasavvuf dünyâsının sınır tanımaz derinlik ve zenginliğinin nerelerde yakalanabileceğine dikkat çekici bir çalışma ortaya koymuştur. (Kubbealtı Neşriyat, İst. 1996)

Ebrû ustası Mustafa Düzgünman'ın (öl. 12 Eylül 1990) olan bu dükkânın yarım asırdan fazla bir zaman müdâvimi olan Özemre bu mekânda kimleri tanımadı ki: Rifaî Haydar Efendi/Hayrullâh Tâceddin Efendi, Celvetî-Bektaşî Yusuf Fahrî, Hamzavî-Melâmî Eşref Efendi, Nakşî Necmeddin Efendi, Hattât Necmeddin Okyay, Kaymakamlıktan emekli Melâmî Abdullâh Bey, Mevlevî Ahmed Celâleddin Dede, Sinânî-Üveysî Turgut Çulpan. Melâmî Vehbi Güloğlu'ndan Niyâzî Sayın ve Abdülbâkıy Gölpınarlı'ya kadar uzanan bu halka, din ile tefekkürün, tasavvufla aşkın, ney ile ebrûnun, güfte ile bestenin, Hakk ile Hakîkat'ın sentezini bulmuş, anlamış, anlatmış, tanımış, tanıtmış, yaşamış, yaşatmıştır.

"Üsküdar'daki bu attâr dükkânı nice sohbetlerin, nice dostlukların, nice himmetlerin, nice hayrların, nice tefekküre şâyân ibretlerin, nice füyûzatın, nice mânevî tohumların ve irşadların sebebi ve mihveri olmuştur" (s. 123). Kitap mânevî dünyânın sonsuzluğuna açılan bir pencere olmasının yanında Attâr Dükkânı'nı da satılan binbir çeşit malzemeden folklorumuzun değişik alanlarına, Üsküdar'ın meczûblarından tesbih kültürüne, cenâze levâzımâtından müşteri-esnaf ilişkilerine kadar çok değişik konulara da ışık tutmaktadır.

1927 doğumlu Neyzen Niyâzî Sayın'ın müellife söylediği cümleyi beraberce okuyalım: "**Yüksel'ciğim, biz bu dükkândan geçmemiş olsaydık şimdi yedi dükkân süprüntüsünden beter olurduk**" (s. 123).

Bir fizik profesörünün şiir yazabileceğini hiç düşündünüz mü? Dostu Mustafa Düzgünman'ın ebrû san'atine duyduğu hayranlığını şu rubaî ile dile getirmişti sayın Özemre:

¹⁰² Türkiye Yazarlar Birliği Bursa Şûbesi'nin bülteni olan **İnkaya Çınarı**'nın Temmuz 1996 târihli nüshasının 27. sayfasından.

¹⁰³ Hâlen Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalı'nda Prof.Dr.

Tarz-ı Kadîm ebrûda muakkıb-i Necmeddin,
Âsârına nukûşu zâhir olur rif'atin.
Müceddid-i i'cazkâr hem bende-i Hüdâyî,
Muhyi-l ebrû Mustafa üstâdıdır san'atin.

Fakat bir şey kaldı. Yazımızın üst başlığı "Sırlı Bir Kitap"tı. Sır bunun neresinde diyebilirsiniz. Sır, Ahmed Yüksel Özemre'nin mürşidinde. Kitap bir anlamda baştan sona bu mürşidi tanıtıyor. 4 Temmuz 1959 târihinde Hakk'a yürüyen bu gönül adamı kimdi? İşte o bir sır. Kitapta pekçok dervişin adı var, sâdece onun adı yok. Çünkü o "*sır*"lı bir mürşid.

Evet orası görünüşte bir dükkândı. Hakîkatte ise bir rûh nehri idi. Herkes elindeki kap kadar nasip aldı.

* * *

FAKİRİN NOT DEFTERİ¹⁰⁴

Ayşe ŞASA

....
....

Yüzyılımızın yetiştirdiği seçkin gönül ustalarından Ahmet Yüksel Özemre Beyefendi'nin -Allâh onun gibilerinin sayısını çoğaltsın- şaheseri *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı!*... Pes tonda, hârikulâde bir üslûbla yazılmış bu çağdaş menâkıbnâmenin sayfaları arasında gezinirken, insan sık sık heyecanla, huşûyla ürperiyor; bu eserle birlikte, Üsküdar nâm İstanbul semtinin semâda bir burç olup ebedîleştiğini hissediyor. Attâr dükkânının meşâyihî, ârifleri, dostlar halkası ve mubârek meczûbları –o ölümsüz rûhlar- kalbimizin toprağında ayrı bir hayat kazanıp, hayatımızdaki yerine, durumuna göre, hikmetlerini fısıldamaya devam ediyorlar. Üsküdar'daki attâr dükkânı, gelecekteki altın çağda, nice nice kuşakları irşada hazırlanıyor.

* * *

¹⁰⁴ *Yeni Şafak* gazetesi (*İslâm ve Toplum Eki*), Ocak 1998; kezâ: Ayşe Şasa, *Delilik Ülkesinden Notlar*, s. 113, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2003.

Ö N S Ö Z¹⁰⁵

Necmettin ŞAHİNLER

Kur’ân, insândan bahsederken iki ifâde kullanır: “*İnsân topraktan yaratıldı*” (En’am/2; Hicr/28; Sad/7) ve “*İnsân Allâh ’ın bir nefhasıdır*” (Hicr/29). Böylece Kur’ân, insânın varlık yapısında iki alanın birleştiğine dikkat çekiyor. Bunlardan biri ölümlü alan yâni beden, ikincisi ölümsüz alan yâni ruhtur. İnsân, bir *vasat-ı câmia*’dır. Başka bir deyişle; farklı unsurları toplayan, birleştiren bir ortam-varlıktır. Bu toplayıcılık vasfı bize şunu ifâde etmektedir. İnsân iyi ile kötünün, güzel ile çirkinin, hayır ile şerrin, süflî ile yücenin aynı anda barındığı bir varlıktır. İnsân, yaratılanla Yaratan arasında bir kavşak noktasıdır. Bir yandan yaratılmışa izâfetle fânî, öte yandan Yaratıcı’ya izâfetle ebedîdir. Bu yüzden olacak ki insâna “*Ulûhiyetle ubûdiyyetin birleştiği varlık*” da denmiştir.

İnsânın, özü itibarıyla ilahî nefha yâni Yaratıcı Kudret’in bir uzantısı oluşu, bizi Kur’ân’ın başka bir tespitine bakmaya itiyor: İnsân ile Allâh arasında bir ezeli anlaşma, bir zaman ötesi ahdleşme vardır. Kurân buna *Mîsak* ve *Ahd* diyor ve insânı bu ahdi bozmamaya, hayatını onun gereklerine uygun yaşamaya çağırıyor (A’raf /172-173; Tâha/115). İlâhî nefha oluşun bir uzantısı da şudur: İnsân, Allâh ’ın yeryüzünde halîfesi ve ilâhî emânetin, yâni varlığın gâyesini gerçekleştirme borcunun taşıyıcısıdır (Bakara/30). İnsân, mutluluğu ve ölümsüzlüğü Allâh ’a varmakla elde edecektir. Aynen bunun gibi Allâh ’tan uzaklaşmak insânın mutsuzluğu olacaktır. Kur’ân, ölümsüzlük olayını, Allâh ’a varış olayı olarak ortaya koyar. Son varış noktasının Allâh olduğu, Kur’ân’da açıkça ifâde edilmiştir (Bakara/156; Ankebût/ 8).

İnsânın kudret, şeref ve çilesinin temelinde onun ayrılığı yatar. İnsân Allâh ’tan ayrılmıştır. Burada, Yaratıcı ile aynı olan özün, yaratılmış bir kalıbın içine konmasıyla karşı karşıyayız. Hz.Peygamber: “Bedenleriniz sizin bineklerinizdir” buyuruyor. İşte hayat serüveni, ölümsüz olan özün, ölümlü binek üzerinde gerçekleşen bir yolculuğudur. İnsân bunun farkında olsun, olmasın hikâye budur. İnsân, ezelde aslından ayrılıp bu noksanlıklar dünyasına gelirken, koptuğu bütünle bir anlaşma, bir ahdleşme yapmış, bir mîsak imzalamıştır. Bu mîsakla, Yaratıcı’nın bu âlemde şâhidi olmayı kabûllenmiştir. Ruh, bu mîsakı, beden bineğinde seyrederken de unutmuyor, ama bulanık hatırlamak gibi bir durumda kalıyor. Ne var ki, hatırlama derecesi ne olursa olsun, bir derin istek hâlinde sevgilisini, can yoldaşını istiyor, özlüyor.

İnsânın, bütünden kopup noksanlıklar dünyasına inişi bir çıkışı zorunlu kılar. Aksi hâlde insân kendini tamamlayamaz. İniş insân hayatının bir yarısıdır. Diğer yarısı, çıkış olacaktır. Bir başka deyimle insân varlık dairesini tamamlamak durumundadır. Mâdem ki bir daire söz konusudur ve mâdem ki başlangıç noktası Allâh ’tır, bitiş noktası, son nokta da Allâh olacaktır. Kur’ân’ın beyânıyla “*Allâh hem*

¹⁰⁵ Necmettin Şahinler’in editörlüğünü yapmış olduğu *Kâmil Mürşidin Portresi/Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre ile Sohbetler* (Furkan Yayınları, Üsküdar 1998) başlıklı kitabın Önsözü.

başlangıç hem sonudur” ve **“Dönüş Allâh ’adır”** (Hadid/3; Bakara/28). İnsânın Allâh ’a olan hayat yolculuğunun adına *seyr, sefer, hicret, gurbet* veyâ *sulûk* derler. Böyle bir oluş, ucuz ve kolay değildir. Bu yüzden insânın, aslına dönüş yolunda çıkardığı feryat derin ve yakıcıdır. Bu feryat yoksa, insân insânlığını unutmuş demektir.

Bu varoluş yolculuğunun bir adı da **Mi’râc**’dır ve Kur’ân bu yolculuğa dikkatimizi çekmektedir. Bu, objektif bir ifâdeyle insân rûhunun bir faaliyetidir. Mi’râc’la bize tanıtılan ruhî faaliyet, en yüce mertebesiyle Hz.Peygamber’e özgü olsa da öteki insânların bundan nasîb alamayacağı iddia edilemez. Eğer böyle olsaydı, Mi’râc hâdisesi bize duyurulmaz, Allâh ile Peygamber arasında kalırdı. Kalmadığına göre, Kur’ân bizi bu faaliyete çağırıyor demeye mecbûruz. İşte bu Mi’râcî faaliyetin, özelliği, şartları ve nasıllığı karşımıza özel bir eğitim ve terbiyenin kaçınılmaz gerekliliğini çıkarmaktadır. Bu özel eğitime veyâ başka bir ifâde ile ilme genel ad olarak Kur’ân’da da zikredildiği gibi **“İlm-i Ledün”** diyoruz. O hâlde şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; İlm-i Ledün’ün gâyesi, insânı Mi’râcî faaliyete iştirak ettirmektir.

İnsânın Yaratıcı Kudret’le vâsitasız diyalogu gerçekleştirebileceği duyular ve madde üstü plânlara gözünü açabilmesi *İkinci Doğum* (Vilâdet-i Sâniye) veya *Mânevî Doğum* (Vilâdet-i Mâneviye) dediğimiz olayla gerçekleşir. Mânevî doğum, maddî doğumun vücûd verdiği et ve kan çocuğuna karşılık bir *Kalp Çocuğu* (Veled-i Kalb) vücûda getirir. Bedensel doğumun ana yurdu rahim, mânevî doğumun ana yurdu ise dünyadır. Mânevî doğumun anne ve babalığını *Mürşid-i Kâmil* yerine getirmektedir. Kâmil bir Mürşid’in eliyle gerçekleştirilen doğum, sonuçta *İnsân-ı Kâmil*’i yâni *Peygamber Vârisi* insânı ortaya çıkarır. İlm-i Ledün’ün bir hedefi de Peygamber Vârisi insân yetiştirmektir ve **İnsân-ı Kâmil’i ancak bir İnsân-ı Kâmil yetiştirir.**

İlm-i Ledün eğitimin kurumsallaşmış şekli karşımıza *Tarîkatlar*’ı çıkarmaktadır. Çünkü insânların yaratılış ve kabiliyetleri çok değişiktir. Öyle ki her insânı başlı başına bir evren saymakta mübalâğa yoktur denebilir. O hâlde her ferdi kendi yapısı içinde ele almak ve iç tecrübesini bu yapının gerekli kıldığı usûllerle imkân dâhiline sokmak icâbeder. Bu yüzdendir ki Kur’ân, **“Allâh ’a varmak için vesileler edinir”** (Mâide/35) diyor. Vesile, vahyin verileri ile çatışmayan her türlü usûl ve çâre olabilir. Kur’ân bunu mutlak olarak zikretmiş, hiçbir kayda bağlamamıştır. İşte Tarîkatlar, esâsen, bu vesile edinme esprisinin mi’zac ve meşreplere göre teşkilâtlanmış şekillerinden başka şeyler değildir.

Şu bir gerçektir ki, her halka iniş ve genelleşme, bir kâinat kanûnu olarak, beraberinde az veyâ çok yozlaşma ve bozulma da getirmektedir. Bu nedenle Tarîkatların ortaya çıkışı ve kitle hareketi hâline dönüşmesi bir kalite düşüşüne sebep olmuştur. Bu düşüş kendini ilk önce eğitim alanında göstermiş, ilim ve iç aydınlık yerini şekil ve merasime bırakmıştır. Hattâ daha da ilerisi ilmî üstünlük kerâmet üstünlüğüne dönüşmüş, mânevî kudretin yerini kerâmat reklâmıyla kazanılan itibarın alması, başka unsurları sıralamaya lûzum kalmadan, bir yozlaşma ve yıpranmanın yolunu açmıştır. Tarîkatlarda yaşanan bir başka ölçü aşınması politika ve ekonomi alanında kendini göstermiştir. Zaman içinde tarîkatlar vakıflar yoluyla ekonomik çı-

karlara, politika yoluyla da siyasî çıkarlara bulaşarak sekülerleşme süreçlerini hızlandırmışlardır.

Aslında tarikatların aslî görevlerini yitirerek *tahkik*'in yerine *taklîd*'i ön plana çıkarmalarına tepkiler daha çok erken dönemlerde başlamıştır. Çok enteresandır, hicri 2. yüzyılda yaşamış bir sûfi: "*Önceleri Tasavvuf'un adı yoktu, hakîkatı vardı; şimdi ise adı var, hakîkatı yok!*" diyerek endişesini dile getirmiştir. Yakın dönemde yaşamış başka bir Türk sûfisi Kuşadalı İbrahim Halvetî (öl.1845) ise tekkesi yandığı zaman şöyle demiştir: "*Elhamdülillah, merasimden kurtulduk!*". Tarih içerisinde tarikatlardaki dejenerasyona en anlamlı tepki kendilerini "*Meslek-i celile-i Ahmediye*" yâni Hz.Muhammed'in yüce tavrı ve yolu olarak tanımlayan *Melâmîler*'den gelmiştir. "*Benim velî kullarım özel kubbelerimin altındadır ve onları benden başka kimse tanımaz*" kudsî hadîsinin ışığında, niyet ve özü esas alan düşüncelerinin bir uzantısı olarak Melâmîler; tarikat hayatında hiçbir merasim ve kıyâfete itibar etmemişlerdir. Onlar için ne tâcın, ne hırkanın, ne serpuşun bir anlamı vardır. Önemli olan insânın ne giydiği, nereye gittiği değil, ne düşünüp neler yaptığıdır.

XI. yüzyıla girerken özlemimiz odur ki; XIV. yüzyıldan itibaren, büyük kısmıyla *İlm-i Ledün* ekolü olmaktan çıkıp birer *Mollaizm* alt kurumu hâline dönüşmüş olan tarikatların, Kur'ân ve Sünnet'in denetiminde yeniden gerçek fonksiyonlarını elde eder konuma gelmeleridir. Böyle bir yapılanma Hakîkatî arayan insânımıza beklenen güzellikleri getirecektir kanaatindeyim. "*Kâmil Mürşid'in Portresi*" adlı bu çalışma bu yapılanma hizmetine küçük de olsa bir katkıda bulunmuşsa bunu değerli insân ve gerçek bir gönül dostu olan Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'ye borçlu olduğumuzu tüm samimiyetimle vurgulamak isterim.

Kendilerini 1986 yılından beri tanıma mutluluğuna erdiğim Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre, irticâlen yaptığı iki sohbet ve bir konferans sonunda bize "tarikatın nasıl olması gerektiğini ve Kâmil Mürşid'ler elinde nasıl idâre edildiğini" gâyet didaktik bir şekilde anlattığında bu veciz ve yol gösterici ifâdeleri insânımızla paylaşmamamın haksızlık olacağını düşündüm. Özellikle de pozitif ilimlerdeki dirâyetinin yanında Sayın Özemre'nin şimdiye kadar bize gizli kalan bu irfanî yönünü keşfetmek ise ayrı bir bahtiyarlık konusudur.

Kavramların birbirine karıştığı, sahte ile gerçeği birbirinden ayırt etmenin güçleştiği, Mevlâna'nın "*Mide ayranla, kulak yalanla dolu. Kaçıp kurtulmak için bir himmet lâzım*" dediği bir zaman kesitinde Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre hocamızın çizdiği "*Kâmil Mürşid'in Portresi*", aslını arayış içerisinde olan ruhumuza bir Âb-ı Hayat çeşmesi olmuştur. Himmetinin dâim, hizmetinin kaim olmasını Cenâb-ı Hakk'tan niyaz ediyor, bir ilim adamı olarak ülkemize hizmet ettiği dönemlerde gerçek değeri anlaşılammış hocamızın bu vesile ile bir *Merd-i Hakk* olarak hakikî kıymet ve kadrinin bilineceğine içtenlikle inanıyorum.

"*Ey Rabbim! Benim bulunduğum yerde hatâdan başka bir şey yok. Senin bulunduğun yerde ise bağıştan başka bir şey yok. Öyleyse eksikliklerimi ve bilmeden*

yaptığım kusurlarımı affet. Rahmetini üzerimden eksik etme. Beni sev ve dostlarına da sevdire.

* * *

KÂMİL MÜRŞİDİN PORTRESİ¹⁰⁶

Nusret ÖZCAN

Prof. Ahmet Yüksel Özemre'nin kaleme aldığı kitap sâyesinde okuyucu, tasavvuf geleneği hakkındaki yanlış kanaatlerini tashih imkânı buluyor.

"Mürşid" özellikle de "Kâmil Mürşid", mürîd-mürşid ilişkisi ve Şerîat-Tarîkat ilgisi açısından önemli bir mefhumdur. Mürîd ancak böyle bir öğreticinin elinde ilerler, "Yakîn"i tahsil etmeğe çalışır. Bu yüzden de tasavvufî hayatı benimseyenler için Kâmil bir Mürşid bulmak lâzımdır. O hâlde kimdir Kâmil Mürşid? Kâmil Mürşid nasıl bilinir, nasıl tanınır? Nasıl bu makâma gelmiştir? Vazifeleri nelerdir?

Tasavvuf karşıtı olan görüşler tarafından mürîd –mürşid ilişkisi ve Kâmil Mürşid mefhumunun çokça eleştirildiği bir gerçek. Üstelik son zamanlarda "Mürşid" veyâ "Kâmil Mürşid" iddiasıyla temiz Müslümanlar'ı istismar eden nâhil kişilerin ortaya çıkması da söz konusu eleştirileri pekiştirdi.

*Kâmil Mürşidin Portresi*¹⁰⁷ isimli kitap her ne kadar Mürşid-i Kâmil eksenli sohbetleri hâvî ise de, tasavvufî ıstıhlardan nefis, nefsin tavırları, akıl, râbîta, ilm-i ledün, himmet, intisab, tevbe, mârifet gibi mefhumları da son derece vâzih bir şekilde ortaya koyuyor. Böylelikle yanlış anlaşılan veyâ saptırılan bu mefhumlar hakkında doğru bir bilgi sâhibi olunuyor ve sahih tasavvuf geleneği hakkında okuyucu yanlış kanaatlerini tashih imkânını buluyor.

Hele kitabın son bölümünde Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre Bey'e yöneltilen bir soru üzerine, konuştuğu kürsü üzerinde bulunan bir bardaktan yola çıkarak verdiği bir misâl var ki "*Aşk olsun!*".

Bütün bunlardan başka Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerini, Hadîs-i Şerif ve Sünnetleri ve dinî inceliklerimizi sâdece aklın esas alarak sorgulayanlara da çok mânidar cevaplar veriliyor. Ayrıca "Kur'ân-ı Kerîm'in ilmî tefsiri" meselesinde ne gibi hatâların yapıldığına da dikkat çekiyor. Muhkem âyetlerle müteşâbih âyetlerin arasında bir fark olduğunu bildiren Âl-i İmrân Sûresi'nin 7. âyetinden yola çıkarak bu gibi âyetlerin Kur'ân-ı Kerîm'de bizzât Allâh (C.C) tarafından "*Bunların te'vilini ancak Allâh ve ilimde rûsûh sâhibi kimseler bilir*" diye hükme bağlanıyor. Sohbet tasavvuf geleneğimizde çok önemli bir yer tutar. Bu kitabın sohbetlerden ve sohbet sonrası sorulardan kıvamlanması, kelâmın canlı ve tohum oluşu yanısıra rûhlara ekilebilirliğinin güzel bir işâreti olarak çıkıyor karşımıza. Dileriz her okuyana ekilsin bu tohumlar ve günü gelince yeşersin.

* * *

¹⁰⁶ *Yeni Şafak* gazetesinin 22.07.1998 târihli nüshasından.

¹⁰⁷ Necmettin Şahinler, *Kâmil Mürşidin Portresi-Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre İle Sohbetler*, Kaknüs Yayınları/Furkan Kitaplığı, Üsküdar 1998.

ONTOLOJİK PARADİGMALARDAN KESİT VE BİR KİTAP¹⁰⁸

Lâtif ERDOĞAN

Varlık izah istiyor. Vahye ve mistik tecrübeye (keşfe) dayanmayan ontolojik yorumlar yetersiz. Eşyânın ilk aidiyetini isimlendirmek ve aslıyla irtibatlandırmak zorundayız. İbn A'rabî ve onun gibi düşünenlerin teolojik bir yaklaşımla geliştirdikleri "beş merteye" teorisi, konunun vuzuhu bakımından önemli referans. Zât, Sıfat-Esmâ, Ef'al, Emsâl, Şuhud sıralamasıyla yapılan tasnife göre varlığın zuhurunda anahtar kavram: *tecellî*. Ontolojik bütünlüğü temin eden de gene aynı olgu. Onsuvarlık mümkün olmadığı gibi varlık meselesini kavramak da mümkün değil. Her şey üst-alt disiplini içinde tecellî. Ama bu alt'ın tamâmen pasif bir edilgenlik içinde olduğu mânâsına gelmiyor. "Kün-ol!"emrinin muhâtabı "Feyekûnu"da özne işlevi görüyor. Emri veren Allâh. Olan, yine o "şey". Karşılıklı katılım, kozmik paradigmanın en sırlı yanı. Onu kavramadan ahlâkı anlamak imkânsız.

İnsan irâdesinin devreye girdiği anlarda bu katılım daha net, daha açık. Netlik, açıklık bizim şuorumuzun meseleyi algılaması bakımından bir mânâ ifâde ediyor. Allâh'a en yakın olanlar varlıklarının idrâkından uzakta duranlar. Cemâdat, bitkiler, hayvanlar, yarı şuurlu diğer varlıklar, şuurlu olmakla birlikte hep pozitive kodlanmış olanlar ve hayr ve şerre meyil istidâdında bulunanlar... İnsan sonuncusundan. Câmî' varlık da ondan. Bütün ilâhî isimler onda tecellî ediyor. Aynada şuur bir perde. Ama aynanın cilâsı da bu şuur. İşte kozmik paradoks! Rabb'in bilinmeyi murâd etmesiyle başlayan kevnî oluşumun şuhûda yansıyan boyutunda İlâhî Irâde aynı zamanda bilinmeyi kendi kudsiyetine uygun mânâda seviyor da. İnsan bu sevginin, bu ulvî muhabbetin bir semeresi, bir neticesi. Diğer varlıklar "Rabbî" derken o "Rabbü-l Âlemiyn" diyecek. Ne müthiş bir konum. İnsan bu konumda hem ilâhî tenzîhin, hem de teşbîhin temsilcisi. Allâh, sıfat ve esmâsına yakın kulunun gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı. Zât evliyâsının durumu ise çok farklı. Allâh onlarla duyuyor, görüyor, konuşuyor. O'nda fânî ve O'nda bâkîy olmanın eşyâya yansıyan tezâhürlerinden bir de bu kulların her tecellîye bir şart-ı âdî olma durumları. Anlamak zor. Yaşamak, yaşamak, illâki yaşamak... "Kâl"den "hâl"e yükselmek... Tek kelimeyle ârif olmak. Bilginin ben merkezli yörüngesinden kurtularak irfânın sonsuzluğuna sıçramak. *Ârif*, diyor Hazreti Pîr, *Hakk'ı Hakk'dan Hakk'da ve nefis gözüyle görendir. Câhil ise, Hakk'ı ne Hakk'dan, ne de Hakk'da gören; ama O'nun âhirette nefsinin gözüyle görebileceğini uman kimsedir*". Dehşet ki dehşet...

Feyz-i Mukaddes istidatlara göre şekil alıyor. Varlık âleminde görülen çeşitlilik ve her insanın tek başına ayrı bir âlem oluşu bundan. Yoksa, eşyânın hakîkatı sâbit. Allâh'ın kelimelerinde (Sünnetullâh) değişiklik yok. Varlık, Mutlak Hakîkata yaklaştıkça kendi hakîkatına yaklaşmış oluyor. Hislerimizle algıladığımız varlık, a-yân-ı sâbitede hakîkatı olmakla birlikte, şuhûda sarkan yönleriyle bir hayâl. Yanılgı,

¹⁰⁸ Lâtif Erdoğan'ın *Zaman* gazetesinin 14.01.1999 târîhli nüshasındaki "Ufuk Ötesi" başlıklı köşesinden.

bunları, burada gerçek kabûl etmek. Gördüklerimiz, duyduklarımız, algıladıklarımız ve bütün yaşadıklarımız aslında rüyâlar gibi tâbir istiyor, te'vil istiyor, yorum istiyor. Uykudayız, ve ölünce uyanacağız. Özel rüyâlarımız da, aslında, genel rüyâmızın bir parçası. Kader yorumunu bütüncül yayıyor... Onları ve olacakları aynı anda görüyor, aynı anda yaşıyoruz. Zaman, mâhiyetimizin içinde barınırken, beşeriyetimizin dışın-da duruyor. Ölüm hayatımızı, fânîlik bekâ yanımızı besliyor...

İnsan hem teolojik hem de ontolojik açıdan vekil (halife) varlık. Hakk'dan halka ve halktan Hakk' iniş ve yükseliş onun yaratılış gâyesi, varlık misyonu. İlâhî kuralları bir bütün hâlinde (tekvinî, teşriî) varlık âlemine taşıyan o. Varlığın ihtiyâç, istek ve duaların en uç noktada "Esmâ"ya yansıtma da onun işi. İnsân-ı Kâmil olmanın mânâsı bu. Bu aynı zamanda mikrokozmos varlık olmanın da en sırlı yanı. Her insan potansiyel olarak velâyet gücüne sâhip. Mesele bu gücü pratikte kullanır hâle gelebilmek. Arşiyeyi tamamladıktan sonra sıradanlaşmak ile sıradan bir varlık olarak kalmak, gök-yer arası mesâfe uzaklığıyla anlatılabilecek kadar birbirinden farklı iki ayrı durum, iki ayrı hâl, insan, insâniyetiyle meleklerden üstün, beşeriyetiyle hayvanlardan daha aşağı olma tehlikesiyle her zaman yüz yüze. Ömür boyu ve her kademede terbiye edilmek zorunda. Bu zarûretin istinâsı da yok "Din nasihattir" kuralının sınırları bütün insanları içine alacak ölçüde geniş. Geliştirilecek "nasihat" sisteminin şekli de söz konusu kurala uygun olmak mecbûriyetinde. Ontolojik paradig-maların bu bakımdan da çok önemli...

Bilinmesi gerekenler açısından Toşihiko İzutsu'nun çalışması oldukça kapsamlı bir referans. Ahmet Yüksel Özemre gibi usta ve konunun uzmanı bir kalem tarafından tercüme edilmesi de ayrı bir şans. Dilimize *İbn Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar-Kavramlar* adıyla kazandırılan bu zengin ve bereket yüklü eseri okumanızı ve bir başucu kitabı olarak değerlendirmenizi tavsiye ederim.

* * *

PROF. İZUTSU'NUN ÇALIŞMASI KAKNÜS YAYINLARI'NDAN ÇIKTI

TASAVVUF VE TAOİZM¹⁰⁹

Sümevra YILMAZ

Yıllarını felsefeye ve dinler târihine adanmış bir ilim adamı olan Prof.Dr. Toshihiko Izutsu'nun üç bölümden oluşan kitabının ilk bölümü Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre tarafından *İbn Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar-Kavramlar*¹¹⁰ adıyla Türkçe'ye kazandırıldı.

Kaknüs Yayınları'ndan yayınlanan çalışmasında Prof. Izutsu, İbn Arabî'nin tasavvuf ve Lao-Tsu ile Çuang-Tsu'nun Taoizm anlayışının bellibaşlı felsefî kavramlarını karşılaştırmalı olarak inceliyor.

Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre, Prof. İzutsu'nun bu çalışmasını Türkçe'ye kazandırmasını çocukluğundanberi Muhyiddin İbn Arabî'nin felsefesine ve hayatına ilgi duymasına ve okuduğu Fusûs tercümelelerinden tatmin olmayışına bağlıyor. Prof. Özemre Fransızca, İtalyanca, İngilizce ve Almanca Fusûs'la ilgili yazılmış eserleri ve tercümeleleri de okumuş. Sonunda Toshihiko İzutsu'nun kitabını görmüş ve bu kitabın Batı felsefesi kalıplarına göre çok anlaşılabilir bir biçimde Fusûs'u izâh ettiğini tesbit etmiş. "*Bunu Türk diline kazandırmanın benim için âdetâ bir vecîbe olduğuna karar verdim. 1968'de kitabı edindikten sonra Ekim ayında kitabın tercümesine başladım. Tam otuz sene sürdü*"¹¹¹ şeklinde konuşan Özemre, böyle bir kitabı Türk diline kazandırmanın olumlu tepkilerini de almış; eser. Prof. Özemre'ye "1998 Türkiye Yazarlar Birliği Tercüme Ödülü"nü getirmiş.

Felsefeye Ve Mistisizme Yeni Bir Bakış

Prof. Özemre'nin "*çok enteresan bir insan*" diye nitelendirdiği Prof. İzutsu, 1993'de hayata vedâ eden, Türkçe, Arapça, Farsça ve İbrânîce dâhil olmak üzere otuz küsur dili ve bunların diyelektiğini çok iyi bilen bir Japon filolog. Felsefe ve dinler târihi tahsil eden ve Taoizm'i çok iyi bilen Prof. İzutsu, eline Fusûs geçince İslâm felsefesine ve vahdet-i vücûd'a eğilmiş. Sonuçta, Fusûs'daki fikirlerle Taoizm'deki fikirlerin bire bir çakıştığını görmüş.

¹⁰⁹ *Yeni Şafak* gazetesinin 01.02.1999 târihli nüshasından.

¹¹⁰ Prof.Dr. Toshihiko Izutsu, *İbn Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar-Kavramlar* (Çeviren: Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre, Kaknüs Yayınları, Üsküdar; 1. Baskı: 1998, 2. Baskı: 1999, 3. Baskı: 2003.

¹¹¹ Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin bu çevirisinin üç kere yapılmış olan baskılarının her birinde 11. sayfada, "Çevirenin Takdîmi" başlıklı bölümde, bu konuda aynen: "*Notlarım göre, ben bu eserin 272 sayfalık birinci cildinin tercümesine 17 Ekim 1967 saat 00.10 da başlamış ve 24 Ocak 1969 târihinde de 120. sayfadan sonra tercümeğe yaklaşık 27 sene kadar ara vermişim. Bu tercümeğe mutlaka bitirmem hususunda Marmara Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi'nden kıymetli dostum Dr. Mahmûd Erol Kılıç'ın teşviki olmasaydı herhâlde bu tercüme 120. sayfasında kalırdı. Bu bakımdan kendisine minnettârim. Tercümeğe son noktayı da 20 Aralık 1997 saat 12.03 de koydum*" denilmektedir. (N.Ş.)

Maksadını "İbn Arabî'nin temsil ettiği Tasavvuf'un dünyâ görüşü ile Lao-Tsu ve Çuang-Tsu'nun temsil ettikleri Taoizm'in dünyâ görüşü arasında yapısal bir karşılaştırma yapmak, karşılaştırmalı felsefe ve mistisizm alanında yeni bir görüş açısı getirmek" şeklinde açıklayan Prof. İzutsu'nun orijinal çalışması üç kısımdan oluşuyor. Birinci kısımda İbn Arabî'nin felsefî dünyâ görüşünün temelindeki belli başlı ontolojik kavramlara yer verilirken ikinci kısımda Lao-Tsu ve Çuang-Tsu'nun dünyâ görüşüyle ilgili analitik bir inceleme yapılıyor. Üçüncü kısımda da bu iki görüşün anahtar-kavramları karşılaştırılıyor. "*Bütün bu varlık âlemi ummâna benzer. Bu ummândan ayrılmış gibi görünen dalgalar, köpükler ve zerreler var. Bu zerrelerin ufaklığına, dalgaların şekline, köpüklerin çeşitli yansımalarına bakarak, bunları sudan farklı bir varlık addediyoruz. Hâlbuki hepsinin aslı su'dur. İşte bu varlık âleminde de sen ve ben, görünür niteliklerimiz dolayısıyla sanki başka zâtîyyetimiz varmış gibi görünmekle beraber esâsında hepimiz Cenâb-ı Hakk'ın varlık denizinden birer damla'yız. Dolayısıyla bütün bu mevcûdatın arkasında temel olan, Bâtın olan âlem, sâdece Cenâb-ı Hakk'ın zâtından başka bir şey değildir*" diyor Prof. Özemre.

Rüyâ İçinde Rüyâ

İbn Arabî'ye göre insanın, aslî vatanından kopup da bu dünyâyâ Cenâb-ı Hakk'ın hikmetine bağlı olarak gönderildiği zaman aslî vatanının hâtırasının hâfızasından silindiğini kaydeden Prof. Özemre, bu dünyâda yaşanan hayatın gerçek hayat zannedilişine dikkat çekiyor: "*Hâlbuki gerçek hayat bu görünür hayatın arkasındaki hayattır. Bunun farkında değiliz. Sâdece görünüşe aldanarak, kendi kendimize hayalî bir dünyâ kuruyoruz. Bu hayalî dünyada zihinlerimiz beni ben, kitabı kitap olarak gösteriyor. İnsan ölüm denilen hâdiseye mâruz kalıp da bu âlemden aslî vatanına göçünce tıpkı bu âlemde rüyâ gören bir insanın zil sesiyle uyanması gibi bir uyanıklığa kavuşuyor. O yüzden biz dünyâda rüyâ gördüğümüzde de aslında rüyâ içinde rüyâ görüyoruz*".

Prof. Özemre, Prof. İzutsu'nun kolay ve akıcı bir İngilizce ile kaleme aldığını belirtirken, sâdece yazarın Fusûs'dan yaptığı alıntılarının tercümesinde biraz güçlük çektiğini ifâde ediyor. Tercüme esnâsında Türkçe ve yabancı dillerde Fusûs hakkında kaleme alınan eserlerden de faydalanmış ve bâzen bu tercümelere de büyük anlam kaymalarına tesâdüf etmiş. Prof. Özemre bu durumlarda, Ahmed Avni Konuk ile Hans Kofler'in tercümelerini referans almış. Prof. Özemre şu günlerde ilk kısmını tamamladığı çalışmanın ikinci kısmının tercümesiyle uğraşıyor¹¹².

* * *

¹¹² Prof. İzutsu'nun eserinin 2. ve 3. bölümlerinin Prof. Özemre tarafından yapılmış olan tercümesi *Tao-culuk'daki Anahtar-Kavramlar (İbn Arabî ile Lao-Tzû ve Çuang-Tzû'nun Mukâyesesi)* başlığı altında Üsküdar'da Kaknüs Yayınları tarafından Eylül 2001 de yayınlanmış bulunmaktadır.

TASAVVUF İLE TAOİZMİN "ANAHTARI" BİR¹¹³

Nuriye AKMAN

Vaktiyle sağcıların "solcu" diye, solcuların ise "sağcı" diye damgaladığı, Atom Enerjisi Kurumu eski başkanı Ahmet Yüksel Özemre, şimdilerde japon bir profesörün bakışıyla Taoizm ile Tasavvuf arasında köprü kuruyor.

Türkiye'nin ilk atom mühendisi, çeşitli uluslararası bilim kurullarında Türkiye'yi yıllarca temsil eden, Atom Enerjisi Kurumu'nun eski başkanı Ahmet Yüksel Özemre enerjiden tasavvufa, fizikten müziğe, felsefeden edebiyata kadar ilgilenip üretmediği bir alan kalmayan, çok özel bir insan.

Türkiye'deki pekçok "önemli" değil de "değerli" insan gibi bugün kıyıda, arka cephede, kendi entelektüel çalışmaları içinde yaşıyor.

Özemre, olaylar, mahkemeler, hastalıklarla dolu zorlu yaşamındaki bilimsel ve sosyal birikimlerini 300 makaleye, hâlen üniversitelerde okutulan 12 cild ders kitabına ve ayrıca 14 kültür içerikli kitaba aktarmayı ihmâl etmedi. Bu arada çeviriler de yaptı. "Meraklısının" heyecanla izlediği bu kitaplardan biri Kaknüs Yayınları arasında 1998'de çıktı: "*İbn Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar-Kavramlar*". Kitabın yazarı Prof. Toshihiko İzutsu, ömrünü dünyâ târihindeki pekçok mistik düşünceyi incelemeye adanmış bir japon. İzutsu, orijinal adıyla "Tasavvufta ve Taoizmdeki Felsefî Anahtar Kavramların Karşılaştırmalı Bir İncelemesi"nde İbn Arabî ile, türk okurunun kısaca Tao olarak bildiği, Lao Tzu ve Çuang Tzu'nun dünyâ görüşlerinin şaşırtıcı benzerliklerini ortaya koymuştu. Özemre'nin yetkin çevirisiyle iki yıl önce meraklılarıyla buluşan birinci cildin ardından sabırsızlıkla beklenen ikinci cild de geçtiğimiz günlerde yayımlandı. Özemre bu cildde de çarpıcı güzellikte bir çeviri sunuyor okura. Hem tad alıyor, hem anlıyorsunuz. "Entelektüel blokajları" nedeniyle birinci kitaptaki İbn Arabî ile ilgilenmeyen okurları, hiç değilse bu ikinci kitaptaki "Tao" ile buluşmaya çağırıyorum.....

* * *

¹¹³ Nuriye Akman'ın *Sabah* gazetesinin 07.10.2001 târihli *Pazar* ilâvesinde "Nuriye'nin Büyüteci" başlıklı köşesinde yayınlanmış olan röportajının girizgâhından.

MÂBET ŞÖVALYELERİ¹¹⁴

Mehmet Şevket EYGİ

Profesör Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin "Masonluğun Kökeni" başlıklı ve oniki daktilo sayfası hacmindeki araştırmasını dikkatle okudum. Bu makâle gayet önemlidir ve ülkemiz, milletimiz ve devletimiz için çok meraklı, çok dikkate değer bilgiler ihtivâ etmektedir. Adı geçen yazıdan bazı paragraflar alıyorum:

"1826 yılında Vak'a-i Hayriye (Hayırlı olay) diye anılan bir operasyonla 20 bin Yeniçeri ortadan kaldırılır. Yeniçerilerin mânevî destekçisi durumunda bulunan Bektaşîler de cezâlandırılır; suçlu görülenleri îdam edilir, diğerleri sürülür. Tekkeleri ve diğer mülkleri başka tarîkatlara devredilir. Bu andan başlayarak Bektaşîlerin ve onlarla aynı paraleldeki bazı Alevî gruplarının ortak amacı: 1) Osmanlı hânedânının ve 2) Hilâfet müessesesinin ortadan kalkması olur."

Üstad Ahmed Yüksel bey bu satırlarıyla yakın tarihimizin çok önemli bir konusuna parmak basmış olmaktadır. Yeniçeri ocağının kaldırılışının ve Bektaşî tarikatına yapılanların intikâmını almak isteyenlerin Birinci Meşrûtiyet, İkinci Meşrûtiyet hareketlerinde büyük rolü ve tesiri olmuştur.

Nasıl ki, Sabataycılar'ın yaptıkları bilinmeden yakın tarihimiz anlaşılamazsa, Bektaşîlerin ve Farmasonların yaptıkları bilinmeden de Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesi ve Cumhuriyet'in kuruluşu anlaşılabilir.

Özemre'nin yazısından başka paragraflar da nakletmek istiyorum:

"Bektaşîler 1867 yılından itibaren mason localarına üye olmaya başlarlar. Bu arada Fransa, ülkesindeki Jön Türkler denilen müteriz ve ihtilâlcî grubu destekler. Bunların çoğunluğu Fransız localarında tekrîs edilir. Jön Türklerin Fransa'dan döndükten sonra intisâb ettikleri İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin üyelerinin hepsi de masondur. Gerek Jön Türkler gerekse İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin üyeleri, Bektaşîler ile Osmanlı hânedânı düşmanlığı konusunda çok iyi kaynaşır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sırasında görev almış olan eski İttihad ve Terakkî mensupları ile Bektaşî/Alevî topluluğu bütün inkılabları kayıtsız şartsız destekler. Hilâfet'in 1924'te kaldırılmasıyla Osmanlı hânedânı da, Hilâfet de resmen çökmüş olur. İşin "Büyük Fransız İhtilâli'nin paradigması"na uygun olması için bunlar zâten gereklidir. Nereden bakılırsa bakılsın, sonuçta: Vak'a-i Hayriye'nin intikâmı Osmanlı hânedânından alınmış olur."

"Cumhuriyet Halk Partisi'nin, dini Türkiye'den söküp atmanın Fransa'daki kadar kolay olamayacağını sonunda idrâk edecek kadar temkin sâhibi kur-

¹¹⁴ *Millî Gazete*'nin 14.01.2001 târîhli nüshası.

mayları, hiç değilse diyânetin kontrolünü elden kaçırmamak için Şeyhülislâm-lık makâmına sâhip çıkarak, Diyânet İşleri Başkanlığı'nu ihdâs edip, Diyanet'i devletin uslu çocuğu kılarlar ve böylece dini de kontrol altında tuttuklarına inanırlar. Her ne kadar kendilerine özgü lâiklik kavramı ile bağdaşmasa da, yeni cumhûriyeti sürekli göz altında tutan çifte standartlı Mason Avrupa açısından bu, aslında olumlu bir gelişmedir."

Üstad Ahmet Yüksel bey bu makâleyi kaleme aldıktan sonra bir yerde bastırabilmek için iki sene uğraşmış, sonunda Umran dergisinde bastırabilmiş. Boğaziçi Yayınevi de şu sıralarda yazıyı müstakil bir risâle halinde yayınlamak için hazırlık yapıyormuş.

Bunca gazetemiz, dergimiz, televizyonumuz var. Bu medya organlarının bu gibi önemli, hayatî konuları işlemeleri; yazılanları, söylenenleri geniş kütlelere duyurmaları gerekmez mi?

Birtakım cemaatlerin, liderlerin, gazetelerin, televizyonların Haçlılarla, Siyonistlerle, Sabatayistlerle, Farmasonlarla, derin devletle gizli anlaşmalar yaptıklarına dair rivâyetler duyuyorum. Bunlar inanılacak şeyler değildir ama yine de mide bulandırıyor. Mutlaka bu konuların incelenmesi ve milletin uyarılması gerekir.

Maalesef ülkemizde dini, îmânı para olan, nefsi-i emmârelerine put gibi tapan birtakım adamlar vardır. Bazı ünlü, kodaman, kocaman iri kişilerin milyar dolarla ölçülen kara servetlere sahip oldukları söyleniyor.

Ahmed Yüksel Özemre bey, yazısında "Mâbed Şövalyeleri" tâbirini sık sık kullanıyor. Geçenlerde İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da bu tâbiri kullandı. Bunlar Masonlardır. Şu anda Türkiye'de çok güçlü bir lobi teşkil etmektedirler. Masonlar bir takım kirli, karışık, bulaşık, şâibeli işlere girmişlerdir. Güngörmüş yaşlı Masonların bu gidişattan çok rahatsız ve tedirgin olduklarına dair rivayetler duyuyorum.

Türkiye'deki Mason, Sabatayist, Siyonist, bir kısım Bektaşî/Alevî lobilerinin gerçek demokrasiye, Türkiye halkına geniş hürriyet verilmesine, evrensel ve temel hakların ülkemizde geçerli olmasına karşı oldukları anlaşılması zor bir sır değildir. Halk ve aydınlar bu konuda yeterli bilgiye sahip değillerdir. Gazetelerimiz, televizyonlarımız bu konularda devamlı yayın yapmalı, açık oturumlar tertipleyerek meseleleri müzâkere edip tartışmalıdır.

Türkiye üzerinde Masonların, Sabataycıların, Alevî-Bektaşî lobisinin, Siyonistlerin saltanat ve hakimiyet kurması, halkın çoğunluğunu baskı altında tutması elbette doğru ve sıhhatli bir şey değildir. Ülkemiz bu yüzden geri kalmıştır, bugünkü zayıf ve perişan duruma düşmüştür.

Halk uyutulmaktadır. Büyük medya; gerçekleri, manzarayı gözler önüne sermekten kaçınıyor. Onların sun'î (yapay), hayalî, gerçek dışı bir gündemi vardır. Bu gündemin birinci maddesi de irticâ tehlikesi ve tehdididir. Böyle bir tehlike ve tehdit

yoktur. Nitekim yapılan ciddî anketlerde böyle bir tehdit olduğuna inananların nisbeti yüzde dört civârında kalmıştır. Din konusunda Türkiye'de büyük bir sıkıntı ve kriz vardır. Bu da iki anormallikten kaynaklanmaktadır. Aşırı, azgın, militan din düşmanlığı; bunun karşı kutbu olan iğrenç, rezil, pespaye din sömürüsü. Türkiye'yi tekellerinde tutmak isteyen Mason, Sabataycı, Siyonist satranççılar din sömürüsünü el altından dolaylı olarak desteklemektedir.

Tarih hakkında araştırma yapmak, tezler ileri sürmek, izah ve açıklamalar getirmek suç değildir. Ülkemizde iki tarih vardır. Biri resmî, uyduruk, mitolojik, maval ve masallarla dolu ideolojik tarihtir. Diğeri ise, fazla kurcalayanların başına bir sürü belâ ve cezâ getiren gerçek tarihtir. Tarihimizin üzerindeki baskılar kaldırılmalı, ilmin ve gerçeğin ışığında yeni bir gerçek tarih yazılmaya başlanmalıdır.

Üstad Ahmet Yüksel Özemre beyefendiyi tebrik ediyorum.

* * *

TAPINAK ŞÖVALYELERİNİN İZİNDE¹¹⁵

Tahâ KIVANÇ

Prof. Ahmed Yüksel Özemre'yi herhalde hatırlarsınız; Türkiye Atom Enerjisi Kurumu başkanlığı da yapmış değerli bir bilim adamıdır. 'Tapınak şövalyeleri' konusunu işlerken Prof. Özemre'yi aklıma getiren onun enerji alanındaki görüşleri değil. İnanmayacaksınız ama, Sadettin Tantan'ın geçen hafta dikkat çektiği 'Tapınak şövalyeleri' ve Türkiye'ye yansımalarını konusunda, Prof. Özemre, aylar önce bir çalışma meydana getirmişti. E-posta ile bana da gönderdiği on sayfalık yazısı göz açıcı...

O çalışmadan bazı bölümleri beraberce okuyalım:

"1085 yılında Papa II. Urbano'nun çağrısı üzerine oluşturulan I. Haçlı Ordusu 1099 yılında Kudüs'ü işgâl etti. Selâhaddin Eyyûbî'nin 1187 yılında Kudüs'ü geri almasına kadar 88 yıl sürmüş olan bu işgâl Haçlıların Mukaddes Topraklar'da hızla örgütlenmelerini gerektirdi. Kurulan 'Denizaşırı Lâtin Devletleri'nin resmî örgütü yanında, bugünkü deyimiyle, 'gönüllü kuruluşlar' da pıtırak gibi bitmişti. Bunlardan biri de Fransız asîlzâdelerinden Hugues de Payns'ın 1118 yılında kurduğu 'Mesih'in Fakir Şövalyeleri' örgütü idi.

1125 yılında Kudüs'ün yeni Hıristiyan kralı Mescidü-l Aksâ'yı 'Mesih'in Fakir Şövalyeleri'ne tahsîs edince, burasının Hazret-i Süleymân'ın Mâbed'inin bulunduğu yer olarak bilinmesinden ötürü, örgüt de ismini 'Mâbed Şövalyeleri'ne dönüştürdü.

Mâbed Şövalyeleri güney Fransa ve Paris'de de kısa sürede örgütleştiler. Gerekli olan parayı Avrupa ile Ortadoğu arasındaki ticârete aracı olmakla elde ettiler. Çek ve kredi mektubunu ilk uygulamaya koyanların Mâbed Şövalyeleri olduğu söylenmektedir. Böylece Ortadoğu'ya mal almaya giden Avrupalı tüccarlar, yollarında korsanlara ya da eşkiyâlara kaptıracak para taşımadan, güvenle seyahat edebiliyorlardı. Mâbed Şövalyeleri, ayrıca, bankerlik ve ticârete de el attılar. Hattâ Fransa kralının resmî bankacısı ve borç vericisi dahi oldular.

Mâbed Şövalyeleri Hasan Sabbah'ın 'Haşhâşiler Örgütü' ile de temas kurdular. Böylece, gizli kalmak ve bu yolla kudretini arttırmak isteyen bir örgütün yapısı hakkında da örgüt üyelerinin birbirlerini tanımak için işâretleşme kodu kullanmaları hakkında da fikir sâhibi oldular. Meselâ el sıkışırken işâret parmağının karşısındakinin bileğine teması Mâbed Şövalyeleri'nden olduğunun parolasıydı.

¹¹⁵ Yeni Şafak gazetesinin 07.11.2000 târihli nüshası.

Kudüs mâcerâlarının bitmesinden sonra, Mâbed Şövalyeleri, merkezlerini Paris'e taşıdılar. 13 Ekim 1307 günü olağanüstü gizli tutulan ve bütün Fransa'da uygulanan bir operasyonla Mâbed Şövalyeleri'ne ait üçbin askerî tımar merkezinde ele geçirilen bütün şövalyeler tutuklandılar. Fransız Akademisi üyelerinden Antoine de Levis-Mirepoix'nun da dediği gibi bu "Geçmiş zamanların en olağanüstü polis operasyonu" idi.

İngiltere ve Orta Avrupa'ya kaçanlarla daha sonra onlara katılan diğer Mâbed Şövalyeleri, son Üstâd-ı Âzam'larının tâlimâtıyla, inşâ edilmekte olan kilise ve katedral şantiyelerine başvurup hiçbir loncaya bağlı bulunmayan duvarcı olduklarını beyân ederek işe alınmışlardı. Fransızca franc ('fran' diye okunur) bir yere bağlı olmayan, hür, serbest demektir. Bunun İngilizce'si ise free'dir ('frî' diye okunur). Duvarcı da Fransızca'da maçon ('mason'), İngilizce'de de mason ('meysin') olduğuna göre Franc-maçon ('fran-mason') ya da Free-mason ('frî-meysin') denilen bu grup işte Fransa Kırallığı'nın zulmünden yakasını zor kurtarmış olan Mâbed Şövalyeleri'nin zâhirine işâret etmekteydi.

'Serbest Masonlar'ın Fransa Kırallığı'na karşı intikam duygularıyla dolu olarak Avrupa genelinde örgütlenmeleri epeyi bir zaman almıştır. Bunlar yavaş yavaş gizli hücreler hâlinde odaklaşırlar. XVII. yüzyıldan başlayarak da yerel de olsa bir takım başarılar kazanırlar. Cemiyetin, sivil ve askerî idârelerin köprü başlarını tutmaya başlarlar. Saraylarda önemli mevkiiler elde etmeğe, kıralların harîmine kadar sızmağa gayret ederler. Serbest Masonlar ataları olan Mâbed Şövalyeleri'ne yapılmış olan haksızlık ve zulmün intikamını Fransa Kırallığı'ndan almağa yeminlidirler. O nihaî intikam gününü büyük bir sabır ve huşla beklerler. İntikam şu ya da bu hânedandan değil, keyfî hareket ettiklerine inanılan bütün hânedanlardan ve Kilise'den alınacaktır. Nesilden nesile intikal eden, yeminle tahkim edilmiş olan amaçları budur."

Uzun çalışmasında, Prof. Özemre, "Tapınak Şövalyeleri geleneğini günümüzde sürdürenlerin Türkiye projesi" denilebilecek Avrupa plânına da değiniyor. Şöyle: "Avrupa: 1) Kendisi için ehven-i şer olanı daha sonraları daha büyük tâvizler koparmak üzere hazmetmesini bilen, ama 2) Gönlü Türkiye'nin hristiyanlaşmasından yana olan, 3) Bu gerçekleşinceye kadar Türkiye'yi, kendi anlayışına göre va'z ve empoze edeceği bir 'ılımlı İslâm' reçetesine çekmeğe çalışan, 4) Bu reçeteye karşı en mâsum direnci bile 'radikal İslâmcılık!' ya da 'Fundamentalizm!' nâra ve şamatalarıyla bastırmayı, sindirmeyi ve aforoz etmeyi tabîî hakkı olarak gören, 5) Türkiye'yi yalnızca kendi normlarına göre yeniden biçimlendirmek isteyen, ve 6) Bu konuda her türlü baskıyı ve bu arada da Mason localarını strateji belirleyici bir araç olarak kullanan bir Avrupa'dır."

"Tapınak şövalyeleri' kavramını anlaşılır kılmak için çıkardığım yolculukta kafanız iyice karıştı mı yoksa? Yarın şifreleri iyice açayım öyleyse..."

* * *

SAHÂBÎLERİN RABLEŞTİRİLMESİ¹¹⁶

Yaşar Nuri ÖZTÜRK

İslâm Âlemi'nde gizli şirkin en belirgin özelliklerinden biri de sahabîlerin tenkit edilmez, hatâ işlemez, hesap sorulmaz, cennete gidişleri garanti bir tür insanüstü, yarı ilâh kadrolar hâlinde kabûl ettirilmesidir. Şunu açık bir biçimde söylemeliyiz ki, *İslâm dünyasının sahâbeye lââyık gördüğü insanüstü nitelikleri ve dokunulmazlığı Kur'ân, Hz Muhammed de dâhil peygamberlere bile lââyık görmemektedir*. O hâlde bu sahâbî anlayışı Allâh'ın dinine açık bir hakâret ve insanlığa zulümdür. Biz bu konuyu hemen tüm kitaplarımızda ama özellikle *Kur'ân'daki İslâm* kitabımızda çeşitli yönlerden eleştirmiş bulunuyoruz. Buraya yine *Prof. Özemre*'nin bu Kur'ân dışı tavra getirdiği eleştiriyi, bâzı sâdeleştirmeler¹¹⁷ yaparak kaydedeceğiz:

"İslâm âleminde ortaya çıkmış olan gizli şirklerden birisi de bir zümrenin ashâb hakkındaki olağanüstü abartılı kabûllerinin gerçeklik sınırlarını aşarak bu kişilere bir takım ilâhî özellikler yakıştırmasıyla oluşmuştur. Ashâbiyyûn (Ashâbçılar) Fırkası diye adlandırabileceğimiz bu zümrenin ashâb hakkındaki kanaatleri şöyle özetlenebilir: 1) Müslüman iken Hz. Peygamber'i görmüş ve irtidat etmemiş olan herkes ashâbdan sayılır. Hattâ Hz. Peygamber'in vefâtundan kısa bir süre önce doğmuş ve O'nu görmüş olan bebekler bile. 2) Ashâb-ı Kirâm'ın sayısı gelip geçmiş bütün Peygamberlerin sayısına eşit olup bu, tamı tamına 124.000'dir. Ashâbdan herbiri bir peygambere benzer. Bunlar arasında Hz. Muhammed'e benzeyen Ebûbekir'dir. 3) Ashâb-ı Kirâm'ın aralarında kerâmet ve adâlet yönünden hiç bir fark yoktur. 4) Ashâbın hiç birinden hiç bir hatâ zuhur etmez. Onlar hatâ işlemez varlıklardır. 5) Ashâb-ı Kirâm'ın her birinin her hangi bir konudaki görüşü diğerleriyle ile çelişse de olsa herbirinin sözü delildir. 6) Ashâb-ı Kirâm'ın hepsi de velîdir ve hepsi de cennetlidir. 7) İslâm Âlemi'ni ne kadar karıştırmış olursa olsun ashâb arasında meydana gelmiş olan anlaşmazlıklar, yapılan savaşlar ve dökülmüş olan kanlar yalnızca rahmettir. Herkim bu anlaşmazlıkları, savaşları ve dökülen kanları tenkîd konusu yaparsa, bu tenkidi Kur'ân'a ve Sünnet'e uygun olsa bile sapıktır."

"Ashâbiyyûn Fırkasının kendi hayâllerinde îmâl etmiş oldukları bu anlayış ne Kur'ân âyetlerine ve ne de Sünnet'e dayanmaktadır. Hz. Muhammed bile, peygamber olmasına rağmen dünyâ hayatıyla ilgili görüşlerinin hatâlı olabileceğini beyân etmiş iken, anılan fırkanın, ashâbı hatâsız ve tenkîd üstü göstermeleri onların. Peygamber'den de üstün olduğunu kabûlü zorunlu kılar. Kaldı ki hatâsız ve tenkîd üstü sıfatı yalnızca Allâh'a mahsûs olduğundan, bu sıfatların ashâba verilmesi onların ilâhlaştırılması, sonuç olarak da şirktir."

¹¹⁶ Yaşar Nuri Öztürk, *Fâtîha Sûresi Tefsiri*, Yeni Boyut Yayınları: 27, İstanbul 1996, s. 70-72'den.

¹¹⁷ Bu sâdeleştirmeler, Prof. Özemre'nin *İslâm'da Akılın Önemi ve Sınırı* kitabındaki ifâdelerini ancak kısmen aksettirebilmektedir. (N.Ş.)

"Ashâbın birbirleriyle ihtilâfları, savaşları ve akıtılan müslüman kanının yalnızca rahmet olduğu iddiasının ne akla, ne temkine, ne vicdâna, ne adâlete ve ne de Kur'ân'a sığar yanı vardır! Bu iddia tıpkı eski Yunan mitolojisinde sözü edilen tanrıların birbirleriyle ihtilâfları ile savaşlarını ve bunların ölümlüleriyle hiç bir ilişkisi olmadığı hurâfesini hatırlatıyor. Bu durumda da insan bu her iki bâtil inanç arasında bir paralellik ve hattâ bir benzerlik bulunduğu farkına varıyor. Ashâb arasındaki anlaşmazlıkları, savaşları ve dökülmüş olan kanları tenkîd etmeyi, bu tenkîdi Kur'ân'a ve Sünnet'e uygun olsa bile sapıklık sayan hezeyan ise tam bir idrâksizlik rezâleti ve doğrudan doğruya bir sapıklıktır ... Ashâba Kur'ân'ın üstünde bir mertebe verilmesi ve, dolayısıyla da, apaçık bir şirk değil de nedir?"

Özemre şöyle devâm ediyor:

"Eğer Sıffeyn savaşında haklı olan taraf Hz, Alî ise, bir üçüncü taraf mevcûd olmadığından haksız olan taraf da Muâviye'dir. Muâviye haksız olduğuna göre savaşta dökülmüş olan müslümanın kanının, çıkan fitnenin ve fesâdın da vebâli altındadır. İnsanların kanının dökülmesine, fitne ve fesâdın çıkmasına yol açan bir haksızlığın varlığı, adâletin çiğnenmiş olduğunun işâretidir".

* * *

Profesör ÖZEMRE'nin KİTABI¹¹⁸

Yaşar Nuri ÖZTÜRK

Kitabın adı, “*Kur'ân-ı Kerîm ve Tabîat İlimleri*”. Yazarı, uluslararası bir değer olan nükleer fizik profesörü *Ahmet Yüksel Özemre...*

Daha önce eserlerinden tanıdığım *Özemre*'yi ben, *Işığa Çağrı* adıyla yaptığım televizyon programına üst üste üç kez konuk ederek yakından tanıma imkânı bulmuştum. O bir nükleer fizikçi ama, aynı zamanda İslâm ilâhiyâtıyla ciddî biçimde meşgûl olmuş düzeyli bir düşünce adamı. İlim çilesi, irfân nasîbi yüksek bir bilge.

Üzerinde konuştuğumuz son eserinde tabîat bilimleri ile vahyin verileri arasındaki ilişkiyi-alışverişi eleştirel bir yöntemle ele alıyor. Katılmakta zorlandığım bazı tesbitler var. Dil, yaşayan Türkçe'den biraz uzak ama böyle olması *Özemre*'nin eserini “**çok değerli**” olarak nitelememi engellemiyor. Çok değerli, çok düzeyli ve okunması gerekli bir eser... Bilim, kültür ve irfan hayatımız adına kendisine teşekkür ediyorum.

Kitabını, “*kardeşime*” diye imzalamış; ben de ona “*ağabey*” diyerek saygımı iletiyorum.

Kitap, “*Kur'ân Tefsirinde Modernist Akım*” başlıklı bir girişle başlıyor. Modern akımın, Kur'ân'ı bir tür lâboratuvar kitabı gibi algılamasına ilişkin eleştiriye aynen katılıyorum, akımla ilgili diğer eleştirilere ise katılmıyorum.

“*Tabiat Bilimlerinin Mahiyeti, Fiziksel Realitenin Algılanışı, Vahiy-Akıl İlişkisi, Müteşâbih Ayetler, Mûcize, Hikmet ve Pozitif İlimler, Bing Bang Efsânesi*”, kitabın diğer bölümleri...

Özemre'nin kitabının 88-90 sayfaları arasında, “*İlimlerin İslâmîleştirilmesi Meselesi*” başlığıyla yer alan kısa bölüm, bence ayrı bir kitap değerinde... Çünkü bu kısa bölüm, Müslümanlara son zamanlarda yapılan en büyük kötülüklerden birini büyük bir ustalıklarla deşifre etmektedir. *Deprem'in Gösterdikleri* kitabımda, *Batı*'nın Müslümanlara vurduğu darbelerin en yıkıcılarından biri olarak gösterdiğim ve öncüsünün de yine Batı tarafından öne çıkarılan **İranlı bir profesör** olduğunu ortaya koyduğum (Bk. *Deprem*, s. 126-127) bu kötülükle ilgili olarak *Özemre*'nin birkaç satırını şükranla (ve birkaç kelimeyi sâdeleştirerek) alıntılama istiyorum:

“Bir sömürge tebaası ezikliği kompleksiyle, içinde yaşadığı İslâm toplumunun bütün olumsuz yanlarını ilmin “İslâmî” olmamasına bağlayan marjinal bir zümre, ilimlerin islâmîleştirilmesiyle islâm toplumunun bütün sıkıntılarının giderilmiş olacağı ütopyasının propagandasını yapmaya başlamış bulunmaktadır. Savunucularını, ilim câmiasında istihzâya muhâtab kılmaktan ve

¹¹⁸ *Hürriyet* gazetesinin 18.02.2000 târihli nüshası.

yalnızlığa itmekten başka mârifeti olmayan bu nifâk unsurunun bir işe yaramayacağı yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır.’’

‘‘Tabîat ilimleri kavramını ırkçı bir tutumla kâfirleşmek ilân eder, tabîat ilimlerini islâmîleştirmek gibi bir harekete kalkışırsanız ve hele hele fizikle meşgûl olan Müslüman ilim adamlarına saldırırsanız, kendinize de, temsil ettiğinizi sandığınız topluma da, hatta ümmete de pek çok söz getirir ve eninde sonunda kaçınılmaz bir biçimde, ilim üretmeden marjinal ve ezik kalmaya mahkûm olursunuz. Cenâb-ı Peygamber, ‘‘İlim Çin’de de olsa gidin, alın!’’ derken ilmin islâmîleştirilmesine hiç de işâret etmemiştir.’’

‘‘İlmin islâmîleştirilmesi projesi temkin ve teenniden uzak, bozgunculuğa müsait bir heves ve softaca bir saplantıdır. Ayrıca, bu konuda yazı yazarların ilimle alâkası yoktur.’’

Özemre'nin ufuk açan kitabını mutlaka okumalıyız diye düşünüyorum.

* * *

ÜSKÜDAR'DA BİR ATTAR DÜKKÂNI¹¹⁹

Beşir AYVAZOĞLU

Ahmed Yüksel Özemre'nin *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı*'ni okudunuz mu? Ben bir solukta okudum ve çok sevdim. Birçokları Atom Enerjisi Kurumu eski başkanı Prof. Özemre'yi sâdece bir atom fizikçisi sanırlar; bu küçük ve zârif kitabını okursanız, onun aynı zamanda geniş ufuklu bir kültür adamı, üslûb sâhibi bir yazar ve eskilerin tâbiriyle bir "*ehl-i dil*" olduğunu göreceksiniz. Ve elbette "*Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf değil*".

Aslında ben bu kitabın bir bölümünü, dostum Rahim Er'in çıkarmak için çok uğraştığı *Kimlik* dergisinin günyüzü görmeyen birinci sayısında okumuş ve kesip saklamıştım. Hattâ on gün önce İsmail Kara'ya bir vesileyle bu yazıdan söz ettim; "*Ahmed Yüksel hocadan tamamını alıp bir yerde neşretsek!*" dedi. Ertesi gün şâir Nihad Hayri Azamat, sözkonusu kitabın Kubbealtı tarafından yayımlandığı haberini verdi.

Eski Üsküdarlılar ve klâsik sanatlarımızla herhangi bir şekilde irtibatı bulunanlar, Aktar Hocalar'ın, yâni *Düzgünman*'ların Hâkimiyet-i Millîye caddesindeki aktar dükkânını bilirler; 1980'lerin sonuna kadar faaliyet gösteren bu dükkâna *Mustafa Düzgünman*'la tanışmak için bir kere uğramış, ne yazık ki kendisini bulamamıştım. Merhûm Mustafa Düzgünman, bilindiği gibi, dayısı Hezarfen Necmeddin Okyay'dan¹²⁰ öğrendiği ebrû sanatının bir virtüözüydü. Yıllarca bu sanatı hem icrâ etti, hem de kâbiliyetli bulduğu gençlere öğretmek yaygınlaşmasını sağladı. Bugün "ebrûzen" diye tanınan sanatçıların hemen hepsi onun öğrencileridir. Düzgünman'ın bir husûsiyeti de Eşref Efendi'den devraldığı *Azîz Mahmûd Hüdaî* türbedarlığını ömrünün sonuna kadar büyük bir şevkle yürütmesiydi¹²¹.

Üsküdar'daki attar dükkânının son yıllarındaki müdâvimleri arasında Prof.Dr. *Ali Alpaslan*, *Neyzen Niyâzi Sayın*, *Uğur Derman*, *Nezih Uzel* ve tabî *Ahmed Yüksel Özemre* gibi önemli isimlerin bulunduğunu söylersem, okuyucularım bu dükkânın nasıl bir irfân merkezi olduğunu daha iyi anlayacaklardır. Eski müdâvimler ise çok daha ilginç isimlerdir: Galata Mevlevîhânesi'nin son şeyhi *Ahmed Celâleddin* (Baykara) *Dede*, Rufâî şeyhleri *Sarı Hüsnü* ve *Hayrullah Tâceddin* (Yalım) *Efendi*'ler, Sandıkçı Dergâhı'nın son şeyhi *Haydar Efendi*, Celvetî Bektaşî şeyhi *Yusuf Fâhir* (Ataer) *Baba*, Hamzavî-Melâmî meşreb *Eşref* (Ede) *Efendi*, Özbekler Tekke-

¹¹⁹ Beşir Ayvazoğlu'nun *Zaman* gazetesinin 05.07.1996 târihli nüshasındaki "Not Defteri" köşesinden.

¹²⁰ Necmettin Okyay, Mustafa Düzgünman'ın değil annesi Şükriye Düzgünman'ın dayısıdır. (N.Ş.)

¹²¹ Mustafa Düzgünman Eşref Efendi'nin 1954'deki vefâtından sonra Azîz Mahmûd Hüdaî türbedarlığını 20 yıldan fazla bir süre icrâ etmiştir. (N.Ş.)

si'nin son şeyhi *Necmeddin* (Özbekkangay) *Efendi*, İskele Camii Başımâmı *Nâfiz* (Uncu) *Efendi*, *Hezarfen Necmeddin* (Okuy) *Efendi*...

Aktar Hocalar'ın dükkânı gibi mahfiller, eski kültürümüzün sığındığı, soluk alıp verdiği ve bugüne aktarıldığı "irfân" merkezleriydi. Tek parti devrinde, hattâ bu devirden sonra da uzunca bir süre söylenmesi tehlikeli olan fikirler, birbirlerine güvnen insanların biraraya geldikleri böyle merkezlerde seslendirilmiştir. *Küllük*, *Dârüttâlîm* ve *Marmara Kıraathânesi* gibi kahvelerde, bâzı sahâf dükkânlarında ve bâzı evlerde (meselâ *İbnülemin*, *İsmail Hâmi Danişmend* ve yakınlarının "Ekrem Amca" dedikleri *Ekrem Hakkı Ayverdi*'nin evlerinde yapılan sohbet toplantılarında, unutulmaması istenen gerçekler, bilgiler ve hüneler genç nesillere aktarılmış, gelecekle ilgili projeler bu sohbetlerde şekillendirilmiştir. Yâni Türkiye'de, muhâlefet ve eleştiri dozu yüksek olduğu için kitaplara, yazılı ve sözlü basına yansımamış, çok gizli olmamakla beraber, uzun bir süre belli çevrelerin pek dışına taşmamış alternatif bir fikir, kültür ve sanat hayatı sürekli var olmuştur. Sonraları hızla çoğalan vakıfların temelinde bu ev toplantıları bulunduğu söylenebilir.

Bana sorarsanız, bu mahfillerin târihi yazılmadıkça Türk kültür, fikir ve sanat târihini yazmak da mümkün değildir. *Ahmed Yüksel Özemre*'nin kitabını, ben bu bakımdan da çok önemli bir başlangıç olarak görüyorum. Sâdece muhtevâsı değil, baskısı ve iç düzeniyle de sevimli ve fotoğraflarla zenginleştirilmiş bir kitap. Okumaya başladınız mı elinizden bırakamıyorsunuz^(*).

(*) Kitap şu adresten temin edilebilir: Kubbealtı İktisâdî İşletmesi, Peykhâne Sok. No. 3, 34400 Çemberlitaş/İstanbul, Tel: (0212) 516 23 56.

Altı Çizili Satırlar

Attarlarda Neler Satılır?

Attar dükkânları beni ötedenberi büyülemiştir; utanmasam önlerinde durup gelişigüzel dizildikleri izlenimini veren boy boy kavanozları, boya kutularını, çoğunun adlarını bile bilmediğim ufak tefek eşyâ kalabalığını, ıhlamur çuvallarını, adaçayı demetlerini, karanfil paketlerini vb. saatlerce seyredebilirim; baharat kokuları alır beni başka bir zamana ve iklime (buna "*konsantre şark*" da diyebilirim) alır götürür. Attar dükkânında yetişmiş bir yazarın sâhib olacağı malzemenin zenginliğini düşünerek kısa bir süre de olsa çıraklık edip satılan 'şey'lerin isimlerini öğrenmediğime hep hayıflanmışımdır. *Ahmed Yüksel Özemre* hocanın kitabı bu bakımdan beni ayrıca cezbetti ve okuyucularım için şu satırların altını çizdim:

*Camekânlı tezgâhın içinde ise neler yoktu ki: kutulara sırayla dizilmiş çeşitli uzunluk ve kalınlıkta yâsemin ağızlıklar ve zıvanaları, şimşir kaşıklar, çengel-
li iğneler, toplu iğneler, dikiş iğneleri, çuvaldızlar, çeşitli kalınlıkta yassı ve
yuvarlak çamaşır lâstikleri, sapan lâstikleri, topaçlar, rengârenk teneke kum-
baralar, açılır-kapanır tahta metreler, duvarcı şâkülleri, erkek ve kız bebekler*

için sübekler¹²², yün örmek için iğler, jiletler, traş makineleri, sabun ve fırçaları, dış fırçaları, misvâkler, Radyolin marka diş mâcunları, küçük yuvarlak "Krem Pertev" kutuları, nazar boncukları, üzerinde "Mâşâallâh" yazılı nazarlıklar, katlanabilir makaslar, çakılar, bağ çakıları, firdöndüler, ayakkabı çekekleri, tencere kazımak için teller, gaz lâmbası fitilleri vesâire... Camekânın altındaki bölmede ise gaz lâmbası gömlekleri, ardıç katranı ibriği ile zift ve balmumu blokları bulunurdu. Camekânın üstünde, ona paralel olarak tavana asılı bir sopadan da çeşit çeşit İngiliz sicimi yumakları, tahta kaşıklar ve büyük cam nazarlıklar sarkardı.

Tezgâh ile kapı arasında kalan duvarlar da lebâleb doluydu. Solda çeşitli uzunluk ve kalınlıkta çamaşır ipleri ve halatlar, mandal demetleri, elekler, köpekler ve koyunlar için zincirden yapılmış ya da sarrâciye işi tasmalar, çocuklar için çingiraklı tekerlekler...vesâire asılı olurdu. Sağda ise altalta, camekânlı, dar, iki dolap vardı. Alttakinde hintyağı, sabunlar, tesbihler, haşarat ilâçları, elbise fırçaları bulunurdu. Üstteki ise nâne rûhu, kekik yağı, karanfil yağı, acı elma yağı, gül yağı .. vesâire gibi tabii itriyyâta ve bir de gıdâlarda kullanılan sun'î parfümlere hasredilmişti. Dolapların hemen yanında, müşteri kısmında, uçurtma yapmak için envâi çeşit çıta, balık tutmakta kullanılan kamışlar ve incir toplamak üzere hazırlanmış kamış lâleler yer alırdı.(s. 20-21)

* * *

¹²² Sübek: Bebeklerin çişlerini, altları ıslanmadan, beşiklerinin altındaki lâzımlığa aktaran, tahtadan boru.

ÖZEMRE HOCA VE BATI MÜZİĞİ¹²³

Beşir AYVAZOĞLU

Prof.Dr. *Ahmed Yüksel Özemre*'nin *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı* adlı nefis kitabından daha önce söz etmiştim. Bu kitabı okuyup sevenlere hocanın yeni bir kitabını daha duyurmak isterim. Bu seferki bir hikâye kitabı: *Gel De Çık İşin İçinden*. Seyran Yayınları arasında çıkan ve on iki fantastik hikâyeden oluşan bu küçük kitap da daha önceki gibi bir solukta okunuyor. Hele bir "*Karga*" hikâyesi var ki, bayıldım. Ama benim değinmek istediğim asıl konu başka.

Son kitaplarını okuduktan sonra Ahmed Yüksel Özemre hocanın portresini yazmak istedim ve evinde kendisiyle uzun uzun konuştum. Yazdığım portre inşâallâh *Aksiyon*'un gelecek haftaki sayısında çıkacak. Tabî bana ayrılan sayfaların sınırlı olması dolayısıyla konuştuğumuz her şeyi yazamadım. Meselâ hocanın mûsikî ile ilişkisini. Klâsik Türk mûsikîsinin en saf şekliyle yaşandığı bir evde ve çevrede yetişen hoca, seçkin bir mûsikî zevkine ve kulağına sâhip. Babası *Hâfız Mehmet Nûrullâh Bey*'in, *Saadeddin Kaynak*'ın dostlarından ve *Üsküdar Ağzı* denilen Kur'ân tilâvet tarzının son temsilcilerinden biri olduğu düşünülürse, hocanın nasıl bir mûsikî ortamında yetiştiğini anlamak daha kolaylaşır.

Böyle bir ortamdan Fransız kültürünün teneffüs edildiği *Galatasaray Lisesi*'ne giden hoca, burada Batı müziğindeki yüksek değerlerin de farkına vardığını söyledi. *Tchaikovsky, Brahms, Rahmaninof, Schubert, Liszt* ... sürekli dinlediği bellibaşlı kompozitörler. Ve napoliten şarkılara çocukluğundanberi tutkun... Fakat istediği zaman, klâsik mûsikîmizin seçkin eserlerini dizlerine vura vura usûl tutarak klâsik icrâ edebilen ilginç bir teorik fizikçi ve atom mühendisi...

İnanır mısınız, Türkiye'de en Batıcılar arasında bile, Batı müziğini "sağcı" ve "Müslüman" *Ahmed Yüksel Özemre* kadar severek ve anlayarak dinleyen çok azdır. Yaklaşık yüz elli yıldır konser salonları genellikle sosyal statüleri öyle gerektirdiği için, kendilerini bu müziği dinlemek zorunda hissedenler tarafından doldurulmaktadır (mı?). Zâten bu kesim her zaman bu konserlere dâvetlidir. Hiçbiri, gişelerden para vererek bilet alıp konsere gitmez. Galalarda oturacak yer bulamazsınız, fakat olağan konser günlerinde, salonlarda herhangi bir olağanüstülük yaşanmaz.

Batı müziği Türkiye'de devlet ve seçkinler tarafından dayatılmayıp *Ahmed Yüksel Özemre* hocanın şahsî hayatındaki gibi bir süreç olarak başlasaydı, büyük ihtimâlle Türk müziğinin imkânlarından da yararlanarak topluma nüfûz edebileceği bir kanal bulabilecek, dolayısıyla konser salonları Batı müziğini dinlemeleri gerektiğine inananlar tarafından değil, gerçekten severek dinleyenler tarafından doldurulacaktı.

¹²³ *Zaman* gazetesinin 11.10.1996 târihli nüshasında yayınlanmıştır.

Dayatmaya karşı gösterilen tepki ve direniş, Türkiye’de klâsik Batı müziğini, toplumla göbek bağlarını koparan çok küçük bir azınlığa mahkûm etmiştir.

Gerçekte Türkiye’de Batı müziği falan yok, ideolojisi vardır.

* * *

Üsküdar'da bir "Gizlice Edib"

AHMET YÜKSEL ÖZEMRE¹²⁴

Beşir AYVAZOĞLU

Ahmet Yüksel Özemre Hoca'yı doğrusu pek tanımadım; o benim için sâdece bir atom mühendisi, bir teorik fizik hocası, Çernobil fâciası sırasında Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı olduğu için gerekli tedbirleri almadığı iddiasıyla haksız saldırılara uğramış bir bürokrattı. Bir de konuştuğu nefis İstanbul Türkçesi ile dikkatimi çekerdi. Birkaç defa aynı mekânlarda buluşmuş, hattâ aynı basın kuruluşunun değişik birimlerinde çalışmıştık, fakat tanışıklığımız belli bir noktanın ötesine hiç geçmemişti. *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*'nı okuyuncaya kadar. Meğerse ben bilmez imişim, o bir âlem'miş.

Bu âlem kelimesini bütün muhtemel tedâîlerini göz önünde bulundurarak kullanıyorum. Ahmet Yüksel Hoca, hem keşfedilmesi gereken bir âlem; hem de bizim asıl âlemimizin son temsilcilerinden, daha açık bir ifâdeyle, doğma büyüme Üsküdar'lı İstanbul beyfendilerinden biridir. Baba tarafı Safranbolu'dan İstanbul'a gelerek saraya intisab etmiş ve hemen hepsi Enderun'da yetişmiş bir aileye mensub. Anne tarafı ise dört yüz yıl önce Konya'dan kalkıp Kânûnî Sultan Süleyman'ın ordusuyla Belgrad seferine giden ve Saraybosna'da yerleşerek orada Gradahçeviç adıyla tanınan bir aile. Balkan savaşı sırasında İstanbul'a gelen bu ailenin kızları Pâkize Hanım, 1922 yılında Üsküdar'a, Doğançılar'a Münib Paşa Konağı'na gelin gidecektir. Münib Paşa, Hoca'nın babaannesinin babasıdır.

Mehmet Nûrullah Bey'le Pâkize Hanım'ın evliliği, iki âlemin, Anadolu ve Rumeli'nin bir aile ölçeğinde yeniden birleşmesi anlamına gelmektedir. Bu evliliğin iki meyvesinden biri olan Ahmet Yüksel'in (3 Nisan 1935) bütün çocukluğu, üç katlı on beş odalı ahşap konağın odalarında, sofalarında, incir, ayva, nar, armut, kızılıcık, zerdali, kiraz ve dut gibi meyve ağaçlarıyla, gül, yabangülü, ortanca, filbahri, akşamsefası, hanımeli, menekşe, sardunya ve karanfil gibi çiçeklerle bezenmiş bahçesinde geçer.

Ahmet Yüksel'in çevresini idrâk etmeye başladığı yıllarda Üsküdar hâlâ Yahya Kemal'in şiirlerinde en güzel akislerini bulan o eski Üsküdar'dır. Yahyâ Efendi Dergâhı'nda okunan ezanların bile duyulabildiği, âsûde Üsküdar. Âlimlerin, şâirlerin, sofilerin, vezirlerin ve tok gözlü insanların yaşadığı Üsküdar. Şimdi Münib Paşa Konağı'nın yerinde yükselen tuhaf apartmanın çatı katında, ikinci eşi Gülşen Hanım ve küçük kızı Fâtıma Râbia ile birlikte yaşadığı, tek lüksü Boğaz'ı ve bir biblio zerâfetindeki İskele Camii'ni görmek olan mütevâzî dairesinde eski Üsküdar'ı anlatırken gözlerinde dâüssıla gölgeleri beliren Hoca, "*Üsküdar her şeyden evvel bir üslûbdu, diyor. Bir yaşama üslûbu. Ayak takımının bile riâyet ettiği üslûbun alâmet-i*

¹²⁴ *Aksiyon* dergisinin 19-25 Ekim 1996 târih ve 98 sayılı nüshasından, s. 54-55, Beşir Ayvazoğlu'nun "Yakın Plân" köşesi.

fârikası ise sehâvetti. İnanır mısınız, Üsküdar esnafı hiç doğru tartmazdı; terâzide tartılan malın konulduğu kefe daima ağır basardı".

Üsküdarlılığın şânından olan *sehâvet*, ne yazık ki İkinci Dünyâ Savaşı sırasında yok olacak, yalnız Aktar Hocalar'ın Hâkimiyet-i Millîye Caddesi'ndeki dükkânında sonuna kadar devâm edecektir. Ahmet Yüksel Özemre'nin hayatında çok önemli yere sâhip bu dükkân, Üsküdar için attâr dükkânı olmanın ötesinde bir anlam taşır; burası eski zevkin, estetiğin, terbiyenin yâni Osmanlı irfânının sığındığı, nefes alıp verdiği mekânlardan biridir. Ahmet Yüksel Bey, "*Sâim Efendi Amca*" dediği Sâim Düzgünman (onun ölümünden sonra da oğulları Ahmet ve Mustafa Düzgünman'lar) tarafından işletilen attâr dükkânında, Galata Mevlevîhânesi'nin son şeyhi Ahmed Celâleddin Dede'den Hamzavî-Melâmî meşrep Eşref Efendi'ye, Celvetî-Bektâşî şeyhi Yusuf Fâhir Baba'dan Hezarfen Necmeddin Okyay'a kadar, çok sayıda sırlı şahsiyeti tanır. Esâsen Münib Paşa Konağı'nda teneffüs ettiği hava da farklı değildir. *Üsküdar Ağzı* denilen Kur'ân tilâvet tarzının en son temsilcilerinden biri olan babası Hâfız Mehmet Nûrullah Bey, can dostu Sâim Düzgünman ile Hazreti Peygamber'in ve sevgili ashâbının güzel hayatları üzerine sohbet daldılar mı, küçük Ahmed Yüksel'in'in keyfine değmeyin gitsin! Aslında bu sohbetler çocukların dinlemesi içindir. Hoca, büyüklerinin *Mızraklı İlmihâl*'i korkutarak ezberlemek yerine peygamberimizin ve ashâbının örnek hayatını ve ahlâkını anlatmak sûretiyle İslâmî eğitimi dolaylı yoldan verdiklerini söylüyor. Aşılamaya çalıştıkları değerlere gelince: *Sadâkat, cesâret, salâbet, dirâyet, ferâgat, ittikâ, adâlet, merhamet ve ihsân.*

İlkokulu bitirdikten sonra, ağabeyi Mahmûd Mazhar Bey gibi Galatasaray Lisesi'ne verilen Ahmet Yüksel, bu arada yaşadığı çevrenin ve okuyup dinlediği evliyâ menkıbelerinin tesiriyle ciddî bir arayışa girmiş, *İlm-i Ledün*'e, dolayısıyla mânevî olgunluğa tasavvuf kitapları okuyarak ulaşamayacağını, mutlakâ bir "mürşid"e teslim olmak gerektiğini düşünmeye başlamıştır. Beynini bir sürü soru kemirmektedir. Attâr dükkânının en genç müdâviminde bülûğ çağının problemleriyle birleşerek ciddî bir krize dönüşen bu arayışın, kendi ifâdesiyle *havf ve recâ* arasında bocalayışın hemen farkına varan biri vardır: Eşref Efendi Amca. Çok az konuşan bu sırlı melâmî, nüfûz edici bakışlarıyla sürekli kontrol altında tuttuğu Ahmet Yüksel'i hiç farketmeden yönlendirir. İçinde âdetâ kasırgalar kopan genç Galatasaraylı, bu kasırgaları dindirmek için şimdi delice spor yapmaktadır. Yaz kış demeyip koşar, atlar, yüzer... Ve profesyonel bir sporcu olarak ciddî başarılar kazanır. Yüksek atlama ve tetratlon'da¹²⁵ rekorlar kırar, rekorlar egale eder, birincilikler kazanır. Galatasaray Lisesi'nde kıldığı kapalı salon ve açık hava rekorları hâlâ kırılmamıştır.

İçindeki ateşi sporla söndüremeyen Ahmet Yüksel, sonunda herkesi şaşırtaan ciddî bir karara vararak dinî bayramlar dışında her gün oruç tutmaya başlar. Bu arada verdiği önemli kararlardan biri de teorik fizikçi olmaktır. Sekizinci sınıftan itibâren lise derslerinin çok ötesine geçerek üniversitenin ilk iki yılında okutulan matematiği

¹²⁵ Tetratlon : kapalı salonda yapılan 1) durarak uzun atlama, 2) gülle atma, 3) yüksek atlama, ve 4) 60 metre hız koşusundan oluşan ve elde edilen derecelere göre Fin Cetveli denilen bir cetvele göre puan verilerek toplam puan üzerinden gâlibi hesaplanan bir yarış.

âdetâ yutar. Bu bir bakıma "*mistik*" arayışın soyut matematik dünyâsındaki devâmıdır.

Galatasaray Lisesi'nden mezun olduğu yılın (1954) yazında bir yandan orucuna devam ederken diğer yandan hummâlî bir şekilde matematik ve fizik çalışan Ahmet Yüksel'in içindeki fırtınalar, amcası eczâcî Şevket Bey'in delâletiyle bağlandığı Uşşâkî şeyhi tarafından dindirilecek ve üç yıldır tuttuğu sürekli oruç da onun *nutkuyla Dâvud Orucu*'na, yâni iki günde bire çevrilecektir. İlk evliliğini yaptıktan sonra da sâdece Ramazan orucu...

Ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi, ardından Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Millî Enstitüsü'nde Atom Mühendisliği sâhasında master (1958)... O şimdi hem bir sûfî, hem fizik ve metafiziği bir elmanın iki yarısı gibi gören bir teorik fizikçi ve Türkiye'nin ilk atom mühendisidir. Gözünü çok erken yaşlarda Nobel Fizik Ödülü'ne diker, fakat Türkiye'deki çalışma şartlarında bu mümkün değildir. Büyük bir alçakgönüllülükle: "*Hayâl ettiğim gibi bir bilim adamı olamadım, diyor Hoca, fakat çok iyi bir mürebbî' olduğuma inanıyorum. Öğrencilerimden elli ikisi bugün profesör*".¹²⁶

1958'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsü'nde asistan olarak başladığı akademik hayatını, ardında teorik fizik ve atom mühendisliği dallarında on iki cilde ulaşan telif ders kitabı, sekiz tercüme, yüzlerce ilmî makâle, rapor ve tebliğ bırakarak 1984 yılında noktlayan Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre, ertesi yıl, Başbakan Turgut Özal'ın ısrarıyla başına geçtiği Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nda hayatının en sıkıntılı dönemini yaşar. Çernobil fâciası onun başkanlığı sırasında patlak vermiştir. Gerekli tedbirleri zamanında almadığı ve halka radyasyonlu çayları içirttiği iddiasıyla basın boy hedefi hâline gelerek yayılım ateşine tutulur. Hakkında yüzlerce dâvâ, hattâ bir de Meclis soruşturması açılır. Geçirdiği dokuz cerrâhî müdâhale¹²⁷, bir difüz peritonit, bir kangren başlangıcı, iki kanser¹²⁸, iki genel septisemi, iki hepatit¹²⁹, bir agranülositoz, iki kırık¹³⁰ vb. yüzünden fizikî sportmenliği artık kalmamışsa da, rûhî sportmenliğini hiç yitirmeyen hoca dayanıklıdır, üzülür, bunalır, yıpranır ama pes etmez. Üstelik Galatasaraylı'dır, yâni mücâdele etmeyi ve kendini ezdirmemeyi bilir. Nitekim aleyhine açılan bütün dâvâlar beraatle sonuçlanacaktır.

Mekteb-i Sultânî dediği Galatasaray Lisesi'nin zannedilen aksine, son derece sağlam duruşlu vatansever insanlar yetiştirdiğini söyleyen Hoca'ya göre, âdetâ cımbızla ayıklanarak seçilen yerli ve yabancı hocalar, Galatasaray'da reaksiyoner bir kimlik kazandırdıkları öğrencilerine öncelikle kendi kendilerini ve dış dünyâyı kritik

¹²⁶ Bunun Ekim 1996 târihinde böyle olduğunu ama Aralık 2003 târihinde bu sayı 65'e erişmiş bulunmakta olduğunu Prof. Özemre'den öğreniyoruz. (N.Ş.)

¹²⁷ Şubat 2003 i'tibâriyle 29'a erişmiştir. (N.Ş.)

¹²⁸ Şubat 2003 i'tibâriyle 4'e erişmiştir. (N.Ş.)

¹²⁹ Şubat 2003 i'tibâriyle 3'e erişmiş ve bir de bunlara siroz eklenmiştir. (N.Ş.)

¹³⁰ Bu listeye Şubat 2003 i'tibâriyle bir enfarktüs, hiperglisemi (şeker) ve polinevrit de eklenmiş bulunmaktadır. (N.Ş.)

etmeyi öğretmişlerdir: "*Fartamız furtamız yoktur, kendimizi ezdirmeyiz. Tevâzu göstermeyi pek sevmeyiz, ama tefâhür de etmeyiz. Biz Galatasaraylılar birer tevâzu âbidesiyizdir!*"¹³¹

Fehmi Koyuncu, Nûrettin Ergin, Esat Mahmut Karakurt, Muvaffak Benderli, Zeki Ömer Defne, Ahmet Kutsi Tecer gibi tanınmış hocalardan Türkçe ve Türk Edebiyatı, seçkin Fransızlar'dan da Fransız Edebiyatı okuyan Ahmet Yüksel Bey, o yıllarda içinde ikinci kişilik olarak bir "edib" in teşekkül ettiğini emekli olduktan sonra farkedecek ve karşımıza apansız **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı** ve **Gel de Çık İşin İçinden** adlarını verdiği lezzetli kitaplarla çıkacaktır. Biri hâtırat, diğeri ise on iki fantastik hikâyeden oluşan ve otobiyografik özellikler taşıyan bir hikâye kitabı.

Hiç şüphesiz, bu kitaplar olmasaydı ben Hoca'yı ziyârete gitmeyecek ve bu yazıyı yazamıyacaktım. Doğançılar Caddesi'ndeki evinde bulduğumuzda kendisine **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı**'nda sözünü ettiği Gizlice Evliyâ'yı hatırlattıktan sonra dedim ki: "*Hocam, meğher siz de Üsküdar'da bir Gizlice Edib imişsiniz!*". Neşelendi, gevrek bir kakhaha patlattı ve başladı anlatmaya. Mûsikî, mizah, ironi ve zaman zaman taklitlerle bezeli uzun bir sohbet...

Keşke bu sohbeti bütün güzelliği, derinliği ve tabîliğiyle aktarabilseydim.

Nerede bende o kâbiliyet?

* * *

¹³¹ "*Biz Galatasaraylılar birer tevâzu âbidesiyizdir!*" lâfzı Prof. Özemre'nin "tevâzu" ile "âbide" arasındaki zıddiyeti vurgulayarak diline pelesenk etmiş olduğu, kakhahayla ifâde ettiği ve kendisi gibi Galatasaray Lisesi mezûnlarını hedef alan müstehzî bir otokritiktir. Prof. Özemre Galatasaray Lisesi'nden (eski adıyla **Mekteb-i Sultânî**'den): 1) Galatasaraylıların, ve 2) Mekteb-i Sultânî'lilerin mezûn olduklarını ifâde etmekte ve kendisini Galatasaray'lı olarak değil Mekteb-i Sultânî'li olarak görmektedir. (N.Ş.)

GEL DE ÇIK İŞİN İÇİNDEN!...¹³²

Mim Kemal ÖKE

Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre tanımaktan onur duyduğum bir âlim.

Atom gibi müsbet ilimlerin en tepesindeki bir mevzuun hocası ve uygulayıcısı olmakla beraber; bilimi, felsefesini, onun yanısıra ilmi, irfânî dünyâ hayatımızda yerli yerine koyabilen bir "bilge".

Son günlerde neşretmiş olduğu iki-üç eserini bir solukta okuyunca onun mütevâzı, hattâ pek de sâde (belki de âsûde) yanının ötesinde başka boyutlarını da gördüm. (Bizim gibi yaşayıp da göremeyen için belki sürpriz olan sizin için değildir).

Şirin bir anekdotlar kitabı "Gel de çık...". Hani insanın hayatında fizikle, matematikle anlatamayacağı, aklın-mantığın kesmediği anlar vardır ya; onları anlatmış. Bir berduş hayatınızı kurtarır, bir papaz Itrî'nin segâh makâmındaki tekbirini tuşlara söyler... İşte o "hayret" anları ... Özemre hoca, o Türkçemizi coşturan ırmak gibi uslûbuyla ne güzel de resmetmiş hayatı, hayattan kesitleri.

Anekdotların sonunda, hani âdetten olduğu üzere muharrir makâlenin yazım yerini koyar ya onun gibi Özemre de hep "Üsküdar" diye bitiriyor satırlarını. Belki dikkat çekmiyor, ama orada bir "gönderme" var. Üsküdar'a ... İşâret ediyor, "Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı"na ... İkinci kitabında öylesine veciz anlatmış kaybettiğimiz mevzileri. Okudukça keşke ben de kısa pantolonlu bir "Kızılelma Dervışı" olarak uğrasam da Düzgünman'lara, akîde şekeri alıversem diyorsunuz, yürekte.

Yüreği, kalbi tanıyor, Özemre. "İslâm'da Aklın Önemi ve Sınırı" ise tam bir denge reçetesi. Okuyun!

Geçenlerde "Wall Street Journal" yazıyordu.

Amerika ve Avrupa'da "Scientology" mesleği âdetâ bir din gibi kol geziyor. Ağzım, kalemim ve aklım elvermediği için "mezhep" diye yazamadım. Kimi Batılı, din bile diyor. Post-modern bir Protestanlık diye sunuyor âdetâ. Klâsik Kilise bile nasıl bu akımla mücâdele edilir, bilemiyor. En lâik Batılı ülkelerde bile afarozla karşılaşan, devletin müdâhalesi ile yasaklama yoluna gidilen bu akımın aktörlerden bile taraftarları var. Servet döküyorlarmış. Başarının sırrını öğrenebilmek için...

Düşünüyorum da *İslâm'da Aklın Önemi ve Sınırı* yabancı dillere çevrilebilse Batılının zihnini alt üst eden, rûhunu kasıp kavuran ikilemler İslâm'ın aydınlığında nasıl da bertaraf edilebilir.

¹³² Prof.Dr. Mim Kemal Öke'nin *Türkiye* gazetesinin 05.12.1996 târihli nüshasındaki "Târihin Süzgecinden" başlıklı köşesinden.

Batı'da "Bilgi Çağı" ile Bilim Devrimi sonrasında Newton'cuların bile hayâl edemeyecekleri bir bilgi putlaştırılması hâkim. Ancak, onun yanı sıra insan kendini de, Dr. Faust'a sattığı, bilgi için kaybettiği rûhunu da arıyor. Her ikisini te'lif için ne hokkabazlıklara girişiyor. Scientology vs. diye.

Önümde Michel Henry'nin **Barbarlık** adlı kitabı var. Samimî bir yakarış. Yazar ne diyor:

Barbarlık çağını yaşıyoruz. İnsanlık târihinde ilk kez bilgi ve kültür birbirinden ayrıldı. Canavarlaşan bilim bütün hissî özellikleri ve yaşamı dünyâdan kovdu. Yaşamın kendini geliştirmesinden başka bir şey olmayan kültür, modernliğin beşiği olan Avrupa'dan dışlandı. İdeolojiler insanın yok oluşuna övgüler yağıdırıyor. Yaşama ızdırâbını dindirmenin tek çâresi medyatik evrene sığınmak.

Özemre, Batı'da atomu anlatmış.

Bir de atomun sâhibini anlatsaydı. O zaman işin içinden çıkarlardı, ama!...

* * *

ŞEHİRDE MİSÂFİR¹³³

Mustafa KUTLU

Kadîm dostumuz Üsküdar Belediye Başkanı *Yılmaz Bayat*, Anadolu'dan İstanbul'a göç ederek bu kente yerleşen insanların şehre ve çevreye sâhip çıkmalarından dert yanmış:

Başkan Bayat: "*İstanbul'a göç edenler kendilerini kirâcı gibi görüyorlar; çöp atana, yeşili yok edene karşı çıkmıyorlar, kaçak inşaat yapanlara ses etmiyorlar; ben Üsküdar'da yaşayanlardan kente sâhip çıkmalarını istiyorum*" demiş.

Ha kirâcı, ha misâfir; bu geçicilik nereden kaynaklanıyor?

Gerçi bizim dünyâ görüşümüzde ömür denilen şey bir ağacın altında bir süre gölgelenmekten ibârettir. Yine de ecdâdımız bu süre içinde yaşadıkları hayatı ve çevreyi ma'mûr ve güzel kılmaya gayret etmişlerdir. Eski İstanbul bu gayretin binlerce nişânesi ile doludur. Ve belki de bu fânîlik duygusu içinde evlerini ahşap, kamuya ve ibâdete ait binâlarını da taştan kuruyorlardı.

Ancak onların meşru, güvenli, mütevâzî ama vakur, tabîatla barışık bir yerleşim içinde olduklarını biliyoruz.

Günümüz İstanbul'unda ise yerleşimin yüzde altmış beşinin kaçak, plânsız, çarpık ve yoz olduğu herkesin mâlûmudur.

Kişinin bir yere yerleşmesi, orayı vatan tutması evveleminde bir meşrûiyet ve güven duygusuna yaslanmalı. Oysa günümüz İstanbul'unda kent sâkinleri öncelikle gayri meşrû ve güvensiz bir ortamda tutunmaya çalışıyorlar. Bir bakıma kirâcının ve misâfirin tedirginliğini yaşıyorlar. Bu tedirginlik kültürel açıdan, toplumsal hayat bakımından da benzer hücumlar ile pekişiyor.

Anadolu'nun çeşitli yörelerinden İstanbul'a gelenler, geldikleri yörelerdeki hayatın asırlar içinde oluşmuş, pekişmiş sosyo-ekonomik ve kültürel şartlarının verdiği huzur ve güveni bulamıyor. O bir yana, ekonomik sebepler yüzünden öncelikle bir yaşam savaşına giriyor. Komşuluk, ahlâk, eğitim, çocukların istikbâli ve benzeri yüzlerce tehdit bu güvenlikten yoksun ailenin çevresine doğru-düzgün bakmasını engelliyor.

Bu sebeple göçmenler öncelikle kendi yöre insanlarının gelip yerleştikleri bölge ve mahalleleri tercih ediyor; köylüsünün, akrabasının yanına sığınıyor. Tehlikeye karşı durma ve kendini güvenli bir alanda hissetmeleri için yapabilecekleri tek tercih bu.

¹³³ *Yeni Şafak* gazetesinin 20.08.1996 târihli nüshasından.

Bu geçiş süreci, Türkiye'nin ŐehirleŐme olgusunun yansımastır. Ne yazık ki bu ülkeyi yönetenler bu geçiş sürecini fevkalâde sakıncalı kılmıŐlardır.

Yılmaz Bayat'ın gönlünde Üsküdar'ı bir "iş merkezi" hâline getirme yatıyor-muŐ. Esnafın pek iyi durumda olmadığını söylüyor. Şişli Belediye Başkanı da aynı terneyi alıyor. Hadi onu affedelim, ama Üsküdar'a yazık değil mi?

Yılmaz Bayat'a Prof. Ahmet Yüksel zemre'nin yakınlarda yayımlanan *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı* adlı kitabını harâretle tavsiye ediyorum.

Bu olağanüstü gzellihte olan kmen eser, baŐkana nasıl bir semti yönettiğini ihtr edecektir. İstikble mtuf düŐünceleri için Ahmet Yüksel Bey gibi semtin seçkin simları ile istiŐre etmesi de ayrı bir gereklilik.

* * *

Prof. Özemre Hocamın "Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı" eseri, beni "kehkeşanlara kaçmış eski günlere" götürmüştü

ÜSKÜDAR'DAN ÜSKÜDAR'A¹³⁴

Halûk İMAMOĞLU

2 yıl kadar mı oldu, tam bilemiyorum, Dursun Ali Erzincanlı'nın davî sesinden Moral FM'de bir kitap dinliyordum. Dinledikçe beni merhûm Necip Fâzıl'ın ifâdesiyle "kehkeşanlara kaçmış eski günlere" götürmüştü.

Dinlediğim eser değerli hocam muhterem Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre Beyefendinin müstesnâ kaleminden anlatılan Üsküdar'dı. Ama Üsküdar'ın taşı top-rağı değil, rûhu...

Bugünlerde Moral FM'den dinlediğim o güzel yazıların *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı* ismiyle Kubbealtı Neşriyat'ta çıktığını memnûniyetle gördüm. Kitabı hakîkaten büyük bir iştiyâkla okudum. Uslûb nefis, baskı nefis¹³⁵ ...

Bu güzel eser hakkında birkaç satırlık bir şeyler yazayım derken değerli uslûbkâr, mütefekkir, erbâb-ı kalem A. Turan Alkan'ın 12 Ağustos 1996 târîhli Zaman gazetesindeki yazısıyla karşılaştım.

Benim de hissiyâtımı mükemmel ifâde eden bu değerli yazıyla sizleri başbaşa bırakırken *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı*'nı alıp okumanız nâçiz tavsiyem olarak kabûl edilmelidir.

.....

.....

..... çoğunluk nazarında "para kazanmasını bilmeyen tuhaf bir mâkûle" olarak görülse bile, hâlâ kepenklerinin ardında modern zamanların çiğliğine bulaşmamış güzel değerleri imbiikten geçiren zarîf esnaflarımızın nesli münkarîz değildir çok şükür; üstelik hâlâ -mûcize kâbilinden- çırak, kalfa bile yetiştirebilmektedirler.

Duvarlarında "Veresiye veren-peşin satan" levhasından ziyâde kâmil bir hayat tecrübesinin parıltılarını aksettiren "Bârek Allâh", "Geçme nâmert köprüsünden...", "Benim iki cihân üzre murâdım ol Hudâ'dandır", "Kanaat altından hazînedir" ve nâdirene "Dışarıya takım emânet verilmez" levhaları asılıdır ve hepsinden mühimi zenaatkârlık ve ticârethâne sırf rızık endîşesiyle rızâ gösterdiklerini hatırlatan vakur, hattâ şövalyelere yaraşır bir göz tokluğu

¹³⁴ Nesil dergisinin 1-7 Eylûl 1996 târîhli 140. sayısından.

¹³⁵ *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı*'nin 1. ve 2. baskıları cidden nefis basılmışsa da yayıncının 3. baskıda hem kitabın boyutlarında, hem iç düzeninde ve hem de kapağında yapmış olduğu değişiklikler kitabın baskı ve görünümündeki nefâseti olağanüstü zedelemiş görünmektedir. (N.Ş.)

sinmiştir hâletlerine; iki gözü iki ticâret bonosu cinsinden bir kâr açlığı bakışlarını aslâ kirletememiştir.

Dünyâ ile âhiret endîşesinin birbirini dengeleyip durulduğu sulara gezinirler. Sûretâ asabî gibi görünen çehrelerinde modern îcablarla bir **türlü** imtizâç edememiş olmanın gerginliği aslı duru.

Şükürler olsun ki, hâlâ neslen müinkarız hâle gelmiş değiller; her çarşı derûnunda hâlâ şehrin mânevî iklimine omuz veren, "çarşı insanı" karakterini dünden bugüne devam ettiren ve sükûtuyla dahî çevresine irfân telkin eden esnaflarımız hâlâ mevcûddur.

Onların "bilinmeye, tanınmaya ve îtibâr bulmaya" ihtiyâcı yoktur, ama bizim onları uzaktan da olsa tanımaya ve mümkünse dükkânlarında "bir çay içimi" müddetince oturup o iklimden haberdâr olmaya ihtiyâcımız var.

.....

Biz, esâsen kendi uzviyetimizde son derece asil ve vakur bir hâletle can çekişen hayat türlerini keşfetmek ve onu yeniden diri kılmakla mükellefiz; yaşadığımız şehrin çarşı derûnuna bu nazarla göz gezdiriniz; orada mutlakâ **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı** bulabileceğinizden eminim.

.....

* * *

96'NIN ÜÇ ÖNEMLİ ESERİ¹³⁶

Dr. Metin ERİŞ

Çok okumadığımız hep biliriz, ama sanırım daha fazla yazmaya başladık! Bunun faydası, yazılanlar sınırlı sayıda kimse tarafından da okunsa, düşünenlerin görüş ve çalışmalarının yarına aktarılacak oluşudur. Ayrıca okuma sevdâlılarının gönlüne de bir ferahlık sağlamaktadır. 1996 yılında neşrolunan eserlerin tamamını gözden geçirebildiğimi, hattâ çok yakın dostlarımın eserlerini bile tam anlamıyla tâkib edebildiğimi söyleyemem. Ama geçen yıl büyük bir zevkle okuduğum, çok sevdiğim üç eseri değerli okuyucularıyla paylaşmaktan kendimi alamıyorum.

Eserlerden birincisi Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'ye ait *Gel De Çık İşin İçinden* adını taşıyor. Hâtıralarla bütünleşen, tasavvufî bir incelik içindeki kitabı okurken yazarın uslûb güzelliğine ve gönül dünyâsına kendimi kaptırırvermişim! Atom âlimi A.Y. Özemre'yi iç dünyâ zenginliğine ve kâmil insanlığa götüren, çoğu kâzib şöhretin hor baktığı Türk-İslâm ahlâkından kaynaklanmaktadır. Hoca, sâdece ilimde değil yazı hayatında da, hattâ bizim dediğimiz dost çevre tarafından bile değeri tam anlamıyla takdîr edilmemiş bir güzel insandır. Bu kitapta, ilmî çalışmaları yanında düşünen, düşündüklerini gönülle yoğuran bir rûh hâlini buldum. Kitabı bir solukta bitirdikten sonra, hâtıra-hikâyeler arasında bir tercih yapmayı düşündüm. Zordu!.. Ama *A'mak-ı Vehm-ü Hayâl* ile *Karagöz*'ü diğerlerinden biraz daha ayırdığımı söyleyebilirim. Eser Seyran Yayınları arasında neşrolundu¹³⁷.

.....

* * *

¹³⁶ Dr. Metin Eriş'in *Zaman* gazetesinin 17 Ocak 1997 târîhli nüshasındaki "Kalemucu" köşesinden.

¹³⁷ *Gel De Çık İşin İçinden*'in 1. ve 2. baskıları Seyran Yayınları tarafından, bu yayınevi faaliyeti tâtil ettikten sonraki 3. baskısı da Kubbealtı Neşriyatı tarafından yapılmıştır. (N.Ş.)

ÜSKÜDAR'DA BİR ATTÂR DÜKKÂNI"¹³⁸

Sevim ÇOKUM

Onu bugüne kadar daha çok ilim hizmetlisi olarak tanıdık. Fakat ilim adamlığının gönül adamlığına denk düştüğünü son yıllarda yazdığı kitaplar gün ışığına çıkarmış bulunuyor. Gâliba görebilene müsbet ilimler, kabuğun özünü göstermek için bir vesiyedir. Prof. Dr. **Ahmed Yüksel Özemre**den söz ediyorum. "**Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı**"(Kubbealtı Neşriyâtı – 516 23 56) onun muhteşem hâfızasından süzölmüş İstanbul medeniyetinin son perdesi. Hâtıra belge karışımı bu kitap, yazarın usta anlatımıyla bir dönemin parıltısı.

Bundan önce elime ulaşan hikâyeye türündeki eseri **Gel De Çık İşin İçinden** adını taşıyordu. Yazarın ince dikkat ve gözlemleriyle örülü yaşanmış şeylerdi. Özemre'nin köklü bir İstanbullu olması, daha da önemlisi konaklı bir aileye mensûbiyeti, kaybettiğimiz pekçok değerlerin hârikulâdeliklerin yazılarına renk ve konu teşkil etmesini sağlıyor. İşte bunlardan biri de **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı...**

Burası yazarın ifâdesiyle: "**Yalnızca Üsküdar'ın değil bütün Türkiye'nin kültür hayatında 75 yıl müessir olmuş bir irfân ocağı...**". Çilesinin ve emeğinin birbirine karıştığı nice tasavvuf ehlinin, sanat erbâbının birbiriyle hemhâl olduğu bir attâr dükkânı. Özemre dükkânda satılanları **Evliyâ Çelebî** dikkatiyle sıralıyor. Türlü çeşit nebâtat, kimyevî madde ve nesnenin satıldığı bu dükkânın sâhipleri babadan oğula intikâl eden gelenek, inanç ve görgülerini yaşatmanın yanında, Türk İslâm sanatlarının birçok dalında usta olmalarıyla da bir devre güzellikler katmışlar.

Saim Hoca'dan oğulları **Ahmet** ve **Mustafa Düzgünman**'a, **Hezarfen Necmeddin Okyay**'dan neyzen **Niyâzi Sayın**'a, **M. Uğur Derman**'a, **Prof.Dr. Ali Alpaslan**'a ve daha birçok ilim ve sanat ehline uzanan bir kâfile. Ahmed Yüksel Özemre de üç yaşından îtibâren dükkânın kapanışına kadar bu çevrede bulunmuş, o hârikulâdeliklerle bezeli döneme tanıklık etmiş. Eski fotoğraflar, Mustafa Düzgünman'ın şiirleri, daha pekçok kıymetli hâtıra. O Mustafa Düzgünman ki ebrûculuğunun yanında tasavvuf şâirliği, mevlidhanlığı ve hepsinden öte **Azîz Mahmûd Hidaî** Hazretlerinin 26 buçuk yıl türbedarlığı ile bir başka hâlde insan...

Ahmed Yüksel Özemre'nin malzemesi o sebeple bir değil, birçok kitaba konu olacak zenginlikte. Dağarcığı ebrûlarla, hatlarla, görkemli tesbihlerle, mûsıkînin mükemmeliyle, şiirlerin hasıyla sevdâsıyla yüklü.

"**Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı**"na hem geçmişin hayır-hasenât penceresini araladığı için, hem de o ocağa yabancı olmadığım için ilgi duydum. Evet Üsküdarlı merhûm Hocaefendiler benim rahmetli babamın da dostu idiler. İş gereği doğan bir dostluk, ben daha doğmadan önce başlamış. Saim Hocaların güzelim evlerini, bahçe-

¹³⁸ Sevim Çokum'un **Türkiye** gazetesinin 27.02.1997 târîhli nüshasındaki "Edebiyat Sohbetleri" köşesinden.

lerini ve attâr dükkânını hayâl meyâl, ama daha çok babamın annemin ve büyük ablamın anlatmalarıyla şekillendirsem de o mekânın üzerimdeki etkisi, sebeplerini bulamadığım hâlde bende hâlâ canlı kökler olarak yaşıyor.

Bizim onlarla gönül bağlarımız öylesine sıkıymış ki, küçük ablama Mustafa Düzgünman'ın kızkardeşi Saime Hanım'ın ismi verilmiş. Dükkânda sattıkları yuvarlak teneke kutular içinde bir merhem vardı ki olağanüstü şifâ hassasına sâhipti. Ben daha kundaktayken bir ara olmamış incir yiyip ağzı yara olan ablamın yarası bana da geçmiş. Bütün yüzüm alınma kadar pıtrak gibi yara olmuş. Annem beni doktora götürmüş ama yaralar bir türlü sağalmazmış¹³⁹. Sonunda babam Saim Hocalardan bu merhemi alıp getirmiş. Merhemin terkinde ne varsa, daha ilk sürülüşüyle birlikte iyileşmeye başlamışım. Sonraları cildimizde ne dert olsa bu merhemi kullandık. Hatta annem bunlardan köyüne de götürdü, nice insan çoluk çocuk bundan yüzde yüz şifâ gördüler.

Doğruluğun sembolü, yaşayan bir İslâm ahlâkının, Ehl-i Sünnet tarîkinin yolcuları idi onlar. Ne var ki Hâkimiyet-i Millîye Caddesi'nin 104 numaralı attâr dükkânı artık yok. Değişen çarkın bir yerinde geçmişe karışıp gitti. *Ahmed Yüksel Özemre* bu kitabıyla o mekânın mânevî olarak devâmını gerçekleştirmiş. Ama böyle bir irfân ocağı, sanat menbaı Üsküdar'da yeniden kurulabilse günümüze kadar ve yarınlara soluk katabilir, şu çiğ çağda bir ferahlık *vaha*'sı olurdu. Belediyenin veyâ birilerinin himmetiyle, orada onların adını taşıyacak; diyelim ki bir ebrû atölyesi, bir attâr dükkânı, bir küçük sohbethâne.... Kimbilir belki?

* * *

¹³⁹ Sağalmak: iyileşmek, şifâyâ kavuşmak. hastalıktan kurtulmak. (N.Ş.)

NAPOLİTEN ŞARKILAR¹⁴⁰

Filiz SABUNCU

Oğlum üniversiteyi bitirdi. Kanada'da staj yaptı. Fransa'da master yapabilmesi için çok güzel bir imkân doğdu. Bunlar, bir zincirin halkaları gibi, peşpeşe olmuştu. Sevgili dostumuz Neşe'nin oğlum Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'ye tanıştırmayıyla başlayan olaylar hepimizin hayatında farklı güzelliklere sebep olmuştur.

Bu vesileyle çok değerli, ilimlerinde zirveye çıkmış üç profesör dost kazandık. Her üçünün de, şimdi Fransa'da *École Internationale des Sciences du Traitement de l'Information* (Bilgi İşlem Bilimleri Uluslararası Okulu)'dan *Enformatik Mühendisi* olarak mezun olmuş oğlumun tahsil hayatına yön veren hârikulâde etkileri olmuştur.

Her zaman şükran duyduğumuz bu değerli dostlardan bizler de çok şeyler öğrendik. Bilgi çağının bu değerli profesörleri, adımızı yurt dışında duyurmuş ve genç yaşlarında en üst derecelere ulaşmış eşsiz insanlar. Bu küçük köy evimizde onları hep misâfir etmek isterdik. Prof.Dr. Tuncer Ören Bey ile Prof.Dr. Nesim Fintz Bey yurt dışında oldukları için ilk onur konuğumuz Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre Bey oldu. Eşi ve [*küçük*] kızıyla beraber bizi kırmadılar. Akçay'a tatile giderken uğrayacaklarına söz verdiler.

Sıcak bir Ağustos günü beklenen misâfirlerimiz geldi. Küçük kızları daha sonra öğrencim oldu. Çok şirin ve tatlı bir çocuktur. Torunumla anlaştılar. Eşinin ve kendisinin sohbetleri pek hoştu. Henüz çatı katını yapmamıştık. Kendilerini alt kata yerleştirdik. Rahat ettirmeye çalıştık.

Geldiklerinin ilk gecesi, burada yaşadığımız güzellikleri onlarla paylaşmak istedik. Ahmed Yüksel Bey'in sohbeti öylesine derin ve güzeldi ki susup onu dinlemeyi tercih ettik. Gezdiği yerleri öyle detaylı (sokak isimlerine kadar) öyle tatlı anlatıyordu ki dalıp gidiyorduk. Farklı bir âleme girmiştik.

Uzun bir süre Paris'de yaşadığı için, hiç abartısız, bütün müzeleri sokak adlarıyla biliyor ve hattâ ressanların eserlerinin hangi müzelerde olduğunu söyleyebiliyordu. Çok şaşırmıştık. Ben resim yapan bir insan olarak çok utanmıştım. Konu sanat târihine gelince iyice donup kaldık. Kendilerinin yalnız Paris değil, Roma, Cenevre ve daha birçok yerdeki sanat eserlerinin yapıldıkları yıllar ve sanatçılarıyla beraber sanki dün geçmiş gibi anlatıvermesine şaşıryorduk. Oysa kendisi Teorik Fizik'de ve Atom Mühendisliği'nde Türkiye'nin ilk âlimlerindendi.

Biraz da Gökbilim üzerine bir sohbet daha yaptıktan sonra geç vakit yattık. Kültür dolu yoğun bir akşam yaşamıştık.

¹⁴⁰ Filiz Sabuncu, *Hâkim'in Koyu*, XII. Bölüm, s.119-123, Özal Matbaası, İstanbul 1999.

Kahvaltı ederken oğlumun arkadaşları aşağıdan seslendiler: "*Haydi Tunç, dalmaya gidiyoruz*". Tunç izin isteyip ayrıldı. Çünkü misâfirlerimize tutacağı balıkları ikrâm etmek istiyordu.

Biz sohbetimize devam ettik. O gün Roma'daydık. Bu öyle bir gezintiydi ki, tasvir gücü çok üstün olan Hocamız bizi Roma'nın sıcak kaldırımlarında gezdiriyordu sanki. Târihî eserlerin kimler tarafından yapıldığı ve şehrin nerelerinde olduğunu öğrendik. Sanki çok yürümekten ayaklarımızda ağırlar bile hissetmeye başladık. Bunu dile getirince herkes gülmeye başladı. Bu güzel sabahı denizde noktalandık. Diğer günlerde de Venedik, Viyana, Paris ve Cenevre turları devam etti. Rehberimiz her konuda inanılmaz bir bilgiye sâhipti. Kendisi bizim küçücük dünyâımıza kocaman bir pencere açtı.

Akşam üzerleri bizim kırmızı sandalımız her günkü görevine çıkıyordu. Her balık seferi zaferle sonuçlanıyordu. Ahmed Yüksel Bey ve eşim bir kova balıkla dönüyorlardı. Neşeyle yiyeceğimiz kadarını ayırıp kalanları komşularımıza dağıtıyorduk.

Bizim gün görmüş terasımız bu kez de sanat târihi ve felsefe üzerine sohbetlerle master yapmaktaydı.

Komşularımız kitaplarından ve medyadan tanıdıkları sevgili Hocamızı çok merak ediyorlardı. Rahatsız etmekten çekindikleri için ilk günlerde yanına yanaşamadıklarını söylediler. Ben de bir gün çay için bir şeyler hazırlayıp sâhile indim. Çamların altında güzel bir sofraya hazırladım. Komşularımızı dâvet ettim. İnsanlarla sıcak ilişkiler içinde olmayı severim. Dostlarımızın bu değerli kişiden kısa bir zaman diliminde olsa bile faydalanmalarını istedim. Bazılarıyla denizin ortasında tanışmıştı. Sayın Hocamız, ilmi kadar, çok sayıda balık tutması ile ünlenmişti "Hâkim'in Koyu"nda Bizim küçük köyümüzde böyle farklılıklar her zaman olmuyordu. O akşam üstü çok güzel bir sohbet oldu. Eşi Gülsen hanımın târihi üzerine yaptığımız poğaçalar kapışıldı. Hem damaklara hem de rûhumuzun derinliklerine hitab eden bir ziyâfetti bu.

O gün Güneş bir farklı battı dağların ardından. Hiç görmediğim renkte bulutlar bir ressamın fırçasından çıkmış gibiydi. Işıklar yeşil, mor ve pembe huzmeler hâlinde denize iniyordu. Akşamın sessizliği öyle bir çökmeye başlamıştı ki bizler bile konuşmayı kestik. Herkes kendi dünyâsına dalmış gibiydi. Gözler denizin üzerinde kaybolmaya başlayan son parıltılardaydı. Yuvalarına çekilmeye başlayan martıların kanat sesleri ve arada çıkardıkları çığlıklardan başka bir şey duyulmuyordu.

O anda kendimi Tanrı'ya çok yakın hissettim. Ürperdim. Hava tamâmen karmarmaya başladı. Nükhet'in sesiyle hepimiz daldığımız âlemden çıktık. "*Balıklar pişti. Sofra hazır!*" diye sesleniyordu. Sabahleyin kardeşinin vurduğu balıkları pişirmişti. Farklı duygularla eve doğru yürümeye başladık.

Ayaklarımızın dibinden bir çift kirpi telâşla geçti. Gece kuşları ötmeye başlamıştı. "Hâkim'in Koyu"ndan yol geçmediği için sâdece bunları duyabilirsiniz. Bir de akşamları çıkan meltemin saçlarının arasında tatlı tatlı gezindiğini hissedebilirsiniz. Bazı geceler ise hızlıca esip dalgaların sesini dalgaların sesini sofranıza taşır. Zâten hiç televizyon seyretmeyiz. Sessizliğin sesini dinlemeyi tercih ederiz.

Sevgili misâfirlerimizle bunları ve güzel balıkları paylaştıktan sonra kahvelemizi içip tatlı sohbetlerden birini daha dinlemeye hazırlandık. O akşamki sohbet mistik duygularla dolu idi. Farklı şeyler konuştuk...

Ertesi sabah *Napoliten Şarkılar* eşliğinde uyandık. Tunç herhâlde güzel bir kaset bulmuş diye düşündük. Güçlü bir erkek sesi birkaç oktavlık bir aralıkta arylar ve Napoliten şarkılar söylüyordu. Hepimiz kalktık ve hiç ses çıkarmadan misâfirimizi dinledik. Koyumuz anfi şeklindeydi , ses yankılanıyordu. Uyanan dostlar balkonlarına çıkmış, bu güzel şarkılar nerden geliyor diye bakınıyorlardı. Bir süre sonra ses kesildi. Dördümüz de alkışlamaya başladık, Kendisi de herhâlde mutlu olmuştur...

* * *

GEÇMİŞE HÜZÜNLÜ BİR YOLCULUK¹⁴¹

Turhan BOZKURT

Türkiye'nin ilk atom mühendisi Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, İstanbul Üniversitesi koridorlarında geçen 30 yılın hikâyesini yazdı, 17 bilim adamının da portresini çizdi.

O, Türkiye'nin ilk atom mühendisi. Ülkemizdeki teorik fizik eğitiminin önünü açan bilim adamı. Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, son kitabı 'Portreler, Hatıralar' ile 1953'ten 1983'e kadar İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi koridorlarında geçen 30 yılın kapısını aralıyor. Prof. Dr. Özemre, ünlü matematikçimiz Prof. Dr. Cahit Arf'tan sibernetik kavramını Türkiye'ye tanıtan Dr. Toygar Akman'a kadar hepsi sahalarında birer otorite olan 17 bilimadamının yer aldığı **Portreler, Hatıralar**'da o kendine has vakur ve akıcı üslûbu ile okuyucuyu kitaba bağlıyor.

Bir dönem Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) başkanlığı da yapan Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, gazeteci dostu Ergun Göze'nin hatırlatması ile yazmaya başladığı Portreler'de şuuraltına itilmiş, hatta oradan hiç çıkmak istemeyen geçmişe ait teferruatı yeniden ele almak hiç de kolay olmamış.

Bahse konu 17 bilim adamı ile güzel günlerin dışında yaşadığı büyük üzüntü ve hayâl kırıklıklarını belli belirsiz bir iç huzuru ile kaleme aldığını belirten Özemre, yine de bazı portrelerde birtakım önemli teferruatın üstündeki tülü aralamamayı tercih etmiş. Bunun sebebini sorduğumuzda ise Özemre, "*Belki bunları da yazmak başkaları için ibretimiz olabilirdi. Ama bunları dile getirirken duyacağımı hissettiğim ızdırabın ve sıkıntının azametini telafi edecek bir netice hasıl olmayacağına kanaat getirdiğim için bu portreleri ve bunlarla ilişkili hatıralarımı derunumda gömülü bırakmayı tercih ettim*" diyor.

Gençler için ibret dersi

Kitapta Max Planck ile karı-koca Curie'ler için yazılan portrelerin farklılığı dikkat çekiyor. Max Planck ve Curie'lerin başlı başına birer destan ve ibret alınması gereken çok müstesna hayatları olduğunu ifade eden Ahmet Yüksel Özemre, şöyle devam ediyor:

"Elimde çok eskiden kaleme almış olduğum hayat hikâyeleri mevcuttu. Yoksa kendileri ile hiç karşılaşmadım. Bunların hayat hikâyesini Prof. Dr. Nesim Fintz ve Prof. Dr. Tuncer Ören ile yapmış olduğum iki röportajla birlikte kitaba ilave ederek genç nesillerin bu bilime sevdalı insanların hayatlarında pek çok ibret dersi alabileceklerini ümit ettim".

¹⁴¹ *Zaman* gazetesinin 12.08.2001 târîhli nüshasından.

Kitapta her ne kadar çeşitli başlıklar altında 17 portre yer alsada okurların satır aralarına sinmiş başka portrelerin de farkına varacağını vurgulayan Özemre, "*Henüz üniversiteler dejenere olmadan 1932 senesinde Nazi Almanyası'ndan kurtulup da Türkiye'ye sığınmış olan büyük Alman hocaların, doktora otoritesi ve onların yetiştirdikleri daha üniversitede iken üniversite içindeki edep ve adabı aksettiren portreler olmak hasebiyle bunlardan istifade ederler. O zamanın canlı bir şahitliğini görmüş olurlar*" diyor.

"Bilimde geriliyoruz"

Türkiye'de bilime ve bilimadamına gereken önemin verilmediğinin altını çizen Prof. Dr. Özemre, 1983'ten, özellikle YÖK Kanunu'nun çıkmasından sonra üniversitelerdeki eğitimin gerek bilimadamı yetiştirilmesi gerekse de müfredat açısından sürekli gerilediğini söylüyor.

Üniversitelerin üniversite yapısından uzaklaştığını dile getiren Özemre, "*Artık üniversite üniversitelikten çıkmış, yüksek lise haline gelmiştir. Üniversite üniversite zihniyetten uzaklaşmış ve üniversite hocalığının liyakati sıfıra inmiştir. TÜBİTAK, şimdiye kadar Bilimadamı Yetiştirme ve Yürütme Komitesi 895 kişiyi yurtdışına doktora yapmak için göndermiştir. Bunların 300 kadarı geri dönmemiştir. Yani Türkiye'ye maddeten ve manen borçlu oldukları halde 300 kişi geri dönmemiştir. Yani bu ülkenin parası ABD, Fransa ve Almanya gibi ülkelere yaramıştır. Kendi halkımız kendi vergisinden verdiği para ile onlara adam yetiştirmiştir*" yorumunu yapıyor.

ÖZEMRE KİMDİR?

1935 yılında İstanbul'da doğan Ahmet Yüksel Özemre, 1957'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Fizik Bölümü'nden ve 1958'de de Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Enstitüsü'nden mezun oldu. 1969'da profesör olan Özemre, İÜ Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsü ve Matematiksel Fizik Ana Bilim Dalı başkanlıklarını 11 yıl yürüttükten sonra 1984'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Bir süre TAEK başkanlığı da yapan Özemre, 1998-2000 yılları arasında TEAŞ Genel Müdürü Akkuyu Nükleer Santral İhâlesi danışmanı olarak çalıştı; hâlen TAEK Danışma Kurulu üyeliği görevini yürütüyor. Evli ve iki kız çocuğu babası olan Özemre'nin teorik fizik ve nükleer mühendislik ile ilgili 12 cilt telif ders kitabının yanında başta *Gel De Çık İşin İçinden, Üsküdar'da Bir Attâr Dükkanı, Geçmiş Zaman Olur Ki, Türkiye'nin Çernobil Çilesi* ve *İlimde Demokrasi Olmaz* gibi eserleri de bulunuyor.

* * *

BİR SEMT MONOGRAFİSİNE GİRİZGÂH: "ÜSKÜDAR'DA BİR AKTAR DÜKKÂNI"¹⁴²

Prof.Dr. Ahmed Güner Sayar

İstanbul'da yaşadığı bir semte, Üsküdar'a gönülden bağlı bir insan, *Ahmed Yüksel Özemre*, aslında çok eski bir Üsküdarlı. Bir sohbetimizde "*Şâyet Nasûhîzâdeleri* [Orhan Nasûhîoğlu, Prof.Dr. Gülten Kazgan] *ihmâl edecek olursanız belki en eski Üsküdarlıyım. 190 senedenberi ailem burada*" demişti. Bu yıl onun hem Üsküdar târihine, hem de otobiyografisine girizgâh mâhiyetinde iki çalışması yayınlandı. İlki bir kitap; *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*, [(İstanbul, 1996)], diğeri ise bir makâle; "*Çocukluğumun ve Gençliğimin Üsküdar'ı (1935-1955)*" [*İstanbul Armağanı II* (İstanbul, 1996, sf. 219-236)].

Profesör Özemre'nin bu kirlenen dünyâda, çivisi çıkmış medeniyet anlayışında bunalan, bocalayan, maddî sıkıntılarının altında dara düşen ve boğulan, aynı şekilde ruh ikliminde çâresiz, mânevî dünyânın kalpazanlarına yem olmaya hazır günümüz insanından çok farklı bir konumda olduğu bu yazdıklarının aydınlığında gün ışığına çekiliyor. Somut olgular karşısında bir Türk çözümü olarak temâyüz ediyor ki daha önceki kuşaklarda *Osman Nuri Ergin* ve *Ahmed Süheyl Ünver*'in şahsında gördüğümüz bu tipolojinin en belirgin özelliği aklı ve îmânı üslûplu bir şekilde terâzilemiş fikir ve aksiyon sâhibi olmasıdır. Özemre maddeyi maddeyle biliyor, çünkü onu her cihetten kuşatmış. Fildişi kulesinde oturmuyor, Türkiye'nin kavgasına katılıyor, meselelerini omuzluyor. Çıkar çevrelerine karşı toplumun hakkını savunuyor, yerine göre politikacıyla ve cühhal ile cedelleşiyor. Bu ne îmân gücü ki halkın derdini omuzlarken çektiği sıkıntılar onu ayakta tutuyor. Ender ve gıpta edilecek bir çalışkanlığın gerisinde herkese yetmeyen gün ona yetiyor. Okuyor, yazıyor, sohbet ediyor, ihtisas alanına giren Türkiye'nin somut meselelerinin üstüne gidiyor. İkinci boyut onun îmân tarafıyla ilgili. Bu hususta okuyucu müellifin tasavvufî dünyâsı ile ilgili ilk çizgileri *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*'nda okuyacaktır. Kısaca akıl ve îmân gibi zor düzlemleri bir araya getirmek, sonra uyuma götürüp birlikte olmak [co-existence] öyle her babayığidin harcı olmasa gerek! Özemre'nin rûhunda ve dışı boşalan hareketlerinde gözlemlenen üslûbda denge ve bunun yarattığı rûhun maddeyle barışmasından en fazla onun yazılarının tiryâkileri olan okuyucuları müstefid oluyor. Sâdece aklın veyâ sâdece inancın tek merkezli kuvvetine esir olmadığından yalpalamıyor. Diğerrinin etkisini yok sayıp bir merkeze bağlı olmaması yaşadığımız dünyânın nisbetler iklimindeki farklı merkezlerin ürettiği sıkıntıları onda göremiyoruz. Nitekim Özemre'nin *İslâm'da Aklın Önemi Ve Sınırı* (İstanbul, 1996) başlıklı kitabında akleden kafaların öğreneceği çok ders ve izleyebileceği ince ipuçları olacaktır.

¹⁴² 1) 1996 yılında *Dergâh* dergisinin 80. sayısında s. 7-8'de, ve 2) Ahmed Güner Sayar: *Osmanlı'dan Cumhuriyete Portre Denemeleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2000, s. 263-272'de yayınlanmıştır.

Şimdi bu kâmil insan "*kendi gök kubbemiz*" altındaki "*Hayâl Şehir*"i daha çok gelecek kuşakların ulaşamayacağı çizgileri ile anlatıyor. Yaşadığını 1945'lerde akletmeye başladığı Üsküdar bu târihlerde uzun sürmüş bir târihî ve tabîî güzellik uykusundan henüz uyanmak üzeredir. Bu târihlerde Özemre'nin hatırlayabildiği beton binâ sayısı sâdece iki tâne¹⁴³. Üsküdar'ı "*Hayâl Şehir*" yapan târihî binâları, ahşap ev ve konakları ile sokakları ve çok daha önemlisi mü'min ve mütevekkil insanlarıyla Üsküdar bu defa onun satırları arasında ölümsüzlük uykusuna geçiyor.

Ahmed Yüksel Özemre *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*'nda son yıllarda, 1991'de sahneyi terketmiş Osmanlı'dan günümüze ulaşan bir "dükkânın üç çeyrek asırlık bir an'anenin pekiştirmiş olduğu mânevî havasını"¹⁴⁴ okuyucularına teneffüs ettirmektedir. Bir attâr dükkânında olması gereken teferruata müteallik herşey Üsküdar'daki bu dükkânda da mevcûd. Bâzı hâllerde ot ve bahârat terkipleri, isteyen müşterilere sunuluyor. Dükkânda dönen ekonomik çarkı, kâr maksimizasyon anlayışı değil de " el işte gönül oynaşta"ya âyarlı mânevî âmiller döndürüyor. Kanaatkârlığın kâr hırsını törpülemesi ile insanlara mal sataraktan hizmet verme ve gönül alma ilkesi müşteri hakkına (kul hakkına) riâyetle birlikte yol alıyor. Bu dükkânın bir yüzü, ama onunla içiçe bir yüzü daha var. Attâr dükkânı aynı zamanda ve aslında bir sohbet meclisi olarak temâyüz ediyor, dillerde gönüllerde yer ediyor. Müdâvimleri kökü Osmanlı'dan gelen muhkem bir gövdenin cumhûriyetli yıllara uzattığı dalları ile bir kültürün son temsilcilerinden oluşuyor. Osmanlı'nın 1875-1900'ler gibi son iki kuşağına sıkışmış bu sohbet meclisinin tiryâkileri ile onların konuşmalarından müstefid olan Cumhûriyet doğumlular farklı iki kültürün üyeleri olarak bu dükkânda bir araya geliyorlar. İlâhî güzelliklerin, metafizik hakîkatların gönülden gönüle aktığı bu iddiasız ve garazsız ahab meclisinde kimler yok ki¹⁴⁵. İsimlerini duyduğumuz fakat sathî bilgilerimizi bir türlü aşamadığımız söz gelimi asfiyâdan bir Eşref Efendi¹⁴⁶ yanında

¹⁴³ Bkz. A.Y. Özemre, "Çocukluğumun ve Gençliğimin Üsküdar'ı (1935-1955)", *İstanbul Armağanı II* (İstanbul 1996/B), sf. 220.

¹⁴⁴ (İstanbul 1996/A), sf. 109.

¹⁴⁵ Sohbet gelenler için bk. *age.*, sf. 23-25.

¹⁴⁶ Bir çalışmamda "*Bütün bunlardan öte Eşref Efendi hakkında birşey bilmiyoruz*" [A.G.Sayar, *A. Süheyl Ünver*, (İstanbul, 1994), sf. 282, dn. 1] demiştim. Bu çalışmam hakkında bir tahlil yazısı kaleme alan N.H.Azamat "*Eşref Efendi'nin Üsküdar Doğancılar'da Hazreti Nasûh[i] dergâhının hazîresinde medfûn olduğunu...*" hatırlatmak istiyor [Süheylnâme "*Dergâh*, sayı 54, (1994), sf. 11] ama rahmetli Karacaahmed'de gömülü. Hâlbuki Eşref Ede (1876-1954) hakkında A. Yüksel Özemre'nin bu çalışmasında epey mâlûmat var. Bk. *age.*, sf. 23; 53; 54; 61; 65-68; 70; 91; 93; 101-102; A.Y. Özemre, *age.*, (1996/B), sf. 219 Bu attâr dükkânının iktisâdî görünümünün altında münhasıran bir tarîkat yuvası olmayışı, buna karşılık lâhutî hazînelerin boca edildiği bir ahab meclisin duayeni olarak Eşref Efendi'nin çağdaş tasavvufun boyutlarını hakkıyla bilen bir insân-ı kâmil olmasının payı büyük olsa gerektir. Cumhûriyet öncesinde Eşref Efendi kâh Fâtih Türbesi'nde Ahmed Amiş Efendi ile, kâh Eyüp Nişancası'nda Seyyid Abdülkâdir Belhî Efendi ile görüşmektedir. Cumhûriyetli günlerde ise Abdülazîz Mecdi [Tolun]'un ziyâretlerinde bulunmakta ve daha çok sırlı insanlarla düşüp kalkmaktadır. Eşref Efendi'yi bu yola iten Amiş Efendi'nin ona söylediği şu çok özlü ve düşündürücü sözü olsa gerektir: "*Biz tarîkatı kaldırdık, yerine sohbeti koyduk. Bizim yolumuzu arayanlar sohbette bulunurlar*" [Eşref Efendi bu sözü A.S. Ünver'e nakletmiştir. Bk. A.G. Sayar, *age.*, sf. 503]. İmdi, Eşref Efendi gibi sükûtiliği ihtiyâr etmiş olgun bir insanın attâr dükkânındaki tasavvufî sohbetleri sürdürmesi bu meclisin rûhânî kıymetinin esaslı bir ölçüsüdür. Tasavvufa meyledenlerin önündeki en büyük tuzak insana benlik vermesi kadar ["Allâh"lık veriyor, daha ne versin] bâzı hâllerde para, siyâset, mevki, mansıp için mâsivâdan çıkmak ya da ondan mücerred olmak yerine bizâtihi onun kör

setrolmuş, susmuş kâmil insanlar, Üsküdar'ın meczûbları ile o semtin diğer mübârek kişileri hakkında da bilgi sâhibi oluyoruz. Bu arada müellifimiz bu isimlere tanıdığı eski hüner sâhiplerini katmayı ihmâl etmemiş, böylelikle zikredilen her isim bu kitabın satırları arasında "ba'sü ba'de-l mevt"olmuş.

Attâr dükkânı "yevm-i cedit rızk-ı cedit" anlayışıyla yol alırken yapılan sohbetlerde nelerin konuşulduğunu bilmiyoruz, ama sohbetin sâfiyetine ve garazsızlığına, Eşref Efendi örneği dışında, şu hâdise de iknâ edici bir delildir. Dükkânda mal satarken terâziyi müşteri lehine kaydırır¹⁴⁷, müşteriye başından savmayan, gerektiğinde farklı bahârat tertipleri üzerine sabırla izahat veren, nihâyet, "ibrikteki su bittiğinde onu doldurmak ... [için] harcadığı suyn en az on mislini [câminin] deposuna¹⁴⁸ çeken bu aktar hoca müşterisini selâmetle uğurladıktan sonra tekrar o sohbet halkasına mülâkî olması konuşmaların lâhûtîliği üzerine bir fikir verecektir. Buna rağmen "Olgunluk yolunda toplanmış üç beş kişi arasında"¹⁴⁹ ilâhî sohbetlerin aktığı bu mecrâda yol ayırımına gelmiş ve bir-iki kırgınlığa da rastlanmış¹⁵⁰. Tasavvufî sohbetle-

batağına insanı saplaması olağan hallerdendir. Eşref Efendi ise Cenâb-ı Yunus'un "Yere göğe sığmayan girmiş bir can içine" mısraına veyâ Werner Heisenberg'in "O hâlde merkezî düzen, aynı yoğunlukta bir başka insanın rûhu[dur]", [*Parça ve Bütün*, (İstanbul,1990), sf. 247] sözüne denk düşecek bir şekilde Allâh'ın zâtına mazhar olmuş bir sûfidir. Bir başka açıdan Eşref Efendi Yahyâ Kemâl'in "Melâmet söndü şimdi Şark'ın her yerinde"ye denk düşecek şekilde 1920'de kalın sis perdesi arkasına giren tasavvuf güneşinin gönderdiği son ışıklardan biriydi. Onun ağzından çıkan şu beyit ise gene Heisenberg'i gıpta ettirecek çaptadır:

"Yıkardım kasr-ı cevheri hadm ederdim tâ zeminden,
Ânun da sermâyesi bir ahaddir ammâ telâşım yok"

[Bu beyit için bk. A.G. Sayar, *age.*, sf.282, dn. 1].

¹⁷ "Din ve ahlâk büyükleri esnafa, satarken dâima biraz fazla tartmayı ... sıkı sıkıya tenbih etmişledir"[S.F. Ülgener, *İktisâdî Çözülmenin Ahlâk ve Zihniyet Dünyâsı*, (İstanbul, 1981), sf. 204-205]. Özemre'yi bu bağlamda zikrederim: "Hayrettir! O devirde Üsküdar esnafının terâziyi hiç dengelememek gibi tuhaf bir âdeti vardı ... Esnaf haramdan korkar, bunun için 'Betim, bereketimdir' diyerek müşteriye dâima bir nebze fazla mal tartardı"[A.Y. Özemre, *age.*, (1966/A), sf. 29].

¹⁸ *Age.*, (1996), sf. 40.

¹⁴⁹ Burhan Toprak, *Ballar Balını Buldum*, (İstanbul, 1948), sf. 16.

¹⁵⁰ Bir gün rahmetli üstad Abdülbâkıy Gölpınarlı'yı İhsâniye'deki evinde ziyârete gitmişim. Kütüphânesinin camına iliştiirdiği bir fotoğrafta yer alan bir grup insandan birini hoca makaslamıştı. Fotoğraf o hâliyle dikkatleri çekici idi. [Özemre'nin kitabında sf. 66'daki resim]. Daha sonra öğrendim ki Gölpınarlı aralarında münâkaşa geçtiği için bu zâtı fotoğraftan taretmiş! Ali Alpaslan fikrî ayırımın sebebini biliyor. Özemre ise meselenin aslına hiç değinmiyor. [karş. *Age.*, sf.54]. Esâsen bu noktada Özemre'nin kitabının bir boşluğu ortaya çıkmaktadır. Kendisinin de içinde bulunduğu bu meclisteki sohbetlerin pürüzsüz aktığı bir mecrâda aynı meseleyi farklı yorumlamak, buradan hareketle yol ayırımına ulaşmak da gayet tabiidir. Mustafa Düzgünman'ın türbedârlığını yaptığı Azîz Mahmûd Hüdâî (el-Üsküdârî) rahmetli Gölpınarlı'nın yorumlamasına göre "Her hususta Şeriat'ın zâhitlik yolunu tutan tam sünnet bişr şeyhtir. Hattâ o, tasavvufta taşkınlık gösteren yâhut biraz serbest fikirli olan sûfilere bile muârizdir"[*"Celvetiye"*, *İslâm Ansiklopedisi*, III, sf. 68-69; "Djilwatiyya", *Encyclopedia of Islam*, sf 543 (ayrı bası)]. Yukarıdaki satırlar attâr dükkânındaki sohbetlerdeki kırgınlığın ipuçları olsa gerekir.

{Sayın Prof.Dr. Ahmed Güner Sayar bu mütâleaları *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*'nın 1996 târîhli 1. baskısına dayanarak ileri sürmektedir. Söz konusu kitabın 2002 târîhli "Gözden geçirilmiş 3. baskı-

rin dışında attâr dükkânı başka sanatlara da zemin oluşturmuş, dükkânda ebrûculuk, tesbihçilik¹⁵¹ yanında "mûsîkî meşki"ne¹⁵² de yer verilmiş.

Sohbet dostlarının vefâtla sahneyi terketmeleri ve daha sonraki kuşağın iktisâdî düzlemde bir yol ayrımına varmasıyla attâr dükkânının firma/sohbet meclisi görünümü bu defa yerini ağırlıklı olarak sanata ve sanatseverliğe bırakmış, Mustafa Düzgünman'ı aranan bir ebrû ustası yapmıştı. Eski terbiye ile yetişen bu büyük ebrû ustası dükkâna koşan sanatseverleri boş çevirmemiş, ecdaddan gelen sanat hayatiyetini günümüzde de devâm ettirsin diye hasbî çalışmasının ürünü o enfes ebrûları cüz'î fiyatlarla tâliblerine sunmuştur.

Tabiatıyla bu sohbete teşne, sanata âşık olanlar için dükkânın sıcak yüzü. Bir de madalyonun bir başka yüzü daha var. Zaman akarken hayatımızın insan-insan ilişkilerinden insan-madde ilişkilerinin belirleyiciliğine kayması ile attâr dükkânının bu değişime direnmesi gerçeğini gözardı edemiyoruz. Şu kadar ki ekonomik düzlemi etki ve itaati altına alan iktisâdî hürriyetçilik ya da kapitalizmin söz konusu minyatür bir tasavvuf meclisi ya da akademi hâline gelen attâr dükkânını kendi rasyonalizm çarkı içerisinde un ufak etmemesini nasıl açıklayabiliriz? Cumhûriyetle geçen 70 yıl içerisinde bir türlü kurulması gerçekleşemeyen mikro-iktisat kozmosunda firma örneğinin bu sevimli attâr dükkânı olmadığı muhakkaktır¹⁵³. Rasyonel firma

sı'nın 49. sayfasında Prof. Özemre'nin bu eksikliği gidermiş olduğu görülmektedir. Bu baskıda, konuyla ilgili paragraf aynen:

Sanırım, sanatoryum döneminden hemen sonra idi; Abdülbâkî Gölpınarlı da Attâr Dükkânı'nın müdâvimlerinden olduydu. Mustafa Ağabey onun Arapça'ya ve Farsça'ya vukûfunu, hâfızasının kudretini ve müdekikliğine çok takdir ederdi. Ancak, her ikisinin de pekçok değer hükmünde tamâmen zıd oldukları yavaş yavaş ortaya çıkınca ve özellikle de Necmeddin Hoca'nın Toygartepe'deki evinin bahçesinde Necmeddin Hoca, Eşref Amca, Mustafa Ağabey, Necmeddin Hoca'nun oğlu Sâcid Ağabey, Ali Alpaslan ve Abdülbâkî Gölpınarlı'nın katıldıkları bir sohbet esnâsında Abdülbâkî Gölpınarlı'nın Şeyhü-l Ekber Muhyiddin İbn Arabî için: "O Şeyhü-l Ekber değil, Şeyhü-l Ekfer'dir (yâni kâfirlerin şeyhidir)" iddiasında bulunması üzerine bu ahbablık hemen o anda, gürültülü bir biçimde ve de bıçakla kesilmiş gibi sona erdi.

şeklindedir}.

¹⁵¹ Age., (1996/A), sf.26'da rahmetli Mustafa Düzgünman'a bir şiir yazdırtacak kadar zengin bir tesbih koleksiyonuna sâhip emekli vâli Sedat Erim Bey'den bahsediliyor. Bu zât 1932'de Beyoğlu kaymakamı iken A. Süheyl Ünver'le eşi Müzehher Ünver'in nikâhını kıyan zâttır. Daha sonra Kütahya vâlisi olmuştur. [Karş. A.G. Sayar, *yage.*, sf.212]. Onun zengin bir tesbih koleksiyonuna sâhib olması, M. Düzgünman'ın şiiri, benim ilâve etmeğe çalıştığım bilgilerle bu değerli idârecimizin üzerindeki nisyân bulutunu kaldırmaya çalıştığımız bir gerçektir. Bu yolla içimizden ölmüş birini belki ölümün öldürmesinden kurtarmış oluyoruz. Kim bilir? Eğer Özemre'nin kitabına bu açıdan yaklaşılabilecek olursa çok kişinin yeniden aramıza döndüklerini bu yolla filozof Popper'in üçüncü dünyâsındaki yerlerini aldıklarını ifade edebilirim. [Bu hususta bk. K.R. Popper, "Indeterminism is Not Enough", *Encounter*, No. 4 (1974), sf. 21; *Unended Quest*, (London, 1976), sf. 180 vd.].

¹⁵² Karş., A.Y. Özemre, *yage.*, (1996/B), sf. 230.

¹⁵³ 19. asrın güzide mutasavvıflarından şâir Osman Şemsi Efendi'nin bir ara Sirkeci'de açtığı tütüncü dükkânı İbnülemin'in sözleriyle: "*Urefâ ve zürefâya mecma'olmuştu*". Neticede Osman Şemsi Efendi

tipolojisini insan-insan ilişkisinden insanı maddeleştirdiğini, içini boşaltıp rûhsuz bir kalıp hâline getirdiğini biliyoruz. Weber-cilere "Âyin bitti dostlar!" dedirtecek cinsten insanî ilişkilerimizde maddenin yaptırım gücünün sohbeti bitireceği rasyonel ekonomik düzlem için geçerlidir ve en azından 17. yüzyıldan itibaren Protestan Batı için bu böyle olmuştur. Oysa "Aktar Hocalar'ın dükkânı zamanın bâzı meşhûr sanat-kârlarının, âriflerinin, sırlı sûfîlerinin ve meşâyihinin sohbet ve muhabbet etmek üzere sürekli uğradıkları bir yerdî ... Nice himmetlerin, nice hayrların, nice tefekkiire şâyân ibretlerin, nice füyûzâtın, nice mânevî tohumların ve nice irşadların sebebi ve mihveri olmuştur"¹⁵⁴. İmdi, bu dükkânın öyküsü, meseleye maddî bakış açısıyla bakıldığında, esmekte olan değişim rüzgârlarına, paranın yaptırım gücüne, nüfusun ve talebin baskısına da direnişinin muhâsebesi olacaktır. Kapitalizmin maksimum kazanca, ya da "getirisi-götürüsü"ne âyârlı kör kazması, Mustafa Düzgünman'ın vefâtından sonra bu dükkâna da darbelerini vurmaya başladı. Önce "sürümü pek fazla olmayan ... çeşitlerden sarf-ı nazar edildi"¹⁵⁵. Bunu yazar kasa mecbûriyeti izledi. Ancak değişim rüzgârları içerden ve dışardan çok kuvvetli esmekteydi. Üsküdar târihî-klâsik çizgilerini kaybederken "Hayâl Şehir"de beton bloklar arasında sıkışan târihî noktalar can çekişmeğe terkediliyordu. Son elli yılda nüfusu 40.000'den 850.000'in üstüne fırlamasıyla "Hâkimiyet-i Milliye Caddesi"ndeki dükkânlar da çehrelerini değiştirmeye başladı. 50 gram karabiber tartarken müşterisinin hakkını gözeten eller, şimdi, akli Londra borsasından saat başı gelecek olan altının ons fiyatıyla döviz-borsa bileşik endeksine takılı, eli ise en hassas bir terâzide gramın alt birimlerine bölünmüş ağırlık ölçüleriyle altın tartıyor. Son 75 yıl "el işte, gönül oynaşta" ile yol almış bu attâr dükkânı zamanın şartlarına dayanamadı, neticede "...mîtad olduğu üzere bir kuyumcu dükkânına dönüşürken ... yalnızca Üsküdar'ın değil, bütün Türkiye'nin kültür hayatında müessir olmuş bulunan 75 yıllık bir irfân yuvası da devrini kapa[dı], târihe gömül[dü]"¹⁵⁶. Peki o güzel insanlara ne oldu? Ahmed Yüksel Özemre kayıplara karşısında tahassürünü gizleyemiyor:

"... Kendilerinden feyz almış olduğum o mubârek insanlar; insanın îmânını, ahlâkını tahkîm eden, gönlüne huzur veren o âdil ve muhsîn mürşidler... Nerelerdesiniz? Nerelerdesiniz?"¹⁵⁷

İrrasyonel firma zamanın hükmüne boyun eğdi, silindi gitti¹⁵⁸. Örf ve âdetin

bu dükkânı altı ay sonra kapatmak zorunda kalmıştır. [M.K. İnal, *Son Asır Türk Şâirleri*, (İstanbul, 1939), sf. 1797].

¹⁵⁴ A.Y. Özemre, *yage.*, (1996/B), sf. 230; 231.

¹⁵⁵ A.Y. Özemre, *age.*, (1996/A), sf.109.

¹⁵⁶ A.Y. Özemre, *age.*, (1996/A), sf.123.

¹⁵⁷ A.Y. Özemre, *age.*, (1996/A), sf.236.

¹⁵⁸ Gerek politik toplumun, gerek ekonomik düzlemim ve gerekse kurumsal dünyânın kendine özgü yasaları ve otonomileri vardır. [Bu hususta karş. A.G. Sayar, *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması*, (İstanbul,1986), sf. 156-159]. Ekonomik hayâtın yasalarını iktisat ilmi arar.Kurumsan dünyânın önemli rüknü olan "din" in yasalarını ise tek Tanrı'lı dinlerde kutsal kitaplar ortaya koymuştur. Bu hâliyle ekonomi ile dinin birleşmesinden değil de ortak etkileşim alanından bahsedilebilir. Şâyet bu alanın dışında ekonomi dine taşınırsa Osman Şemsi Efendi tecrübesinde olduğu gibi o dükkân [firma] batar. Benzer bir şekilde aslı işlevini bırakan din ekonomiye taşınırsa o din tefessüh eder. Batı Avrupa'da kilisenin toprak sâhibi olmasıyla rûhâniyetini tamamlamasını {ketmetmesini} ya da bizden bir örnek vermek gerekirse tekkelerin evlâdiyelik olmasını [karş. A.G. Sayar,*age.*, 81986), SF.161-

yerini bid'atler ile gün başı değişen modalar aldı. İnsanî ilişkilerde selâm azaldı, sohbet kişisel çıkar aracına dönüştü, hırsız hırsıza ölüm ilânı verdi, (zengin) cenâzeler(i) Müslüman kokteyline dönüştü, toplumsal birliğimizi tutan mânevî âmillerin (dintöre) yönetimindeki dayanışma çözülmeye yüz tuttu. Bunlar aşağı yukarı doğru. Fakat bir şey hâriç: O hasbî insanlar, kenz-i mahfide hiç olanlar aramıza dağıldılar ve sırr oldular¹⁵⁹.

Bu attâr dükkânından geriye kalan, herhâlde, üstâd neyzen Niyâzi Sayın'ın Ahmed Yüksel Özemre'ye söyledikleridir:

"... Yüksel'ciğim; biz bu dükkândan geçmemiş olsaydık şimdi yedi dükkân süprüntüsünden beter olurduk"

İlk kez 1081'de Üsküdar'a ulaşan Türkler İstanbul'un fethinden sonra burasını kısa zamanda türkleştirdiler. Üsküdar 1940'lara değin Osmanlı'dan uzanan klâsik çizgilerini, rûhâniyetini, o mahfiyetkâr insanlarıyla korudu. Şimdi **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı**'nda bize ait olan bir hayâtın yok olmuş çizgilerini Özemre'nin kaleminden mûtedil Türkçe'nin enfes uslûbuyla yakalıyoruz. Ayrıca bu önemli iki çalışmadan hareketle kendisinden Üsküdar'ımız için bir semt monografisi de bekliyoruz. Her şeye rağmen **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı** ile Ahmed Yüksel Özemre gerçekten de her an yapılıp yıkılan bu kevn-ü fesad âleminde mubârek insanları sînesinde barındırmış bir coğrafyayı geçen elli yıllık zaman dilimi içerisinde bizlere armağan etmektedir.

* * *

162 bilhassa dn. 435] gösterebiliriz. Kaldı ki bizim gerçeğimizde olması gereken şudur: Bir firma sohbet edilen yer değil, fakat sohbet edenlerin helâl rızık için sohbet sonrası dükkânlarına, işlerine dağıldıkları yerdir. 17. asrın Melâmî büyüklerinden Sarı Abdullâh Efendi'nin sözleriyle: "*Tarîk-i Hakk erleri üçü-beşi bir araya gelip gönüllerinden "mâsivâ" muhabbetini almak üzere dâhil-i sohbet olduktan sonra 'Allâh'ın fazlından taleb-i rızık eyleyin' kavlı-i kerîmi üzere herkes dağılıp kârlarına meşgûl olalar*" [*Semeretü-l Fuad*, (İstanbul, 1288), sf.76]. Burada Sarı Abdullâh Efendi{**nin**} Allâh için sohbet eden üç-beş kişi bir Cumâ namazı meclisinde bir araya gelmeleri ve ertesinde (Cumâ âyetine göre) rızık için dağılmalarına işâreti önemlidir.

¹⁵⁹ Rahmetli Süheyl Ünver'in sözleriyle: "*Bugünün yaşayanları arasında büyükler yok mudur? Var. Hem neler var. Fakat onlar bir maksatla ortaya çıkmaz ve kendilerini belli etmezler*" ["Takdim", H.Ş. Çoruh, *Emir Sultan*, (İstanbul 1977), sf. 3]

BİLGE BİR "ÜSKÜDARLI"

AHMED YÜKSEL ÖZEMRE¹⁶⁰

Abdullah YILDIZ

"Üsküdar'da yaşamak kolaydır, ama
Üsküdarlı olmak her babayiğidin harcı değildir"

Bu ifâdelerle bitiyor *Ahmed Yüksel Özemre* Hoca'nın *Üsküdar, Ah Üsküdar!* isimli kitabı. 1976-1996 arası tam yirmi yıl Üsküdar'da yaşamış biri olarak "Acaba ben gerçek bir Üsküdarlı olabilmiş miyim?" suâliyle meşgûl bir hâlet içinde yine Üsküdar sokaklarını arşınıyorum. Altı yıllık "Üsküdar tahassürüm" bu kez farklı abanıyor üzerime. İstanbul'un Avrupa yakasına geçişte zaman zaman Üsküdar iskelesi tarîki ile vapur yolculuğu yapmaktan âşinâ bir tad aldığımı itiraf etmeliyim. Şimdi "karşı"ya geçmek için değil, Üsküdar'ı yeniden yaşamak, yüreğimde hissetmek, tekrar teneffüs etmek, gönül ehli hakikî bir *Üsküdarlı* ile; üstâd *Ahmed Yüksel Özemre* ile uzun ve derinlikli bir musâhabede bulunmak üzere Üsküdar'dayım.

Arabamı çoğu zamanki gibi tanıdık bir mekâna "Tephirhane Sokağı"nın üst köşesindeki duvar dibine park ediyorum. Ötedenberi dikkatimi celbeden bu sokak adına Ahmed Yüksel Hoca'nın *Geçmiş Zaman Olur Ki ...* isimli otobiyografik eserinde de rastlamam merâkımı bir kat daha arttırmıştı: Hoca'nın dedesi Ahmed Refik Bey *Tebhîrhâne Müdürlüğü* görevinde bulunmuştu. Sokak adındaki "tephir" in "tebhîr", onun da *buharlaşma* demek olduğunu ilk bakışta anlamıştım, ama "*Tebhîrhâne*"nin ne işe yaradığını, nasıl bir fonksiyon icrâ ettiğini henüz çözebilmiş değildim.

Artık Ahmed Hoca'nın çalışma odasındayım; *tebhîrhâne* dâhil, kendisinden sorup öğreneceğim çok şey var: Üç asır gerilere uzanan soyağacı, Münib Paşa Konağı'nda geçen çocukluk yılları, Galatasaray Lisesi'nden Fen Fakültesi'ne, oradan da Fransa'ya uzanan eğitim hayatı, aldığı *Osmanlı terbiyesi*, ilmî kişiliği, *Üsküdarlılık misyonu*, ünlü *Attâr Dükkânı*, buranın mânevî ikliminden tevârüsen devraldığı islâmî duyarlılığı, kitapları, hâtıraları, tanıdıkları, atomdan çektikleri...

Sohbete Hoca'nın aile şeceresinden başlıyoruz. Tesbit edebildikleri en eski ataları Eğinli Genç Halil Ağa Osmanlı Saray'ında silâhtarâğalığı, kapıcıbaşılık ve başbâkîlik görevlerinde bulunmuş. Oğlu Turunç Mustafa Galata ağalığı, onun oğlu Mehmet Emin Efendi ise Sultan Abdülmecid'in çuhadarbaşılığını yapmış. Ahmed Yüksel Hoca'nın ahfâdının çoğu *Enderûn*'dan yetişmiş. Nihâyet Hoca'nın dedesi Ahmed Refik Bey'e, oradan da merhûm ve mağfûr pederi Mehmed Nurûllâh Bey'e kadar geliyoruz. Şûrây-ı Devlet âzâlığında mollalığa kadar çeşitli görevlerde bulunan atalarının hepsinden rahmetle söz ediyor, dualar gönderiyoruz. Köklü aile geleceğinin Ahmed Hoca'nın şahsında şekillenen izlerini müşâhede etmekte güçlük

¹⁶⁰ *Umran* dergisinin Ocak 2002 târihli 101. sayısı, s. 94-98'den.

çekmiyorum: Saray âdâbı ve konak terbiyesinin konuşma uslûbuna yansıyan letâfet ve fesâhati, aile asâletinin ilişki biçimine ve davranış tarzına sinmiş incelikleri ile *gönül ehli bir âlim, bir bilge zât ...*

Çerkez asâletinin zarâfet ve nezâhetinin müstesnâ temsilcilerinden muhterem zevceleri Gülsen Hanımefendinin lûtfettikleri nefis çay-pasta eşliğinde sohbetimizi sürdürürken, kısa fâsıladan yararlanıp *Tebhîrhâne* merâkımı gideriyorum: Haydarpaşa'ya gelen yolcuların ya da salgın hastalık dönemlerinde hastaların üst-başlarının, eşyâlarının dezenfekte edildiği dezenfeksiyon merkezi imiş. Dezenfekte işlemi, ilgili kimyâsal madde buharlaştırılarak (tebhîr) gerçekleştirildiği için buraya *Tebhîrhâne* denmiş. Binâ şimdi Üsküdar Belediyesi'nin veterinerlik işlerine tahsis edilmiş. Kelime ve kavramlar konusundaki hassasiyeti örnek alınması gereken Ahmed Hoca, sokağın adının "*Tephîrhane*" yazılmasına hayıflanıyor. Son seçimlerde kendisine gelen seçim kartında sokağın adı "*tedbirhane*"ye dönüşmüş... Gülüyoruz)

Münib Paşa Konağı'nda geçen günlerini soruyorum. Derin bir nefes alarak gözlerini bir noktaya sâbitliyor ve başlıyor anlatmaya: Rahmetli babaannesinin konaktaki belirleyici otoritesi, rahmetli vâlidesiyle aralarındaki ince ve lâtif ilişkiler, konak âdâbı, merhûm pederlerinin dönüş saati...

- *Akşama doğru, konağın cumbasından ağabeyimle birlikte sokağa bakar, babamın gelmesini beklerdik. Köşeyi döner dönmez hemen aşağı iner, kapıyı açar, elindeki paketleri alırdık. Eğilip ayakkabısını çözer, terliklerini verir, sonra elini öperdik. Babam elini-yüzünü yıkayıp üstünü değişinceye kadar annem sofrayı kurmuş olurdu...*

Ahmed Yüksel Hoca, konağa gelen herkesin, hangi idrâk seviyesinde olursa olsun, aynı hürmet ve saygıyla karşılandığını da ekliyor sözlerine.

Sonra hâfız-ı Kur'ân olan muhterem pederleri Nûrullâh Bey' anlatıyor: Sâhil boyunda ya da sokakta, yolda yürürken bile sessizce Kur'ân hatmettiği için sorularına geç cevap verişini, herkese merhametle muamele edişini, kişiliğini, fazîletini... "Merhamet" kavramının altını çiziyoruz birlikte; Kur'ân'ın "*hakki ve sabrı tavsiye*"ye ilâveten "*merhamet*"i de tavsiye ettiğini hatırlıyoruz:

-*Sâdece konakta değil, sokakta da merhamet vardı, diyor Ahmed Hoca ve devam ediyor: Tüm Üsküdar merhameti yaşıyordu. Üsküdar âdetâ bir merhamet şehri idi. Bana "Üsküdar'ın ve Üsküdarlıların en bâriz vasfı nedir?" diye sorulsa, "sehâvet" derim. Üsküdarlılar, ceplerinde dâima bozuk para bulundurlardı; fakîre, fukarâya, meczûbîne vermek üzere.*

Söz meczûbîn taifesine gelince, o yıllarda tanıdığı bâzı meczublara hatırlıyor: Ardarda hanımını ve civân gibi oğlunu kaybedip tecennün eden Dârülbedâyi mensûbu hâfız Deli Şükrü Bey'den söz ediyor:

- Her haftanın belli bir günü akşama doğru bize uğrardı. O gelmeden babam annem veyâ annem harçlığını takvim yaprağına sararak hazırlar, bana verir, ben de koşarak kendisine uzatırdım. Kapıyı açtığımda kendisine hürmet gösterir, hâlini hatırını sorar, sonra da "Şükri Bey amca, annem bunu size takdîm etmemi emretti" diyerek parayı verirdim. O da "Vâlidenize hürmetlerimi iblâğ edin, büyük vâlidenizin ellerinden öperim, babanıza da selâmumu söyleyin lûtfen" der dua ederek ayrılırdı.

Ezcümle, konak hayâtının kendisine "**hürmeti, saygıyı, merhameti, sabrı ve tahammülü öğrettiğini**" söylüyor Hoca. Kelimeleri hassasiyetle seçiyor ve yine bir inceliğe dikkati çekiyor: "**Tahammül**" ile "**hoşgörü**"nün çok farklı olduğunu vurgulayarak İslâm ahlâkının "hoşgörü ahlâkına" indirgenemeyeceğini ihtar ediyor. Hoşgörü adına bâzı yanlış fikirleri aslâ hoş karşılayamayacağını belirttikten sonra ses tonunu biraz teşdîd ederek "**Ben merhametliyim, adâletliyim, sabırlıyım, tahammül sâhibiyim; ama aslâ hoşgörülü değilim**" diyor.

Sohbetimiz merhamet ekseninde sürer de eski İstanbul hayâtında merhametin simgesi hâline elen "**fukarâ taşı**"ndan söz edilmez mi? Hoca'ya fukarâ taşının anlamını soruyorum:

- Fukarâ taşı sâdece merhameti değil, aynı zamanda hürmeti de simgeliyordu. Neye hürmet? Onların fukarâ-i sâbirîn olmalarına, el açıp dilenmemelerine hürmet. Ve inceliği simgeliyordu: Yatsı namazından çıkanlar gece karanlığında fukarâ taşına bozuk paralarını bırakırlar; herkes gittikten sonra ihtiyâcı olanlar gelir, sıraya girerek ekmek paralarını alır giderlerdi; kimse ihtiyâcından fazlasını almazdı. Büyüklerimizin anlattığına göre, sabahleyin fukarâ taşında hâlâ para kaldığı olurmuş...

(Bu arada Hocâ'nın **Üsküdar, Ah Üsküdar!**'da anlattığı Doğancılar Caddesi'ndeki **son fukarâ taşı**nı, yıkıma hazırlanan eski evin bahçesinde bulduğumu ve güç belâ resmini çektiğimi hatırlatıyorum; ziyâdesiyle memnûn ve mesrûr oluyor.)

Nihâyet ünlü **Attâr Dükkânı**'na geliyoruz: Hacıların, hocaların, hâfızların, meşâyihin, yüksek rütbeli memurînin, sanatkârların, şâirlerin, mûsikîşinasların ... uğradığı bir dergâh, kendi ifâdesiyle bir **akademi** burası. Bu akademide özellikle meşâyihin yaptığı sohbetler Ahmed Hoca'nın ibâdet hayatında önemli tesirler meydana getirmiş; hayata bakışı değişmiş, namazlarının huşûu artmış, uzun yıllar *Savm-ı Dâvud* {müellif Savm-ı Dâim ve Savm-ı Dâvud demek istiyor}. Hoca hâlâ nağmelerinin kulaklarında çınladığını belirttiği **Üsküdar ağzı** ezanları ve Kur'ân tilâvetlerinin mücidlerini o dergâhta tanımış; hâfız **Ali Üsküdarlı** ve özellikle **Nâfiz Hoca** ... İnsan rûhunun derinliklerine işleyen, kendine has ayrı bir letâfeti ve güzelliği olan **Üsküdar ağzı**'nın son temsilcileri **Kâni Karaca** ve **İlhan Tok**'u konuşuyoruz ... Ahmed Hoca, merhûm pederi hâfız Nûrullâh Bey'in de Üsküdar ağzı ile Kur'ân okuduğunu söylüyor ve bir hâtırasını naklediyor:

- Bir Cumâ namazını kılmak üzere Azîz Mahmûd Hüdâî'ye babamla birlikte

gitmiştik. Müezzîn mahfilinde yanyana oturduk. "Nûrullâh Bey bir Âyetü-l Kürsî lûtfeder misiniz?". O zamanlar Âyetü-l Kürsî cehren okunuyordu. Babam bir Besmele çekti; vallâhilaziym bütün cemaat "Kimdir bu?" diye merakla mahfile yöneldi. Ben ömr-ü hayâtında babamın Âyetü-l Kürsî'yi bu kadar güzel okuduğunu hatırlamıyorum. Hani Fransızlar "kuğunun şarkısı" derler; kuğu ölümünden önce çok güzel bir ses çıkarırmış; babamın da vefâtından üç ay kadar önce – ki 76 yaşındaydı o zaman – okuduğu Âyetü-l Kürsî de öyle oldu.

Babasına rahmet dileğimizi tekrarladıktan sonra bu çerçevede sürüp giden sohbetimiz esnâsında, Ahmed Hoca'nın hem babasından hem de Attâr Dükkânı'ndaki muhterem zevâtan kendisine intikâl ettiğini öğrendiğim **Kur'ân** ve **Sahîh Sünnet** konusundaki hassasiyetini gündeme getiriyorum. "**Din**" ile "**diyânet**"i, hak ile bâtılı ve hurâfeleri birbirinden ayırma konusundaki dikkat ve rikkatinin temellerini soruşturuyorum. Şöyle konuşuyor:

- Onbir yaşımdan bu yana hep Resûlullâh'ın sahîh sünnetini aramışumdır. Öyle hâdiselerle karşılaştım ki, tüylerimi diken diken eden; bâtil îtikadlar, hurâfeler ... Anladım ki, İslâm'ın üzerine büyük bir tortul kütle örtülmüş ... Bunları cimbizla ayıklar gibi ayıklamaya çalıştım.

Söz konusu hurâfelerin İslâmiyet'e özellikle uydurma hadâsler kanalıyla girdiğini gören Hoca, otuz-otuzbeş yıl boyunca bu konuda eline geçen bütün kitapları okumuş, araştırmış. **Kütüb-i Sitte**'yi baştan sona büyük bir merak ve sabırla okuyup bitirmiş. Fransa'da bulunduğu yıllarda da fizik derslerinin yanında Sorbonne Üniversitesi profesörü **Henri Corbin**'den hadîs dersi almış; **Kadı Said Kummî**'nin 13 cildlik hadîs külliyyâtını tedrîs etmiş. Bu derslerin ufkunu açtığını söyleyen Ahmed Hoca, meselenin özüne geliyor:

- **Kütüb-i Sitte**'yi okurken bâzı şeyler nazar-ı dikkatimi celbetti ve beni çok rahatsız etti. Öyle hadîsler gördüm ki **hadîs** demeye bin şâhit lâzım. Muhakkak rivâyetleri yanlıştır; Cenâb-ı Peygamber'in öyle bir şey söylemesi mümkün değil, Kur'ân'a aykırı hadîsler gördüm; Peygamber'e peygamberlik ah-lâkına bühtân eden hadîsler gördüm; anakronik hadîsler gördüm. Bu yüzden hadîsler hakkındaki tettebbûumu teorik fizik ve nükleer mühendisliğe paralel olarak otuz yıl sürdürdüm.

Hoca'nın bu uzun tetkik ve tettebbûu önemli bir makâleye vücûd vermiş. **Din, İlim, Medeniyet (Düşünceler)** isimli kitabında (2002) yer alan otuz sayfalık "**Hadîslerin Sıhhati**" meselesine "**Objektif Bir Metodoloji**" çerçevesinde **Bakış** başlıklı makâle, hadîslerin seçiminde oldukça esaslı ve muhtasar kıstaslar sunuyor. /**Din, İlim, Medeniyet** deyince, **abdestin remzî anlamlarını** tasvir eden, abdesti basit bir temizlik olmanın ötesinde bir **tövbe** olarak ele alan makâlenin önemini de vurgulamalıyım.)

Ahmed Hoca'nın hadîs konusuna ilgisi ve Corbin'den aldığı hadîs dersi bağ-

lamındaki sohbetimiz *Louis Massignon*'a, *V. Monteil*'e, *Maxime Rodinson*'a, *Louis Gardet*'ye, *Toshihiko Izutsu*'ya kadar geliyor. Massignon'un Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphânesi'nde yaptığı araştırmalar sırasında tanıştığı Ahmed Remzi Bey'den {*Üsküdar Mevlevîhânesi'nin son postnişîni Ahmed Remzî Dede*} etkilenerek müslüman olduğuna dair rivâyeti soruyorum, anlatıyor:

- *L. Massignon bir kere Melki Kilisesi'ne bağlı bir papaz ve aynı zamanda profesör. Hallac hakkında en kapsamlı araştırmaları yapmış. Çok enteresan, Fransız istihbârat servisinin de ajanı ...*

"Şarkiyatçılık, zâten Batı sömürgeciliğinin keşif kolu olarak işlev görmüyor mu?" diyerek meseleyi biraz derinleştirmek istiyorum:

- *Evet, başlangıçta öyleydi, diyor: Fakat İslâm hakkında yaptığı tetkiklerden öylesine etkileniyor ki, Ahmed Remzi Bey'e cüppesini çıkarıp müslümanlığını ilân etmek istediğini söylüyor. Remzi Bey diyor ki "Sen zâten {fitraten} müslümansın; bu kıyâfetinle kalırsan İslâm'a daha çok hizmet edersin. Abdübâkiy Gölpınarlı da L. Massignon'un müslüman olduğunu çok yakın bir dostuna söylemiş. Yine, Massignon'un talebesi D. Masson'un Fransızca'ya Kur'ân çevirisi bir **tercüme nâmûsu**.*

Hoca başta Izutsu olduğu hâlde, bu müsteşriklerin çoğunun gizli müslüman olduğu kanaatinde. Zîra, İslâmiyet'i fenomenolojik olarak içeriden ve objektif biçimde tetkik eden bir âlimin İslâm'ı kabûl etmekten başka şansı yok.

Müsteşrikler ve eserleri etrâfında devâm eden sohbetimiz, Hoca'nın Türkçe'ye çevirisini {*ve yorumunu*} yaptığı *Toma'ta Göre İncîl ya da Hz İsa'nın 114 Hadîsi*'ne, oradan Fransa hâtıralarına, üniversite ve Galatasaray yıllarına kadar dönüp dolaşılıyor. Galatasaray Lisesi'nde aldığı eğitimin kendisine hür düşünmeyi, öğrenme aşkını, ilim nâmûsunu, hiçbir şeyi araştırıp kritik etmeden kabûl etmemeyi, hattâ dine bağlılığı öğretmiş olduğunu; oradan aldığı eğitimle üniversiteyi ikibuçuk yılda bitirmiş olduğunu anlatıyor.

Hoca'yla konuşacak o kadar çok şey var ki ... Üniversite yıllarında faydalandığı bilim adamları (matematikçi Câhit Arf, Fâhir Yeniçay, Fezâ Gürsey ve daha nice-leri...), 1958'de Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Enstitüsü'nden *Türkiye'nin ilk atom mühendisi* olarak mezun oluşu, "*atomdan çıktıkları*", Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi müdürlüğü, NATO Bilim Komitesi'nde Türkiye'yi temsil edişi, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu başkanlığı, o yıllarda yaşanan *Çernobil olayı* sırasında medya saldırısına ve dezinformasyonuna rağmen bilim adamı nâmûsundan tâviz vermeyişi, Dünyâ petrol kartellerinin nükleer enerji santrallerini engellemeye yönelik çabaları ... Ve kendisini sürekli okumaya sevkeden merak tutkusu, ilim aşkı, Temmuz 2000'deki kalp rahatsızlığına kadarki 47 yıllık zaman zarfında geceleri sâdece iki buçuk saat uyku ile yetinerek sürdürdüğü tetkikleri ... Sonuçta ortaya Teorik Fizik ve Nükleer Mühendislik ile ilgili 12 cild telif ders kitabı ve 11 cild ilmî eser çevirisi defalarca basılarak hâlâ üniversitelerimizde okutuluyor. Ayrıca *İ-*

limde Demokrasi Olmaz!, İslâm'da Aklın önemi ve Sınırı, Aklın Yolu İlimdir, Gel de Çık İşin İçinden, Portreler Hâtıralar..., Ah Şu Atom'dan Neler Çektim!, Muhabbet ve Mücâdele Mektupları çeşitli alanlardaki telif eserlerinden bir kısmı. *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı* isimli eseri *hâtırat* dalında; Toshihiko Izutsu'dan çevirdiği *İbn Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar-Kavramlar* ise *çeviri* dalında Türkiye Yazarlar Birliği ödülü kazandı.

Mehmet Âkif, *İnşirâh Sûresi*'nin 7. âyetine şu anlamı verir: "*Mücâhedenin birini bitirdiğinde diğerine atıl*"

İslâm ve fikir yolunda mücâhedesini kesintisiz olarak sürdüren, bir gözünden geçirdiği 16 ameliyata rağmen cehd-ü gayretini elden bırakmıyan Ahmed Yüksel Özemre Hoca'ya Cenâb-ı Hakk'dan sıhhat, âfiyet ve inşirâh temenni ediyorum.

Allâh ömrünü tezyîd eylesin.

* * *

MODERN BİR SÖMÜRGEÇİ OYUNU¹⁶¹

Yaşar Nuri ÖZTÜRK

Oyunun adı, '*Bilimin islâmîleştirilmesi*'...

Aktörleri, Batı'lı politika ve strateji ustalarıyla bunların Müslüman dünyadan avladıkları hurâfe ve sahte din meddahları. Oyunun esâsı şu: Müslümanlar bilim üretmeyecekler, üretim sadece ve sadece Batılıların olacak, ama Müslümanlar üretilen bu bilimi 'islâmîleştirilecekler' (!)

Oyun veyâ rezâlet, ne dersiniz, işte bu...

Şimdi, ayrıntıya girelim:

Son yıllarda, Müslümanları büyük bir beyin zaafına ve bilim düşmanlığına götürecek çok sinsi bir tuzak tezgâhlandı ve bu tuzağın İslâm dünyasının orasına-burasına yerleştirilmesi için de bir İranlı profesör kullanıldı. Adının başında, İran'da her devirde çok bol rastlanan '*seyyid*' ünvanı da bulunan bir zat; *Prof. Dr. Hüseyin Nasr*... Nasr, '*bilimin islâmîleştirilmesi*' diye anılan bir iğdiştirme hareketinin İslâm'a sızdırılmasında araç olarak kullanılıyor.

Oryantalist *Peter Heine*'i dinleyelim: '*İslâm dünyasında bilimin islâmîleştirilmesi için büyük gayret harcanmakta, bu, her geçen gün daha da popüler olmaktadır.*'

İNSANLIK GÖREVİ

Alman Oryantalistin Müslüman dünya için duyduğu şu sevinç (!) sizin de gözlerinizi yaşartmıyor mu? *Peter Heine*'yi bir kenara koyalım. O, akıllı ve uyanık bir Hıristiyan ve ne yaptığını çok iyi bilen bir Alman... Biz, bizim Seyyidimize, Hüseyin Nasr'a gelelim. Hüseyin Nasr'a göre, bilimin islâmîleştirilmesi, '*bilimi ruhanîleştirmek*'miş...

Allâh, Allâh! Anlaşılır şey değil! Bu da nereden çıktı? Bizim, Kur'ân'dan öğrendiğimize göre, bilim bizâtihî ruhanîdir, çünkü bizâtihî ilahîdir. İlim, Allâh'ın zatî sıfatlarından biridir. Onun vatani, rengi, deseni, dini olmaz.

Eğer maksat bilimin kullanımında etik değerleri egemen kılmaksa bunun adı, bilimin islâmîleştirilmesi değil, bilimin kullanımını ahlakîleştirmedir. Bu ahlakîleştirme, sâdece Müslümanların değil, tüm insanların görevi olmalıdır. Tabî ki Batı-

¹⁶¹ *Star* gazetesinin 23.02 2003 târîhli nüshasından.

lıların da... Hâl böyle iken ne hikmetse oryantalistlerimiz bilimi kendi ülkelerinde sadece '**bilim**' olarak yaratıp yaygınlaştırırken, Müslümanlara **islâmî-leştirilmiş bilim** öneriyorlar. Ve İngilizcesi çok kuvvetli Seyyidimiz bu öneriyi övgüler döktürüyor.

MERTÇE SÖYLEYİN

Şimdi, akli başında, basîreti kalbinde tüm Müslümanlar şu soruyu soruyor: "*Bilimin islâmîleşmesi öyle önemli ve yaratıcı ise neden bilim Müslümanlarda yok da Batı'da var? Batulular, bilimin islâmîleşmesini bir değer olarak görüyorlarsa onlar neden ellerindeki bilimi islâmîleştirmiyorlar?*"

Oyun, çocukların bile fark edeceği kadar açıktır: Müslüman dünya, dinin saygınlığı bir çalı gibi ayağına dolandırılmak sûretiyle bilim üretme kapasitesine ulaşmaktan alıkonuyor. Müslüman dünya ile alay ediliyor. Türkiye'ye 'gıcık' olmalarının nedeni, bu alay edişleri yutmaması, yâhut beklenen ölçüde yutmama-sıdır.

Bilimin islâmîleştirilmesiymiş!

Bizi beş yüz yıl öncesinin küflü medrese odalarına kapatıp perîşan etmek istediğinizi mertçe söylesenize!...

HEDEF: YIKIM

Bilimin islâmîleştirilmesi sözü bile Kur'ân dışıdır. Ama bu sözü Hüseyin Nasr'a reddettiremezsiniz. Çünkü ondaki çok iyi İngilizce bilen ama hurâfeden âzât olamayan kafa, **İslâm'ın İdealleri ve Realiteleri** (Ideals and Realities of Islam) adlı eserinde şunu bile diyebilmiştir: "*İslâmî bir kurum olan çok evlilik, Kâbe'ye benzer. Bir Müslüman'ın evleneceği dört kadın, Kâbe'nin dört tarafı gibi, istikrar ve sağlamlığı sembolize eder*". İngilizce'yi çok iyi bilen İranlı seyyidin **tefakkuh** (dinin inceliklerini anlama) kapasitesi işte budur.

Bu ve benzeri yıkım operasyonlarının Müslüman coğrafyalarda yaygınlaştırılması istenmektedir. Peki, bu nasıl sağlanacaktır? Kur'ân dışı dinciliği, İslâm'a sadâkat anlamındaki dindarlıkla eşitlemek. Bunun diplomatik-siyasal ifâdesi, hurâfe dinciliğini dinin mümessili, koruyucusu, savunucusu olarak göstermek ve bu 'koruyucu' kadroya karşı çıkanların din dışı olduğunu yaymak.

Dünyanın birçok yerinde birçok sözüm ona bilim adamı, böylesine açık bir gerçeği göremeden İslâm'a büyük zararlar verecek ve esasta sömürgeci Batı zihniyeti tarafından yaratılmış bir deyimi kendilerini tanımlamak için kullanmakta ve târihin önünde eşi az görülmuş bir gaflet sergilemektedir. Bu gafletin açabileceği yaraya parmak basan bilim adamlarından biri de tasavvuf araştırmalarıyla da dikkat çeken atom fiziği profesörü **Ahmet Yüksel Özemre**'dir. Bilimin islâmîleştirilmesi aldatmasıyla ilgili olarak şöyle yazıyor:

"*Bir sömürge tebaası ezikliği kompleksiyle, içinde yaşadığı İslâm toplumunun bütün*

olumsuz yanlarını ilmin 'islâmî' olmamasına bağlayan marjinal bir zümre, ilimlerin islâmîleştirilmesiyle İslâm toplumunun bütün sıkıntılarının giderilmiş olacağı ütopyasının propagandasını yapmaya başlamış bulunmaktadır... Savunucularını, ilim câmiasında alay konusu yapmaktan ve yalnızlığa itmekten başka marifeti olmayan bu nifak unsurunun bir işe yaramayacağı yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır..."

SOFTACA SAPLANTI

"Tabîat ilimleri kavramını ırkçı bir tutumla kâfirleşmek ilân eder, tabîat ilimlerini islâmîleştirmek gibi bir harekete kalkışırsanız, ve hele hele fizikle meşgûl olan Müslüman ilim adamlarına saldırırsanız kendinize de temsil ettiğinizi sandığınız topluma da hattâ ümmete de pek çok söz getirir ve eninde sonunda kaçınılmaz bir biçimde, ilim üretmeden marjinal ve ezik kalmağa mahkûm olursunuz... Cenâb-ı Peygamber, 'İlim Çin'de de olsa gidin, alın!' derken ilmin islâmîleştirilmesine hiç de işaret etmemiştir..."

"İlmin islâmîleştirilmesi projesi temkin ve teennîden uzak, bozgunculuğa müsait bir heves ve softaca bir saplantıdır. Ayrıca, bu konuda yazı yazarların ilimle alâkası yoktur..."(Özemre; Kur'ân-ı Kerim ve Tabiat İlimleri, s. 16).

* * *

ATOM'UN ÇİLESİNİ ÇEKEN ADAM: AHMET YÜKSEL ÖZEMRE¹⁶²

Suavi Kemal YAZGIÇ

İlk atom mühendisimiz Ahmet Yüksel Özemre'yi ne yazık ki bilimsel çalışmalarından değil medyanın Çernobil kazâsından sonra kendisini hedef seçmesi dolayısıyla tanıyoruz. Oysa Özemre'nin hepimizin yararlanabileceği çok yönlü bir kişiliği var.

Lisedeyken atletizmde başarılı olan ve Türkiye şampiyonlukları da bulunan Özemre'ni 1953 yılında kırdığı 1,70 m'lik Galatasaray Lisesi yüksek atlama rekoru hâlâ kırlamadı.

* * *

İlk atom mühendisimiz olan Ahmet Yüksel Özemre'yi kamuoyuna tanıtan maalesef birikimi ve çalışmaları değil, kimi çevrelerin medya aracılığıyla attığı iftirâlar oldu. Nükleer enerji ile ilgili hem bilimsel hem de idârî pekçok görevde yar alan Özemre, aynı zamanda teorik fiziğe, epistemolojiye ve tasavvufa da merak kelimesiyle izah edilemeyecek yoğunlukta ilgi duyan ve çalışmalar yapan bir kişi. 61 öğrencisinin şimdi profesör olup kendi çalışmalarının fersah fersah ötesinde bilimsel eserlere imzâ atmış olmasıyla övünen Özemre, ailesinin 280 yıldır yaşadığı Üsküdar'da doğduğu köşkün yerinde yükselen apartımanın bir dairesinde mütevâzî hayatını sürdürüyor.

Ahmet Yüksel Özemre 3 Nisan 1934 Çarşamba sabahı 04.30'da, babaannesinin babası Münîb Paşa'nın satın aldığı konakta doğdu. Babası Üsküdar Kur'ân Tilâvet ekolünün en son şahsiyetlerinden Hâfız Mehmet Nûrullâk Bey olan Özemre'nin annesi Pâkize hanım. Henüz 40 bin nüfuslu olan ve Osmanlı'dan tevârüs eden kültürel dokusunun bozulmadığı yıllarda Üsküdar'ın herbiri "şahsiyet" olan insanların arasında, ağabeyi Mazhar Bey ile birlikte büyüyen Özemre, Ayazma 21. İlkokul'un ardından ağabeyi gibi Galatasaray Lisesi'ne kaydolur.

Özemre mesleğine küçük yaşta karar verir ve ailesinin de teşviki ile uzun yıllar sürecek zahmetli bir maratona başlar. "*Ailem beni okumaya çok teşvik etti. Annem bana o zamanlar yayınlanan Yavrutürk dergisinin 64 sayfalık Edison özel sayısını okuyunca ona Ben mûcid olacağım dedim. İlkokulu bitirmeden Hayat Ansiklopedisi ile Çocuk Ansiklopedisi'ni tamâmen bitirmiştım. 7. sınıfta fizikçi olmaya, 8. sınıfta teorik fizikçi olmaya karar verdim*". Hem akademik hem de bürokratik olarak üst düzey görevler alan Özemre, babasının nasihatına her zaman uymasa da hep aklında tu-

¹⁶² Suavi Kemal Yazgıç'ın *Gerçek Hayat* dergisinin 08.06.2001 târîhli nüshasındaki "Portre" başlıklı köşesinden.

tar. "Rahmetli pederin bana vasiyeti vardır: 'Evlâdım tâlib olma, teklifi de reddetme!' derdi. 43 tâne işe girip çıktım; fakat bunlardan sâdece üniversite öğretim üyeliğine kendim tâlib oldum. Onun ötesinde hiçbir işe kendim tâlib olmadım. Daima iş gelip beni buldu. Hiçbir işe tâlib olmadım ama pekçok işleri de reddettim".

Önce Yüksek Lisans Sonra Üniversite

Galatasaray Lisesi'nde şimdi hepsini hayrla yâd ettiği hocalarından aldığı eğitimin neticesinde plânladığı gibi İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ne giren Özemre, lisans eğitimini rekor bir sürede 2,5 yılda tamamlar. Ancak dersler bittikten sonra, diplomasını alabilmesi için "bir mevzuat garâbeti" yüzünden beklemesi gereken bir 1,5 yıl süre daha vardır. Normalde âtil geçecek olan bu dönemde evlendiği sınıf arkadaşı da olan ilk eşi Kâmuran Hanım Fransa'dan bir burs kazanınca o da başka bir bursla "Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Millî Enstitüsü"nde Atom Mühendisliği eğitimine başlar ve böylece Master'ını İstanbul'daki Üniversite'den diplomasını alacağı 1958 Ekim'inden önceki Temmuz ayında tamamlar.

Mühendis olması aynı zamanda annesinin Özemre'den ricâsıdır. Özemre'nin Türkiye'nin ilk atom mühendisi olması ona pekçok sorumluluk yükler. 1960'lardan sonra bu yük iyice artar. Nükleer teknolojiyle ilgili pekçok bilimsel ve idârî görevi üstlenen Özemre 1985-1987 yılları arasında 26,5 ay Türkiye Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ve Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı olarak görev yaparken Çernobil Kazâsı yaşanır ve politik basîretsizlikler yüzünden bütün çalışanlarıyla zan altına alınan kurumun başında olması, onu bir anda nefret odağı hâline getirir. O dönemde yaşanan kaosta, tıpkı yakın târihte herkesin deprem ve ekonomi uzmanı kesilmesine benzer bir şekilde "radyasyon ve nükleer enerji uzmanlarının" ânîden bollaşmasının da payı vardır.

O dönem hâtıralarını 1993'de çıkan *Türkiye'nin Çernobil Çilesi* ve henüz yayıncısını bekleyen *Ah, Şu Atom'dan Neler Çektim!*¹⁶³ adlı iki kitap hâlinde te'lif eden Özemre özellikle 1992-1993'te siyâsî sebeplerle tekrar gündeme gelmesiyle Çernobil kazâsının onu ve ailesini nasıl etkilediğini şöyle özetliyor: "*Hakkımda cumhûriyet savcılıklarına 400 küsur suç duyurusunda bulunuldu. Sanki tek merkezden çıkmışcasına yazılan bu suç duyurularının her birinde hakkımda 40 yıl hapis ve 40 milyar lira para*¹⁶⁴ *cezâsı öngören başvurulardı. Bunların hepsinden aklandım. Bu yetmedi, gazeteler beni defalarca vatan haini ilân ettiler. TBMM'nde hakkımda bir araştırma komisyonu kuruldu. 9,5 ay çalıştı. Ben, TAEK çalışanları ve zamanın hükûmeti ibrâ oldu. Gâziosmanpaşa'da 1600-1800 kişinin katıldığı bir gösteride samandan kuklamı yaktılar. Taksim ve Kadıköy meydanlarına 'Çocuklarımızı lösemili yapan Ahmet Yüksel Özemre'ye ölüm!' diye pankart astılar. Eşim ve kızım çok*

¹⁶³ 400 sayfa hacminde bir eser olarak İstanbul'da Pınar Yayınları tarafından Mayıs 2002'de yayınlanmıştır.

¹⁶⁴ Şubat 1993 başında 1\$ = 8858,50 TL râyiciyle tam 4.515.437,-\$ ya da Şubat 2003 râyiciyle 7.382.739.495.000,-TL!

ızdırab çakti. 4-5 sene sonra kızımı kaçırmak isteyen gruplar olduğunu öğrendim. Benden saklamışlar".

Takunyalı Komünist

Doğruların tâviz vermemesi Özemre'yi hem sağ hem de sol çevrelerce "istenmeyen adam" ilân edilmesine yeter. Nitekim Özemre, Özal'ın kalp ameliyatı için Houston'a gittiği zaman gerçekleştirilmesine fırsat bulunan bir komplo neticesinde 627 kadroluk Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nda **400 komünisti koruyan gizli bir komünist** olarak azledilir.

Bu garâbetin bir benzeri daha sonra da TÜBİTAK'ta yaşanacaktır. "1988 senesinde Ege Üniversitesi Fen Fakültesi, teorik fiziğe ve nükleer mühendisliğe yaptığım eğitim hizmetlerinden dolayı TÜBİTAK'a bana hizmet ödülü verilmesi için gıyâbımda teklif götürüyor. O zaman TÜBİTAK'ta bulunan zihniyet '**Bu takunyalı herife böyle bir ödül verilmez**' diyerek konunun alt komisyonda tartışılmasına bile engel oluyor. Ertesi sene tamâmen karşı düşüncede bir zihniyet ise aynı teklife '**bu komüniste ödül verilmez**' diye reddetti. Bunları ibretle ve hayretle seyrediyorum".

Ahmet Yüksel Özemre yaşadığı sağlık sorunlarıyla bir çeşit pratisyen hekime döndüğünü söylüyor. "Geçirdiğim 23 ameliyat¹⁶⁵, 3 kanser¹⁶⁶, 3 hepatit ve daha bir sürü hastalık dolayısıyla tıbla ilgilendim. Sâdece gözümde 51 gün içinde 13 ameliyat geçirdim ve birkaç ay içinde de yine gözümde ameliyat olmak üzereyim¹⁶⁷. Tek gözle 3 kitap yazdım; dördüncüsünün de tercümesini yapıyorum¹⁶⁸" diyen Özemre'ye sağlık ve âfiyet diliyoruz.

* * *

¹⁶⁵ Şubat 2003'de bu sayı yirmidokuza erişmişti. (N.Ş.)

¹⁶⁶ Şubat 2003'de bu sayı dörde erişmişti. (N.Ş.)

¹⁶⁷ Şubat 2003'de bu sayı onaltıya erişmişti ve Prof. Özemre 17. sini beklemekteydi.

¹⁶⁸ Prof. Özemre'ni tek gözle yayınladığı kitapların sayısı Aralık 2003'de onüç erişmişti.

AHMET YÜKSEL ÖZEMRE HAKKINDA¹⁶⁹

Fâzıl Bir Âlim
Teoman DURALI (*Felsefeci*)

"Matematik Fizik"te, "Atom Fiziği"nde, "Karşılaştırmalı Dinler Târîhi"nde, "Tefsîr"de, "Tasavvuf"da, "Din ile Bilim Felsefeleri" ve "Hristiyanlığın Doğu Kiliseleri" alanında eş ustalıklı at koşturma donanımı ile gücü **Özemre**'nin tabîatındadır; yâni, onun müktesebâtı ârızî yâhut "yama" değildir. Ahmet Yüksel Bey bunca müthiş bir müktesebâtı edinirken öğrenim-öğretim-inceleme-araştırma çalışmaları uğruna yemeği, içmeği, gezip dolaşmağı, hele hele uyumağı unutmuş sayılır.

Allâh "üstüninsan" kılacağı kişiye azab nasîb eder. Çile çekene armağan büyüktür. Yaratılmışlık ile hayatın mânâsına vâkıf olmak. Ahmet Yüksel Bey, başlıbaşına bir "çile çetelesi"dir. Mânevî-fikrî olanları bir yana bırakalım. Geçirdiği hastalıklar ile ameliyatların sayısı ile çeşidine ilişkin dökümü bile akılda tutmağa imkân var mıdır? Fıtratına ek olarak katlandığı acılar, Ahmet Yüksel Beyi, "teorik çileleşlik" marazına dûçar etmeyip yaşantılarından zenginlik türetip o muazzam servetini, ister devlet-toplum isterse birey düzleminde bulunsun, talep edene bol bol arzeden hayırhah kişi kılmıştır. Ahmet Yüksel Özemre para, mal-mülk, şan-şöhret, şehvet ile makâm-mevki çeşidinden süflî tutkulardan âzad, kelimenin tam ve yegâne mânâsıyla, iffetli, fâzıl insan örneği bir âlimdir.

Türkiye Ondan Yararlanamadı
Uğur DERMAN (*Hattât*)

Maddesiyle, mânâsıyla fevkalâde yetişmiş bir Müslüman Türk'tür. Ancak çetin ve tâviz vermeyen mi'zâcî dolayısıyla çevresi onun kıymetini bilemedi ve mükemmel birikiminden Türkiye istifâde edemedi/edemiyor.

Enerji Ve İyilik Dolu
Vehbi DİNÇERLER (*Politikacı*)

Sayın Özemre, son derece üstün nitelikli bir bilim adamımızdır. Bilim hayatında ve kamusal görevlerinde milleti için faydalı ve doğru olanları seçebilme yeteneğiyle tanınmıştır. Bunların dışında sayın Özemre'nin en önemli yanı yaratılışın kimi sırlarının kendisine bahşedilmiş olmasıdır. Daha da önemlisi gönül âleminde varlığın ve rûhun kimi inceliklerini seyredebilen mümtaz bir kişiliği ve gücü olduğu kanaatindeyim. Ahmet Yüksel Özemre, Hakk'ın bilinmesi ve yaşanması için her türlü yiğitliği sergileyebilecek yapıda enerji ve iyilik dolu güzel bir insandır.

* * *

¹⁶⁹ Suavi Kemal Yazgıç'ın *Gerçek Hayat* dergisinin 08.06.2001 târîhli nüshasındaki "Portre" başlıklı köşesine yapılmış olan eklenti.

YÖK üzerine farklı tezler¹⁷⁰

Kürşat Bumin

AB yoluna girdik ya, gün geçmiyor ki bir kurumumuzu "masaya yatırmayalım"! (Bu ifadeyi özellikle kullanıyorum, çünkü biliyorsunuz uzun zamandır bizde âdet artık böyle; her konu ve kurumu tartışmak için illâki "masaya yatıracağız"!)

Kurumlarımızı enine boyuna tartışma konusu yapmak tabii ki güzel bir iş. Fakat acaba, bu işi ne derece ciddi, hazırlıklı, (ve hadi pek moda bir sözcükle) "sahici" yapıyoruz. Ben kendi payıma bu soruyu olumlu cevaplayamayacağım. Bu işi (tartışma) gerektiği gibi yapamıyoruz, çünkü zaten bu işi gerektiği gibi yapabilirsek, tartıştığımız kurumlar bu derece tartışmaya açık olmazdı... (Bu son cümle "totoloji" intibasını veriyorsa da, inanın değil!)

İsterseniz bir örnekten hareket edelim: Mesela yakın zamanda RTÜK ya da TRT gibi kurumları tartışır gibi yaptık. Ama dikkat edin, bu tartışmalarda pek çok şikayet dile getirildiği halde, bu kurumlarla ilgili yasa ve yönetmeliklerde bu kurumların "amacının" nasıl tarif edildiğine değinen pek çıkmadı. Çok tuhaf bir "tartışma" yöntemi değil mi? Hemen her şey konuşuluyor, ama sıra söz konusu kurumların yasa ve yönetmeliklerde tarif edilmiş "amaçlarına" gelince, kimseden ses çıkmıyor... Oysa "sahici" bir tartışmada bu yöntemin tam tersinin uygulanması gerekmez mi? Herşeyden önce tartışılan kurumların "amaçları" neymiş diye bakılmaz mı?

Bir başka örnek daha arayalım ve son günlerde gündemden inmeyen YÖK tartışmasına gelelim. Dikkat ederseniz yine aynı yöntem; kim kimi seçecek, üniversiteyi üniversite mi, yoksa hükümet mi yönetecek; "özerklik" nasıl sağlanacak, Cumhurbaşkanı'nın yetkileri nasıl budanacak (...) gibi pek çok konuyu evirip çevirip tartışma konusu yapmamıza rağmen, bugüne kadar hiç kimse "Yahu herşey iyi güzel de, acaba ilgili yasa ve yönetmeliklerde üniversitenin amacı nasıl tarif ediliyor acaba?" sorusuna cevap aramayı akıl etmedi.

Tabii ki yine yanlış yöntem. Eğer YÖK tartışması açılacaksa, herşeyden önce "devlet" in üniversiteden ne beklediğinin sorgulanmasıyla işe başlanmaz mı? Hayır! Hangi cenahtan olursa olsunlar tartışmaya katılanların bu temel soruyla ilgilendikleri yok... İllâki o bitmez tükenmez meseleler: Kim kimi seçecek, seçilenler nasıl yerinden edilecek, rektör seçimlerine öğrenciler de katılsın mı, eski rektörler ne olacak, vesaire.... Peki diyelim ki bir yolunu bulup idari, mali ve akademik "özerlikli" sağladık; ya sonrası? Bu "özerk" üniversitenin, bu özerk yükseköğretimin "amacı" ne olacak? Yoksa bütün bu "özerk" yapı, her zamanki gibi yine halen yürürlükte olan Yüksek Öğretim Kânûnu'nun 4. maddesinin "a" fıkrasında yer alan 7 bendin târif ettiği "amaca" mı yönelecek?

¹⁷⁰ Yeni Şafak gazetesinin 22 ve 23 Temmuz 2003 târîhli nüshalarında yayınlanmıştır.

İşte nihayet YÖK tartışmasının merkezinde olması gereken meseleye gelmiş bulunuyoruz....YÖK tartışmasının (eğer ciddiye) herşeyden önce cevap araması gereken soru budur. Yani herşeyden önce ülkenin "üniversite" hakkında ne düşündüğünü, nasıl bir felsefe geliştirdiğinin irdelenmesi meselesi... Eğer "tartışma" buradan başlamaz ise, rahatlıkla söyleyebiliriz ki, bu da birçok benzeri gibi "bidon" bir tartışmadır....

Geçen gün YÖK'e dair yayınladığım bir yazıya ilişkin olarak İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi eski Dekanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre'den bir kısa mektup aldım. Özemre bu nazik mektubuna bir de yazı iliştimişti. Söz konusu yazı, bir önceki Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu'ya hitaben bir "açık mektup" tarzında kaleme alınmıştı. Ben atlamışım, yazı bir dergide de yayınlanmış. Özemre'nin ülkenin "üniversite" yapısını gözden geçiren bu yazısı çok önemli tespitlerle dolu. Tabii herşeyden önce de, yazımızın başından beri söz ettiğimiz "amaç" meselesine ilişkin önemli tespitler. Özemre'nin yazısında pek çok bölümü "Evet, aynen böyle!" diyerek okudum. Ve şimdi de, köşemizin el verdiği ölçüde bu önemli tespitleri sizlere aktarmak istiyorum. "Üniversitelerin gayesi nedir?" başlıklı bu yazı, üniversitelerimizdeki "deontolojik, etik ve ilmi zihniyet çöküntülerinin sebepleri arasında ilk göze çarpanlar"ı şöyle sınıflamış:

1- "Üniversitelerimiz istikrarlı bir statüye kavuşturulmalıdır." 2- "Üniversitelerimizde 'İlim Ahlakı' ölümcül yaralar almıştır." 3- "Türkiye'de Üniversite Evrensel Hedefi'nden uzaklaştırılmıştır." 4- "Üniversitelerimiz Şeref Pâye'lerini isâbetsiz ve keyfi dağıtımlarıyla da saygınlıklarını yitirmişlerdir." (Tüccarlara, şarkıcılara, gazete sahiplerine, gazetecilere, tiyatroculara, siyâsilere, emekli askerlere, cumhurbaşkanlarına ve (Çavusesku misâlinde olduğu gibi) diktatörlere bol keseden dağıtılan "Doctoris Honoris Causa" pâyeleri!) 5- "Türkiye kendi bilimsel ve teknolojik potansiyelini gündemde tutacak, bu konuyu her yönüyle işleyecek, konunun önemini kamuoyuna açıklayacak yeteri kadar düşünür ve filozoflardan yoksundur."

Söylediğim gibi, Özemre'nin yazısında o kadar güzel tespitler var ki, birçoğunu, bu kısa köşe yazısında atlamak zorunda olmak gerçekten üzücü... Dolayısıyla bir seçim yapmak gerektiğinden, ben yarınki yazıda sadece, Özemre'nin yazısında altını çizdiği "3. sebep"i etraflıca aktarmaya çalışacağım. Ama izninizle, bu yazıdan "3. sebep" dışında yer alan şu kısa bölümü de aktarmadan yapamayacağım.

Özemre'nin ülkedeki "tüm üniversite sisteminin" halihazır durumuna ilişkin tespiti şöyle : "1- Emir alma, 2- Aşırı merkezîyetçilik, 3- Yetkinin kötüye kullanılmasına, ve 4- Yalnızca üniversiter deontolojiye ve ahlâka değil, düpedüz ahlâka aykırı şahsi tasarruflara müsait hâle getirilmiştir."

Kısmetse yarın devam edeceğiz....

* * *

Dünkü yazıya bazı kurumlarımızı tartışmaya açarken, "Bu kurumun yasa ve yönetmeliklerde târif edilmiş amacı nedir?" sorusunu hemen her zaman unuttuğumuza hatırlatarak başlamıştık. YÖK tartışması da bunlar arasındaydı. YÖK (ya da daha doğrusu YÖK'ü ortadan kaldırmak) konusunda pek çok önerimiz olmasına rağmen, bu kurumun varlık nedeni olan yüksek öğretimin ülkemizde kendisine yasa tarafından çizilmiş "amacını" konuşmaya yanaşmıyorduk. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi eski Dekanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Emre'nin, dün söz ettiğim yazısı işte tam da bu konuya dikkat çekiyordu. Özemre'nin "üniversitelerimizdeki deontolojik, etik ve ilmî zihniyet çöküntülerinin sebepleri arasında ilk göze çarpanlar"dan birisi olarak saydığı "Türkiye'de Üniversite Evrensel Hedefi'nden uzaklaştırılmıştır" maddesi başlığı altında söyledikleri, bize göre de problemin en "can alıcı" noktasını oluşturuyordu. Özemre tezini o kadar güzel açıklamış ki, bugün –benim araya girmeye gerek kalmadan- bu önemli yazıdan uzun alıntılar yapmama izin verin. İsterseniz önce, Özemre'nin mercek altına aldığı Yüksek Öğretim Kânûnu'nun yüksek öğretimin amacını belirleyen 4. maddesinin "a" fıkrasında yer alan 7 temel amacı olduğu gibi aktaralım:

"1. Atatürk inkılabları ve ilkeleri doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı, 2. Türk milletinin millî, ahlâki, insanî, mânevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan, 3. Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu. 4. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren, 5. Hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, 6. Beden, zihin, rûhu, ahlâk ve duygu bakımından dengeli ve saygılı şekilde yetişmiş, 7. İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi ve beceri, davranış ve genel kültürüne sahip vatandaşlar olarak yetiştirmek."

Görüyorsunuz; sanırsınız ki "üniversite"ye değil de, "özel tim"e ya da "ahîliğe" girecek arıyorsunuz! (Bu yakıştırmalar benim, Özemre'nin yazısında geçmiyor.)

Özemre'nin önümüzde duran bu "7 Işık"a (bu benzetme de benim) ciddi eleştirileri var. Bakın ne güzel açıklıyor: "Söz konusu bu 7 prensip yalnızca, 1) ailenin, ve 2) Orta Öğretim'in temin edebileceği siyasi görüş ve davranış biçimleri ile, yâni Cumhuriyet'imizin resmî doktrini ile ilgili bir takım duygusal ifâdelerdir. İlmî değil, siyasi doktrin retoriğidir; öğrencinin üniversite öncesinde aile ve Orta Öğretim'in işbirliğiyle kazanmış olması gereken bir takım hasletlere işâret etmektedir. Ama, aile ve Orta Öğretim çocukta bu hasletlerin oluşmasını o âna kadar gerçekleştirememişlerse, bunları gerçekleştirmenin Yüksek Öğretim'in ana görevi ve hedefi addedip de bu dönemde gerçekleştirilebileceğini sanmak yalnızca devrimci geçinenlere has bir safdillik ve ütopyadır."

Ne güzel, profesör daha nasıl anlatsın?! (Özemre'nin bu satırlarına tek itirazım şudur: Kanunda resmi çizilen "resmi doktrin" in "Orta Öğretim" e de reva görülmemesi gerekir.)

Özemre, önümüzdeki "7 Işık"ı incelemeye devam ediyor: "Ayrıca bu kânûn, bu maddesiyle, Türk üniversitelerinin yalnızca Türkiye vatandaşlarına münhasır olduğunu peşinen kabûl eden bir görgüsüzlüğü de içermektedir. Üniversite, etimolojisi gereği, evrensel bir eğitim kuruluşudur. Bu itibârla bünyesinde başka milletlere mensûb öğrencileri de barındırır. Nitekim, gerçekten de üniversitelerimizde farklı milletlere mensûb öğrenciler de vardır; ama bunların Türkiye'nin siyasî doktrinine göre ve Atatürk inkılabları ve ilkeleri doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı olarak yetişmelerini de bu doktrine inanmalarını da kânûn mârifetiyle zorunlu kılması hedef almak, tek kelimeyle abestir."

Çok, çok güzel görüşler, tespitler bunlar.... Ve çok da güzel bir ders.... Etimolojisi gereği evrensel bir öğretim kuruluşu olan "üniversite"yi, babalarının kurduğu "anaokulu" sananlara çok güzel bir ders...

Özemre, bu "7 Işık"ı dayatmanın niçin "abes" olduğunu, üniversite hocaları ve öğrencilerinin sahip olması gereken özelliklerden hareket ederek de açıklıyor: "Ayrıca üniversite hocalarının büyük bir kısmı, mesleklerinin mâhiyeti dolayısıyla, öğrencilerinde bu türlü bir doktrini gerçekleştirecek: 1) istek, 2) inanç, 3) bilgi, 4) irâde, 5) zaman ve 6) davranıştan zâten doğal olarak yoksundurlar. Öte yandan da öğrencilerin büyük bölümü kendilerine aşılacak olan objektif düşünme melekesi gitgide geliştikçe her şeyi yeni kazandıkları bilimsel yol-yordam ve yöntemlerin eleğinden geçirdikleri bir fikri kriz döneminde bulduklarından, zâten hemen her türlü zorâki doktrinleştirilmeye karşı doğal olarak tepki gösteren bir tutum içindedirler."

Yani özetle aşağı yukarı şöyle bir şey: "Hoca"sı ve "öğrencileri" ile "7 Işık"a tabiatı gereği karşı olan "üniversite"de bu zor işi (eğer YÖK Başkanı bizzat üstlenmeyecekse!) kim başaracak?!

Özemre'nin çok güzel açıkladığı gibi, üniversiteye bir takım kafadan atma "millî" amaçlar dayatmak, herşeyden önce bu kurumun etimolojisine aykırıdır... Ve bütün "medenî" memleketlerde olduğu gibi, ülkemizdeki üniversite de ancak "evrensel"e yöneldiği ölçüde bu sıfatı hakedecektir. İsterseniz bu yazıyı, Özemre'nin Yüksek Öğretim'in dünyadaki hedeflerine ilişkin şu hatırlatmasıyla bitirelim:

"Öğrencinin: 1. Objektif ve rasyonel olarak düşünmesini bir davranış biçimi haline getirmesini, 2. Bunun için gerekli yöntemleri ve alışkanlıkları kazanmasını, 3. Yalnızca gerçeği: A) araştırmasını, B) keşf etmesini, C) beyân etmesini, ve 4. Kendi hatâlarını; A) teşhis. B) tesbit, C) temyiz ve Ç) kabûl edecek olgunluğa ulaşmasını, emsalsiz bir fazîlet mertebesine yükseltmektir."

İşte böyle.... Her iş gibi "üniversite" meselesi de zor bir iş... Hükümetten dileğimiz en başta şu "7 Işık" meselesine bir açıklık getirmesi değil mi?

* * *

<http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=ahmet+yuksel+ozemre>

Sayın Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin kamuoyu tarafından nasıl çelişkili bir biçimde algılandığı hakkında iyi bir örnek olmak üzere en son yukarıdaki web sitesine kendilerine uygun gördükleri takma isimlerle katılanların Hoca hakkındaki kanaatlerini, imlâ hatâlarını ve yalnızca imlâ hatâlarını düzelttikten sonra, aşağıda takdîm ediyoruz:

1. Türkiye'de Atom Fiziği ile meşgul olan öncülerden. Galatasaray Lisesi ve İstanbul fiziği bitirdi¹⁷¹. Ardından Fransa'da doktora yaptı¹⁷². Son yıllarda hâtırat türünde yazdığı eserlerle gündeme geldi. (bkz: *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*) (pascal, 22.01.2003 14:58)
2. *Toma'ya Göre İncil ya da Hz. İsa'nın 114 Hadisi* isimli dünyada eşine az rastlanacak bir araştırma ve hikmet kitabının yazarı kişi. (ars, 07.02.2003 19:25 ~ 01.04.2003 20:12)
3. Toshihiko İzutsu'nun *İbn Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar-Kavramlar* adlı eserinin son derece başarılı çevirmeni fizikçi olmasıyla da ayrıyeten saygı uyandıran dâhî insan. (seteney, 16.05.2003 03:34 ~ 03:35)
4. TÜBİTAK ve bazı uluslararası bilim cemiyetlerinde önemli görevlerde bulunmuş. Bir dönem TAEK'in müdürlüğünü de üstlenmiş olan güzîde dehâmız. (dundick, 08.06.2003 13:53)
5. (bkz: ilimde demokrasi olmaz) (dundick, 08.06.2003 13:54)
6. Tam bir sofudur. Nûr cemaatine üyedir¹⁷³. Kitaplarını yazmaya Allâh'ın adıyla başlar, yakararak bitirir. İstanbul Üniversitesi basımhânelerinden çıkan en ünlü eseri *Çağdaş Fiziğe Giriş*'tir (mecbûrî ders olarak okutulur). Yanında bir de Osmanlıca-Türkçe sözlük bulundurulur okunması gereken bir kitaptır. Şehsuvar Zebitay onun bayrağını devr almış¹⁷⁴, aynı sofulukla aynı dersleri vermektedir. (nausean, 10.11.2003 21:47)

¹⁷¹ "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Fizik Bölümü" denilmek isteniyor.

¹⁷² "Fransa'da Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Millî Enstitüsü'nde Atom Mühendisliği tahsili görerek Master yaptı" denilmek isteniyor. Hoca doktorasını hepsi de merhûm Ord.Prof.Dr. Câhit Arf (Başkan), Prof.Dr. Fâhir Yeniçay ve Prof.Dr. Lûtfi Biran'dan oluşan jüri önünde 1 Şubat 1960 târihinde "Pekiye" derecesine vermiştir.

¹⁷³ Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre ömrü boyunca hiçbir siyâsî, ideolojik ve dinî cemaate üye olmamış, sırtını Cenâb-ı Hakk'dan başka da kimseye dayamamıştır. Hattâ büyük bir memnûniyetle anlattığı bir özelliği de şimdiki kadar seçimlerde oy vermiş olduğu partilerden hiçbirinin iktidâra gelmemiş ya da iktidâr ortağı olmamış olduğudur.

¹⁷⁴ Şehsuvar Zebitay Teorik Fizik doktorasını Hoca'nın yanında yapmıştır. Hâlen Hoca'nın 3 Mart 1984'de emekliye ayrılmazdan önce başkanı bulunduğu İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü Matematiksel Fizik Anabilim Dalı'nın Başkanı'dır.

Su Gibi Bir Kitap: Kâmil Mürşidlerin Mîrâsı¹⁷⁵

Fatma Şengil Süzer

Bazı kitaplar su gibidir; okursunuz, kuvvet bulursunuz.; okursunuz, sıhhat ve âfiyet bulursunuz. *Kâmil Mürşidlerin Mîrâsı*¹⁷⁶, böyle bir kitap. Elinizden düşürmeden aşkla ve dua ile satır satır içiyorsunuz.

Kitap *Kâmil Mürşidin Portresi* adıyla daha önce yayınlanmış bir dizi sohbetin, 1998-2003 yıllarında yapılan sohbetlerle epeyice genişletilmiş bir versiyonu. Sonundaki minik sözlük ve ek bölümüyle birlikte 352 sayfa. Oniki sohbetten oluşuyor. Her sohbetin başında Ganiyy-i Muhtefî'nin nefeslerinden konuyla ilgili alıntılar yapılmış.

Yıllar önce Ahmed Yüksel Özemre Beyefendinin Türkiye Yazarlar Birliği çeviri ödülü aldığı *İbni Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar-Kavramlar* tercümesini okurken, gerek dilin güzelliği gerek dipnotlardaki ilâve izahlar bana sıra dışı bir insan bulduğumu ihsâs ettirmişti. Neticede, Ahmed Yüksel Beyefendinin kitaplarının peşine düşmüştüm ve her kitapta bu kanaatim pekişmişti. Süzülmüş, durulmuş, ıslıl ıslıl cümleler okuyordunuz. Mihenk taşları ediniyordunuz.

Kâmil Mürşidlerin Mîrâsı böyle güzel bir insanın meclisinde, hâzırûndan biri gibi sohbeti-muhabbeti dinliyorsunuz hissi veriyor. Necmettin Şahinler Beyin her suali ve her cevap öyle âhenkli gidiyor ve öyle cümleler okuyorsunuz ki ... sık sık dualar ediyorsunuz. Kendi nâmıma "sırlı insanlar"ın nazarlarına mazhar olmuş müstesna bir şahsiyetin inci cümlelerinin kayda geçirilmesi karşısında duyduğum saadet, böyle kısa bir tanıtım yazısında ifâde etmekte zorlandığım bir hâl. Hoş, oynamayı bilmeyen "Yenim dar" dermiş. Fakat güzel insanlar hakkında konuşurken kekeleyem, hattâ lâl u ebkem duruvermek bizden, hoşça bakmak onlardan...

Necmettin Şahinler Beyin Önsöz cümlelerini imdâda çağıralım: *Kavramların birbirine karıştığı, sahte ile gerçeği birbirinden ayırt etmenin güçleştiği, Mevlânâ'nın "Mide ayranla, kulak yalanla dolu. Kaçıp kurtulmak için bir himmet lâzım" dediği bir zaman kesitinde Prof.Dr. Ahmed Yüksel Özemre Hocamızın çizdiği Kâmil Mürşidin Portresi, aslu arayış içinde olan rûhumuza bir Âb-ı Hayat çeşmesi olmuştur. Kâmil Mürşidlerin Mîrâsı'nın da aynı hizmette bulunması dileğiyle, Hocamızın hizmetinin dâim, hizmetinin kâim olmasını Cenâb-ı Hakk'dan niyâz ediyor, bir ilim adamı olarak ülkemize hizmet ettiği dönemlerde gerçek değeri anlayamamış Hocamızın bu vesitle ile bir Merd-i Hakk olarak hakikî kıymet ve kadrinin bilineceğine içtenlikle inanyorum.*

Ve son söz: Muhakkak okuyunuz, efendim. Âfiyet bulursunuz.

¹⁷⁵ *Okur Yazar* dergisinin Ekim-Kasım 2004 nüshasında s. 34'de yayınlanmıştır.

¹⁷⁶ Ahmed Yüksel Özemre ve Necmeddin Şahinler, *Kâmil Mürşidlerin Mîrâsı*, 352 sayfa, Timaş Yayınları, İstanbul 2004.

EK: I

TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU
DANIŞMA KURULU TOPLANTISINDA
KURUM BAŞKANI Prof.Dr. Ahmed Yüksel ÖZEMRE'nin
AÇIŞ KONUŞMASI

15 Eylül 1986
ANKARA

Türkiye Atom Enerjisi Kurum Danışma Kurulu'nun muhterem üyeleri;

Atom Enerjisi Kurumu'nun bu seneki ilk Danışma Kurulu Toplantısını açıyorum. Teşrif edip geldiğiniz için teşekkürlerimi arz ederim. Danışma Kurulumuzun bu toplantısı *Türkiye'deki Nükleer Tıp Çalışmalarının Değerlendirilmesi*'ne hasredilmiş bulunmaktadır. Bu münâsebetle ricâmızı kırmayarak ve konunun önemi ile ileride bir koordinasyon gerektirebileceği esâsına dikkat ederek bu toplantıya katılmış bulunan Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Sayın Âdil Olcay Bey'e ve Yüksek Öğretim Kurulu Üyesi Sayın Prof.Dr. Selâhattin Gürtürk Bey'e de lutûflarından dolayı teşekkürlerimi alenen arz ederim.

Muhterem üyeler; Türkiye Atom Enerjisi Kurumu son toplantısını bundan iki sene kadar önce yaptı. İki senedenberi acaba TAEK ne gibi faaliyet gösterdi? Bu açış konuşmamda bu noktalara değinmek istiyorum.

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Türkiye'de bu işle uğraşan çok kıymetli beyinlerin toplandığı çok kıymetli bir kurumdur. Bu kıymetli beyinlerin hâsıl ettiği yüksek potansiyeli değerlendirebilmek için, Kurum'un kendi organizasyonunu bozmadan yeni bir ruhla teşkilâtlanmaya gitmesi iki sene önce bir zarûret hâlini almıştı.

2690 sayılı kânûnumuzun öngördüğü ve ülkenin âlî menfaatlerine müteveccih tedbirler meyânında alınması gereken önlemler iki sene önce tesbit edildi; ve böylelikle TAEK'de şahsî projeler değil fakat DPT'nin tasvibinden geçmiş projelere önem kazandırıldı.

Bugün şunu söyleyebilirim ki bu çalışmalar sâyesinde 2 Ocak 1986'dan i'tibâren Kurum'da hiç bir şahsî proje bulunmamakta, bütün projeler Yönetim tarafından vaz edilmiş güdümlü hâle getirilmiş bulunmaktadır. Bütün projeler DPT'dan bir kod alınarak onun tasvibiyle uygulamaya konulmuştur. Bunun Kurum'un ilmî politikasında terakkî olduğunu teslim edeceğinizi tahmin ederim.

Bunun sâyesinde, Türkiye'nin aşağı yukarı otuz senelik nükleer uygulamalar târihinde, bu nükleer uygulamaları daha iyi kanalizere edebilme imkânının da doğmuş olduğunu da söylemek isterim.

TAEK'de iki senedenberi görülen bir başka husûs da yatırımlarımızın binâ v.s. gibi ölü yatırımlara değil, fakat özellikle diri yatırımlara yöneltmiş olmasıdır. Bir misâl vermek için şu kadarını söyleyebilirim ki; bu sene buraya gelinceye kadar yani 8,5 ay zarfında 826 milyon liralık teçhizat yatırımı yapılmıştır. Bu, 650 kişilik bir kurum için büyük bir rakamdır ve bu husûsta devletin âlicenaplığına ve DPT'nin müzâheretine de ne kadar teşekkür edilse azdır. Böylesine önemli bir kurumun cihaz yatırımı olmaksızın gelişmesi mümkün değildir. Biraz sonra değineceğimiz gibi Çernobil nükleer kazâsından sonra Kurumumuzun kamuoyunda da adı duyulmaya ve, şimdiye kadar son derece mütevâzî bir şekilde hareket etmekte olan Kurum'un gerçekten de Devletin âlî menfaatlerine yönelik selâhiyetli ve dirâyetli bir Kurum olduğu (bu husûsta aleyhte ne kadar neşriyat yapılırsa yapılsın) kamuoyunda Güneş gibi ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu yatırımların ve plânlı çalışmanın neticesinde kurum elemanlarında da şevk ve heyecânın fevkalâde yüksek düzeye çıktığını size tebşir etmekten büyük mutluluk duymaktayım. Özellikle Çernobil nükleer kazâsından sonra Kurumumuzun büyük bir faaliyete giriştiğini hepimiz gazetelerden biliyorsunuz. Bunun ne kadar zor bir iş olduğunu konuyla yakından ilgili olanlar da takdîr etmişlerdir. 848.000 km² 'lik bir alanın ve üzerinde yaşayan 51,5 milyon Türk insanının radyasyon sağlığı ve güvenliği bakımından sorumluluğu kânûnla Kurumumuza verilmiş bulunmaktadır. Kurum bunun idrâki içinde bu 848.000 km² 'lik alanın taranmasını çok mahdut imkânlarla ve elemanlarının harikulade ferâgat-i nefsiyle sürdürmüştür ve sürdürmektedir.

Kurumumuzun 30 senelik târihinde hasbelkader târihî olarak Kurumumuza verilmiş görevler ve birçok da çözülmemiş sorun bulunmaktadır.

Kurumumuz iki senedir bu çözülmemiş sorunlara çözümler bulmağa çalışmakta ve bu arada da ilgisi dolayısıyla, fakat yetkili bir kuruluş olmaması sebebiyle yaklaşılmamış bazı problemlere de sâhip çıkmaktadır. Bu gibi sorunlara sâhip çıkmamız da çok basit bir yöntemle icrâ edilmektedir. Meselâ Türkiye'de 15-20 kadar yetişmiş çok iyi plâzma fizikçisi ve kontrollü füzyon fizikçisi bulunmaktadır. Bunlar üniversitelerimizde tamamen dağınık ve bir nevi faaliyetsiz durmakta iken Kurumumuz bir Millî Konvansiyon toplayarak, plâzma ve kontrollü füzyon fiziğinin Türkiye içinde ne şekilde geliştirilebileceğini plânlamıştır. Kezâ aynı şekilde, nükleer konuda tedrisat yapan pek çok yüksek okul bulunmakla beraber bir **Nükleer Teknisyen Okulu**'nun bulunmaması kurumu tedirgin etmiş ve gerek sağlık sektöründe ve gerekse millî lâboratuvarlarımıza nükleer teknisyen yetiştirmek için bu konuyla ilgili kimileri gene bir Millî Konvansiyon hâlinde toplamak sûretiyle konuyu teşrih etmiş ve bunun tedbirlerini almıştır. Gene aynı şekilde bugünkü Danışma Kurulu Toplantımızın esas maddesini teşkil eden **Türkiye'de Nükleer Tıp Çalışmalarının Değerlendirilmesi** konusu 20 Mayıs 1986'da Ankara'da topladığımız bir başka Millî Konvansi-

yon da arîz-amîk tezekkür edilmiş ve konunun yılın bu ilk Danışma Kurulu'na götürülmesi karar altına alınmıştır.

Bu sene gerçekleştireceğimiz son Millî Konvansiyon, hâlen TR-2 reaktörünün yanında muattal bulunan TR-1 reaktörünü iki sene sonra yeniden işletmeye açtığımız zaman bunun civârında ne gibi nükleer tecrübeler monte edeceğimize dair nükleer fizikçiler arasında toplayacağımız bir millî konvansiyondur. Böylelikle bir sene içinde TAEK, ülke çapında, 4 Millî Konvansiyon toplamış ve bunun neticelerini en kısa yoldan pratik uygulamalara intikal ettirmiş olacaktır. Kurum'da, biraz evvel de arz etmiş olduğum veçhile, büyük bir bilgi birikimi ve potansiyel bulunmaktadır. Mühim olan, bu bilgi birikimini, bir beyin gücüne ve bir atâlete sebep vermeksizin verimli bir dinamik hâle dönüştürmek ve bunu iyi kanalize etmektir. Sanıyorum ki son bir seneki çabalarımız gerçekten de bu beyin gücünü iyi bir şekilde kanalize etmemize sebep olacak çalışmaları ortaya koyabilmiştir.

Bir misâl olmak üzere Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde kurmakta olduğumuz ve Allâh nasib ederse önümüzdeki ay açacağımız **Nükleer Yakıt Pilot Tesis'i**nden bahsetmek istiyorum. Çok küçük çapta bir Nükleer Yakıt Pilot Tesis'i'nin inşası için 1982 senesinde bir Belçika Firması tarafından Kurum'a bir teklif verilmiştir. 1982 senesi râyicine göre 2.750.000.000,- TL'na çıkacak olan bu tesis için, Kurum'un o zamanki bütçesinin 1.450.000.000,-TL olması hasebiyle, malî imkân bulunamamış ve dolayısıyla bu proje askıda kalmıştır. 1985 senesinde bu projeyi yeniden canlandırmak üzere bu projeye gönül bağlamış olan arkadaşlarımız Başkanlığa müracaat ettiler. Kurum'un ÇNAEM'de, çok iyi yetişmiş aşağı yukarı 20-25 kişiden oluşan, hepsi de yüksek mühendis, bir tanesi doçent ve 3 tanesi de doktor olan iyi bir nükleer yakıt teknolojisi ekibi vardır. 1985 senesinin Şubat ayında nükleer yakıt teknolojisindeki bu arkadaşlarımızla beraber bu projeyi arîz-amîk gözden geçirdik. 1985 senesi râyîçlerine göre bu projenin fiyatı 4.200.000.000,- TL. tutuyordu. Firmanın teklifine göre yaptığımız çok ince, çok detaylı tetkikatta firmanın bize teklif ettiği şekilde bu projenin hem Türkiye'nin âlî menfaatlerine uymadığı, hem komple bir proje olmadığı, hem de bundan elde edilmesi umulan neticelerin elde edilemeyeceği anlaşıldığından Nükleer Yakıt Teknolojisi Bölümü'ndeki arkadaşlarımızla beraber bu projeyi yeni baştan ele aldık, kendi bilgimizle, kendi bilgi birikimimizle, bunu yeni baştan tasarımıyarak bu projeyi kendimizin yapıp yapamayacağımızı araştırdık. Gördük ki bu projeyi kendimiz pekâlâ yapabiliriz! Mart 1985'ten itibaren bu projenin kâğıda dökülmesinden sonra Kasım 1985' ten itibaren de bu proje yüzdeyüz Türk emeği, Türk katkısıyla gerçekleştirildi. Öyle ümit ediyorum ki muhtemelen Ekim'in başında da şerefle açılacak duruma gelecek. Bu projenin gerçekleştirilmesi, buna harcanan zaman zarfındaki el emeği ve bu projeye yardımcı olacak bir takım ölçü aletleri ve mesela sinterizasyon fırını gibi büyük bir aletin ithâliyle beraber bu proje bize bugün sâdece 256,5 milyon TL'ya malolmuştur. Böyle bir projenin, böylesine ucuz bir fiyata mal edilmesi Kurum'da çalışan arkadaşlarımıza fevkalâde büyük bir şevk ve şuur kazandırmıştır. Şöyle ki, bu projede çalışan 45 kadar arkadaşımız Devlete 4 milyar lira kazandırmanın zevkini, şerefini, izzetini ve haysiyetini şuurla yaşamaktadırlar.

Kezâ böyle bir proje, 45 kişiyi geceli gündüzlü aynı bir mevzua kanalizetmiş ve Türk insanının istediği zaman ne kadar başarılı olabileceğini ve kendi bilgisine itimat etmesi gerektiği şuurunu da tahkîm etmiş bulunmaktadır. Bu, gerçekten de iftihâr ettiğimiz bir projedir. Peki, acaba bu proje sâdece bir gösteri olarak mı kalacaktır? Şüphesiz ki hayır. Bu Kurum'un uzun vâdeli plânlarının ancak bir parçasıdır. Ümit ediyoruz ki, 1986 Ekiminde Nükleer Yakıt Pilot Tesisini işletmeye açtıktan sonra, iki sene zarfında bu tesisin, bir taraftan mikroişlemcilerle proses kontrolü hususunda 2. bir projeyi geliştirirken, öbür taraftan da aynı zaman aralığı içinde bu tesisin fiziksel ve kimyasal parametrelerini ekonomik bakımdan optimize ettikten sonra elde edeceğimiz bilgilerle Kurum, 1988 sonu veyâ 1989 başında, Akkuyu'da kurulması mutasavver CANDU tipi iki nükleer reaktörün bir senelik nükleer yakıtını imâl edebilecek endüstriyel bir fabrikanın tam ölçekte dizaynını yapabilecek bir ekip geliştirmiş olacaktır. İçimizde bazı arkadaşlar belki bunun biraz ütöpik, belki de biraz uzun vâdeli olduğunu söyleyecekler. Şu kadarını alenen ifâde etmek isterim ki, Çin'e dahî gitmek için ilk bir adımın atılması gereklidir. Bu, işte böyle bir birinci adımdır ve muhakkak sûrette atılması gereken bir adımdır.

Maalesef Türkiye'de özellikle bürokrat ve teknokrat kesiminde daima flaş, daima çabuk ve kalıcı, hatırlatıcı çözümlere gidilmek bir âdet hâline gelmiştir. Bunun neticesi olarak da Türkiye'de en kolay eser vermek binâ inşa ettirmektir. Binâ yaptığınızda bir sene sonra ortaya bir eser koymuş olursunuz. Kanaatimiz odur ki, Türkiye'nin özellikle son bir kaç on senelik gelişmesi nazar-ı i'tibâra alındığında, Türkiye tohum atanların ve bu tohumları yeşertenlerin memleketi olmak zorundadır. Bu i'tibârla sabırla şimdiye kadar hiç atılmamış tohumları, Devlet'imizin yardımıyla, muhakkak sûrette atmaya mecbûr olduğumuz şuur ile hizmet etmemiz gerekmektedir. Bu da, sanırım ki, Kurum için büyük bir *ahlâkî bir kazanç* teşkil edecektir.

Son iki sene zarfında yapılan işler hususunda sizlere bir başka mutlu haber daha vermek istiyorum:

TAEK otuz senelik târihinde ilk defa olarak kendi ürettiği bir teknolojiyi bir yabancı ülkeye satma aşamasına gelmiştir. İşte söz konusu Nükleer Yakıt Pilot Tesisi dolayısıyla geliştirdiğimiz ara kademedeki elemanlar ve cihazlar meyânında bir redüksiyon fırınının plânlarını bir yabancı ülkeye satmış bulunmaktayız. Çok yakın bir gelecekte de teknesyum üretim hücreleri, redüksiyon fırınları, sinterizasyon fırınları, ekstraksiyon kolonları ve detektörler satabilecek duruma gelebilmiş olacağız.

Gene mutlu bir haber olarak bu senenin başında Mart ayından i'tibâren başlattığımız çok etkin bir programdan bahsetmek istiyorum. Birkaç üniversitemizde verilen derslerin ve piyasada son derece mahdut iş gören bir iki şirketin dışında mikroişlemcilerin uygulaması bunların *hardware'i* ve *software'i* Türkiye'de pek yaygın bir şekilde bulunmamaktadır. Kurumumuz özellikle mikroişlemcilerin nükleer ve diğer alanlara uygulanmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla Ankara Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezinde bir eğitim mikroişlemcisi geliştirmiş ve bunu prototipini imal etmiştir. Bu prototipin gerçekten de verimli ve etkin bir prototip olduğunu gözlemiş ve bu senenin sonuna kadar bundan 62 adet imâl etmeğe karar vermiş bulu-

nuyoruz. Gāyemiz hem bu tür mikroişlemcileri kendi amaçlarımız doğrultusunda kullanmak hem de Kurum'umuz kânûnunun 4. maddesinde TAEK'a verilen teşvik sorumluluğu muvacehesinde bu mikroişlemcilerden onar tanesini belirli bazı üniversitelerimize mikroişlemci eğitim lâboratuvarlarını kurmak üzere hediye etmektir. Bu meyanda şu kadarını söyleyeyim, mikroişlemciliğin hardware'inin ve software'inin gelişme imkânını bulacağını ümit ettiğimiz bazı üniversitelerimize bu tür lâboratuvarlar kurmaktan başka ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Doğu Akdeniz Üniversitesinde de bu senenin sonuna kadar kendi ürettiğimiz 10 mikroişlemciden müteşekkil bir eğitim lâboratuvarını da açmak üzere olduğumuzu da bilgimize gururla arz etmek isterim.

Binâenaleyh gördüğünüz gibi Kurum senelerdir birikimimiz olan bilgi potansiyelini bir taraftan Devletin âlî menfaati, Türk halkının geleceği yönünde yatırım yapıp kanalize ederek bir taraftan da bu birikmiş potansiyelden elde edeceğimiz ilmî haysiyet ve şerefi, Türkiye'nin dışındaki ülkelere açılmakla gerçekleştirmeye azimlidir.

Bir başka iftihâr vesilemiz de gene Ankara Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezindeki plâzma fiziği ve kontrollü füzyon lâboratuvarımızda ODTÜ Mühendislik Fakültesi Elektronik Bölümü'nün de katkısıyla bir müşterek çalışmamızdır. Bu proje çerçevesi içinde kontrollü füzyon konusunda bundan birkaç sene evvel geliştirilmiş bir model olan "spheromak" modelinin dünyadaki 9. nümûnesi lâboratuvarımızda gerçekleştirilmiştir. Doç.Dr. A. Sinman ve Prof.Dr. S. Sinman'ın müşterek gayretleriyle gerçekleştirilmiş olan dünyânın bu 9. "spheromak" projesi aynı zamanda Avrupa'nın 3. "spheromak" projesidir. Ve fiziksel karakteristikleri bakımından dünyadaki bütün "spheromak" projelerinin üstünde olan bir projedir; bunu iftihârla, açıklıkla ve kesinlikle ifâde ediyorum. Şimdiye kadar bu "spheromak" projesi muhtelif uluslararası podyumlarda dile getirilmiş, karakteristikleri ilim adamlarına anlatılmış, son derece büyük ilgi görmüş ve Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı (MAEA) tarafından desteklenmekte olan bir projedir. Bunu gerçekleştiren ilim adamlarımız da hem MAEA tarafından hem de TAEK tarafından gerçekleştirdikleri bu düzeyin dünyâ bilim alanına tanıtılması husûsunda gerek Kurumd'an ve gerekse Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansından büyük destek görmektedirler.

Kurum'un Türkiye'nin atom enerjisinin sulhçu gāyelerine müteveccih uygulamalarında menfaatlerini koruması ve bunları yükseltmesi bakımından aldığı tedbirlerden bir başkası da ânî ve büyük sıçramalı atılımlar yapmak olmuştur. Tabî ânî ve büyük sıçramalı atılımlar yapmak uzun ve temkinli bir hazırlık dönemini gerektirir. Ama öyle tahmin ediyorum ki, pek yakında birkaç tane bu türlü sıçramalı atılımı gerçekleştirmiş olmanın mutluluğunu da yaşayacağız. Bunların bir tanesi de ODTÜ ile birlikte yakında imzalayacağımızı ümit ettiğimiz bir protokoldür. Bu protokole göre ODTÜ kampüsünde ODTÜ ve TAEK "*centre of excellence*" mâhiyetinde bir **İleri Nükleer Teknoloji Araştırma Merkezi** (İNTAM) kuracaktır. Bu husûstaki müşterek irâde muhtelif vesilelerle beyân edilmiş ve gerek sayın Rektör tarafından gerekse TAEK Atom Enerjisi Komisyonu kararlarıyla dile getirilmiştir. Şimdi bunun imzâlanmasına sıra gelmiştir. Bu arada DPT de bu girişimimizi olumlu karşılayarak bü-

yük müzâheret göstermiştir. Gene bu husûsta da DPT'ni her zaman olduğu gibi minnetle anmak ve bu anlayışından dolayı şükranlarımı arz etmek isterim.

Çok kısa bir zaman sonra Türkiye iki nükleer araştırma biriminin daha kurulduğuna şahit olacaktır. Bunların bir tanesi Karadeniz Üniversitesi ile müşterek olarak, Karadeniz Üniversitesinin kampüsünde kurulacak olan "Doğu Karadeniz ve Çevre Radyobiolojisi Araştırma Enstitüsü"dür.

Bu Enstitü için MAEA Genel Direktörü ilk hatfede 40.000 \$'lık bir yardım yapmayı vaad etmiştir. Bu 40.000 \$'lık yardımın 15.000 \$'ı 3 adam-aylık eksper ve geri kalan 25.000 \$'ı da teçhizat yardımıdır. Eksperlerden 2 kişi gelmiş Karadeniz Üniversitesi civârını tetkik etmek sûretiyle yeni bir enstitünün gerçekten de burada kurulmasının fevkalâde hayatî ehemmiyeti olduğunu raporlarında ifâde etmişlerdir. Öyle tahmin ediyorum ki, bununla ilgili protokol önümüzdeki aylar içinde Karadeniz Üniversitesinin Sayın Rektörü ile imzalanacak ve ilkbaharın sonuna kadar tam teşekküllü bir enstitü burada faaliyete girmiş olacaktır. Tabî bu enstitünün açılmasında gâye sâdece Doğu Karadeniz'in ve hinterlandının çevre radyobiolojisini incelemek değil fakat ekonomik açıdan büyük bir önem arz eden fındık, çay, mısır, karalahana ve benzeri gıdâ maddelerinin de devamlı sûrette kontrolünü yapmaktır.

Kurmayı kararlaştırdığımız ve Hükümet'imizin çeşitli kademelerinde tasvib görmüş olan bir başka projemiz de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde, Doğu Akdeniz Üniversitesinin kampüsünde, Doğu Akdeniz Üniversitesiyle müşterek olarak bir "**Doğu Akdeniz ve Çevre Radyobiolojisi Uluslararası Araştırma Merkezi**"nin kurulmasıdır. Bu KKTC'de kurulacak olan ilk Uluslararası Araştırma Merkezi olacaktır.

Bu husûsta yaptığımız temaslar olumlu neticeler vermiştir. Bunu da ilk defa kamuoyuna açıklamaktan büyük mutluluk duymaktayım ve böylelikle KKTC de, Doğu Akdeniz de gerek deniz gerekse hinterlandının çevre radyobiolojisi bakımından tamamen etkin bir şekilde ilmî denetim ve kontrol altına alınmış olacaktır.

Kurum bugün kaliteli personeli aracılığıyla geliştirdiği teknolojiler ve bünyesindeki bilgi birikimi bakımından, yabancı ülkelerin kendi personelini staj ya da uzmanlık için gönderip yetiştirmek husûsunda gıpta ettikleri bir kurum hâline gelmiştir. Yılbaşından şu ana kadar Cezâyir'den altı bilim adamı bir ilâ altı ay süreli kurslar görmek, işbaşında eğitilmek üzere Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezimizde eğitim görmüşlerdir. Yıl sonuna kadar iki kişinin daha gelmesi beklenmektedir. Kezâ Kuveyt son olarak bu radyasyon meseleleriyle ilgili olarak beş kişilik bir heyeti Türkiye'ye göndermiş; radyasyon sağlığı ve güvenliği araştırmalarımızı yakından inceledikten sonra son derece sitayişkâr bir mektupla Dış İşlerimize müracaat ederek, iki senior radyasyon fizikçisinin muhakkak sûrette Kuveyt'e gelip bu konudaki işleri organize etmesi husûsunda ısrarda bulunmuştur. Bu da Kurum'un biriktirmiş olduğu bilimsel potansiyel ve etkinliğin bir başka delilidir.

Muhterem üyeler; senelerdenberi Kurum'da sürüncemede kalmış, hâl edilemeyen bir konu vardı. O da nominal gücü 5 megawatt termik olan TR-2 reaktörünün gerçekten de 5 megawatt'a yükseltilmesiydi. 1982'de işletmeye açılan bu reaktörümüz, 3 megawatt'an yukarı çalışmamıştı. Bunun sebepleri hem idarî, hem ilmî, hem de teknolojiktir. Şu kadarını söylemekten büyük mutluluk duyuyorum ki, son üç ayda yaptığımız girişimler, kurmuş olduğumuz ekip ve bu ekip sâyesinde yaptığımız teknolojik yenileştirmeler sâyesinde, bu reaktörümüz 20 Ağustos'tan itibaren tam gücünde çalışmaya başlamıştır. Bu husûsta İ.T.Ü. Nükleer Enerji Enstitüsünün çok kıymetli bir elemanı, Doç.Dr. Hasbi Yavuz da bu performansı gerçekleştiren ekibimize süpervayzır olarak fevkalâde müzâhir olmuştur. Bunu da bu enstitüyle olan ilişkilerimizin iyi bir nişânesi olarak burada zikretmeyi bir vazife addederim. Artık TR-2 reaktörümüz gerçekten de 5 megawatt güçte çalışabilecek duruma gelmiştir. Bu, tabiî, radyoizotop üretiminde bize büyük bir imkân kazandırmaktadır. Ayrıca bir de TR-2 reaktörünün inşaatı başladıktan sonra, durdurulmuş olan TR-1 reaktöründen, yâni Türkiye'nin ilk nükleer reaktöründen bahsetmek istiyorum.

TR-1 reaktörü özellikle nötron fiziği ve katı hâl fiziği açısından pekçok tecrübeyi gerçekleştirmeyi mümkün kılacak, nötron huzmesi tüplerinin bulunduğu bir reaktördür. Maalesef TR-2 reaktöründe nötronları dışarı alıp, tecrübe yapabilmek imkânımız yoktur. Bu itibârla Türkiye'deki nükleer fiziği bir katre daha ileri götürebilmek ve nükleer fizikçilerimize gerçekten de çalışabilecekleri, bu arada da master ve doktora tezlerini hazırlayabilecekleri müsait bir zemin hazırlayabilmek için Atom Enerjisi Komisyonu TR-1 reaktörünün de ihyâ edilip devreye sokulması kararı almıştır. Bu karar muvâcehesinde TR-1 reaktörünün elektroniği tamamen yeni baştan gözden geçirilerek TR-2 reaktörünün kontrol odasına taşınma işlemleri başlamış ve her iki reaktörün otomatik olarak kompüter vâsıtası ile kontrolü husûsunda da bir proje ayrıca tatbik mevkiine konulmuştur.

Kurum'un önümüzdeki sene gerçekleştirmeyi düşündüğü bir başka teknolojik aşama da, Türkiye'nin sathına teknesyum sağım hücrelerinin yayılmasına taallûk eden bir uygulamadır.

Bildiğiniz gibi ÇNAEM tek radyoizotop üreten merkezimizdir. Burada üretilen teknesyum gerek diagnostik, gerekse tedâvi maksadı ile, yarı ömrünün çok kısa olmasından ötürü, sâdece İstanbuldaki Nükleer Tıp Merkezlerinde kullanılabilir. Fakat molibden ışınlayıp, bunu herhangi bir yerdeki teknesyum sağım hücrelerinde sağarak Tc-99 elde etmek mümkündür. İşte bu senenin sonuna doğru Ankara'da da bir Tc-99 sağım hücremizin hizmete açılabilceğini sizlere müjdelemek istiyorum. Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde imâl edilen bu sağım hücresinin hâlen son rötuşları yapılmakta ve ANAEM'de de bunun için müsait bir yer hazırlanmaktadır. Ümit ederim Aralığın sonunda veya en geç Ocak 1987'de Ankara bir teknesyum sağım hücrelerine kavuşacak ve teknesyumun Ankara'daki nükleer tıp merkezlerine ucuz fiatla dağıtımı imkân dahiline girebilecektir.

Gayemiz 1988 senesinde aynı işi İzmir'de ve ileriki bir târihte de Adana'da da yapmaktadır. Ve gene şunu iftihârla söylemek isterim ki, bir teknesyum sağım hücre-

si de Allâh nasib ederse 1987 senesinin yazına kadar tarafımızdan Cezâyir'de kurulmuş olacaktır. Böyle bir teknesyum sağım hücresinin kurulmasını ve bu ülkedeki 5 nükleer tıp merkezi için her hafta ÇNAEM'de ışınlanacak olan molibdenin teknesyum sağımı için Cezâyir'e gönderilmesini Cezâyir otoriteleri bizden resmen talep etmiştir. Bu husûstaki ilişkilerimiz ve anlaşmanın modaliteleri üzerinde Cezâyir ile müzakerelerimiz devam etmektedir.

Türkiye Atom Enerjisi Komisyonu geçen sene almış olduğu bir kararla, Türkiye genelinde nükleer teknisyenlerin sayısının azlığını göz önünde tutarak ülkede, muhakkak sûrette, en aşağı iki branşta eğitim verecek olan bir **Nükleer Teknisyen Okulu** açılmasını karara bağlamıştır. Bu karar Devlet Plânlama Teşkilatı'mızın müzâhereti ile o zamanki Millî Eğitim Bakanı'mızın da fevkalâde anlayış ve desteğine mazhar olmuştur. Fakat bu, gerçekleştirilmesi hiç de kolay bir iş olmadığı için bir buçuk senedenberi bu okulun hazırlıkları süregelmiştir. Ümit ediyoruz ki 1987 senesinin Ekiminde bu okul, hiç değilse mahdut bir kadro ile Ankara'da eğitime başlayacaktır, ilk başta 20 kişilik bir kadro ile eğitime başlayacak ve orta okul mezunlarını alacağımız, lise seviyesinde bir meslek okulu gibi düşündüğümüz bu okulun bir benzerini ileride İstanbul'da da kurmayı ve daha ileriki senelerde burada elde ettiğimiz deneyimimizin bize müsbet bir fikir ve şevk vermesi hâlinde de YÖK'le de işbirliği yaparak bunu daha üst kademelere teşmil etmeyi düşünmekteyiz. **Nükleer Teknisyen Okulu** iki branşta teknisyen yetiştirecektir. Bu okul evleviyetle hastanelerimizde radyasyon fiziği ve nükleer tıp uygulamalarında hocalarımıza, bilim adamlarımıza, kendileriyle aynı bir lisani konuşabilecek, emir verildiği takdirde neyin ne türlü yapılmasını bilecek teknisyenleri yetiştirmeye matûf olacaktır. Bu **Nükleer Teknisyen Okulu**'nun öteki branşında ise doğrudan doğruya nükleer metroloji yani ölçüm lâboratuvarları için teknisyen yetiştirilecektir. Takdir edersiniz ki, son derece spesifik konular olan nükleer konularda bu türlü teknisyenlere Kurum'un öncelikle ihtiyacı vardır. Ümit ederiz ki kısa bir süre içinde Nükleer Teknisyen Okulları iyice teşmil edildikten sonra, bu tip nükleer teknisyenler, üniversitelerimizde ve bunun dışındaki diğer araştırma kuruluşlarımızda da istihdam edilebileceklerdir. Sayın üyeler, Kurum'un son iki sene zarfında gerçekleştirmiş olduğu ve gerçekleştirmekte olduğu faaliyetleri hakkında size kısaca bilgi verdim.

Şimdi, bugünkü danışma kurulumuzun esas mevzuu olan Türkiye'de nükleer tıp çalışmalarının değerlendirilmesine geçmeden evvel Çernobil Nükleer Santrali'nde vuku bulan kazânın neticesinde Kurum'un yapmış olduğu faaliyetler, izlediği politika hakkında da sizlere kısaca bilgi vermek istiyorum. Bildiğiniz gibi Çernobil Nükleer Santrali 26 Nisan günü bir operatör hatâsı sonucu büyük bir kazâyâ uğramıştır. Hür dünyâ bu kazânın Rusya'daki bir reaktörden geldiği husûsundaki ilk teyidi 29 Nisan 1986 Pazar akşamı almıştır. Bu kazâ ilk defa dünyâyâ BBC tarafından duyurulmuştur. 30 Nisan 1986 Pazartesi sabahı, saat 9.30'dan itibaren Türkiye radyasyon bulutunun etkisi altına girmeye başlamıştır. Neden, aradan 8 gün geçtikten sonra? Çok basit, o zamanki nükleer kazâ vuku bulduğu zamanki meteorolojik şartlar nükleer kazâ dolayısıyla açığa çıkan nükleer artıkların atmosferik hareketler dolayısıyla önce Avusturya, İsviçre, Federal Almanya, Polonya, Çekoslovakya'nın bir kısmı, ondan sonra da İsveç'e kadar gitmesini, İsveç'ten tornistan ederek Finlandiya Polonya, Rus-

ya ve Romanya üzerinden Türkiye'ye gelmesine sebebiyet vermiştir. İşte bu dolanım tam 8 gün sürmüştür.

Şâyan-ı şükürdür bu kazâ olduğu zaman ve bunu tâkib eden günlerde meteorolojik şartlar, Türkiye'nin ancak çok az bir kısmının radyasyondan etkilenmesini tevlid etmişlerdir. Bunun neticesinde sâdece Karadeniz sahilindeki Karadeniz Ereğlisi'nden hareket ettiğiniz zaman, Karadeniz Ereğlisi, Akçakoca, Adapazarı, İzmit, İzmit'ten doğrudan doğruya Trakya'da Keşan, Keşan'dan Bulgar hududu, Bulgar hududunu ve Yunan hududunu tâkiben İğneada, İğneada'dan bütün Karadeniz sınırını tâkiben Karadeniz Ereğlisi'ne kadar olan bir kısım radyasyon bulutunun etkisi altına girmiştir. Bu andığım günlerdeki meteorolojik şartlar Türkiye'yi Sinop-Anamur arasında bir hatla ikiye ayırdığımız takdirde kuzey-güney, kuzeybatı-güneydoğu rüzgârlarının bu hattın batısında kalan bölgede egemen olduğunu ve bu hattın doğusunda kalan bölgede de sâdece güneyden gelen rüzgârların egemen olduğunu göstermiştir. Binaenaleyh Türkiye'nin bu hattın doğusunda kalan kısmı o günlerde hemen hemen hiç etkilenmemiştir. Biz de bütün gayretlerimizi radyasyonun etkilediği bu bölge üzerinde teksif etmişizdir ve özellikle Sinop-Anamur hattının batısında kalan bölgeyi son derece iyi bir şekilde taramışızdır. Fakat bununla beraber, bunun doğusunda kalan bölgeden de radyakmetreler vasıtasıyla günü gününe oradaki havadaki radyasyon miktarını devamlı sûrette ölçmüş, ölçtürmüş ve bilgi almışızdır.

Esâsında Cenâb-ı Hakk'a ne kadar hamdetsek, şükretsek azdır ki gerçekten de Çernobil kazâsı, civârı ve Avrupa'nın mühim bir kısmı için bir felâket addedilebilecek boyutlara erişmişse de Türkiye'de böyle bir şey kesinlikle vuku bulmamıştır. Ve Türkiye'nin en fazla radyasyon alan bölgesinde dahi, insana yüklenen doz 50 mRem'i, tiroide yüklenen doz ise 75 mRem'i kesinlikle aşmamıştır. Bunlar da tıbbî bakımdan herhangi bir tedbir almaya, ya da doz sonrası bir izleme yapmaya vâbeste olacak değerde dozlar değildir. Gerek televizyonda, gerekse basında hepimiz izlemişsinizdir, "*Çernobil kazâsından sonra vukubulan olaylar neticesinde Türkiye'de halka intikal etmiş olan bütün gıdâ maddelerinin radyasyon sağlığı bakımından hiç bir sakınca arzemediğini*" defaatle söylemişimdir. Ve defaatle de bunu teyid etmişimdir. Gerçekten de bu böyledir. Hakîkaten, şüphesiz ki her radyasyon bulutunun Türkiye'nin üzerinden geçmesinde olduğu gibi bütün gıdâ maddelerimizde, sütte, ette bir miktar radyasyon yükselmesi olmuş ise de bu, ne *Dünyâ Sağlık Teşkilâtı*'nın ve ne de *Avrupa Ekonomik Topluluğu*'nun halk için vazetmiş olduğu en yüksek müsaade edilebilir dozların civârına dahi uğramamıştır. Ancak Türk kamuoyunda büyük endişeler zuhur etmiştir. Radyasyon meselesi zaten kolay anlaşılabilen, insanın normal pratik aklı içinde idrâk edip kuşatabileceği bir mesele değildir. Bir kere her şeyden önce lineer bir mesele değildir. Hepimiz ilk mektepten i'tibâren doğru orantıya alışmışızdır. Hani "bir duvarı 8 işçi 2 günde örerse, 16 işçi kaç günde örer?" gibi! Doğru orantı doğrultusunda düşünmeğe ve fikir yürütmeğe alışmış insanlarda hiç de lineer olmayan radyoaktivitenin ve radyasyonun ne türlü hesaplanması lâzım geldiği hemencecik idrâk edilebilen bir olay değildir. Bu sâdece bir uzmanlık meselesidir ve bu uzmanlığa sâhib olmayanların da bu işin uzmanlarına güvenmeleri gerekir. Türkiye'de radyasyon ölçümlerinin rakkamsal sonuçları TAEK'in politikası olarak halka hiç bir zaman intikal ettirilmemiştir. Bunun son derece derin bir hikmeti

vardır. Çünkü dünyâ ilk defa bu radyasyon tehlikesiyle karşılaşılıyor değildir. Bunun daha çok evveliyatına baktığımız takdirde, ilk büyük radyasyon tehlikesi 1957 senesinde İngiltere'nin kuzeyinde *Windscale*'de vuku bulan nükleer santral kazâsının ihdâs ettiği radyasyon tehlikesidir. Bu radyasyon tehlikesinden sonra İngiliz halkının tutumu ve bu radyasyon tehlikesine karşı reaksiyonu gözönüne alındığı takdirde, radyasyon rakkamlarının halka intikal ettirilmesinin çok sakıncalı olacağı ortaya çıkmaktadır. Biz de bunun için radyasyon ölçümlerimize ait rakkamları Türk kamuoyuna kesinlikle açıklamadık. Sâdece radyasyonun ve tehlikenin olup olmadığını, ne türlü tedbir alınacağını bildirmekle iktifâ ettik. 848.000 km² 'lik bir alanın ve üzerinde yaşayan 51,5 milyon Türk insanının radyasyon sağlığı bakımından bütün mes'ûliyetinin TAEK'nun sırtına yüklendiği bir anda, Kurum yapacağı görevin şuurlu ve herhangi bir şekilde halkımızda bir polemik ve bir paniğe yol açmayacak şekilde olmasını temin etmekle mükelleftir. Ve bütün baskılara rağmen sanırım Kurum, bu politikasında başarılı da olmuştur.

Avrupa'da yalnızca Fransa, İsviçre ve Türkiye radyasyon rakamlarını kamuya açıklamamışlardır; ve sırf bu sebepten ötürü bu üç ülkede panik çıkmamıştır. Endişe vaki olmuştur. İnsan orta çağda da bilmediği vakalar karşısında hayalini işletmiş ve endişeye düşmüştür. Bu durum maalesef günümüzde de bundan farklı değildir. Evet Türk kamuoyunda endişe zuhur etmiştir. Ancak tek yetkili Kurum olarak bizim açıklamalarımız kamuoyunun büyük bir kısmını teskin etmiş ve bir panik çıkmasını önlemiştir. Çernobil kazâsından sonra vuku bulan radyasyon yükselmesi ve bunun neticesinde Avrupa'da alınmış olan son derece zecrî ve bu işin âşinası olan kimselere fevkalâde ters ve anlamsız gelen tedbirlerin sâiki ilimden ziyade çoğu kere politika olmuştur. Gerek Federal Almanya'da, gerek Avusturya'da politika son derece zecrî tedbirlerin alınmasında çok önemli bir etken olmuştur. Her iki ülkede de yeşiller partisinin bulunması ve bu partinin kamuoyunda gitgide ağırlık kazanarak seçimleri etkileyecek dereceye gelmesi idarecilerin bazan kıraldan fazla kıralcı davranmalarına sebebiyet vermiş hiç alınmaması gereken bir sürü fuzûlî tedbir alınmış ve bu iki ülkenin iktisadiyatı karman çorman olmuştur.

Özellikle Avusturya'da iktidardaki parti Cumhurbaşkanlığı için yapılan seçimin birinci turundan sonra ortaya çıkan Yeşillere ait % 6,7 oranındaki oyları balotajda yani seçimin ikinci turunda kendi adayının tarafına çekebilmek için yoğun bir propaganda yapmış ve ülke çapında fevkalâde zecrî ve fuzûlî tedbirler almıştır. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nda hâli hazırda çalışmakta olan ve kendilerinin hocası olmakla iftihâr ettiğim kıymetli Türk bilim adamları Avusturya radyo ve televizyonu ile gazetelerinde gördükleri Çernobil sonrası radyasyon haber ve yorumlarını, ve ayrıca da bu ülkedeki ağırbaşlı olması gereken pekçok ilim adamının paniğe kapılmalarını hayretle karşıladıklarını bana defaatle ifâde etmişlerdir. Ben de aynı şeyi hasbel kadar bizzat müşahade ettim.

9 Haziran 1986'da Cumhurbaşkanlık seçiminin ikinci turunun sabahına kadar radyo ve televizyon Avusturya'da son derece yoğun bir anti-nükleer propaganda yapmış ve radyasyon konusunda herkesin hassasiyetini olağanüstü tahrîk etmiştir. 10 Haziran'da radyo-televizyon ve gazetelerde radyasyon ile ilgili haberler bıçakla ke-

silmiş gibi son bulmuştur. Çünkü iktidardaki partinin adayı Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanamamıştır, kazanamayınca da iktidardaki parti kendisinin bir-iki aydan beri sunî olarak ihdâs ettiği canavarla mücadele etmek durumuna itilmiş ve onun için radyasyon konusundaki tansiyonu derhâl sıfıra düşürmek mecburiyetinde kalmıştır. Federal Almanya'da da müşahedemize göre aynı politik oyunlar oynanmıştır. Bunun neticesinde radyasyonu bilen kimseler olarak aklın ve havsalanın almadığı bir takım fuzûlî önlemler alınmıştır. Gene *Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı*'nda *Guvernörler Meclisi*'nde Alman delegesinin söylediği gibi sâdece ilk bir ayda itlâf edilen sebze ve sütün değeri 300.000.000 Marktır. Hâlbuki bunların çok mühim bir kısmı belirli süre bekletildikten, hattâ peynir yapıldıktan sonra rahatlıkla yenilebilecek düzeyde radyasyon ihtivâ eden gıdâlardı.

Bildiğiniz gibi Türkiye'nin en fazla etkilenen bölgesi Edirne ve civârı olmuştur. Edirne ve civârının etkilenmesinin sebebi de 3 Mayıs 1986 akşamı 20.20'de Bulgaristan üzerinden gelen ve atmosferin yüksek tabakalarında yoğunlaştıktan sonra yere gökgürültülü sağnak ve dolu şeklinde intikâl eden bir yağışın sürüklediği radyoaktifitenin toprağa intikâlinden ötürüdür. Bunun akabinde Kurumumuz hepimizin hatırlayacağı gibi TV aracılığıyla Edirne iline üç gün süreyle bir takım tedbirler vaz etmiştir. Bu üç gün içinde de TAEK 6 mobilize ekibini buraya sevk etmek sûretiyle bütün Trakya'da toprağın kontaminasyon haritasını çıkarmış ve dikkatimizi nerelere teksif etmemiz gerektiğini tesbit etmiştir. Böylelikle son derece enteresan bir olay ortaya çıkmıştır. Edirne'nin civârında ancak beş köyün merasının bundan etkilendiği ve bir de Kapıkule-Edirne yolunun 2,5 km'lik kadar bir kısmının kontamine olduğu ortaya çıkmıştır.

Kapıkule-Edirne yolu ÇNAEM'in radyoaktif dekontaminasyon ekibi tarafından temizlenmiş, kontamine olmuş meralara da hayvanların girmemesi ve hayvanların sütlerinin kamuya intikal etmemesi temin edilmiştir.

Bunun ötesinde gerçekten de radyasyon tehlikesi sayılabilecek bir durum ortaya çıkmamıştır. Komşu ülkelerde ve özellikle Yunanistan'da Demokritos Nükleer Araştırma Merkezi her gün âlimâne ve teferruatlı radyasyon tebliğleri neşretmek sûretiyle Yunanistan'ın ve özellikle Atina halkının olağanüstü tedirgin olmasına yol açmıştır. Bir kere kendi tesbitlerimize göre buradaki bilgiler kamuyu son derece yanıltıcı bilgilerdir. Çok yüksek radyoaktivite varken bililtizam çok az gösterilmiştir. Ayrıca, halk radyasyon birimlerinden anlamadığı için sütte ve ette hiç bir şey ifâde etmeyen radyasyon seviyesi oynamalarını büyük bir endişe ile karşılamış ve bu durum paniğe yol açmıştır. Yunanistan'daki panik iyod-131 uptake'i yaptırmak için pek çok kimsenin nükleer tıp merkezlerine tehâcüm etmesine, hâmile kadınların da ceninlerini aldırarak üzere kürtaj için hastahânelere müracaat etmesine yol açmıştır.

Türkiye'de, hamdolsun, böyle olaylar yaşanmamıştır. Bununla beraber Türkiye'de halkta endişeler olmuştur. Özellikle gazetelerden bir tânesinin hâmile bir kadının karnının üstüne konmuş radyasyon dedektörü ile resmini basmasının akabinde büyük bir sıkıntı çıkmıştır. Bundan hemen sonra TAEK'e müracaat eden hâmileleri teskin edinceye kadar çok zorluk çektik. Bu neşriyatın kötü tesirlerine ÇNAEM'e ö-

zel araba tutarak aşağı yukarı 40-45 km'lik bir yerden, Şişli'den gelen 6 aylık hâmile bir kadın'ın "*Ben ne yapayım, Allāh rızası için bana yol gösterin!*" diye korku ve endişesini dramatik bir şekilde ifâde etmiş olmasını bir misâl olarak verebilirim. İşte bu türlü isteriye varan endişelerin kollektif paniğe dönüşmesine mâni olmak içindir ki, biz kamuya radyasyon rakamlarını vermedik. Fakat işin enteresan tarafı şudur ki almış olduğumuz karar bunları akademik kuruluşlara vermek idi. Ne var ki Türkiye'de radyasyon rakamlarını kendilerine bildirmemiz için, şu âna kadar, hiç bir akademik kuruluş bize resmî herhangi bir müracaatta bulunmamıştır. Bize müracaatta bulunanlar sâdece ve daima gazeteciler olmuştur.

Türkiye'ye dair radyasyon ölçümlerinin sonuçları, en ufak bir şekilde minimize edilmeksizin, Dışişleri Bakanlığı'na ve Dışişleri Bakanlığı kanalıyla da bunları resmen talep eden Büyükelçiliklere verilmiştir. Bu sonradan basında bir polemik konusu hâline gelmişse de gerçek şudur ki hiç bir üniversite¹⁷⁷, hiç bir sağlık kuruluşu bize müracaat edip de bunları istememiştir.

Eğer bu radyasyon ölçüm sonuçlarını alıp da polemik ve spekülasyondan uzak, ilmî şekilde yorum yapabilme yeteneğine sâhip ciddî ve objektif bir ilmî kuruluş bizden bunu isteseydi bunları vermeye zâten âmâdeydik ama bu vasıflara sâhip hiç bir kuruluş, şimdiye kadar, bunu bizden istememiştir.

Bütün olumsuz yanlarına rağmen Çernobil nükleer kazâsının Kurum'a fevkalâde hayır dokunmuştur. Hayırlı olmasının sebebi de şudur: Kurum hangi yönden etkin, hangi yönden geri kaldığını bu sâyede iyice idrâk edebilmiştir. Eksikliklerini tartıp tartışabilme imkânını bulmuştur. Çernobil nükleer kazâsı dolayısıyla Türkiye'deki radyasyon ölçümlerine katılan 42 kişilik ekip Türkiye'de 28.500 km yol katetmiş, 50.000'e yakın ölçüm almış, 3000 kadar analiz yapmıştır.

Bu, şimdiye kadar Kurum'un yaptığı en geniş kapsamlı faaliyettir. Bunun neticesinde elemanlarımız iş başında olağanüstü etkin bir şekilde eğitilmişler, büyük bilgi, beceri ve sürat-ı intikal sahibi olmuşlardır.

Kurum'un Türkiye'nin radyasyon sağlığı ve güvenliği açısından Çernobil nükleer kazâsının hemen akabinde giriştiği bu faaliyetleri, Kurum Başkanı olarak değerlendirdiğim takdirde objektif ve soğuk bir mantıkla bunlara bir not verecek olursam, Kurum'un bu işi 10 üzerinden 8 not alarak başarmış olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bu arada bir takım eksikliklerimiz de ortaya çıkmıştır. Fakat netice genel olarak bizleri tatmîn etmiştir.

Ancak bu neticenin bu 42 kişilik ekibin, tasavvur edilemeyecek derecede büyük bir ferâgat-ı nefisle çalışması ile tahakkuk etmiş olduğunu da ifâde etmem gerekir. Bu 42 kişilik ekip içinde 15 gün 15 gece Anadolu yollarında direksiyon süren, karısını, çocuğunu, çocuğunu görmeyen, haber alamayan, çoğu kere bürokratik im-

¹⁷⁷ Prof. Özemre bu konuşmasından sonra Hâcettepe Üniversitesi Nükleer Mühendislik Bölümünün bütün radyasyon datalarını TAEK'den resmen istediğini ve TAEK'in de bunları bu Bölüm'e vermiş olduğunu beyân etmektedir. (N.Ş.)

kânsızlıklar neticesinde kendisine anında para yetiştiremediğimiz hâlde konusundan komşusundan borç alıp görevini sürdüren insanlar olmuştur. Dağlarda, bayırlarda, çamurlarda, radyasyon ölçümleri yaparken üstünü başını yırtan, elbisesini perişan eden, ayakkabısını kaybeden arkadaşlarımız olmuştur. Hakikaten, bu, fedâkârlık TAEK personelinin Devlet' ve Millet'e hizmet aşkına ve üstün görev ve hizmet anlayışına destanî bir örnektir. Ve Kurum'un 30 yıllık târihinde böyle bir muhtemel tehlike anında, böylesine tek blok hâlinde böyle etkili bir çalışma görülmüş değildir. Bu bakımdan, TAEK Başkanı olarak, bu ekibimle gerçekten de fevkalâde iftihâr ediyorum. Şunu da söyleyeyim ki biz 400 milyon liralık döviz sarfetseydik bile bu 42 kişilik ekibi yabancı ülkelerde aslâ bu kadar etkin bir şekilde eğitemezdik. Tabîî bu Çernobil hâdisesi Kurum'un radyasyon konusunda ölçme, izleme bakımından bütün etkinliğine rağmen bazı eksikliklerini de ortaya koydu, bizleri bu husûsta bilinçlendirip yönlendirdi. Bu eksikliklerin giderilmesi için DPT'nin müzaheretini ve Hükümetin yakının ilgisi ile Devletin imkânlarının seferber edilmesi bizi fevkalâde mutlu kıldı.

Bütün bu hâdisenin sonunda Sayın Başbakan'ın emriyle, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bir **Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi**'nin ihdâs edilmiş olması Kurum'umuzu rahatlatıran, üzerinden maddî ve mânevî siyasî yükü kaldıran son derece uygun ve olumlu bir icraat olmuştur; bunu da açıkça tebârüz ettirmek isterim. Çünkü Çernobil hâdisesinin sonunda bunun sâdece ilmî değil, fakat siyasî ve özellikle iktisadî reperküsyonlarına hâl çaresi bulmak, Kurum'un işi değildi; zirâ 2690 Sayılı TAEK Kânûnu buna cevaz veriyor değildir. Bu bakımdan siyasî karar organı hâlinde çalışan ve her nasılsa 2690 sayılı TAEK Kânûnu'nun çıkarılmasında unutulmuş olan bu Kurul da böylelikle ihdâs edilmiş oldu. Bu kurul hem bir siyasî karar, hem de sorumluluk mercii, olup Türkiye'yi ilgilendiren radyasyon meselelerinin siyasî, idarî, içtimaî, tıbbî, ilmî ve iktisadî veçhelerinin koordinasyonunu da ifâ etmektedir.

Böylelikle Kurum'un bir önceki Danışma Kurulu toplantısından bugüne kadar geçen süre zarfında yapmış olduğu faaliyetler husûsunda kısaca bilgi arz etmiş bulunuyorum. Hepinize teşekkür ederim.

* * *

EK: II

Prof.Dr. AHMED YÜKSEL ÖZEMRE'NİN BİYOGRAFİSİ

1. **Doğum Yeri ve Yılı:** Üsküdar, 3 Nisan 1935 (*Nüfus kâğıdında 25 Mayıs 1935 yazmaktadır*)
2. **Medenî Hâli:** Evli, iki kız çocuğu ve bir de erkek torunu var.
3. **Öğrenim Durumu:**
 - 1) Galatasaray Lisesi Fen Kolu (Haziran 1954)
 - 2) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Fizik Dalı (Lisans) (Şubat 1957)
 - 3) Institut National des Sciences et Techniques Nucléaires, Saclay (Fransa) yâni "Fransa Nükleer Bilimler Ve Teknoloji Millî Enstitüsü": "Génie Atomique" yâni Atom Mühendisliği dalı (Master), (Temmuz 1958)
4. **Akademik Unvânları:**
 - 1) *MS (Ingénieur en Génie Atomique* yâni Nucl.Eng., Fransa), 30 Temmuz 1958 (Türkiye'nin ilk *Atom Mühendisi*).
 - 2) *Dr.rer.nat.* (Teorik Fizik/İstanbul), 1 Şubat 1960.
 - 3) *Eylemsiz Doçent* (Teorik Fizik), Kasım 1964.
 - 4) *Kadrolu Doçent*, Haziran 1965.
 - 5) *Eylemsiz Profesör*, Aralık 1969.
 - 6) *Kürsü Profesörü* (Teorik Fizik), 3 Eylül 1973
 - 7) *Emekli Kürsü Profesörü*, 3 Mart 1984.
5. **Kazanılan Burslar, Ödüller ve Pâyeler:**
 - 1) Atom Mühendisliği tahsili için İTÜ-İÜ Reaktör Komitesi ve sonra Türkiye Atom Enerjisi Komisyonu'nun bursları (1957-1958)
 - 2) NATO Araştırma Fonu Desteği (1965-1967/12 500,-\$)
 - 3) İstanbul Üniversitesi'nin *Gümüş Üstün Hizmet Madalyası ve Beratı*, (1986)
 - 4) İstanbul Üniversitesi'nin *Altın Üstün Hizmet Madalyası ve Beratı*, (1992)
 - 5) Gebze Sanayici ve İşadamları Derneği (GESİAD) tarafından *1993 yılı Türkiye'de Yılın "İlim Adamı"* ödülü.
 - 6) GESİAD Onur Üyesi (1993).
 - 7) Nükleer Mühendisler Derneği *Şeref Üyesi*.
 - 8) *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı* başlıklı hâtıratı dolayısıyla: Türkiye Yazarlar Birliği'nin 1996 yılı *"Hâtırat Dalında Yılın Yazarı Ödülü"*.

- 9) Prof. Toshihiko İzutsu'dan yaptığı *İbn-i Arabî'nin "Fusûs"undaki Anahtar-Kavramlar* başlıklı çevirisiyle Türkiye Yazarlar Birliği'nin 1998 yılı "*Tercüme Dalında Yılın Tercümanı Ödülü*"
- 10) Üsküdar'a yapmış olduğu hizmetlerden dolayı Üsküdar Belediye Meclisi tarafından Çengelköyü Yıldırım Beyazıt Caddesi'nde yaptırılan Kültür Merkezine *Ahmet Yüksel Özemre Kültür Merkezi* isminin verilmesi (3 Ekim 2002)

6. İfâ Ettiği Başlıca Görevler:

- 1) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsünde Asistan (1 Kasım 1958 – Kasım 1964)
- 2) Notre Dame de Sion Fransız Kız Okulunda Matematik hocası (1961-1962)
- 3) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsünde Eylemsiz Doçent (Kasım 1964 - Haziran 1965)
- 4) Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezinde Araştırmacı (Şubat 1962 - Şubat 1965)
- 5) İ.Ü. Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsünde Eylemli Doçent (Haziran 1965 - 1968)
- 6) İ.Ü. Fen Fakültesi Yönetim Kurulu Üyesi (1965 - 1966)
- 7) Başbakanlık Atom Enerji Komisyonu İlmî İstişare Heyeti Üyesi (Ocak 1967 – Temmuz 1969)
- 8) Işık Mühendislik Özel Yüksek Okulunda Fizik hocası (1967 - 1968)
- 9) Güneş Mühendislik Özel Yüksek Okulunda Fizik hocası (1968 - 1969)
- 10) Vatan Mühendislik Özel Yüksek Okulunda Fizik Hocası (1969 - 1970)
- 11) İ.T.Ü. Elektrik Fakültesinde Doçent (1968 - 1969)
- 12) İ.T.Ü. Elektrik Fakültesi Yönetim Kurulu Üyesi (1968 - 1969)
- 13) İ.T.Ü. Elektrik Fakültesinde Profesör (1969 - 1973)
- 14) İ.T.Ü. Nükleer Enerji Enstitüsünde Öğretim Üyesi (1962 - 1973)
- 15) İ.T.Ü. Nükleer Enerji Enstitüsü Yönetim Kurulu Üyesi (1967 - 1972)
- 16) Başbakanlık Atom Enerjisi Komisonu V. Dönem Üyesi (1969 - 1972)
- 17) Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürü (28 Ekim 1969 – 28 Şubat 1973)
- 18) TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyesi (Şubat 1972 – Eylül 1974/İstifâ)
- 19) TÜBİTAK Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Merkezi Kurucu Ve Yönetici Kurul Üyesi (1972 - 1974)
- 20) NATO Bilim Komitesinde Türkiye Temsilci Üyesi (1972 - 1974)
- 21) İ.Ü. Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsünde Kürsü Profesörü (2 Eylül 1973 - 4 Kasım 1981)
- 22) İ.Ü. Fen Fakültesi Matematiksel Fizik Anabilimdalı Başkanı, (4 Kasım 1981- 3 Mart 1984/Emekli)
- 23) İstanbul Üniversitesi Senato Üyesi (1975 - 1977)
- 24) İ.Ü. Fen Fakültesi Dekanı, İ.Ü. Senato Ve Yönetim Kurulu Üyesi (14 Temmuz 1980 - Temmuz 1983/İstifâ)

- 25) TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Yürütme Komitesi Üyesi (1980 – 1982/İstifâ)
- 26) TÜBİTAK Danışma Kurulu Üyesi (1981 - 1983)
- 27) İ.Ü. Fen Fakültesi Nâzım Terzioğlu Matematik Araştırma Merkezi Müdürü (1981 - 1984)
- 28) Atom Enerjisi Komisyonu Üyesi (1982 - 1984)
- 29) BORUSAN Boru Sanayii T.A.Ş. Danışmanı (Nisan-Haziran 1984)
- 30) BORUSAN Boru Sanayii T.A.Ş. Genel Müdürü (Haziran-Aralık 1984/İstifâ)
- 31) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) ve Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı (21 Ocak 1985 - 6 Nisan 1987)
- 32) OECD Nükleer Enerji Ajansı (OECD-NEA) Yönetim Kurulunda Türkiye Temsilcisi (21 Ocak 1985 - 6 Nisan 1987)
- 33) Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) nezdinde Türkiye temsilcisi (21 Ocak 1985 - 6 Nisan 1987)
- 34) CERN (Centre Européen de Recherches Nucléaires) Konseyi nezdinde Türkiye Müşâhid Temsilcisi (1985 - 1987)
- 35) TÜBİTAK'da Danışman (11 Mayıs-14 Ekim 1987)
- 36) Ankara Çimento Sanayii T.A.Ş. Yönetim Kurulu Üyesi (1987 - 1990)
- 37) Bilim Teknoloji Vakfı Kurucularından Ve Genel Müdürü (28 Mart 1989 – 1 Mart 1991/İstifâ)
- 38) SET Balıkesir Çimento Sanayii T.A.Ş. Denetçisi (1991 - 1996)
- 39) İhlâs Holding T.A.Ş. Danışmanı (1 Mart 1992 - 1 Nisan 1994)
- 40) "Journal of Islamic Academy of Sciences" İcra Komitesi Üyesi (1991'den beri)
- 41) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Danışma Kurulu Üyesi (1992-2002)
- 42) Fazilet Vakfı Liseleri Bilim Danışmanı (1994 - 1995/İstifâ)
- 43) T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Danışmanı ve Nükleer Santral Proje Koordinatörü (5 Mayıs 1996 - 31 Aralık 1996/İstifâ)
- 44) Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş. (TEAŞ) Genel Müdürü Danışmanı (1 Haziran 1998 - 31 Mayıs 2000)
- 45) 1. Enerji Şûrâsı Yönetim Kurulu Üyesi (Ekim-Aralık 1998)
- 46) 1. Enerji Şûrâsı 4 no.lu "Nükleer Enerji Komisyonu" Başkanı (Ekim-Aralık 1998)
- 47) I. Üsküdar Sempozyumu Bilim Kurulu Üyesi (2003)
- 48) II. Üsküdar Sempozyumu Bilim Kurulu Üyesi (2004)
- 49) Özel Kadıköy Hastahânesi Ltd Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı (12 Haziran 2004'den itibaren)

7. Üniversitede Vermiş Olduğu Dersler:

A) Lisans Düzeyinde:

- 1) Fizikte Matematik Metotlar I (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)

- 2) Matematiksel Fiziğin Kısmî Türevli Diferansiyel Denklemleri (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 3) Çağdaş Fiziğe Giriş (*İTÜ Elektrik Fakültesi'nde*)
- 4) Klâsik Teorik Mekanik (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 5) Elektrodinamik (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 6) Isı Teorisi ve İstatistik Mekanikler (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 7) Kuantum Teorisi (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 8) Nötronların Difüzyon Teorisi (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 9) Rölâtivite Teorileri (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)

B) Lisanüstü ve Doktora Düzeylerinde:

- 1) Fizikte Matematik Metotlar II (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 2) Nötronların Transport Teorisi (*Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde*)
- 3) "Case Metodu" (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 4) Gravitasyonun Rölâtivist Teorileri (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 5) Kozmoloji (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 6) Fiziğin Epistemolojisi (*İstanbul Üniv. Fen Fakültesi'nde*)
- 7) Reaktör Teorisi (*İTÜ Nükleer Enerji Enstitüsünde*)
- 8) Nükleer Reaktörlerin İleri Teorisi (*İTÜ Nükleer Enerji Enstitüsünde*)
- 9) Nükleer Fizik (*İTÜ Nükleer Enerji Enstitüsünde*)

8. Konferansları:

1956-2004 arasında çeşitli akademik ortamlar, mahfeller, dernekler, vs. de verilmiş 250'den fazla konferans.

9. Eserleri:

- Akademik, felsefî, dinî, içtimaî ve siyâsî konularda 342 makâle.
- Teorik Fizik ve Atom Mühendisliği dallarında (biri fransızca olmak üzere) lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde 2707 sayfa ve çoğu müteaddid baskı yapmış **12 cild te'lif ders kitabı:**
- 1532 sayfa tutarında **10 cild çeviri.**
- Ayrıca, hâtırat, deneme, inceleme, olarak yaklaşık 6300 sayfa tutarında **23 cild te'lif eser.**
- Yaklaşık 500 sayfa tutarında üç kitabın **editörlüğü.**

• Kurduğu ve Yönettiği Bilimsel Diziler:

- 1) Teorik Fizik Dersleri Külliyyatı (İst. Üniv. Fen Fak. Yay.) (Yayınlanmış 12 cild, baskıya hazır 2 cild/Tümü 27 cild olarak tasarımılandı)

- 2) Teorik Fizik Monografileri (İst. Üniv. Fen Fak. Yay.) (Yayınlanmış 3 cild)

• **Diğer Editörlük Görevleri:**

- 1) Gökyüzü (Türk Astronomi Derneği Yayın Organı) Editörü,
- 2) Revue de la Faculté des Sciences de l'Université d'Istanbul, Série:C editörü,
- 3) İnsan ve Kâinat Dergisi Akademik Kurul Başkanı (1985-1991),
- 4) Journal of Islamic Academy of Sciences, İcra Kurulu Üyesi (devam ediyor)

- **İdâre ve ikmâl ettiği doktoralar:** Fizik ve Astrofizik dallarında 13, Bilim Felsefesi ve Epistemoloji dallarında 2 olmak üzere toplam 15 adet.

- **İdâre ve ikmâl ettiği Yüksek Lisans tezleri:** Teorik Fizik dalında 2, Nükleer Mühendislik dalında 4 olmak üzere toplam 6 adet.

- **Eski öğrencilerinden Profesör olanların sayısı:** 66.

- *Türk Ansiklopedisi* (M.E.B. Yay.), *Cumhuriyet Ansiklopedisi* (Arkın Yay.), *İslâm Ansiklopedisi* (M.E.B. Yay.) ve *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde birçok bend.

- TRT-2, MORAL FM, TGRT FM, AKRA FM, BURÇ FM, ve MARMARA FM radyolarında 1993-2000 arasında toplam 130 kadar sohbet.

- TRT-1, TRT-2, TGRT, SAMANYOLU, MAGIC BOX, KANAL 6, KANAL 7, FLASH TV, HBB, İSTANBUL TV, KUZEY TV (Trabzon), MESAJ TV, KÖRFEZ TV (İzmit) ve RTV 66 (Yozgat) televizyonlarında Çernobil Kazâsı, Nükleer Enerji, Radyasyon Sağlığı, Bilim Adamları, Genel Kültür, İslâmiyet hakkında 100 kadar sohbet ve mülâkat.

- T.C. Kültür Bakanlığı için "BİLGİ ÇAĞI" başlıklı 3 bölümlük bir belgeselin senaristliği ve prodüktörlüğü (Yönetmen: Yücel Çakmaklı, Realizasyon: VİPSAŞ, Kameraman: Özdemir Ögüt/TRT-2'de 1991'de 2 kere gösterildi. Toplam süre: 120 dakika)

10. Organize Ettiği Bilimsel Toplantılar:

- 1) İstanbul Teorik Fizik Konferansı/İ.Ü. Fen Fak., 1974.
- 2) Nükleer Enerji Millî Toplantısı /TAEK, Ankara, 1985.
- 3) Plâzma Fiziği Millî Konvansiyonu/TAEK, Ankara, 1986.
- 4) Uluslararası "Türkiye'nin Bilimsel Geleceği" Sempozyumu/International Symposium on the Scientific Future of Turkey/Bilim ve Teknoloji Vakfı, İstanbul, 1990.

- 5) 2000'li Yıllara Doğru Eğitim Problemimiz/İlim ve Fazilet Vakfı, İstanbul, 7.5.1994.
- 6) Bilgi Toplumu ve Eğitimimiz Sempozyumu/İlim ve Fazilet Vakfı, İstanbul, 8.5.1995.

11. Bildiği Yabancı Diller:

Fransızca (çok iyi), İngilizce ve İtalyanca (iyi), Almanca (orta), İspanyolca (az).

12. Geçmişte Üyesi Olduğu Dernek ve Kurumlar (Ve Belli Sürelerle İfâ Ettiği Görevler):

- 1) Association Des Ingénieurs En Génie Atomique, Paris/Fransa (Dernek feshedildi)
- 2) Türk Astronomi Derneği (Genel Sekreter) (Dernek feshedildi)
- 3) Türk Fizik Derneği (İkinci Başkan/Ayrıldı)
- 4) Türk Matematik Derneği (Ayrıldı)
- 5) Aydınlar Ocağı (İstifâ ederek ayrıldı)
- 6) Bilim ve Teknoloji Vakfı (Kurucu Üye ve Genel Müdür/İstifâ ederek ayrıldı)
- 7) Düşünceye Çağrı Derneği (Kurucu Üye/Dernek feshedildi)
- 8) Türk Bilim Târihi Kurumu (Devâm ediyor)

* * *